

ვახტანგ შატბერაშვილი

ეტოს სამაროვანი
(ქრ.წ. IV-I საუკუნეები)

Vakhtang Shatberashvili

**The Remarkable Cemetery of Etso
(4th-1st centuries BC)**

Editorial Board:

Erekle Astakhishvili

Eka Avaliani

Nino Charekishvili

Manana Chirakadze

Maya Gambashidze (Editor in Chief)

Panteleimon Sokhadze

Tbilisi State University

© ეახტანგ შატბერაშვილი, 2020

© SABC, 2020

ISSN: 1987-6971

ISBN: 978-9941-9694-5-4

acad.ge

სარჩევი Contents

ეტოს სამაროვანი	5
ქრონოლოგიის საკითხი	25
კატალოგი	29
ილუსტრაციების აღწერა	69
The Remarkable Cemetery of Etso (4th-1st centuries BC) (summary)	75
Description of Illustrations	83
ბიბლიოგრაფია Bibliography	90
ილუსტრაციები Illustrations	95

ეცოს სამაროვანი

ეცოს სამაროვანი მდებარეობს ისტორიულ ქვემო ქართლში, ანტიკური ხანისა და შუასაუკუნეების სამშვილდის საერისთავოში, ბერძნული და სომხური წყაროების გოგარენე — გუგარქში, დღევანდელი მუნიციპალური ცენტრის, თეთრინწყაროს ჩრდილო-დასავლეთით 1,5 კმ-ში, ბედენის ქედის სამხრეთ-აღმოსავლეთ კალთის ძირში, მდ. ჭივჭავის მარცხენა ნაპირზე, სოფ. ვარხუნოს (წერილობითი წყაროების ვარხუნა-ვერხუნალა) [ქართულ-სპარსული 1955:298-299; ქართულ-სპარსული 1984:30,65] მიდამოებში. სამაროვნის დასავლეთითა და ჩრდილო-დასავლეთით, 0,5 კმ-ში შუასაუკუნეების ორი ნასოფლარია. ერთ-ერთი მათგანი უნდა იყოს სოფ. ეცო, რომელიც ვახუშტი ბაგრატიონის მიერ შედგენილ რუკაზე, მდ. ჭივჭავის შუანელზეა დატანილი [იხ. მათურელი 1990 რუკა № 3]. აღსანიშნავია, რომ თეთრწყაროში XIX საუკუნეში ჩამოსახლებული უცხოტომელები ჩვენს მიერ მითითებულ ადგილს დღესაც ეცოს უწოდებენ და აღნიშნავენ, რომ აქ ადრე ქართული სოფელი იყო.

ეცო-ვარხუნოს მიდამოებზე უძველესი დროიდან გადიოდა ქვემო ქართლის თრიალეთ-ჯავახეთთან დამაკავშირებელი ერთ-ერთი გზა, რომელიც მდ. ჭივჭავის ხეობას მიუყვებოდა. ამ გზას დღესაც იყენებენ საქართველოს სხვადასხვა კუთხეებიდან ნამოსული მეცხვარეები, რომლებსაც თავიანთი ცხვრის ფარები თრიალეთ-ჯავახეთის საზღვრულ საძოვრებზე მიჰყავთ. ამ გზის ვარხუნო-ეცოს მონაკვეთი ჯერ კიდევ ენეოლითიდანა იყო დასახლებული. აქ შესწავლილია ენეოლითისა და ადრებრინჯაოს ხანის ნამოსახლარი ადგილ ნაჭივჭავეებზე [ჩიქოვანი, შატბერაშვილი, გოგოჭური 2010], ადრებრინჯაოს ხანის თეთრინწყაროს ნასახლარი [გობეჯიშვილი 1978], ადრე, შუა და გვიანბრინჯაოს ხანის ყორღანები [გობეჯიშვილი 1981], ანტიკური ხანის სამაროვნები თეთრწყაროსა [ბოხოჩაძე 1963:22-26] და ეცოზე [შატბერაშვილი 2005:65-106], ქრ.წ. I ათასწლეულის ნასახლარი ვარხუნოს ნაცარგორაზე [ლომთათიძე 1989: 45-47]. მდ. ჭივჭავის ხეობის-შუანელი განსაკუთრებით მჭიდროდ იყო დასახლებული შუასაუკუნეებში, რაზედაც კარგად მეტყველებს არქეოლოგიური დაზვერვებისა და გათხრების შედეგები ნაჭივჭავეებზე, ტყემლარაზე, ვარხუნოზე, ეცოსა და კიდევ სამ უსახელო ნასოფლარზე [გძე-ლიშვილი 1966; ლომთათიძე 1989:46; ციციშვილი 1979:16].

1583 წელს ქართლის მეფე სიმონ პირველმა ვარხუნო-ეცოს მიდამოები არეშიშვილებს უბოძა [ქართულ-სპარსული 1955:17], 1633 წელს. როსტომ მეფემ ვარხუნოელი არეშიშვილები ბარათაშვილებს უყმო [ქართულ-სპარსული 1955: 90], შემდგომში აქ საკუთრებას ფლობდნენ ყორღანაშვილები [ქსი 1985:843] და გერმანოზიშვილები [ლორთქიფანიძე 1935:310]. XVIII საუკუნის მეორე ნახევრიდან გაუთავებელი რბევა-თარეშით შეწუხებული მოსახლეობა ქვემო ქართლიდან და მათ შორის ამ მიდამოებიდანაც გაიხიზნა. ამავე საუკუნის დამლევს კი ვარხუნო-ეცოს მიდამოები ისევ დასახლებული ჩანს. მეცხვარამეტე საუკუნის 30-იანი წლებიდან აქ თურქეთიდან ლტოლვილი სომხები და ბერძნები დასახლდნენ.

1985 წელს, არქეოლოგიური კვლევის ცენტრის მარაბდა-ახალქალაქის არქეოლოგიურმა ექსპედიციამ (ხელმ. ზ. შატბერაშვილი) ჩვენს მიერ ზემოთ-

ხსენებულ ადგილზე, დაზვერვებისას მიაკვლია მიწის სამუშაოების დროს დაზიანებულ მართკუთხა ქვასამარხს. სამარხი გაძარცვული და უინვენტარო იყო [Шапчерашвили 1997:63].

1986-88 წლებში ექსპედიციამ აქ შეისწავლა სამაროვანი. ძეგლის გათხრებში, სამი საველე სეზონის განმავლობაში, მონაწილეობას იღებდნენ ექსპედიციის ხელმძღვანელი ზებედე შატბერაშვილი, ხელმძღვანელის მოადგილე გივი ინანიშვილი, არქეოლოგები ვახტანგ შატბერაშვილი, თამარ ალაპიშვილი, ციალა თხინვალი, გაგი მახარაძე, მხატვარი მაია კიტოვანი, არქიტექტორი მანუჩარ ყარაშვილი, ფოტოგრაფები გერმან კიუნე და ნიკოლოზ მჭედლიშვილი, ლაბორანტ - ასისტენტები ირინე დემეტრაძე, ელისო ხაბეიშვილი, პაატა და ალექსანდრე ნიქარიძეები, გიორგი რატიანი, დავით გაბუნია, მძღოლები რევაზ ბექაური და გელა ყამარაული.

სამაროვანი განლაგებული იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთისაკენ დაქანებულ, დატერასებულ ფერდობზე. რელიეფს ზედაპირულად ძეგლის არსებობა არ ეტყობოდა, არ იყო ანაკრეფი მასალაც. აღმოჩენილი სამარხის გარშემო არსებულ ტერასაზე, 400 მ²-ის ფართობზე გაითხარა 119 მჭიდროდ განლაგებული სამარხი (ტაბ. 1), ხოლო მის სამხრეთით, 20 მეტრში, გაკეთდა საცდელი თხრილი, რომელშიაც 1 სამარხი აღმოჩნდა. ყველა სამარხი მოყვითალო ფერის თიხნარში იყო ჩაჭრილი. სამარხები მიწის ზედაპირიდან სხვადასხვა სიღრმეზე ჩნდებოდა - შესწავლილი ფართობის აღმოსავლეთ კიდეში 0,2-0,3 მ-ის, სამხრეთ - დასავლეთითა და დასავლეთით კი 0,8-1,3 მ-ის სიღრმეზე. გათხრილ ფართობზე დადგინდა სამაროვნის გავრცელების აღმოსავლეთი და დასავლეთი საზღვრები. სამაროვანი ვრცელდება ჩრდილოეთით და სამხრეთით, ქვედა ტერასაზეც.

სამარხთა უმრავლესობა კირქვის ან ბაზალტის ფილებისაგან შეკრული მცირე ზომის მართკუთხა სამარხები — ქვაყუთებია (ფოტო 2). ორმოსამარხი სულ შეიძია (ფოტო 1), მათ შორის ერთი ქვევრის გვერდითაა გადახურული (ფოტო 1 - 3, 4). ორმოსამარხები ერთმანეთისაგან ფორმითაც განსხვავდება: ზოგი ოვალურია, ზოგიც მართკუთხა. უნდა ითქვას, რომ ქვასამარხებისა და ორმოსამარხების ინვენტარს შორის არანაირი განსხვავება არ აღინიშნება. არ შეიძლება მათ შორის რაიმე ქრონოლოგიურ სხვაობაზე საუბარიც.

როგორც წესი, სამარხები ჩრდილო - სამხრეთის ღერძზეა დამხრობილი (მცირე გადახრებით); არის გამონაკლისიც — 6 სამარხი აღმოსავლეთიდან დასავლეთისაკენაა დამხრობილი. 145 მიცვალებული დაკრძალული იყო მარჯვენა, ან მარცხენა გვერდზე, კიდურებმოხრილ, ან მოკრუნჩხულ მდგომარეობაში. ერთ სამარხში სამი მიცვალებული იყო, ოცდარვაში ორ-ორი, დანარჩენში კი თითო. სამაროვანზე დიდია ბავშვების რაოდენობა (43). 103 ზრდასრულიდან მოხერხდა 36-ის სქესის განსაზღვრა - 21 მამაკაცი და 15 ქალი (ანთროპოლოგიური სამუშაო შეასრულა ქ. ლომოურმა). სამარხებსა და მათ სახურავებზე დაფიქსირებულია ალაპის ნაშთი (ცხვრის, ღორის, თხის, ძროხის ძვლები) (ფოტო 2, 3, 5).

სამაროვანზე მოპოვებული ინვენტარი მრავალფეროვანია და შედგება კერამიკის, ლითონის, ძვლის, ქვისა და მიწის ნაწარმისაგან.

კერამიკული ნაწარმიდან ძეგლზე აღმოჩენილია დოქები, ხელადები, ჯამები,

ქოთნები, კოჭბები, ტოლჩები და კონუსურძირიანი სასმისი. დოქები, ხელადები, ჯამები და კონუსურძირიანი სასმისი წერილმინარევიანი, კარგად განვლექილი თიხისაგანაა დამზადებული, ქოთნებისა და კოჭბების უმრავლესობა კი მსხვილმინარევიანი თიხისაგან. გამონვის შედეგად მიღებულია სხვადასხვა ფერები: ჩალისფერი, ვარდისფერი, ნითელი, ყავისფერი, რუხი და შავი. ჭურჭლის ერთი ნაწილი წითლად ან მოყავისფროდაა შეღებილი, ცამეტი კი მოხატულია.

სამაროვანზე წარმოდგენილი კერამიკული ნაწარმიდან ყველაზე მრავალრიცხოვანია ხელადები და დოქები, რომელთა შორის გამოიყოფა ოთხი ძირითადი ჯგუფი: 1) მსხლისებურტანიანი; 2) სფერულტანიანი; 3) ოვალურტანიანი და 4) ბიკონუსურტანიანი.

მსხლისებურტანიან ხელადებსა და დოქებს შორის პირის ფორმის მიხედვით გამოიყო ორი ტიპი: 1-1 - სამტურა (ნისკარტიანი) და 1-2 — წრიულპირიანი.

მსხლისებურტანიანი ხელადები და დოქები სამაროვანზე აღმოჩენილ ჭურჭელს შორის ყველაზე მრავალრიცხოვანია (46 ც.). ეს ჯგუფი გავრცელებულია როგორც აღმოსავლეთ, ისე დასავლეთ საქართველოში. ქართლის ტერიტორიაზე მათი გავრცელების ძირითად პერიოდად კი ქრ.წ. IV და ქრ.წ. IV-III საუკუნეების მიჯნაა მიჩნეული. აღსანიშნავია, რომ ამ ჯგუფის პირგადაშლილი დოქები ქრ.შ. I საუკუნეშია გვხვდება, თუმცა მათი პირი მკვეთრად განსხვავდება ადრეული ჭურჭლის პირებისაგან [Нариманишвили 1991: 36, 37].

მსხლისებური, სამტურა (ნისკარტიანი) ხელადები და დოქები (1-1) სამაროვანზე 11 კომპლექსშია აღმოჩენილი (სამარხები №№ 10, 14, 54, 66, 70, 72, 77, 82, 94, 113, 114 ტაბ. XXXIX_{1,2}). ყველა მათგანი ჩალისფერი, ან ნითელი ფერისაა, ერთი კი წითლადაა შეღებილი. ამათგან ყელის სიფართოვით გამოირჩევა ერთი, № 66-ე სამარხის დოქი, რომელიც ქრ.წ. III საუკუნით დათარიღებულ კომპლექსშია მიკვლეული (ტაბ. XXXIX₂, XXII_{66,10}). მსხლისებურტანიანი, სამტურა დოქები აღმოჩენილია ღრმახევისთავის, კამარახევის, ასურეთის, შავსაყდარას [აბრამიშვილი და სხვ. 1980:186 სურ. 185-497; ჯღარკავა 1983:170, 177 სურ. 1286, 1359; კვიფინაძე 1975:23-24 ტაბ. XXII_{2,5-10}; ტაბ. XXIX₁], კოთიშის (ცხრა-ძმის) სამაროვნებზე. მათი გავრცელების ძირითადი პერიოდი ქრ.წ. IV საუკუნის პირველი ნახევარი უნდა იყოს, თუმცა ისინი მოგვიანოდაც, კერძოდ ქრ.წ. IV საუკუნის მეორე ნახევარში და ქრ.წ. IV-III საუკუნეების მიჯნაზეც აგრძელებდნენ არსებობას.

მსხლისებურტანიან, წრიულპირიან ხელადებსა და დოქებს მხრები მკვეთრად აქვთ დაქანებული (1-2). ასეთი ჭურჭელი სამაროვანზე 31 კომპლექსში 35 ცალია აღმოჩენილი (სამარხები №№ 2, 3, 6, 8, 9, 11, 12, 15, 18, 24, 38, 41, 43, 47, 51, 52, 67, 73, 74, 76, 78, 84, 87, 91, 95, 103, 106, 107, 108, 112, 116 ტაბ. XXXIX_{3,7}). ორი მათგანი ყავისფერია, დანარჩენი ჩალისფრად ან წითლადაა გამომწვარი. 10 დოქი წითლადაა შეღებილი, ხუთი კი წითლად მოხატული. ამ ტიპის ჭურჭლის პარალელები ძირითადად ქრ.წ. IV-III საუკუნის ძეგლებზე: შავსაყდარა I, შავსაყდარა II, აბულმუგზე, ციხიაგორაზე, კუშში, კამარახეზე, ასურეთში, მცხეთიჯვარში, ვანში, თბილისში, ითხვისსა და ტახტიძირში გვხვდება [Тушишвили и др. 1987:34-35, მარგიშვილი 1992:51,52, ტაბ. XVI 1; Кахиани и др. 1991:54, ტაბ 133; თოლორდავა 1980:39, ტაბ. XXXV 5,9, XXXVI 2, XXXVII 1; გაგოშიძე 1982:52,

ტაბ. VI-III 1; ჯღარკავა 1983: სურ. 968, 1023, 1033, 144; კვიტინაძე 1975:24-32 ტაბ. XII, XVI₂; ბრაგვაძე, დავითაშვილი 1990: სურ. 77; ლორთქიფანიძე და სხვ. 1972:208, სურ. 176, Unterwegs ...1995... Kat. No 385, Kat. No 126; გაგოშიძე 2011; გოგიბერიძე 2011]. ეცოს სამაროვანზე ამ დოქებს ჩვენ ქრ.წ. IV საუკუნის მეორე ნახევრითა და IV-III საუკუნეების მიჯნით ვათარილებთ. ყურადღებას იქცევს ამ ტიპის მოხატული ჭურჭელი: ხუთივე მათგანი ჩალისფრად ან ვარდისფრადაა გამომწვარი და დაფარულია გამჭვირვალე, კრემისფერი ანგობით. ყველა მათგანი შემკულია წითელი საღებავით დატანილი, წერით ზემოთ მიმართული სამკუთხედებით. №№ 74 და 87 სამარხებში აღმოჩენილი დოქები მოხატულია ერთ ფრიზად გამწკრივებული, ბადისებრი ორნამენტით შევსებული სამკუთხედებით (ტაბ. XLII_{1,3}). ბადისებრი ორნამენტით ნაწილობრივია შევსებული № 112 სამარხში აღმოჩენილი დოქის სამკუთხედები (ტაბ. XLII₂). შეუვსებელ სამკუთხედებს ქმნის ყელიდან მუცლისკენ დაშვებული წითელი ხაზები № 116 სამარხის დოქზე (ტაბ. XLII₃). შემკულობით განსხვავებულია დოქი № 103 სამარხიდან, რომელსაც ყელსა და მუცელზე ორ ფრიზად შემოუყვება მახვილი კუთხით ზემოთ მიმართული, წითლად შეღებილი სამკუთხედები (ტაბ. XLII₄).

ორი ყურმილიანი ხელადა №№ 51 და 74 სამარხებიდან (ტაბ. XXXIX₃) ტანისა და პირის ფორმით მსხლისებურტანიანი, წრიულპირიანი დოქებისა და ხელადების იდენტურია და ორივე შემთხვევაში მათთან ერთადაა მოპოვებული (იხ. ტაბ. XVIII₅₁₋₁ და XXV₇₄₋₂).

შესაძლებელია გამოიყოს რამდენიმე მსხლისებურტანიანი დოქი, რომლის ფორმაც წრიულპირიან, მსხლისებურტანიანსა (I-1) და წრიულპირიან, სფერულტანიანს (2-1, იხ. ქვემოთ) შორის დგას: ყველა მათგანს ზემოთ აწეული ყური ახასიათებს. მხრები დაქანებულია, რითაც მსხლისებურტანიანს ემსგავსება, თუმცა მუცელი შედარებით მაღლაა აწეული, გამობერილი და განიერია. ჭურჭლის ასეთ მოყვანილობას შეიძლება მსხლისებურტანიანსა და სფერულტანიანს შორის გარდამავალი ფორმა ვუწოდოთ. სამაროვანზე ხუთი ასეთი დოქია აღმოჩენილი (სამ. №№ 79, 85, 86, 89, 102 ტაბ. XXXIX₃). ხუთივე ჩალისფრად ან ვარდისფრადაა გამომწვარი, ორიც ორ ფრიზად, წითელი საღებავითაა მოხატული. № 85 სამარხის დოქის ზედა ფრიზზე დატანილია წერილი, ზემოდან ქვემოთ მიმართული შვერონები, რომლებიც ქვედა ფრიზისაგან სამი განივი ხაზითაა გამოყოფილი. ამ ხაზებსა და კიდევ ორ ხაზს შორის, მუცელზე, ტეხილია გამოსახული (ტაბ. XXVIII₈₅₋₁, XLII₁). № 102 სამარხში აღმოჩენილი დოქი ნაკლულია, თუმცა იგი სწორედ ამ ჯგუფს უნდა ეკუთვნოდეს. მას ყელზე დაუყვება წინვებით შემკული შვერონები, მუცელზე კი ბადისებრი ორნამენტით ნაწილობრივ შევსებული, წერით ზემოთ მიმართული სამკუთხედებია, რომლებიც ზემოდან და ქვემოთ თითო განივი ხაზითაა შემოზღუდული (ტაბ. XXXIII₁₀₂₋₁, XLII₂). № 86 სამარხში აღმოჩენილ ხელით ნაძერწ დოქსაც იგივე ნიშნები ახასიათებს - ზემოთ აწეული ყური, მსხლისებური, გამობერილი მუცელი და წერილი წინვებით შემკული შვერონები (ტაბ. XLII₃, XXIX₈₆₋₂). აღსანიშნავია, რომ ასეთი, ე.წ. გარდამავალი ფორმის დოქები ეცოს სამაროვანზე მსხლისებურ, მკეთრად დაქანებულმხრებიან, ან სფეროსებურ დოქებთან ერთად არ გვხვდება. ვფიქრობთ, ამ ფორმის ჭურჭლის თარიღი შესაძ-

ლებელია ქრ.წ. III საუკუნით განისაზღვროს. მისი პარალელები ვარსიშაანთკარის [ნითლანაძე 1983:61 ტაბ. XX_გ] სამაროვანზე მოიპოვება.

სფერულტანიან ხელადებსა და დოქებში გამოიყოფა ორი ტიპი: 2-1- ნრიულპირიანი და 2-2 — სამტუჩა. ნრიულპირიანი დოქები იყოფა შემდეგ ქვეტიპებად: 2-1ა - დაბალ და ვიწროყელიანი; 2-1ბ - ვიწრო და მაღალყელიანი; 2-1გ — ცილინდრულ, მაღალყელიანი.

2-1 ქვეტიპის - სფეროსებურტანიან, ნრიულპირიან ხელადებსა და დოქებს დაბალი და ვიწრო ყელი აქვთ (ასეთი ჭურჭელი სამაროვანზე სულ ექვსია: სამ. №№ 13, 16, 23, 80, 88, 110; ტაბ. XL_გ), აქედან სამი ნითლადაა შეღებილი, ორიც მოხატულია. ამ დოქებს ზემოთ ანეული ყური ახასიათებს. ასეთი დოქები ემსგავსება კაზრეთის თელების ველის [სინაურიძე 1985:30-36 ტაბ. XVI, XVII] სამაროვანზე მოპოვებულ ჭურჭელს, რომელიც ქრ.წ. II-I საუკუნეებით უნდა დათარიღდეს. ჩვენი აზრით, ეცოზე მოპოვებული ამ ქვეტიპის დოქებიც ქრ.წ. II-I საუკუნეებით უნდა დავთარიღოთ. გამონაკლისი შეიძლება იყოს მხოლოდ ერთი ეგზემპლარი № 80 სამარხიდან (ტაბ. XLII_გ, XXXVII_{გ-გ}), რომელიც სამადლოს სტილის კერამიკისათვის დამახასიათებელი ორნამენტით — ორ ფრიზად დატანილი შევრონებითა და სამკუთხედებითაა შემკული და შესაძლოა, ქრ.წ III საუკუნის ბოლოხანებისა იყოს. ამავე დროს, სამადლოს ქრ.წ II საუკუნით დათარიღებულ ზედა ელინისტურ ფენაში გვხვდება სამადლოს სტილით მოხატული კერამიკა [ნარიშკინიშვილი, შატბერაშვილი 2002:56], რაც ეცოს ამ ეგზემპლარის ქრ.წ. II საუკუნით დათარიღებასაც არ გამორიცხავს. მოხატულობით იგი ემსგავსება ე.წ. გარდამავალი ფორმის დოქების დეკორს, ფორმითაც იგი მის განვითარებულ ვარიანტს წარმოადგენს. განსხვავებული მოხატულობა აქვს № 88 სამარხში აღმოჩენილ ასეთივე ფორმის დოქს (ტაბ. XLII₁, XXX_{გ-გ}), რომლის ანგობირებულ და ნითლად შეღებილ ზედაპირზე ფართო, შეუღებავი ზოლებია დატანილი. ხაოიან ზედაპირზე დატანილი ორი ნითელი, განივი ზოლითაა შემკული ამავე სამარხში აღმოჩენილი ხელადისებური სასმისიც (ტაბ. XLII₁, XXX_{გ-გ}). ამ ტიპის მოხატულობა, ან სხვა სახის მარტივი ორნამენტი ქრ.წ. I საუკუნისათვისაა დამახასიათებელი და მოხატვის დეგრადაციაზე მიგვანიშნებს [ნარიშკინიშვილი, შატბერაშვილი 2002:56]. ყურადღებას იმსახურებს № 16 სამარხის კომპლექსი (ტაბ. VI₁₆₋₁₋₁₆), სადაც ზემოთ აღწერილი დოქების (2-1ა) მსგავს ჭურჭელთან ერთად აღმოჩენილია შავპირილა, ქუსლიანი ჯამი, განივი ზოლებით ნითლად მოხატული ქოთანის და გამჭვირვალე მინის ოქროსა და ვერცხლისსარჩულიანი მძივები, რაც კომპლექსს ქრ.წ. II-I საუკუნეებით ათარიღებს. ამრიგად, ეცოს სამაროვანზე მოპოვებული ნრიულპირიანი, დაბალ და ვიწროყელიანი, სფეროსებურტანიანი დოქები ქრ.წ. II და I საუკუნეებით თარიღდება, ხოლო მათ დაზუსტებულ თარიღს კი ჭურჭლის შემკულობა განსაზღვრავს.

ვიწრო და მაღალყელიანი, სფეროსებურტანიანი, ნრიულპირიანი დოქი (2-1 ბ) სამაროვანზე ერთია (სამ. № 101, ტაბ. XL_გ), მას მკვეთრად ანეული ყური აქვს. ამ დოქს ყველაზე მეტად შულავერში მოპოვებული და ქრ.წ. I საუკუნით დათარიღებული დოქი [დავლიანიძე 1975:175 სურ. 68] ემსგავსება. აღსანიშნავია, რომ სამარხი № 101 ქრ.წ. III საუკუნით დათარიღებული № 102 სამარხის ქვემოთაა აღმოჩენილი.

№ 31 სამარხში აღმოჩენილი ვარდისფრად გამომწვარი, სფეროსებურტანიანი, ცილინდრულყელიანი დოქი (2-1გ) (ტაბ. XL₁) შედარებით არქაულ იერს ატარებს და ქართლის ადრეანტიკური ხანის ძეგლებიდან მომდინარე მასალას ემსგავსება [დავლიანიძე 1982:13-14 ტაბ. III, კ; აბრამიშვილი და სხვ. 1980: სურ.185-498; ჯღარკავა 1983: სურ.1085]. საყვარუდოდ, ეს ჭურჭელი ქრ.წ. IV საუკუნით უნდა დათარიღდეს.

ასევე ქრ.წ. IV საუკუნისა უნდა იყოს სფერულმუცლიანი, სამტუჩა, ცილინდრულყელიანი დოქი (2-2) № 33 სამარხიდან (ტაბ. XL₂), რომლის მსგავსი ჭურჭელი გომარეთსა [დავლიანიძე 1982:130 ტაბ. XII₆] და კამარახევშია მოპოვებული [ჯღარკავა 1983: სურ. 1128].

ოვალურტანიანი დოქები იყოფა ორ ტიპად: 3-1 — წრიულპირიანი, ვიწროყელიანი და 3-2 — წრიულპირიანი, ფართო და დაბალყელიანი.

ოვალურტანიანი, წრიულპირიანი დოქი სამაროვანზე სულ ორი ცალია აღმოჩენილი. № 86 სამარხში აღმოჩენილი დაბალ და ვიწროყელიანი, წითლად შეღებილ დოქს ყური ოდნავ ზემოთა აქვს ანეული (3-1) (ტაბ. XL₃) და კომპლექსის მიხედვით ქრ.წ. III ს-ით თარიღდება. ასეთივე დოქი № 111 სამარხიდან გამოირჩევა ფართო და დაბალი ყელით (3-2). იგი ჩალისფრადაა გამომწვარი (ტაბ. XL₄). მსგავსი ოვალურტანიანი დოქები და ხელადები ძირითადად გვიანელებისტური ხანის კომპლექსებშია მოპოვებული — უფლისციხეში [ხახუტაიშვილი 1970:127 ტაბ. XXIV₁], კავთისხევის საყვარულო სერზე [ყაზახიშვილი 1980:62 ტაბ. III₁], სამთავროში [თოლორდავა 1980:54, 55 ტაბ. XLII_{1,2}].

ბიკონუსურ ხელადებსა და დოქებს ახასიათებს წრიული (4-1) ან სამტუჩა (4-2) პირი.

ბიკონუსური ფორმის, წრიულპირიანი ორი დოქი (4-1) №№ 66 და 80 სამარხებიდან რუხი ფერისაა (ტაბ. XL₅). ორივე კომპლექსი ქრ.წ. III საუკუნისაა. მათი ზუსტი პარალელი ვერ მოვიძიეთ, თუმცა საერთო იერით ისინი კოლხურ, ბიკონუსურტანიან დოქებს ემსგავსება.

ბიკონუსურტანიანი, სამტუჩა (ნისკარტიანი) ოთხივე დოქი (4-2) (სამარხები №№ 45, 49, 50, 65; ტაბ. XL₆) ჩალისფრად, ან მონითალოდაა გამომწვარი. მათი მსგავსი ჭურჭელი აბელიასა [კვიფინაძე 1975, ტაბ. XIII₁] და კამარახევშია [ჯღარკავა 1983:170, სურ. 1278] აღმოჩენილი და ქრ.წ. IV-III საუკუნეებით თარიღდება.

მცირე ზომის ხელადებს (h-არაუმეტეს 11 სმ.) ტანის მოყვანილობით ორ ტიპად: 1) მსხლისებურტანიანად და 2) მრგვალტანიანად ვყოფთ.

მსხლისებური ხელადები (სამ. №№ 59, 62, 81, 103, ტაბ. XLIII_{3,4}) ღია ფერის — ვარდისფერი, ან ჩალისფერია. ტანის ფორმის მიხედვით ისინი იმეორებენ მსხლისებური დოქების მოყვანილობას და კომპლექსების მიხედვით ქრ.წ. IV-III საუკუნეებით შეიძლება დათარიღდნენ.

მრგვალტანიანი ხელადები წითლად გამომწვარი და წითლად შეღებილია. აქ ორი ქვეტიპის გამოყოფაა შესაძლებელი: ა) №№ 13, 16, 19, 22, 59 და 60 სამარხებიდან მომდინარე ასეთ ჭურჭელს (ტაბ. XLIII_{1,2}) ახასიათებს დაბალი და ფართო ყელი, მრგვალი პირი და პირსა და მხარზე მიძერწილი ყური. მათი თარიღი კომპლექსების მიხედვით შეიძლება ქრ.წ. III-II საუკუნეებით განისაზღვროს. ბ) ოდნავ ვიწრო ყელი და გადაშლილი პირი აქვს № 88 სამარხიდან მომდინარე ჩალისფერ,

ნითლად მოხატულ ხელადასა (ტაბ. XLII₁₂) და № 111 სამარხის ამავე ფორმის ჭურჭელს (ტაბ. XXXVI_{111.2}). ორივე ჭურჭელს კოჭებთან დაახლოებული ფორმები ახასიათებს და ეცოს სამაროვანზე ქრ.წ. II და I საუკუნეებით დათარიღებულ სამარხებში გვხვდება. პარალელური მასალა უფლისციხეში [ხახუტაიშვილი 1964:118,133 ტაბ. VII₉, XXXI₄], სამთავროზე [თოლორდავა 1980:55 ტაბ. XLII₂], კავთისხევის საყარაულო სერზე [ჯინჯიხაშვილი 1980:46, 47, 48, 52 ტაბ. XLIII₈, XLIV₁₀, XLV, XLVII, XLIX₄], ურბნისში [ჭილაშვილი 1964:46 სურ.20] და არკნეთშია [ჯაფარიძე 1956:199 სურ. 10] აღმოჩენილი.

№ 21 სამარხში აღმოჩნდა კონუსურძირიანი სასმისი. იგი შავადაა გამომწვარი, გაპრიალებულია და ტანზე ვერტიკალური ღარები დაუყვება (ტაბ. XLIII₆). კონუსურძირიანი ჭურჭელი აღმოჩენილია ღრმახევისთავის ქრ.წ. V საუკუნით დათარიღებულ № 91 სამარხში [აბრამიშვილი და სხვ. 1980:162 სურ. 158-389], თუმცა იგი მკვეთრად განსხვავდება ეცოს ეგზემპლარისაგან, რომლის პარალელები ქრ.წ. II-I სს-ით დათარიღებულ ძეგლებზე - ნერონ დერესზე [გაგოშიძე 1982:29,37 ტაბ. I-I, III-VII₁], სამთავროზე [თოლორდავა 1980:55 ტაბ. XLVIII₄], არკნეთში [ჯაფარიძე 1956:199 სურ.10], უფლისციხეში [ხახუტაიშვილი 1964:79-80], ურბნისშია [ჭილაშვილი 1964:57] მოპოვებული. № 21 სამარხში აღმოჩენილი კონუსურძირიანი სასმისის თარიღი ზოგადად ქრ.წ. II-I საუკუნეებით უნდა განისაზღვროს.

ეცოს სამაროვანზე აღმოჩენილია ფორმით ერთმანეთისაგან განსხვავებული ორი კათხა. № 22 სამარხის ჭიქისებური ფორმის კათხა (ტაბ. XLI₁₃) ვარდისფერია, ხელითაა ნაძერწი და სწორი კედლები აქვს. მისი ყური კედელზეა მიძერწილი. კომპლექსის მიხედვით იგი ქრ.წ. III-II საუკუნეებით თარიღდება. მისი ზუსტი ანალოგი ადრეანტიკური და ელინისტური ხანის ძეგლებზე ჩვენთვის უცნობია. № 23 სამარხში აღმოჩნდა რუხი ფერის ბიკონუსურტანიანი კათხა (ტაბ. XLI₁₄), რომელიც კომპლექსის მიხედვით ქრ.წ. III-II საუკუნეებით თარიღდება. მისი მსგავსი მასალა კამარახევში [ჯღარკავა 1983:161. 182 სურ. 1149, 1413], სამადლოზე [Гагошадзе 1979:სურ.270] და მუხათგვერდშია [Нариманишвили 1991: სურ. 628] აღმოჩენილი.

ეცოს სამაროვანზე აღმოჩენილი 38 ჯამი სამ ჯგუფად იყოფა: 1) ბრტყელძირიანი, 2) ქუსლიანი და 3) სამფეხა.

ბრტყელძირიან ჯამებს შორის შესაძლებელია გამოიყოს შემდეგი ტიპები - 1-1) პირმოყრილი, 1-2) პირგადაშლილი და 1-3) ჰორიზონტალურპირიანი.

ბრტყელძირიანი, პირმოყრილი ჯამები (ტაბ. XLI₁₃) 17 კომპლექსში (სამ. №№ 13, 16, 17, 19, 21, 22, 23, 26, 27, 42, 59, 60, 86, 88, 101, 113, 118) 23 ცალია აღმოჩენილი (№№ 13-ში, 26-ში და 42-ში ორ-ორი, № 23-ში 4). რუხი ფერისაა ერთი, შავადაა გამომწვარი ოთხი, დანარჩენი კი ღია ფერის - ჩალისფერი ან ვარდისფერია. ღია ფერის ჭურჭელი ხშირად ნითლადაა შეღებილი (15 ც.) უნდა აღინიშნოს, რომ ასეთი ჭურჭელი სამაროვანზე გვხვდება ჩვენს მიერ ჩამოთვლილ სხვა ბრტყელძირიან ჯამებთან ერთად. როგორც ჩანს, იგი მთელი ადრეანტიკური და ელინისტური ხანისთვისაცაა დამახასიათებელი, რასაც პარალელური მასალაც ადასტურებს: ასეთი ჯამები მიკვლეულია ხოვლეში [მუსხელიშვილი 1978:46,47 ტაბ.LIII], უფლისციხეში [ხახუტაიშვილი 1964:124,135 ტაბ.XVII₁₂,

XXXV], სამადლოში [Гагошидзе 1979: ტაბ. VII_{75,76}, XXVII_{361, 364} და ა.შ.], შორში [ტყეშელაშვილი 1969:50,61 ტაბ. III₄₂₀ IV₁₂₃], ღრმახევისთავში [აბრამიშვილი და სხვ. 1980:143,147], კამარახევში [ჯღარკავა 1983:147, 175, 179, სურ. 965, 990, 1152, 1342], ვარსიმანთკარში [ნითლანაძე 1983:30,56 ტაბ.XVIII], კავთისხევის „დაჭრილებზე“ [ნაკაიძე 1980:37 ტაბ.XL], აბელიაში [კეიფინაძე 1975:11, 13, 18, ტაბ. IV, VI, X], თეთრინყაროში [ბოხოჩაძე 1963:21 ტაბ. II], სამთავროში [თოლორდაძე 1980:50 ტაბ. XLI₁₁] და სხვა.

ბრტყელძირიან, პირგადაშლილ ჯამებს შორის რამდენიმე ქვეტიპი გამოიყოფა: 1-2ა) - მკვეთრად გადაშლილი პირით, მრგვალკალთიანი (სამ. № 25, ტაბ. XLI₄); 1-2ბ) - ოდნავ პირგადაშლილი, მრგვალკალთიანი (სამ. № 51 ტაბ. XLI₄); 1-2გ) - ოდნავ პირგადაშლილი, კალთანიბოიანი (სამ. №№ 60, 80 ტაბ. XLI₄); 1-2დ) - პირგადაშლილი, ბაკონუსურტანიანი (სამ. №№ 41, 67, 68 ტაბ. XLI₄).

1-2ა) ქვეტიპის ჯამი სამაროვანზე ერთი ცალია. იგი შავადაა გამომწვარი. მისი პარალური მასალა ასურეთსა [კეიფინაძე 1975:46 ტაბ. XXVI] და კამარახევშია [ჯღარკავა 1983:146, 151,167 სურ. 976, 1036, 1232] მოპოვებული.

ერთი ეგზემპლართაა წარმოდგენილი 1-2ბ) ქვეტიპის ჯამი, რომელიც ნითლადაა შეღებილი. ასეთივე ჯამები გვხვდება ხოვლეში [მუსხელიშვილი 1978:59 ტაბ. LIX₄₅₀].

1-2გ) ქვეტიპის ორივე ჯამი ნითლადაა შეღებილი. მსგავსი მასალა კამარახევში [ჯღარკავა 1983:144, 153, 163, 165 სურ. 952, 1065, 1172, 1208], კავთისხევის „დაჭრილებზე“ [ნაკაიძე 1980:33 ტაბ. XXXII] და სამადლოშია [Гагошидзе 1981 ტაბ. VII₇₄, XX_{245, 246}] მოპოვებული.

1-2 დ) სამი პირგადაშლილი ბიკონუსურტანიანი ჯამიდან ერთი რუხია, ორი კი მოყავისფროდაა გამომწვარი. მათი ანალოგიური ჭურჭელი აღმოჩენილია მუხათგვერდსა [Нариманишвили 1991:154 სურ. 906, 907] და კამარახევში [ჯღარკავა 1983:159 სურ. 1129].

როგორც დავინახეთ, მეორე ტიპის ყველა ქვეტიპის ჯამები ქრ.წ. V და III სს-ით დათარიღებული ფენებსა და სამაროვნებზეა აღმოჩენილი. ეცოს სამაროვანზე კი ისინი ქრ.წ. IV და III საუკუნეებით დათარიღებულ კომპლექსებში გვხვდება.

ბრტყელძირიანი, შორიზონტალურპირიანი, ბრტყელბაკოიანი ჯამები (ტაბ. XLI_{7, 9}) გამომწვარია ნითლად (სამ. №№ 48, 54, 59) და ჩალისფრად (სამ. № 65). აღწერილი ჭურჭლის მსგავსია ხოვლეში [მუსხელიშვილი 1978:54 ტაბ. VIII_{410, 912}], სამადლოსა [Гагошидзе 1981 ტაბ. XLIV₆₉₉] და უფლისციხეში [ხახუტაიშვილი 1970 ტაბ. XXXIV₂] აღმოჩენილი ასეთივე ფორმის ჯამები. სამაროვანზე ისინი ქრ.წ. IV-III სს-ით (სამ. №№ 54, 65) და ქრ.წ. III საუკუნით (სამ. №№ 48, 59) დათარიღებულ კომპლექსებშია აღმოჩენილი (იხ. ქვემოთ).

№№ 16 და 20 სამარებში აღმოჩენილია თითო შავპირილა, პირმოყრილი, ქუსლიანი ჯამი, რომელსაც დაბალი, ბორბლიანი ქუსლი ახასიათებს (ტაბ. XLI₁₀). ასეთი ჯამები ქრ.წ. II-I საუკუნეების ძეგლებზე გვხვდება, მათი უმეტესობა კი ქრ.წ. I საუკუნისაა. სწორედ ამ დროით თარიღდება უფლისციხეში [ხახუტაიშვილი 1970:118,139 ტაბ. VII₂₁, XXXIX], კავთისხევის საყარაულო სერზე [ჯინჯიხაშვილი 1980:61, 64 ტაბ. X I₉, XLVIII₆, LI₇], ნერონდერესში [გაგოშიძე 1982:38 ტაბ. III

VII-3], ურბნისში [ჭილაშვილი 1964:40 სურ.22], სამადლოზე [Гагошидзе 1981:85, ტაბ. XII₄] აღმოჩენილი ქუსლიანი, პირმოყრილი ჯამები. მიუხედავად იმისა, რომ ასეთი ჯამების უმრავლესობა ქრ.წ. I საუკუნით თარიღდება, №№ 16 და 20 სამარხებში აღმოჩენილი ჯამები, მთლიანად სამაროვნის მონაცემებისა და კომპლექსების გათვალისწინებით, ქრ.წ. II ს-ით შეიძლება დათარიღდეს.

№ 71 სამარხში აღმოჩნდა ერთი ნითლად შეღებილი, სამფეხა ჯამი (ტაბ. XLI_{II}). პირის გაფორმებით იგი გვაგონებს ბრტყელძირიანი ჯამების მესამე ქვეტიბს. ფეხები მოკლეა, ოდნავ განზე განუღლი და მოხრილი. ამ ჯამს ემსგავსება ვარსიმაანთკარზე აღმოჩენილი ასეთივე ჭურჭელი [ნითლანაძე 1983:55 ტაბ. XVIII₉].

ეცოს სამაროვანზე 33 ქოთანია აღმოჩენილი. მათგან 31 ყურია (ტაბ. XLIII_{1,4}), 2 კი უყურო (ტაბ. XLIII_{1,3}). ყურიათა ქოთნები შავად, რუხად ან მოყავისფრო - მონითალოდაა გამომწვარი. ღია ყავისფრად და მონითალოდაა გამომწვარი უყურო ქოთნები. ყველა ქოთანი ნაძერწია მსხვილმინარევიათი თიხისაგან. გვხვდება როგორც ხელით, ისე მორგვზე დამზადებული ეგზემპლარები. ორივე ტიპის ჭურჭელს გადაშლილი პირი და მომრგვალებული ტანი აქვს. ყურიან ქოთნებს ყური მხარსა და მუცელზე აქვს დაძერწილი სამაროვანზე ასეთი ჭურჭელი გვხვდება მსხლისებურტანიან დოქებთან და რკინის ბურთულბეღეროიან სამაჯურებთან ერთად, რაც მათ თარიღს ქრ.წ. IV-III სს-ით განსაზღვრავს. ამდაგვარი ჭურჭელი ფართოდაა გავრცელებული საქართველოს ანტიკური ხანის ძეგლებზე [პარალელური მასალა იხ. Нариманишвили 1991:23-25].

სრულიად განსხვავებულია № 16 სამარხში აღმოჩენილია ქოთანი, იგი დამზადებულია კარგად განლექილი თიხისაგან, აქვს დაბალი და ფართო ტანი, განიერი პირი, პირსა და მხარზე მიძერწილი ყური (ტაბ. XLII₁₀). ჭურჭლის ქრ.წ. II ს-ით, ან უფრო მოგვიანო ხანით დათარიღების სასარგებლოდ მეტყველებს მის ნითლად შეღებილ ზედაპირზე დატოვებული განივი შეუღებავი ზოლებიც (ე.წ. კაზრეთის სტილი).

სამაროვანზე აღმოჩენილია 2 ყურიათა და 16 უყურო კოჭობი. ყურიან კოჭებებს ახასიათებს მუცელზე დაძერწილი ყური და მრგვალი ტანი. ისინი ერთმანეთისაგან ყელის სიფართოვით გამოირჩევიან: 1) № 17 სამარხში მოპოვებულ ყურიან კოჭობს ფართო ყელი აქვს, იგი შავპრიალაა, მუცელზე კი ფართო, განივი ღარია დატანილი (ტაბ. XLIII₆). 2) № 118 სამარხში აღმოჩენილი ღია ფერის კოჭობს ვიწრო ყელი ახასიათებს (ტაბ. XLIII₁₀).

უყურო კოჭები გამომწვარია ყავისფრად, ნითლად, რუხად და შავად. ტანის ფორმის მიხედვით გამოირჩევა სფერული, ოვალური და ბიკონუსურტანიანი. სფერულტანიან, უყურო კოჭებს შორის გამოიყოფა: ა) მკვეთრად გადაშლილ-პირიანი, ყელიანი (ტაბ. XLIII_{7,9}) და ბ) პირმოყრილი, უყელო (ტაბ. XLIII_{12,13}). სფეროსებურტანიანი კოჭები აღმოჩენილია ღრმავებისთავში [აბრამიშვილი და სხვ. 1980:137 სურ. 126-254], კამარახევში [ჯღარკავა 1983:155, 164, 167, სურ. 1087,1015, 1217], კავთისხევის საყარაულო სერის ორმოსამარხებში [ყაზახიშვილი 1980:62 ტაბ. III₁], სამთავროში [თოლორდავა 1980:55 ტაბ. VLVIII₁]. 2) ოვალურტანიანი, უყურო კოჭობი აღმოჩენილია № 42 სამარხში (ტაბ. XLIII₈). ასეთი ჭურჭელი გვხვდება სამადლოზე [Гагошидзе 1981:16 სურ. 154], ღრმავებისთავში [აბრამიშვილი და სხვ. 1980:107 სურ. 84-122], საყარაულო სერზე [ჯინჯიხაშვილი

1980:49 ტაბ. XLVI₁). ბიკონუსური, უყურ კოჭები (ტაბ. XLIII₁₁) კი კამარახევსა [ჯღარკავა 1983:144, 156, 181 სურ. 948, 1090, 1418] და ვარსიმაანთკარზეა [ნითლანაძე 1983 ტაბ. XXII₁] მოპოვებული. ეცოს სამაროვანზე მოპოვებული კოჭები ძირითადად ქრ.წ. IV-III სს-ით თარიღდება. გამონაკლისია № 101 სამარხში აღმოჩენილი ჭურჭელი (ტაბ. XXVII₁₀₁₋₂), რომელიც კომპლექსის მიხედვით ქრ.წ. I საუკუნეს განეკუთვნება.

ეცოს სამაროვანზე აღმოჩენილი საბრძოლო იარაღი წარმოდგენილია შუბით, ხელშუბებით, ცულებითა და ისრისპირებით. სამაროვანზე 15 იარაღიანი სამარხია, აქედან 11 ქრ.წ. IV და IV-III სს-ის მიჯნით (№№ 41, 55, 69, 72, 81, 94, 95, 96, 100, 107, 120) თარიღდება; 4 კი — ქრ.წ. III და II საუკუნეებით (№№ 23, 59, 80, 86).

შუბისპირი ერთია (სამარხი № 72, ტაბ. XLVI₃). იგი რკინისაა, აქვს წაგრძელებულსამკუთხა პირი, მაღალი ქედი, მოკლე, შეკრული მასრა (სიგრძე -32,5 სმ. მასრა 9სმ, პირი 23,5 სმ.). მასთან ერთად აღმოჩენილია რკინის ცულიც. კომპლექსის (ტაბ. XXV₇₂₋₁₄) თარიღი ქრ.წ. IV საუკუნით განისაზღვრება. მსგავსი შუბისპირები და ხელშუბისპირები აღმოჩენილია აბულმუგში [ხოხობაშვილი, ძნელაძე 2008: 23, 86], ანთოკში [ინგ № 2-21:12], ბეშთაშენის №№ 2, 6, 7, 15, 22, 32, 33, 35, 36, 48 სამარხებში [მენაბდე, დავლიანიძე 1968 : 119-133, ტაბ. XI ინგ. № 345, 353, 357; ტაბ. XII, 382, 401, 402, ტაბ. XIII № 458, 459, ტაბ. XIV № 462, 466, 503], დიდი ლილოს № 1 სამარხში (ინგ № 180 — 1970: 21, 7), თაშაშის № 3 სამარხში [გაგოშიძე 1982:57, 59, ტაბ. VIII_{III-1}], სხალთის № 20 სამარხში [Shatberashvili, Nikolaishvili, Shatberashvili 2010 : 444], ყანჩათში [გაგოშიძე 1964: 52, ტაბ. XI, 34], შავსაყდარა I-ის №№ 26, 39 და 60* სამარხებში [მარგოშვილი, ნარიშკინიშვილი 2004: 72, 92 98, 110, ტაბ. CIX₃, CXX₃, CXXXIII₃], ყველა მათგანი ქრ.წ. V და IV-III საუკუნეების ქრონოლოგიურ ჩარჩოში ჯდება.

რკინის ხელშუბისპირები 10 სამარხშია აღმოჩენილი (სამ. №№ 23, 41, 55, 59, 80, 81, 86, 94, 96, 118). მათ შორის შეიძლება გამოიყოს სამი ტიპი:

1) მომრგვალებულმხრებიან ხელშუბისპირებს (სამ. №№ 80, 120; ტაბ. XLVI_{6,7}) აქვს სწორი, წვერისკენ თანდათან დავიწროებული გვერდები; უდიდეს სიგანეს მასრასთან აღწევს; მასრა ღრუა, კონუსური, გახსნილი. ეცოს სამაროვანზე აღმოჩენილ ორივე ეგზეპლარს გამოკვეთილი ქედი აქვს. ამ ტიპის შუბების აღმოჩენილია ნითელი შუქურას და გუადიხუს სამაროვნებზე [Трапав 1969: ტაბ. VI₁₂₋₁₃; Квириквелия 1981: 7], ბეშთაშენის №№ 2, 6, 7, 35 და 36 სამარხებში [მენაბდე, დავლიანიძე 1968: 119, ტაბ. XI ინგ. № 345; 120 ტაბ. XI ინგ. № 353; 121 ტაბ. XI ინგ. № 357; 131, ტაბ. XIV ინგ. № 462; 132-133, ტაბ. XIV ინგ. № 466], ვარსიმაანთკარში [ნითლანაძე 1983: ტაბ. XVIII, 8, 508], ყანჩათში [გაგოშიძე, 1964: 52, № 34, 35], სანთას სამაროვანზე, №№ 1, 2 ქვაყუთებში [გაგოშიძე 1982: 41, ტაბ. IV, I_{2,3} ტაბ. V, II-3], თაშაშის სამაროვნის ქრ.წ. V-IV სს-ის № 3 სამარხში [გაგოშიძე 1982: 57, ტაბ. VIII, III₁].

2) რომბისებურპირიან ხელშუბისპირებს აქვს წაგრძელებული რომბის მოყვანილობა, მკაფიოდ გამოკვეთილი მხრები; კონუსური, მრგვალგანიკვეთიანი მასრა; გვხვდება გრძელმასრიანი და მოკლემასრიანი, ქედიანი და უქედო ნიმუშები. ეცოს სამაროვანზე ისინი აღმოჩენილია №№ 41, 55, 82, 94 სამარხებში (ტაბ. XLVI₈₋₁₁).

№№ 55, 82, 94 სამარხების შუბისპირებს, რომლებიც კომპლექსების მიხედვით ქრ.წ. IV და IV-III სს. მიჯნით თარიღდება, განიერ პირი აქვთ (ტაბ. X₂VI₈₋₁₀). № 41 სამარხის ეგზემპლარი (ქრ.წ. IV-III სს) გამოირჩევა ვიწრო და მოკლე პირითა და გრძელი მასრით (ტაბ. XLVI₁₁). № 55 სამარხში აღმოჩენილ იარაღს (ტაბ. XXXIV₉) დაბალი ქედი აქვს, №№ 81 და 94 სამარხების ხელშუბებს კი მაღალი. მსგავსი შუბისპირები აღმოჩენილია აბელთანში [კეიჟინაძე 1975: 13-14. ტაბ VII], ბეშთაშენის № 41 სამარხში [მენაბდე, დავლიანიძე 1968 : 133, ტაბ. XIV ინვ. № №477], კამარახევის №131 სამარხში [ჯღარავა 1985: 179, სურ 1385, ინვ № 394], კიკეთის სამაროვანზე [დავლიანიძე 1983: 39, ტაბ. V1₃, სხალთის № 13 სამარხში [Shatberashvili, Nikolaishvili, Shatberashvili 2010: 444], ყანჩათში [გაგოშიძე 1964: 53, ტაბ. XI,36], შავსაყდარა I-ის № 13 სამარხში [მარგიშვილი, ნარიშკინი 2004: 72, 86, ტაბ. CXC₅, CVII₃]. დასავლეთ საქართველოში ისინი გვხვდება: ნითელი შუქურას სამაროვნის ე.წ. უფროსი ჯგუფის - ქრ.წ. VII-V სს-ის №№ 4, 9, 14, 88, 82, 83, 84 სამარხებში [Трапиз 1969: ტაბ. VI₁₃; XXI₁₅; : 137], სოხუმის მთაზე ქრ.წ. IV-III სს-ის №№ 6, 8, 11, 12 სამარხეულ კომპლექსებში [კალანდაძე 1953: 33, ტაბ. IX_{16, 17, 18}; : 34, IX₃, X₄; : 51, IX_{2,3}; Квириквелия 1981: 5], გუადიხუს სამაროვნის უფროსი ჯგუფის, ქრ.წ. VI-IV სს-ის სამარხებში - №№ 2, 7, 8, 11, 13, 19, 23, 31 [Трапиз 1969: 62; სურ. 3; სურ. 6_{4, 5, 6}; ტაბ. II₄, Квириквелия 1981: 7].

3) ვიწროპირიან ხელშუბებს აქვთ ვიწრო და გრძელი პირი, ნვერისკენ თანაბრად დავიწროებული სწორი გვერდები, კონუსური მასრა, რომელიც თანდათან გადადის ვიწრო პირზე და მისი სიგანე ცოტათი თუ აღემატება მასრის სიგანეს. ეცოს სამაროვანზე აღმოჩენილ ორივე ეგზემპლარს უქედო პირი აქვს (სამ. №№ 23, 96 ტაბ. XLVI_{12,13}). ასეთი შუბისპირები აღმოჩენილია ბეშთაშენის № 55 სამარხში [მენაბდე, დავლიანიძე 1968: 139, ტაბ. XV ინვ. № 534], გომარეთის № 7 სამარხში [დავლიანიძე 1977: 91, სურ 2₂₆; დავლიანიძე 1983: 132, ტაბ XVI 2], ყანჩათში [გაგოშიძე 1964: 52-53, ტაბ. XI, 35], შავსაყდარა I-ის № 16 სამარხში [მარგიშვილი, ნარიშკინი 2004: 72, 88 ტაბ. CIX₃], სოფ ჩხიკვათში [კეიჟინაძე 1975: ტაბ. XXVIII 6], წნორში [მამიაშვილი 1980: ტაბ XXX 1], ნითელი შუქურას სამაროვნის უფროსი ჯგუფის №№ 2, 4, 28, 88 სამარხებში [Трапиз: 1969, ტაბ. VI,12₁₂; XXI₁₁], ნითელ შუქურას ქრ.წ. V ს-ით დათარიღებულ უმცროსი ჯგუფის № 1 სამარხში [Трапиз 1969: 269, ტაბ. XXXVI₁], გუადიხუს სამაროვანზე, უმცროსი ჯგუფის №№ 1, 8, 38 ქრ.წ. IV-III სს-ის სამარხებში [Трапиз 1969: ტაბ. XXXIII_{7-12, 8},], სოხუმის მთაზე № 2 სამარხში (5 ზუსტად ერთნაირი ნიმუში) და № 6-ში [კალანდაძე 1953: 29. ტაბ. VIII_{3,7}; ტაბ. IX₁₉], ვანის ნაქალაქარზე, № 9, ე.წ. მეომრის ქრ.წ. IV ს-ის მესამე მეოთხედის სამარხში [ლორთქიფანიძე და სხვ. 1972: 203, სურ. 175].

№№ 57 და 86 სამარხებში აღმოჩენილია ძლიერ დაჟანგული და დაშლილი ხელშუბები, რომელთა ფორმის გარკვევა შეუძლებელია.

შუბი და ხელშუბისპირი სამაროვანზე ძირითადად ქრ.წ. IV და III საუკუნის სამარხებშია აღმოჩენილი. სამარხეული კომპლექსებიდან გამომდინარე, მათგან ყველაზე გვიანდელია დაზიანებული ხელშუბები №№ 57 და 86 სამარხებიდან, აგრეთვე მომრგვალებულმხრებიანი იარაღი № 80 სამარხიდან, რომლის თარიღი

ქრ.წ. III საუკუნის დასასრულით, ან II საუკუნით უნდა განისაზღვროს. ქრ.წ. IV-III საუკუნეებით თარიღდება №№ 96 და 118 სამარხებიც, რომლებშიაც სხვა რაიმე დამატარილებელი ნივთი არ აღმოჩენილა, მათი ასაკი კი მეზობელი სამარხების თარიღით განისაზღვრა (სამარხები ძალზე მჭიდროდ ეკვრიან ერთმანეთს და მეზობელი სამარხები, როგორც წესი, ერთი ხნისაა).

ეცოს სამაროვანზე აღმოჩენილია მხოლოდ 4 რკინის ცული (სამ. №№ 69, 72, 95, 107; ტაბ. XLVI₁₄). მათთვის დამახასიათებელია მოკლე, ოთხნახნაგა ყუა – ე.წ. ჩაჭრისებრი; დაბრტყელებული ყუის თავი; ოვალური სატარე ხვრელი; ასიმეტრიული პირი. ოთხივე სამარხის კომპლექსი ქრ.წ. IV და IV-III სს-ის მიჯნით თარიღდება. ამ ცულებს ფორმით ბეშთაშენისა და მანგლისის № 3 სამარხში (ქრ.წ. V) [დავლიანიძე 1983:50-51 ტაბ. VII_{17,23}], ასევე გომარეთში [დავლიანიძე 1983:139 ტაბ. XVI], ასურეთში [კვიფინაძე 1975 ტაბ.XXII], სანთაში [გაგოშიძე 1982:45 ტაბ. VI], აბულმუგის №№ 18 და 24 სამარხებში [ხოხობაშვილი, ძნელაძე 2008: 71, 92], სხალთის სამაროვანზე, დანგრეულ სამარხებში (2 ც) და № 18 სამარხში [Shatberashvili, Nikolaishvili, Shatberashvili 2010: 444, pl III], შორის სამაროვანზე, №6 სამარხში [ტყეშელაშვილი 1969:48, ტაბ. V 140], გუადიხუს უფროსი ჯგუფის №№ 1, 2, 7, 8, 13, 31, 32 კომპლექსებში [Трапш 1969: 56, ტაბ. II-6, 9, 11; სურ. 6], ნითელი შუქურას სამაროვნის უფროსი ჯგუფის №№ 4 და 38 კომპლექსებში [Трапш 1969: 183, ტაბ. XIX-10, 11], სოხუმის მთაზე, №№ 10 და 12 სამარხებში [კალანდაძე 1954: ტაბ. IX, 13; XI, 1], ეშერაში [Шамба 1980: ტაბ. LXII,4], დაბლაგომში [Кухтин 1950: 36, ტაბ. 11, 1, 2] მოპოვებული ამავე ტიპის იარაღი ემსგავსება. აღწერილი ცულები ქრ.წ.V-IV სს-ის მიჯნაზე ჩნდება და ქრ.წ. III-II სს-ის ჩათვლით არსებობს [გამყრელიძე, ფირცხალავა, ყიფიანი 2005:132].

ბრინჯაოს სამფრთიანი ისრისპირი № 100 სამარხიდან (ტაბ. XLVI₁₄) აქ დაკრძალული ადამიანის წვივის ძვლებს შორის აღმოჩნდა. როგორც ჩანს, იგი ამ ისრით იყო დაჭრილი. ასეთი ისრისპირის ანალოგი გვხვდება სამადლოს ადრეელინისტური ხანის ფენაში [Гагашидзе 1981:228]. რკინის ნაგრძელებული, რომბისებური ფორმის, განიკვეთში ოთხნახნაგა ნივთი (ტაბ. XLVI₁₅) რომ ნამდვილად ისრისპირია, ამაზე მის ერთ ბოლოზე შემორჩენილი ხის ნაშთიც მიგვანიშნებს.

ეცოს სამაროვანზე აღმოჩენილია 32 რკინის დანა. აქედან ოთხის ფორმა გაურკვეველია, დანარჩენი კი შეიძლება დაიყოს ოთხ ჯგუფად: 1) სწორპირიანი (სამ. №№ 3, 8, 14, 46, 55, 63, 70, 71,110; ტაბ. XLVI₁₆); 2) მოხრილობრიანი (სამ. №№ 15, 16, 36, 37, 38, 47, 67, 69, 72, 80, 95, 96, 106, 107, 109; ტაბ. XLVI₁₇); 3) ნამგლისებურიპირიანი (სამ. №№ 50, 94 ტაბ. XLVI₁₈) და 4) ლანცეტისებური (სამ. № 87 ტაბ XLVI₁₉). დანების უმეტესობა 10-15 სმ-ის სიგრძეა, რაც შეეხება უფრო მოზრდილ, 20-25 სმ-ის სიგრძე დანებს №№ 37 და 107 სამარხებიდან, მათ, შესაძლებელია, ერთდროულად სამეუნეო და საბრძოლო დანიშნულება ქონოდათ. ნამგლისებური, მოკლე დანები შესაძლებელია სასხლავად გამოიყენებულიყო. ლანცეტისებური დანის დანიშნულება ჯერ-ჯერობით გაურკვეველია. აღსანიშნავია, რომ რკინის მცირე ზომის დანების სხვადასხვა ფორმები არ არის დამახასიათებელი რომელიმე რეგიონისათვის და არც ქრონოლოგიურადაა შეზღუდული [დავლიანიძე 1983:48], მისი პარალელური მასალა კი გვხვდება რო-

გორც საქართველოში, ისე მის ფარგლებს გარეთ, განვითარებული რკინის ხანიდან გვიანანტიკური ხანის ჩათვლით [დავლიანიძე 1983:46-49].

რკინის იარაღის გარდა, ეცოს სამაროვანზე აღმოჩენილი ლითონის ნაწარმი მოიცავს ოქროს, ვერცხლის, ბრინჯაოსა და რკინის სამკაულს, რომელთა შორისაც ყველაზე მრავალფეროვანი და მრავალრიცხოვანი ბრინჯაოსა და რკინის სამაჯურებია.

სამაროვანზე აღმოჩენილი რკინის 108 სამაჯური ერთმანეთისაგან რკალის ფორმითა და ღეროს გაფორმებით განსხვავდება. რკალის ფორმის მიხედვით შეიძლება გამოიყოს ოვალური, ზურგსწორი და ზურგშეზნექილი სამაჯურები. სამივე ფორმა ფართოდაა გაერცელებული გვიანაქემენიდური და ადრეელინისტური ხანის ძეგლებზე [დავლიანიძე 1983:57-71,140-147]. ღეროს შემკულობის მიხედვით სამაროვანზე გამოიყოს სადაღეროიანი და ბურთულეღეროიანი სამაჯურები, რომელთა უმეტესობასაც მრგვალგანივკვეთიანი ღერო აქვს.

ოთხკუთხედიანი ღერო სამაროვანზე მხოლოდ ორ ეგზემპლარს აქვს (სამ. №№ 95, 113; ტაბ. XXXI⁹⁵⁻⁵, XXXVII¹¹³⁻⁵, XLIV¹). № 95 სამარხის სამაჯურს ზურგშეზნექილი რკალი ახასიათებს, № 113-ისას კი ოვალური. ოვალურგანივკვეთიანი ღერო აქვს № 113 სამარხში აღმოჩენილ კიდევ ერთ, რკინის ზურგშეზნექილ სამაჯურს, რომლის ბოლოებიც გაბრტყელებულია და ცხოველის სტილიზებულ გამოსახულებას წარმოადგენს. (ტაბ. XXXVII¹¹³⁻²). №№ 95 და 113 სამარხების კომპლექსები შესაძლებელია ქრ.წ. IV საუკუნის პირველი ნახევრითაც დათარიღდეს, რასაც ხელს უწყობს № 113 კომპლექსში ამოჩენილი რკინის ბურთულეღეროიანი, ოვალურრკალიანი და წრიულრკალიანი სამაჯურებიც. რაც შეეხება გაბრტყელებულბოლოიან სამაჯურს, იგი ანალოგს პოულობს ბეშთაშენის სამაროვანზე [დავლიანიძე 1983:61 ტაბ. IX₁₇]. მკვლევართა ნაწილი ასეთ ნივთებს გველის თავიან სამაჯურებს უწოდებს, რასაც ნ. გოგიბერიძე შეცდომად მიიჩნევს. მისი აზრით, ეს უნდა იყოს ცხვრის, დრაკონისა და ხბოს თავების სტილიზებული გამოსახულებები [Гогинеридзе 2003:16-17].

რკინის სადაღეროიან სამაჯურებს მრგვალგანივკვეთიანი ღერო და ოვალური, ზურგშეზნექილი ან ზურგსწორი რკალი აქვს (65 ც). სამარხებში ხშირია ამ ტიპისა და ბურთულეღეროიანი სამაჯურების თანაარსებობის შემთხვევები. აღსანიშნავია, რომ ეცოს სამაროვანზე, ქრ.წ. IV-III საუკუნეების მიჯნის შემდგომი პერიოდის სამარხებში რკინის სამაჯური არ გვხვდება.

რკინის ბურთულეღეროიანი სამაჯურები რკალის ფორმის მიხედვით წრიულრკალიანი, ოვალური, ზურგსწორი ან ზურგშეზნექილია. უმრავლესობას რკალი მთლიანადაა აქვს დაფარული ბურთულებით. რკინის 38 სამაჯური, რომლის ღეროები მთლიანად ბურთულებითაა დაფარული (ტაბ. XLIV_{6,8}), პარალელებს პოულობს ქრ.წ. IV-III საუკუნეებით დათარიღებულ ძეგლებზე: კამარახევში [ჯღარკავა 1983 სურ. 1039, 1160, 1267], კუმში [გაგოშიძე 1982 ტაბ. VI-III₃], გომარეთში [დავლიანიძე 1983:68 ტაბ. XVII₁], აბულმუგში [Кахиани и др. 1991:54 ტაბ. 133]. ნანა გოგიბერიძის აზრით, მათ შორის უადრესია ოვალური და წრიულრკალიანი სამაჯურები, რომლებიც ქრ.წ. IV საუკუნის პირველი ნახევრითა და ამავე საუკუნის შუახანებით თარიღდება, ხოლო ქრ.წ. IV საუკუნის მეორე ნახევრისაა სწორზურგიანი და ზურგშეზნექილი სამაჯურები, რომლებიც სავარაუდოდ, ქრ.წ. III საუკუ-

ნემდე არსებობენ [Гогинеридзе 2003:67]. ასე რომ, რკინის ბურთულედეროიანი სამაჯურები მსხლისებურ დოქებთან ერთად ქრ.წ. IV და IV-III საუკუნის მიჯნის კომპლექსებისათვის მათი ასაკის განმსაზღვრელ ნივთებად უნდა ჩაითვალოს.

განსხვავებულია №№ 87 და 97 სამარხების რკინის სამაჯურების რკალის შემეკულობა: № 87- ისაზე ბურთულები ალაგ-ალაგაა განაწილებული (ტაბ. XXIX⁸⁷⁻¹⁰, XLIV^კ), ხოლო № 97-ისაზე მხოლოდ სამაჯურის ბოლოში (ტაბ. XXXII⁹⁷⁻⁵, XLIV^კ), აღსანიშნავია აგრეთვე რკინის სწორზურგიანი, ღეროდაკბილული სამაჯური № 108 სამარხიდან (ტაბ. XXXV¹⁰⁸⁻⁹, XLIV-^გ), რომლის ანალოგი IV საუკუნის შუახანებში ყაზბეგის სამაროვანზე, აგრეთვე ვანის №9 სამარხში გვხვდება [იხ. Гогинеридзе 2003:28, 48].

ბრინჯაოს 32 სამაჯური, ისევე როგორც რკინისა, რკალის მოყვანილობით ოვალური, ზურგშეზნექილი და ზურგსწორია. 8 კომპლექსში ისინი რკინის სამაჯურებთან ერთადაა აღმოჩენილი.

ბრინჯაოს მრგვალგანივკვეთიანი, ზურგსწორი ან ზურგშეზნექილი სამაჯურების ერთ ჯგუფს ღეროები ბოლოში ბურთულისებურად აქვთ შემსხვილებული (16 ც) (ტაბ. XLIV¹⁰). რამდენიმე მათგანის მომრგვალებული ბოლოები რკალზე დატანილი ჭდეებითაა გამოყოფილი (ტაბ. XLIV^{9,11}). ასეთი ნივთების გავრცელების ძირითადი პერიოდი ქრ.წ. III-I საუკუნეებია და გვხვდება კამარახევში [ჯღარკავა 1983 სურ. 1108], ნერონ დერესში [გაგოშიძე 1982:19, ტაბ. I,⁵; VI-VIII,¹], უფლისციხეში [ხახუტაიშვილი 1964:75-76 ტაბ. XLIV²], ნოქალაქეში [გვინჩიძე 1988:42, ტაბ. 25], ზემოფარცხმასა და დაბლაგომში [თოლორდავა 1980:12, 25, ტაბ. XXVI], ფიჭვნარში [კახიძე, ვაშაკიძე 1979:77 ტაბ. XXIV⁴]. ნ. გოგიბერიძის აზრით, ის სამაჯურები, რომლებიც ბოლოში სფეროსებურადაა შემსხვილებული, ქრ.წ III საუკუნის პირველი ნახევრითა და II საუკუნის დასაწყისით უნდა დათარიღდეს, ხოლო ნერონ დერესის სამაჯურები, რომელთა შემსხვილებული ბოლოები უფრო ოვალური ფორმისაა, I საუკუნეს მიეკუთვნება [Гогинеридзе 2003:40-41, 65].

სამაროვანზე მიკვლეულია წვრილი, მრგვალგანივკვეთიანი მავთულისაგან დამზადებული ოვალური, ზურგსწორი ან ზურგშეზნექილი ბრინჯაოს სამაჯურები, რომელთა ბოლოები დანვრილებულია (6ც) (ტაბ. XLIV¹²). პარალელური მასალა გვხვდება ბეშთაშენში და კიკეთში [დავლიანიძე 1983:61 ტაბ. IX^{7,16}].

№№ 27 და 108 სამარხებში აღმოჩენილ თითო წვრილღეროიან სამაჯურს ღეროები დაკეწნილი აქვს. № 108 სამარხის ეგზემპლარის ღერო მთლიანადაა დაფარული ჭდეებით (ტაბ. XLIV¹³), № 27-ისაზე კი ჭდეებს ოვალური ბურცოებიც ეკის (ტაბ. XLIV¹⁴). ღეროს გაფორმებით ეს ნივთები ზემოფარცხმის [თოლორდავა 1980:30, ტაბ. XXV⁴,^კ], დაფნარის [Кирядаძე 1976:51 ტაბ. XLVII], გომარეთის [დავლიანიძე 1983:144, ტაბ. XVI¹³] სამაჯურების მსგავსია, თუმცა დაფნარისა და ზემოფარცხმის ეგზემპლარების ბოლოები ცხოველების სტილიზებული გამოსახულებებითაა შემკული.

ძირითადად დასავლეთ საქართველოში მოპოვებულ ნივთებთან პოულობს მსგავსებას № 66 სამარხში აღმოჩენილი ოვალური ფორმის, მრგვალგანივკვეთიანღეროიანი სამაჯური, რომელსაც რკალზე ხუთგან აქვს ბურთულისებრი შემსხვილებები (ტაბ. XLIV¹⁵). ასეთი ნივთები მოპოვებულია დაბლაგომში და ზე-

მოფარცხმაში [თოლორდავა 1980:13,18, ტაბ. III_{5,6}, XXVI₆], დაფნარში [Кигурадзе 1976:52, ტაბ. XLVII], ნოქალაქეში [გვინიძე 1988:30, 34; ტაბ. 22], ფიჭვნარში [კახიძე, ვაშაკიძე 1977:29, ტაბ. XVI₆], აგრეთვე აფხაზეთში [Трапш 1969:244, ტაბ. XXXIV; Κυφтин 1949 სურ. 3,4]. აღმოსავლეთ საქართველოში ასეთი სამაჯურები აღმოჩენილია ზემო ავჭალაში [ქორიძე 1955:217, სურ. 2] და დაჭრილების მდიდრულ სამარხში [ცქიტიშვილი 2001:42]. ისინი ქრ.წ III საუკუნის დასასრულით - II საუკუნის დასწყისით თარიღდება [Гогинеридзе 2003:40, 64].

№№ 28, 29 და 30 სამარხებში აღმოჩენილი ოვალური ფორმის, ოვალურგანივკვეთიანი, ბოლოებდაბრტყელებული სამაჯურები (ტაბ. XLIV₁₆) ახლო პარალელებს პოულობს გომარეთში, სამთავროსა და წინანდალში მოპოვებულ ასეთივე ნივთებთან [დავლიანიძე 1983:144, ტაბ. XVI₁₁]. № 30 სამარხშივეა აღმოჩენილი კიდევ ერთი ოვალური, ბოლოებდაბრტყელებული სამაჯური, რომლის ერთი ბოლოც გახვრეტილია (ტაბ. XLIV₁₇).

ინტერესს იწვევს №№ 30, 32 და 52 სამარხებში აღმოჩენილი სამაჯურები, რომელთა ბოლოები ცხოველის სტილიზებულ გამოსახულებას წარმოადგენს. № 30 სამარხის სამაჯურის ღერო ოვალურგანივკვეთიანია, მისი ბოლოები კი ისეა გაგანიერებული და ამოზურცული, რომ გველის შთაბეჭდილებას ქმნის (ტაბ. XLIV₁₈). ასეთივე ფორმისაა № 32 სამარხის სამაჯურიც, რომლის ერთ ბოლოზე ამოკანრული ორნამენტით ცხოველის თავის გამოსახულებაა მიღებული (ტაბ. XLIV₁₉). № 52 სამარხის სამაჯური ზურგშეზეჩილია. მისი ოვალური ღერო ბოლოებში დაბრტყელებული და გაგანიერებულია, რითაც ქვენარმავლის თავის გამოსახულებაა მიღებული (ტაბ. XLIV₂₀). №№ 30 და 32 სამარხებიდან მომდინარე სამაჯურებს ემსგავსება ბეშთაშენსა [დავლიანიძე 1983:60, ტაბ. VIII] და გომარეთში [დავლიანიძე 1983:144 ტაბ. XVI₁₁] აღმოჩენილი სამაჯურები. ამავე ძეგლებზე პოულობს ანალოგს № 52 სამარხის ზურგშეზეჩილი სამაჯურიც.

ამგვარად, შეიძლება ითქვას, რომ ეცოს სამაროვანზე მოპოვებული რკინის სამაჯურები მხოლოდ ქრ.წ. IV და IV-III საუკუნეების კომპლექსებში გვხვდება. რაც შეეხება ბრინჯაოს სამაჯურებს, აქ იკვეთება სამაჯურთა ერთი ჯგუფი, რომელიც უფრო მეტად დასავლეთ საქართველოდან მომდინარე მასალასთან ავლენს მსგავსებას.

სამაროვანზე აღმოჩენილია ოქროს 1 (ტაბ. XLV₄), ვერცხლის 4 (ტაბ. XLV_{1,2}) და ბრინჯაოს 7 ბოლოებდაბრტყელებული და ბოლოებგახვრეტილი სასაფეთქლე რგოლი (ტაბ. XLV_{3,5,6}), რომლებსაც პარალელი ბეშთაშენში, კიკეთში, კუშში [დავლიანიძე 1983:71,146; ტაბ. X₁, XVIII₂], აგრეთვე აბელიასა, ასურეთში და გუდარეხში [კვიფინაძე 1975:16, 32, 34, 41, 56, 66; ტაბ. XVI₁, XXII_{1,12}, XXIX₁₁] ეძებნება. ამდაგვარი სასაფეთქლეები მოპოვებულია როგორც აღმოსავლეთ, ისე დასავლეთ საქართველოს ადრეანტიკური და ელინისტური ხანის ძეგლებზე [ლიტერატურა იხ. დავლიანიძე 1983:73-74].

მარტივი, რკალგახსნილი რგოლები სამაროვანზე რკინისაგან ან ბრინჯაოსაგანაა დამზადებული (74ც). რამდენიმე ასეთ რგოლზე თავისულად, ყუნწითაა ჩამოკიდებული ბრინჯაოს, ლურჯი მინისა ან ძვლის საკიდები (ტაბ. XLV_{7,10}). თავისუფალსაკიდიანი საყურე რგოლი სამაროვანზე სულ ოთხია. მათ ჩვენ გვხვდებით

ქრ.წ. III საუკუნისა და შემდგომი ხანის კომპლექსებში - გომარეთში [დავლიანიძე 1983 ტაბ. XVIII_კ], სამთავროზე [თოლორდავა 1980:52 ტაბ. XLVIII_{გ, 10}], ბამბებზე [ხახუტაიშვილი 1964:111 ტაბ. XLIV₄, XLVIII₁₀], სამადლოში [Гагошидзе 1981:44 ტაბ. XL₂], ვანში [Лордкипанидзе 1995:73 ტაბ. 178].

ბრინჯაოს ძეწკვები (ტაბ. XLV_{15, 30}) დამზადებულია მრგვალ ან ბრტყელგანი-ვეკეთიანი მავთულისაგან და არაფრით გამოირჩევიან ქვემო ქართლში აღმოჩე-ნილი ასეთივე ნივთებისაგან [დავლიანიძე 1983:86 ტაბ. XI₂₇, XVIII₁₆]. ძეწკვებზე მიმაგებული იყო რკინისა და ბრინჯაოს საკინძები და ილარები. რკინის საკინძე-ბის უმეტესობა თავხვია (ტაბ. XLV₂₇). ასეთი საკინძები მრავლადაა ქვემო ქარ-თლში [დავლიანიძე 1983:88, 151, ტაბ. XI₁₄, XVII₁₂₋₁₃]. გვხვდება რკინის შემსხვილე-ბულთავიანი საკინძებიც (ტაბ. XLV₂₆). რკინის ყუნწიანი, თავდალარული საკინძის (ტაბ. XLV₂₅) მსგავსია კარიაკსა [გაგოშიძე 1982:6 ტაბ. X₁] და შავსაყდარაზე [Тушишвили, Маргишвили 1991:36 ტაბ. 80₂₅] აღმოჩენილი ნივთი. რაც შეეხება სამაროვანზე მოპოვებულ ერთადერთ ბრინჯაოს საკინძს (ტაბ. XLV₂₉), იგი გო-მარეთის ცალს ნააგავს [დავლიანიძე 1983:156 ტაბ. XVIII₁₀₋₁₁].

რკინისა და ბრინჯაოს ბეჭდები, რომლებიც ეცოს სამაროვანზეა მოპოვებუ-ლი, ფორმით მრავალფეროვანია. რკინის ბეჭდების უმრავლესობას ბრტყელი და ოვალური ფარაკი ჰქონდა (ტაბ. XLV_{21, 22}). სავარაუდოა, რომ ზოგიერთ მათ-განს ფარაკზე რაიმე გამოსახულება ექნებოდა. ამდაგვარი ბეჭდები აღმოჩენილია ციხიაგორაზე [თოლორდავა 1980:42, 45 ტაბ. XXV 7-12, XXXVI 10], თრელის სამაროვანზე [ნიკოლაიშვილი 1978:94, 98 ტაბ. 46₄] და ა.შ. რკინის ბეჭდების ერთი ნაწილი მარტივი ფორმისაა და ბრტყელი მავთულისაგანაა დამზადებული.

ბრინჯაოს ბეჭდები სამი ტიპისაა: 1) სალტისებური; 2) ოვალურფარაკიანი და 3) ბეჭედი, რომლის ფარაკიც ბრინჯაოს დახვეული მავთულისაგან იქმნება. პირველ და მეორე ჯგუფში შემავალი ბეჭდები საბეჭდავებია და მათ ცენტრალურ ნაწილ-ში ან ფარაკზე სხვადასხვა გამოსახულებებია დატანილი.

ბრინჯაოს სალტისებრი ბეჭდები №№ 16 და 17 სამარხებშია აღმოჩენილი (ტაბ. XLV_{40, 41}). ორივე მათგანის ბოლოები შევიწროვებული და ერთმანეთზე გადასუ-ლია. ეს ფორმა ნაკლებადაა გავრცელებული. მას ანალოგები ეშერაში, გომარეთ-სა და ედისაში ეძებნება [Куфтин 1949:55 სურ. 16; დავლიანიძე 1983:149 ტაბ. XVII₁; ლორთქიფანიძე 1969 სურ. 61].

№ 17 სამარხის ბეჭედზე (ტაბ. XLV₄₀) გამოსახული იყო ფრინველი. გაჭირვე-ბით გაირჩეოდა სხეული, პატარა თავი და ნისკარტი, რომლითაც თითქოს ჭიაყე-ლა ეჭირა. ლაბორატორიაში დამუშავების შემდეგ გამოსახულება ნაიშალა. სა-მარხეული კომპლექსის მიხედვით ბეჭედი ქრ.წ. II ს-ით თარიღდება.

ასეთივე ფორმის ბეჭედი № 16 სამარხიდან (ტაბ. XLV₄₁) გამოირჩევა დახვეწილობით. მასზე გამოსახულია ფანტასტიკური ცხოველი, რომელსაც თავი ზემოთაა აქვს აწეული, ხახა კი დაბრწეული. ორი მომცრო ღრმულით გადმოცემული სხეული წელში გაზნეკილია, თავზე მოკლე ტალღოვანი ხაზით რქაა გამოსახული. გრძელი კუდი ზემოთაა აქნეული. ლომის, ძაღლის და არწივისთავიანი, ხშირად შუბლზე წამომჯდარ, მოკლე რქიანი ფანტასტიკური არსებები ძველადმოსავლურ ხელოვნებაში გავრცელებული თემაა - საკმარისია

გავიხსენოთ იშთარის კარიბჭის გამოსახულებები. საინტერესოა აღინიშნოს, რომ ფორმის მიხედვით ანალოგიურ ბეჭდებზე ეშერიდან და ედისიდან აგრეთვე ფანტასტიკური ცხოველებია ამოკვეთილი. ეშერის გამოსახულებას ბ. კუფტინი ძალღად მიიჩნევს [Куфтин 1949:55]. შესაძლოა ის ირანულ ხელოვნებაში ფართოდ გავრცელებული სენმურვის მსგავსი ზღაპრული ძაღლის გამოსახულება იყოს, მაგრამ ჩვენს ბეჭედზე გამოსახულ არსებას სენმურვად ვერ მივიჩნიეთ, რადგან მას რქა აქვს, ფრთა და კლანჭები კი არა. ფანტასტიკური არსების ორივე მხარეს მშვილდისრისებური ნიშანია ამოკვეთილი. მსგავსი გამოსახულებაა ედისის საბეჭდოზე, რომელიც სამფოთოლა პალმეტს წააგავს. № 16 სამარხის კომპლექსი არაუადრეს ქრ.წ. II საუკუნით თარიღდება, თუმცა ბეჭედი გამოსახულებისა და ფორმის მიხედვით ქრ.წ. III საუკუნეს უნდა ეკუთვნოდეს [რამიშვილი, შატბერაშვილი 1997:22-23]. საერთოდ, ამაღავარი ფორმის ბეჭდები სწორედ ამ დროისათვისაა დამახასიათებელი [Marshall 1907: სურ. 137].

ბრინჯაოს მცირე ზომის ოვალურფარაკიანი ბეჭდები სამაროვანზე სულ 7 ცალია (სამ. №№ 39, 59, 60, 64, 91, 104). აქედან № 39-ში ერთი მთლიანი ბეჭედი, ერთი კი ფარაკი. №№ 64 და 104 სამარხებში აღმოჩენილი ბეჭდების გამოსახულება დაზიანებულია და მისი ამოკითხვა შეუძლებელია.

№ 39 სამარხში აღმოჩენილი ფარაკიანი ბეჭედი (ტაბ. XLV ₃₆) ადრეული იერისაა. მასზე გამოსახულია მუზარადიანი მამაკაცის თავი მარცხენა პროფილში. მუზარადი იმეორებს არქაულ ბერძნულ სკარაბებსა და ჭრილა ქვებზე გამოსახულ მეომართა მუზარადებს [Boardman 1968: სურ. 8, 9, 13]. შესაძლებელია, გამოსახულება რომელიმე ბერძნული დედნის გვიანდელ ასლს წარმოადგენდეს [რამიშვილი, შატბერაშვილი 1997:20]. კომპლექსი ქრ.წ. IV-III სს-ით თარიღდება.

ამავე კომპლექსშია მოპოვებული ბეჭდის ფარაკი, რომელზედაც მზის გამოსახულებაა ამოკვეთილი (ტაბ. XLV ₃₅). ასეთივე გამოსახულებაა № 91 სამარხის ბეჭედზეც (ტაბ. XLV ₃₉). მნათობის გამოსახულებას ნერტილოვანი მოჩარჩოება შემოუყვება. მსგავსი გამოსახულებები აღმოჩენილია პაპიგორას № 49 სამარხში [მარგიშვილი 1992:42] და ნერონ დერესის № 3 სამარხში [ლორთქიფანიძე 1969 სურ. 54]. ეს ბეჭედი კომპლექსის მიხედვით ქრ.წ. III-II საუკუნეებით თარიღდება [რამიშვილი, შატბერაშვილი 1997:21-22].

№ 60 სამარხიდან მომდინარე ბეჭდის გამოსახულებას გამორჩეული იერი აქვს (ტაბ. XXXIII₃₇). ეს არის ფეხზე მდგომი მამაკაცი იდაყვში მოხრილი და ზემოთ აპყრობილი ხელებით. თავისი პოზით იგი ირანის ხელოვნებაში გავრცელებული საკურთხეველის წინ მდგომი მამაკაცის ფიგურებს ემსგავსება [Bivar 1969 სურ. 1, 2, 3, 4, 7, 8]. გამოსახულება მშრალი სქემის სახითაა მოცემული. შეიმჩნევა მრგვალი თავი, ნელში გამოყვანილი, მუხლებამდე დაშვებული კაბა, წერილი ხაზებით გადმოცემული კიდურები. გამოსახულების გვერდზე, ცალ მხარეს, მინიატურული სამკუთხედების ორი რიგია ამოკვეთილი. სამკუთხედების ეს წყობა ლურსმული დამწერლობის იმიტაციის ასოციაციას იწვევს. შესაძლებელია, რომ აქ არქაული აღმოსავლური გამოსახულებების გვიანდელ გამოძახილთან გვეკონდეს საქმე. ბეჭედი სამარხის კომპლექსის მიხედვით ქრ.წ. III-II საუკუნეებით თარიღდება [რამიშვილი, შატბერაშვილი 1997:22].

№ 59 სამარხის რკალგახნილი ბეჭდის ფარაკზე მსუბუქი ხაზებითაა ამოკვეთილი მამალი ჩლიქოსანი ცხოველი (ჯიხვი?) (ტაბ. XLV₃₈). გამოსახულება სქემატურია, შეინიშნება მოხრილი, გრძელი კიდურები, გაზნეპილი წელი და თავს ზემოთ გადაგდებული, გრძელი რქა. ტანი მცირე ჩაღრმავებითაა მინიშნებული. კიდურები და რქა კი საქრისით უნდა იყოს ამოჭრილი. მსგავსი გამოსახულებები გავრცელებული იყო მახლობელ აღმოსავლეთში, კერძოდ კი ძველი ირანის ხელოვნებაში. შემდგომში ამან ფართო ასახვა პოვა ადრექრისტიანული ხანის ქართულ რელიეფებში [რამიშვილი, შატბერაშვილი 1997:21]. სამარხეული კომპლექსის მიხედვით ბეჭედი ქრ.წ. III საუკუნით შეიძლება დათარიღდეს.

№ 108 სამარხში აღმოჩენილია ბრინჯაოს ბეჭედი (ტაბ. XLV₂₃), რომლის ფარაკი დახვეული მავთულისაგან იქმნება. ასეთი ნივთები გვხვდება ქრ.წ. IV-III საუკუნეების ძეგლებზე - გომარეთსა [დავლიანიძე 1983:149] და ღრმახევისთავში [აბრამიშვილი და სხვ. 1980:162-163, ნახ. 158-388].

ფიზულა სამაროვანზე სულ ოთხია (ტაბ. XLV₁₁). ყველა მათგანს ე.წ. კონუსურქუდა ბრინჯაოს რკალი და რკინის ენა აქვს, რითაც სანთის [გაგოშიძე 1982:46] და ციხიაგორას [თოლორდავა 1980:43 ტაბ. XXXV_{4,11}] ეგზემპლარებს ემსგავსებიან.

ბრინჯაოს ზარაკები ორი ტიპისაა - წაკვეთილი კონუსისებური, გვერდებშეჭრილი (ტაბ. XLV_{19, 20}) და ნახევარსფერული (ტაბ. XLV_{17, 18}). პირველი ტიპის ზარაკები ფართოდაა გავრცელებული საქართველოს ადრეანტიკური და ელინისტური ხანის ძეგლებზე - კამარახევი [ჯღარაკა 1983 სურ. 1203], კაზრეთში [სინაურიძე 1983 ტაბ. XVIII], სამთავროში [თოლორდავა 1980:52], დაფნარში [თოლორდავა 1980:20-21, ტაბ. XVI], ნოქალაქეში [გვინჩიძე 1988:26 ტაბ. 10] და ა.შ. რაც შეეხება ნახევარსფერულ ზარაკებს, ისინი ძირითადად გვიანელინისტურსა და გვიანანტიკურ ხანაში გვხვდება. ქრ.წ. II-I საუკუნეების ძეგლებზე ასეთი ნივთები აღმოჩენილია თრელის სამაროვანზე [ნიკოლაიშვილი 1978:84 სურ. 46], ნერონ დერესზე [გაგოშიძე 1982 ტაბ. II, III], არკნეთში [ჯაფარიძე 1956:190], სამადლოზე [Гагошидзе 1981 ტაბ. XLI₉], და ა.შ.

№№ 57 და 97 სამარხებში მოპოვებული ილარები, რომლებსაც თავი ცხვრის რქების მსგავსადა აქვთ დაგრეხილი (ტაბ. XLV_{13, 16}), ძალიან გავს ბეშთაშენის № 5 [შენაბდე, დავლიანიძე 1968:120, ტაბ. XI₃₄₈] და სხალთის № 48 სამარხების [ნიკოლაიშვილი, შატბერაშვილი, შატბერაშვილი 2010: 435 ტაბ IV₁₄] ილარებს.

სამაროვანზე აღმოჩენილ ნივთებს შორის აღსანიშნავია ბრინჯაოს პინცეტი (ტაბ. XLV₂₄) და ბრინჯაოსვე ცილინდრული ფორმის, სახურავიანი, მცირე ზომის კოლოფი (ტაბ. XLV₃₄), რომელშიც სარდიონის მძივები ეყარა. კოლოფი ქრ.წ. IV საუკუნით დათარიღებულ № 44 სამარხში აღმოჩნდა, სადაც ქალი და ძუძუთა ბავშვი იყო დაკრძალული.

№ 80 სამარხში აღმოჩენილია ძვლის ვინოპირიანი კოვზი (ტაბ. XXVII₈₀₋₁₁), რომელსაც კოსმეტიკური დანიშნულება უნდა ჰქონოდა. ამ აზრს განამტკიცებს ისიც, რომ ამავე კომპლექსში აღმოჩენილი მცირე ზომის კოჭობი (ტაბ. XXVII₈₀₋₆) ფორმით ემსგავსება დედოფლის გორის სასახლეში აღმოჩენილ თიხის სანელსაცხებლეს, რომელიც ეცოს ეგზემპლარისაგან დახვეწილობით გამოირჩევა და ქრ.წ. I საუკუნით თარიღდება [ჭანიშვილი 2000:78, ტაბ. I]. ასე რომ, შესაძლებე-

ლია, ეცოს კოჭობი სანელსაცხებლე ყოფილიყო.

№ 13 სამარხში, მიცვალებულის გულმკერდის არეში, ძვლის ფირფიტის ფრაგმენტი აღმოჩნდა (ტაბ. V_{13.7}), რომელიც ალბათ გულსაკიდის როლს ასრულებდა. ამას გარდა, სხვადასხვა სამარხში მოპოვებულია ბრინჯაოს ფირფიტების უსახო ფრაგმენტები, რომელთა დანიშნულება გაურკვეველია, თუმცა ზოგიერთი მათგანის აღმოჩენის ადგილი - მიცვალებულის გულმკერდი, შესაძლოა იმაზეც მიგვანიშნებდეს, რომ ეს ნივთები მართლაც გულსაკიდებს წარმოადგენდა.

სამაროვანზე დიდი რაოდენობითაა მოპოვებული სხვადასხვა მასალისაგან დამზადებული, განსხვავებული ფორმების საკიდები და მძივები. განსაკუთრებით აღსანიშნავია №№ 86 და 105 სამარხების კომპლექსები (ტაბ. XXIX₈₆₋₁₋₁₆, XXXIV₁₀₅₋₁₋₁₈, XLV₃₁₋₃₃), რომლებიც დიდი რაოდენობით შეიცავს ამ ნივთებს.

№ 86 სამარხში მოპოვებულია ოქროს დისკოსებური, ყუნწიანი საკიდი (დმ-1 სმ.), რომლის კიდეები მოცვარულია (ტაბ. XXIX₈₆₋₁₅), ოქროს ფუყე მძივები (ტაბ. XXIX₈₆₋₄), ოქროს ნახევარსფეროებს შორის ჩასმული სარდიონის ცილინდრული მძივი (ტაბ. XXIX₈₆₋₅), ვერცხლის ნახევარსფეროებს შორის ჩასმული სარდიონის ექვსნახნაგა მძივი (ტაბ. XXIX₈₆₋₆), ვერცხლის ლილვისებური მძივი (ტაბ. XXIX₈₆₋₇) და სარდიონის ფიგურული საკიდი (ტაბ. XXIX₈₆₋₁₄). ამ მასალას ყველაზე ახლო პარალელი ეძებნება სამადლოს მდიდრულ სამარხში, სადაც ოქროს ნახევარსფეროებს შორის ჩასმული მძივები [Гагошидзе 1981:45, ტაბ. LX₁₆] და ოქროსავე ლილვისებური მძივებია აღმოჩენილი [Гагошидзе 1981:45 ტაბ. LX₃, ქ. № 86 სამარხის დისკოსებური საკიდი გარკვეულ მსგავსებას ავლენს სამადლოს ერთ-ერთ ოქროს ვარდულთან [Гагошидзе 1981:46, ტაბ. LX₁₆], აღნიშნული სამარხი ქრ.წ. III საუკუნით თარიღდება [Гагошидзе 1979:72-76]. ქრ.წ. III საუკუნითაა დათარიღებული ციხიაგორას მდიდრული სამარხი, რომელშიაც ფუყე ოქროს მძივებია აღმოჩენილი [ცქიტიშვილი 2001:41-44], თუმცა, შესაძლოა, ეს სამარხი უფრო მოგვიანო იყოს, რადგან იგი მინის მრავალნახნაგა საბეჭდავებს შეიცავს. რაც შეეხება № 86 სამარხში მოპოვებულ სარდიონის ფიგურულ საკიდს, ჩვენ მისი პარალელის მოძიება ვერ შევძელით.

№ 105 სამარხში აღმოჩნდა ვერცხლის ნახევარმთვარისებური საკიდი (ტაბ. XXIV₁₀₅₋₇, XLV₁₂), გიმრის სკარაბეოიდი (ტაბ. XXXIV₁₀₅₋₁₃, XLV₃₁), სარდიონის ნაკვეთილი პირამიდისებური, მრავალნახნაგა საბეჭდავების მსგავსი საკიდი (ტაბ. XXXIV₁₀₅₋₁₄, XLV₃₂), ვერცხლის, მცირე ზომის, კაუჭიანი (დ-0,5 სმ) საკიდი (ტაბ. XXXIV₁₀₅₋₁₀), სარდიონის მრგვალბრტყელი, ოთხ, ხუთ და ექვსნახნაგა მძივები (ტაბ. XXXIV₁₀₅₋₁₅₋₁₇).

ვერცხლის თხელი ფირფიტისაგან დამზადებული ნახევარმთვარისებური საკიდი, რომლის ბოლოები ჩახვეულია (ტაბ. XXXIV₁₀₅₋₇), ემსგავსება პაპიგორას № 49 სამარხში [მარგიშვილი 1992:9 ტაბ. III], ასევე აბულმუგში [ძნელაძე 1989:42-47], დაფნარის № 31 [Кигураძე 1976:34] და დაბლაგომის № 27 სამარხებში [თოლორდავა 1980:34] მოპოვებულ საკიდებს. ასეთივე საკიდებია ახალგორის განძშიაც [Смирнов 1934:49-50, таб. X₇].

№ 105 სამარხის კომპლექსში აღმოჩენილია სარდიონის მრავალნახნაგა, ნაკვეთილი პირამიდისებური საკიდი (ტაბ. XXXIV₁₀₅₋₁₄, XLV₃₂), რომელიც თავისი ფორმითა და ზომით ძალზე წააგავს მინის მრავალნახნაგა საბეჭდავებს, თუმცა

მის ფუძეზე გამოსახულება არაა დატანილი. ასეთივე ფორმის მძივსაკიდები აღმოჩენილია ციხიაგორას მდიდრულ სამარხშიც [ცქიტეშვილი 2001:43 ტაბ. 1_{34,36}]. ნიუთის გვერდებში დატანილი გამჭოლი ნახევრეტი და სამარხში მისი მდებარეობა, კერძოდ ყელის არეში, მძივებთან, მის დანიშნულებაზე მიუთითებს. ამავე კომპლექსშია გიშრის სკარაბეოიდი (ტაბ. XXXIV₁₀₅₋₁₁₃, XLV₃₁). გამოთქმულია აზრი, რომ გიშრის ნანარში საქართველოში ქრ.შ. I ს-იდან ვრცელდება [გაგოშიძე 1982:21, აგრეთვე იქვე დასახელებული ლიტერატურა], მაგრამ ამ კომპლექსის ასეთი გვიანი თარიღი, სამაროვნის მონაცემებიდან გამომდინარე, ალბათ მიუღებელი უნდა იყოს. ჩვენი აზრით, იგი უფრო ქრ.წ. II საუკუნით უნდა დათარიღდეს.

სამაროვანზე აღმოჩენილი ნახევრად ძვირფასი ქვის მძივებს შორის უმეტესობა სარდიონისაა, რომლებიც ფორმის მიხედვით მრგვალი, მრგვალბრტყელი, მართკუთხა, ხუთ და ექვსწახნაგაა. სარდიონის სხვადასხვა ფორმის მძივების წარმოება საქართველოში ბრინჯაოს ხანიდან იწყება. განსაკუთრებით დიდი რაოდენობით კი აქემენიდური და ელინისტური ხანის ძეგლებზეა მოპოვებული [დავლიანიძე 1983:91, 92, 94, 151, 152; თუშიშვილი 1970:131; კვიფინაძე 1975:5,9,11; თოლორდავა 1980:53,55; რამიშვილი 1959:33; ჯაფარიძე 1956:196]. ასეთივე მძივები აღმოჩენილია სომხეთისა და აზერბაიჯანის ტერიტორიაზეც [იხ. დავლიანიძე 1983:95]. ძალზე იშვიათია გიშრისა (1 ც.) და ქარვის (3 ც.) მძივები, რომლებიც ქრ.წ. II-I საუკუნეებით დათარიღებულ სამარხებშია აღმოჩენილი. მრავალფეროვანია ფერადი მინის მძივები, რომლებიც ერთმანეთისაგან ფერითა და ფორმით განსხვავდებიან. პოლიქრომულ მძივებს შორის აღსანიშნავია ლურჯი ან მოყავისფრო, გაუმჭვირვალე მინისაგან დამზადებული თეთრხალებიანი და თეთრი, გაუმჭვირვალე მინის ლურჯხალებიანი მძივები, რომელთა სამშობლოდ ეგვიპტეა მიჩნეული [ლიტერატურა იხ. დავლიანიძე 1983:92]. ასეთი მძივები ფინიკიაშიც მზადდებოდა [Крупнов 1960:352]. ისინი დიდი რაოდენობითაა აღმოჩენილი ჩრდილო შავიზღვისპირეთის ანტიკურ ქალაქებში, სადაც ელინისტურ ხანაში ჩნდებიან და არსებობას ახ.წ. პირველ საუკუნეებშიც აგრძელებენ [Алексеева 1975:11]. ჩვენში ისინი ქრ.წ. VI საუკუნიდან ჩნდება და არსებობას ადრეშუასაუკუნეებშიაც განაგრძობს [ლომთათიძე 1957:61; დავლიანიძე 1983:99,153; რამიშვილი 1959:35; კვიფინაძე 1975:28, 30, 44, 45].

სამაროვანზე დიდი რაოდენობითაა მოპოვებული მინის სხვადასხვა ფერისა და ფორმის მონოქრომული მძივები. ფერის მიხედვით გვხვდება შავი, ლურჯი, მწვანე, ყვითელი, ცისფერი, მოყავისფრო, თეთრი და ვერცხლისფერი. ფორმებიც მრავალგვარია: ცილინდრული, კასრისებრი, მრგვალი, მრგვალბრტყელი, ბიკონუსური, მანდარინისებური. ასეთი ფორმებისა და ფერის მძივები მრავლადაა საქართველოს ტერიტორიაზე, აგრეთვე ჩვენს მეზობლადაც [Крупнов 1960:293; Мнацаканян, Тирашян 1961:74]. აღსანიშნავია, რომ ეცოს სამაროვანზე აღმოჩნდა თეთრი მინის ოქროსა და ვერცხლისსარჩულიანი მძივებიც, რომლებიც ქრ.წ. III-II საუკუნეებზე ადრეულ ხანაში არ გვხვდება და ძირითადად გვიანელინისტური და შემდგომი ხანისათვისაა დამახასიათებელი [გაგოშიძე 1982:27; დავლიანიძე 1983:155, 156].

ქრონოლოგიის საკითხი

ეცოს სამაროვანზე შესწავლილი 120 სამარხი ქრ.წ. IV-I საუკუნეების ფარგლებში ექცევა, რაზედაც კარგად მეტყველებს როგორც ტიპოლოგიური ანალიზისას მოშველიებული პარალელური მასალა, ისე ძეგლის სტრატეგრაფიული მონაცემები. აქვე უნდა ითქვას, რომ იგი ქვემო ქართლში მიკვლეულ და ქრ.წ. IV-I საუკუნეებით დათარიღებულ ძეგლებს შორის ერთ-ერთი ყველაზე სრულად შესწავლილია (შავსაყდარასა და პაპიგორასთან ერთად), რითაც ქვემო ქართლის სხვა რიგითი სამაროვნების ქრონოლოგიისათვისაც უმნიშვნელოვანესია.

სამაროვანი ფერდობზეა გამართული. სამარხები 0,3-1,3 მ-ის სიღრმემდეა ჩაჭრილი. ძეგლზე ექვსგანაა დაფიქსირებული ერთი სამარხის მშენებლობისას მეორის დაზიანებისა, ან ერთის მეორის სახურავზე გამართვის შემთხვევები. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ სამაროვანზე გვხვდება რამდენიმე ისეთი შემთხვევა, სადაც სამარხის თავზე ადამიანის ჩონჩხის ფრაგმენტებია მიკვლეული, რაც, სავარაუდოდ სამარხის ნაშთს უნდა წარმოადგენდეს, მაგრამ ისინი იმდენადაა დაზიანებული სასოფლო-სამეურნეო სამუშაოებისას, რომ მათ შესახებ ინფორმაცია სრულიად დაკარგულია.

სამარხი №17 № 18-ის სახურავზე გამუართავთ; ორივე მათგანი მართკუთხა ქვასამარხი იყო. ქვედა, № 18 სამარხში (იხ. კატალოგი და ტაბ. VII ^{18-1,2}) აღმოჩნდა მსხლისებური, წრიულპირიანი დოქი და საყურე, რომლის ბრინჯაოს რგოლზე თავისუფლადაა დაკიდებული ბრინჯაოს ყუნწზე დაგებული ლურჯი მინის თვალი. ტიპოლოგიური ანალიზისას აღინიშნა, რომ ასეთი დოქები ქრ.წ. IV საუკუნის მეორე ნახევრით, ან ქრ.წ. IV-III საუკუნეების მიჯნით თარიღდება, ხოლო თავისუფალსაკიდიანი საყურეები პარალელს ქრ.წ. III და შემდგომ საუკუნეებში პოულობს. № 17 სამარხის კომპლექსის (იხ. კატალოგი და ტაბ. VII ^{17-1,4}) თარიღს იძლევა გამჭვირვალე მინის, ვერცხლისა და ოქროსსარჩულიანი მძივები, რომლებიც, როგორც უკვე ითქვა, ძირითადად ქრ.წ. II საუკუნიდან ჩნდება. აქედან გამომდინარე, № 18 სამარხის თარიღი ქრ.წ. III საუკუნის პირველი ნახევარი, № 17 სამარხისა კი შემდგომი პერიოდი, სავარაუდოდ, ქრ.წ. II საუკუნე უნდა იყოს.

№ 26 სამარხის გამართვისას დაზიანებულა № 27, რომელიც პირველის ჩრდილო კუთხის ქვეშ მოექცა. № 27 სამარხის ინვენტარს (იხ. კატალოგი და ტაბ. X^{27-1,7}) ქრ.წ. III საუკუნით ათარიღებს თავისუფალსაკიდიანი საყურე, № 26-ში აღმოჩენილი გამჭვირვალე მინის ოქროსსარჩულიანი მძივები კი ამ კომპლექსს არაუადრეს ქრ.წ. II საუკუნით ათარიღებს.

№ 48 ორმოსამარხია, რომელიც № 49-ის თავზეა მოწყობილი. სამარხეული ინვენტარი (იხ. კატალოგი და ტაბ. XVII ^{48-1,2; 49-1,4}) არ იძლევა იმის საშუალებას, რომ თარიღი მეტ-ნაკლებად ზუსტად განისაზღვროს, თუმცა, საერთო იერით, ორივე მათგანი ქრ.წ. IV-III საუკუნეების ჩარჩოებში უნდა ექცეოდეს.

№ 81 სამარხი № 82-ის თავზე, ალაპის ნაშთების ზემოთაა მოწყობილი. სამარხეული ინვენტარიდან (იხ. კატალოგი და ტაბ. XXVIII ^{81-1; 82-1,3}) საყურადღებოა ზედა სამარხში მიკვლეული მსხლისებური, მცირე ზომის ხელადა (იგი პირნაკლულია) და ქვედა სამარხის ამავე ფორმის სამტუჩა დოქი. ორივე სამარხი ქრ.წ. IV

საუკუნისა უნდა იყოს, რასაც ხაზს უსვამს № 82 სამარხში აღმოჩენილი რკინის წრიულრკალიანი, ბურთულებლეროიანი სამაჯურის არსებობა და ჭურჭლები მსხლისებური ფორმა. შესაძლოა № 82 სამარხი ქრ.წ IV საუკუნის პირველი ნახევრისა იყოს, № 81 კი, სავარაუდოდ, IV საუკუნის ბოლოხანებით თარიღდებოდეს.

№ 101 სამარხის მშენებლობისას დაზიანდა № 102-ის ჩრდილო კედელი. ეს კომპლექსები (იხ. კატალოგი და ტაბ. XXXIII^{101-1,3}) დროში საკმაოდ დაშორებულია. № 102 ქრ.წ. III საუკუნისაა, რადგან მასში ნითლად მოხატული, შევრონებითა და სამკუთხედებით შემკული მსხლისებური, ე.წ. გარდამავალი ფორმის დოქია აღმოჩენილი, № 101-ს კი ქრ.წ. I ს-ით წრიულპირიანი, ვიწროყელიანი და სფეროსებური დოქი ათარიღებს.

ქრონოლოგიური სხვაობა ძალზე დიდია №№ 111 და 112 სამარხებს შორისაც (იხ. კატალოგი და ტაბ. XXXVI^{111-1,3} 112-1,3). № 111 ორმოსამარხია და № 112 ის თავზეა გამართული. № 112 სამარხს მსხლისებური მოხატული დოქი ქრ.წ. IV საუკუნის მეორე ნახევრით ან IV-III საუკუნეების მიჯნით ათარიღებს, № 111 სამარხის კომპლექსი კი აშკარად ქრ.წ. I საუკუნისაა.

ქრ.წ. IV და IV-III საუკუნეების მიჯნის სამარხები სამაროვანზე აბსოლუტური უმრავლესობაა, მათ სახესა და თარიღს კი მსხლისებურტანიანი დოქები და რკინის სამაჯურები განსაზღვრავს. ამავე კომპლექსებში გვხვდება ისეთი ნივთებიც, რომლებიც შედარებით ადრეულ ხანაში ჩნდება და ჩვენთვის საინტერესო ეპოქაში აგრძელებს არსებობას: ბრინჯაოსა ან ვერცხლის ბოლოებგაზვრეტილი და ბოლოებდაბრტყელებული სასაფეთქლე რგოლები, აგრეთვე ბრინჯაოს ე.წ. "გველისთავიანი" სამაჯურები [მდრ. დავლიანიძე 1983: 71-75, 59-67].

მსხლისებურტანიანი დოქები ამ პერიოდის კომპლექსების ერთ-ერთ ძირითად, დამახასიათებელ ელემენტადაა მიჩნეული. როგორც ეცოს სამაროვნის მასალის ტიპოლოგიური ანალიზისას აღინიშნა, მსხლისებურტანიან დოქებს შორის პირის ფორმის მიხედვით ორი ტიპი – სამტუჩა და წრიულპირიანია გამოყოფილი. აღსანიშნავია, რომ ეცოს სამაროვანზე ისინი ერთად არცერთ კომპლექსში არ გვხვდება. წრიულპირიანი, მსხლისებური დოქების ასაკის დადგენისათვის სარგებლობენ ვანის № 9 სამარხის კომპლექსით, რომელიც სხვა მასალასთან ერთად ამ ქვეტიპის დოქსაც შეიცავს და ფილიპე II-ის სტატერით, შავლაკიანი კანთაროსითა და სინოპურ ამფორაზე შემორჩენილი დამლით ქრ.წ. IV საუკუნის მესამე მეოთხედით თარიღდება [ლორთქიფანიძე და სხვ. 1972:203-211]. ასეთივე დოქის შემცველია ვანის №10 სამარხიც, რომელიც ქრ.წ. IV საუკუნის მიწურულით თარიღდება [თოლორდავა 1986:89-91]. ეს დოქები ნითელი საღებავით დატანილი, წვერით ქვემოთ მიმართული სამკუთხედებითაა შემკული. ვარსიძეანთკარის №175 სამარხის კომპლექსი წვერით ზემოთ მიმართული სამკუთხედებით მოხატულ, წრიულპირიან, მსხლისებურ დოქთან ერთად არქაული ტიპის ილარებს შეიცავს [Рамишвили и др.1987:81 табл. CXLII]. ასეთივე სურათია კუშჩის №3 სამარხში, სადაც სამკუთხედებით მოხატულ, წრიულპირიან, ფართო პირყელიან მსხლისებურ დოქებთან ერთად ასევე არქაული ტიპის, კერძოდ ქრ.წ. V-IV საუკუნეებისათვის დამახასიათებელი სანელსაცხებლეა აღმოჩენილი [გაგოშიძე 1982:51,52, ტაბ. VI-III]. კუშჩის სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნის შუახანებითაა დათარი-

ლებული [გაგოშიძე 1982: 50], ამავე ხანას უნდა ეკუთვნოდეს ვარსიმაანთკარის სამარხიც. მსხლისებური, წრიულპირიანი დოქები, როგორც ჩანს, ქრ.წ. III საუკუნეშია, კერძოდ მის დასაწყისშია უნდა აგრძელებდეს არსებობას, რაზედაც ის ფაქტი მეტყველებს, რომ ეცოს სამაროვნის № 18 სამარხში (იხ. ტაბ. VII_{18-1,2}) ამ ტიპის დოქთან ერთად აღმოჩენილია ქრ.წ. III საუკუნისათვის დამახასიათებელი თავისუფალსაკიდიანი საყურე. ამგვარად, მსხლისებური, წრიულპირიანი დოქები გავრცელებულია ქრ.წ. IV საუკუნის შუახანებიდან ქრ.წ. III საუკუნის დასაწყისის ჩათვლით. შესაბამისად, ასევე თარიღდება ეცოსა და სხვა ძეგლების ის კომპლექსებიც, რომლებიც ამ ნივთებს შეიცავს.

რთულია სამტურა, მსხლისებურ დოქების შემცველი კომპლექსების დაზუსტებულ თარიღზე მსჯელობა. ისინი, შესაძლოა წრიულპირიან დოქებზე უფრო ადრე ჩნდებოდეს. ასეთ ჭურჭელზე მოხატულობა შედარებით იშვიათად გვხვდება, მოხატული, წრიულპირიანი დოქები კი ამის საპირისპიროდ, ბევრად მეტია. როგორც ზემოთ უკვე ვთქვით, ეცოს სამაროვანზე ამ ორი ტიპის დოქი ერთ კომპლექსში არ გვხვდება, ქვემო ქართლის ჩვენთვის ცნობილი კომპლექსებიდან კი მხოლოდ შავსაყდარა I-ის № 47-ე და 95-ე სამარხებშია აღმოჩენილი [მარგიშვილი, წარიმანიშვილი 2004:103, 126; ტაბ. CXXVI, CLIV]. ამგვარად, შესაძლოა ეცოს სამაროვანზე აღმოჩენილი სამტურა, მსხლისებურტიანი დოქების ნაწილი და მათი შემცველი კომპლექსები, ქრ.წ. IV საუკუნის შუახანებზე უფრო ადრეულ ეპოქას მიეკუთვნებოდეს.

ქრ.წ. IV და IV-III საუკუნეების მიჯნით თარიღდება რკინის სამაჯურების შემცველი სამარხებიც (იხ. ზემოთ, ეცოს სამაროვნის მასალის ანალიზი).

№№ 1, 4, 5, 7, 25, 29, 35, 36, 37, 40, 45, 46, 53, 55-57, 68-71, 83, 97, 98 სამარხებში რუხი ფერის ყურიათ ან უყურო ქოთნებია აღმოჩენილი. მასალის ტიპოლოგიური ანალიზისას აღინიშნა, რომ ასეთ ჭურჭელს პარალელები დროის საკმაოდ დიდ მონაკვეთში მოეპოვება და ამიტომ იგი დამატარილებელი ნივთი არ არის. გასათვალისწინებელია, რომ ეცოს სამაროვანზე საკმაოდ რაოდენობითაა მიკვლეული კომპლექსები, რომლებიც ჩვენს მიერ აღწერილ ქოთნებთან ერთად სხვა, დამატარილებელ ნივთებსაც შეიცავს: მაგალითად, მსხლისებურ და მოხატულ დოქებს, აგრეთვე რკინის ბურთულბლეროიან სამაჯურებს, რაც მათ, ზოგადად ქრ.წ. IV-III საუკუნეებით ათარიღებს.

ეცოს ქრ.წ. III საუკუნის სამარხების ინვენტარში თითქმის აღარაა მსხლისებური დოქები, ისინი მხოლოდ გამოწკლის შემთხვევებში, კერძოდ № 18 სამარხში ჩანს (ტაბ. VII_{18-1,2}). დოქების მსხლისებურ ფორმას თანდათანობით მსხლისებურიდან სფეროსებურზე გარდამავალი მოყვანილობის დოქები ენაცვლება, ხოლო სამკუთხედების სტილს შევრონებით მოხატული კერამიკა ცვლის.

ეცოს სამაროვნის მასალის ტიპოლოგიური ანალიზისას გამოიყო დოქების ერთი ჯგუფი, რომელიც კორპუსის მოყვანილობით მსხლისებურსა და სფეროსებურს შორის დგას და მათ შორის გარდამავალ ფორმად იქნა მიჩნეული (იხ. ზემოთ). საყურადღებოა სამ ასეთ ჭურჭელზე წითელი საღებავით დატანილი ორნამენტი, რომელიც შევრონებით, სამკუთხედებითა და ზიგზაგებითაა წარმოდგენილი (ტაბ. XLII_{14,15,17}). ამ ჭურჭლის შემცველი სამარხების (სამ. №№

79, 85, 86, 89, 102) თარიღი შესაძლებელია ქრ.წ. III საუკუნით განისაზღვროს. განსხვავებული ინვენტარი გვხვდება ქრ.წ. II-I საუკუნის სამარხებში, სადაც ზემოთჩამოთვლილი ნივთები აღარაა, მათ ადგილს კი იკავებს ე.წ. კაზრეთის სტილის მოხატული კერამიკა, მცირე ზომის, ნითლად შეღებილი, ფართოყელიანი ხელაღები, სფეროსებრი, წრიულპირიანი დოქები, რომლებსაც დაბალი და ვიწრო ყელი აქვთ, აგრეთვე შავპრიალა ჭურჭელი — ქუსლიანი ჯამები, კონუსურძირიანი სასმისი. ამ პერიოდისათვის დამახასიათებელია ოქროს ან ვერცხლის სარჩულიანი, გამჭვირვალე მინის მძივებიც. ასეთი მასალის შემცველია №№ 13, 16, 20, 21, 23, 26, 88, 110 სამარხები. № 80 სამარხის მასალა (ტაბ. XXVII⁸⁰⁻¹),¹¹⁾ ოდნავ გამოირჩევა — მართალია აქ მოპოვებული დოქი ფორმით კაზრეთის თელებისეგლის დოქებს ემსგავსება, მაგრამ სამადლოს სტილის კერამიკისათვის დამახასიათებელი ორნამენტით — ორ ფრიზად დატანილი შევრონებითა და სამკუთხედებითაა შემკული, რაც, შესაძლოა, მისი ქრ.წ. III საუკუნის ბოლოხანებით დათარიღების სასარგებლოდ მეტყველებდეს. ამავე დროს, სამადლოს ქრ.წ. II საუკუნით დათარიღებულ ზედა ელინისტურ ფენაში გვხვდება სამადლოს სტილით მოხატული კერამიკა [ნარიმანიშვილი, შატბერაშვილი 2002:56], რაც ეცოს ამ ეგზემპლარისა და მისი შემცველი სამარხის ქრ.წ. II საუკუნით დათარიღებასაც არ გამორიცხავს. № 88 სამარხის კომპლექსში სფეროსებრი, წრიულპირიანი, დაბალ და ვიწრო ყელიანი დოქია, (ტაბ. XLII¹¹, XXX⁸⁸⁻³), რომლის ანგობიერებულ და ნითლად შეღებულ ზედაპირზე ფართო, შეუღებავი ზოლებია დატანილი (ე.წ. კაზრეთის სტილის მოხატულობა). ხაოიან ზედაპირზე დატანილი ორი ნითელი, განივი ზოლითაა შემკული ამავე სამარხში აღმოჩენილი ხელადისებური სასმისიც (ტაბ. XXIX 1, XXI⁸⁸⁻¹), რაც კომპლექსის თარიღს ქრ.წ. პირველი საუკუნისაკენ ეწევა.

სამაროვანზე შესწავლილი სამარხებიდან ქრ.წ. I საუკუნით მხოლოდ ორი, №№ 101 და 111 სამარხები თარიღდება (იხ. კატალოგი, ტაბ. XXXIII^{101 1-3}; XXXVI^{111 1-3}). მათ თარიღს სტრატეგრაფიული მონაცემების გარდა, სამთავროსა და შულავრის მასალასთან სიახლოვეც განსაზღვრავს (იხ. ზემოთ).

კატალოგი

სამარხი № 1

მართკუთხა ქვასამარხი (0,8x0,5 მ.), დამხრობილი იყო ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-დასავლეთით. მიცვალებული იწვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილო აღმოსავლეთით. (ტაბ. II).

ინვენტარი:

1) ქოთანის — რუხად გამომწვარი, მრგვალმუცლიანი, ბრტყელყურადანი h-13 სმ. (ტაბ. II 1₁); 2) სამაჯური — რკინის, d-7 სმ. (ტაბ. II 1₂); 3) რგოლები — ბრინჯაოსი, 2 ც., d-0,8 სმ. (ტაბ. II 1₃); 4) მძივი - შავი მინის, კასრისებური, 1 ც.; 4) მძივები - შავი მინის, ცილინდრული, თეთრი კოპებით, 2 ც.; 5) მძივები - შავი მინის, თეთრხალებიანი, 2 ც.; 6) მძივები - შავი და ლურჯი მინის, მრგვალი, 2 ც.; 7) მძივი - შავი მინის, მანდარინისებური.

სამარხი ქრ.წ. IV-III საუკუნეებით თარიღდება.

სამარხი № 2

მართკუთხა ქვასამარხი (1x0,7 მ.), დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. მიცვალებული იწვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთით. (ტაბ. II).

ინვენტარი:

1) ხელადა — ჩალისფრად გამომწვარი, წრიულპირიანი, მსხლისებურტანიანი h-15 სმ (ტაბ. II 2₁); 2) პინცეტი — ბრინჯაოსი, h-5,3 სმ. (ტაბ. II 2₂); 3) საკინძი — რკინის, თავმსხვილი, h- 10,5 სმ. (ტაბ. II 2₃); 4) სამაჯური — რკინის, ზურგშეზნექილი, სადარკალიანი d -6,5 სმ. (ტაბ. II 2₄); 5) მძივები — სარდიონის, ცილინდრული 4 ც.; 6) მძივები - ლურჯი დახშული მინის, მრგვალი, 2 ც. და ბიკონუსური 2 ც.

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნის მეორე ნახევრით, ან ქრ.წ. IV-III საუკუნეების მიჯნით თარიღდება.

სამარხი № 3

მართკუთხა ქვასამარხი (1,2x0,75 მ.), დამხრობილი იყო ჩრდილო-ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-სამხრეთ-დასავლეთით. სამარხის სახურავ ფილაზე იდო მსხვილფეხა საქონლის თავ-ფეხის ძვლები. მიცვალებული იწვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთით (ტაბ. II).

ინვენტარი:

1) დოქი - ღია მოწითალოდ გამომწვარი, წრიულპირიანი, მსხლისებურტანიანი, ყურზე ვარდულია ამობეჭდილი. h-21,5 სმ. (ტაბ. II 3₁); 2) დანა — რკინის, ფრაგმენტები. (ტაბ. II 3₂); 3) სამაჯურები - რკინის, ზურგშეზნექილი, 2 ც., d -6,7 და 7,1 სმ. (ტაბ. II 3₃); 4) მძივები — ძვლის, მრგვალბრტყელი, 2 ც.; 5) მძივები - ლურჯი მინის, მრგვალი, 5 ც.; 6) მძივები - ლურჯი და შავი მინის, ბიკონუსური, 7 ც.; 7) მძივი - შავი მინის, ცილინდრული 1 ც.; 8) მძივი - ყვითელი მინის, კასრი-

სებური, შავზოლიანი, 1 ც.

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნის მეორე ნახევრით, ან ქრ.წ. IV-III საუკუნეების მიჯნით თარიღდება.

სამარხი №4

მართკუთხა ქვასამარხი (0,8x0,5 მ.), დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. სამარხი ბავშვისაა, რომელიც იწვა მარცხენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთით (ტაბ. II).

ინვენტარი:

1) ქოთანის - მოშავო-მოყავისფროდ გამომწვარი, მრგვალმუცლიანი, ოვალურ-განივეკეთიანი ყურით h- 13 სმ. (ტაბ. II 4₁); 2) სამაჯური — რკინის, ფრაგმენტები; 3) რგოლები — ბრინჯაოსი, 2 ც, d-1 სმ. (ტაბ. II 4₂); 4) მძივები - ცისფერი მინის, მანდარინისებური, 2 ც.; 5) მძივები - ლურჯი მინის, ბიკონუსური, 2 ც.; 6) მძივები — სარდიონის, კასრისებური, 2 ც.

სამარხი ქრ.წ. IV-III საუკუნისა უნდა იყოს.

სამარხი № 5

მართკუთხა ქვასამარხი (0,5x0,4 მ), დამხრობილი იყო ჩრდილო-ჩრდილო- აღ-მოსავლეთიდან სამხრეთ-სამხრეთ-დასავლეთით. სამარხი მცირეწლოვანი ბავშვისაა, რომელიც მარცხენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთისაკენ დაუკრძალავთ (ტაბ. III).

ინვენტარი:

1) ქოთანის - მორუხო-მოშავოდ გამომწვარი, მრგვალმუცლიანი, ბრტყელყურიანი, h-10 სმ. (ტაბ. III 5₁).

სამარხი, შესაძლებელია, ქრ.წ. IV-III საუკუნეებით თარიღდებოდეს.

სამარხი № 6

მართკუთხა ქვასამარხი (0,7x0,5 მ.), დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. სამარხი ბავშვისაა, რომელიც მარცხენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთისაკენ დაუკრძალავთ (ტაბ. III).

ინვენტარი:

1) ხელადა — მოყავისფროდ გამომწვარი, წრიულპირიანი, მსხლისებურტანიაანი, ყური მოტეხილია. h-12 სმ. (ტაბ. III 6₁); 2) რგოლი — ბრინჯაოსი, d -1,2 სმ. (ტაბ. III 6₂); 3) რგოლი — რკინისა, d -1,3 სმ.; 4) მძივები — სარდიონის, მრგვალ-ბრტყელი, 3 ც. (ტაბ. III 6₃).

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნის მეორე ნახევრით ან ქრ.წ. IV-III საუკუნის-მიჯნით თარიღდება.

სამარხი № 7

მართკუთხა ქვასამარხი (0,9x0,6 მ.), გადახურულია ორი ფილით. დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. სამარხში ორი მიცვალებულია დაკრძალული - ქალი და მამაკაცი. ქალის ჩონჩხი აღმოსავლეთ კედელთან იყო მიწეული. თავი

ორივეს ჩრდილოეთით ედო (ტაბ. III).

ინვენტარი:

1) ქოთანა — მოყავისფროდ გამომწვარი, მრგვალმუცლიანი, ბრტყელყურია-
ნი, h-16 სმ. (ტაბ. III 7₁); 2) საკინძი — რკინის, თავხვია, h-16 სმ. (ტაბ. III 7₂); 3)
სამაჯური — რკინის, სწორზურგის, ბურთულეებლერიანი, d -6,7 სმ. (ტაბ. III
7₃); 4) რგოლი - ბრინჯაოსი, d-1 სმ. (ტაბ. III 7₄).

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნის მეორე ნახევრით ან ქრ.წ. IV-III საუკუნის მიჯნით
თარიღდება.

სამარხი № 8

მართკუთხა ქვასამარხი (0,75x1,64 მ.), დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან
სამხრეთით. სახურავ ფილაზე იდო მსხვილფეხა საქონლის თავ-ფეხის ძვლები.
მიცვალებული დაკრძალული იყო მარჯვენა გვერდზე, ფეხებმოკეცილი, თავით
ჩრდილოეთით (ტაბ. III).

ინვენტარი:

1) ხელადა — მოყავისფროდ გამომწვარი, წრიულპირიანი, მსხლისებურტა-
ნიანი, h-17 სმ. (ტაბ. III 8₁); 2) რგოლი — ელექტრუმის, ბოლოგაბრტყელებული
და გახვრეტილი, d -2,5 სმ. (ტაბ. III 8₂); 3) დანა — რკინის, სიგრძე 10 სმ. (ტაბ. III
8₃); 4) სამაჯური — რკინის, ფრავმენტები (ტაბ. 8₄); 5) მძივები - შავი და ლურჯი
მინის, მრგვალი, 6 ც.; 6) მძივები - შავი მინის, მანდარინისებური 7 ც.; 7) მძივები-
ლურჯი მინის, თეთრხალეებიანი 3 ც.

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნის მეორე ნახევრით ან ქრ.წ. IV-III საუკუნეებით თა-
რიღდება.

სამარხი № 9

მართკუთხა ქვასამარხი (0,65x0,4 მ.). დამხრობილი იყო ჩრდილო-ჩრდილო-აღ-
მოსავლეთიდან სამხრეთ-სამხრეთ-დასავლეთით. სამარხის თავზე, ქვის ბრტყელ
ფილაზე იდო ადამიანის თავის ქალისა და კიდურების ძვლები (სავარაუდოდ, ეს
დროთა განმავლობაში დაზიანებული სამარხი იყო) (ტაბ. IV, ფოტო 3). იქვე იდო
დამტვრეული, მონითალო ფერის, წრიულპირიანი, მსხლისებურტანიანი დოქი,
h-19 სმ. (ტაბ. IV 9₁). უშუალოდ სამარხში, მიცვალებული იწვა მარჯვენა გვერდზე,
მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთისაკენ (ტაბ. IV, ფოტო 3 2).

ინვენტარი:

1) რგოლები - ბრინჯაოსი, 2 ც., d -1 სმ.; 2) რგოლი — რკინის, d -1 სმ.; 3)
მძივები - მონაცრისფრო ქვის, ცილინდრული, 7 ც.; 4) მძივი - ლურჯი მინის,
მრგვალი, თეთრხალეებიანი, 1 ც.

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნის მეორე ნახევრით ან ქრ.წ. IV-III საუკუნეების მი-
ჯნით თარიღდება.

სამარხი № 10

მართკუთხა ქვასამარხი (1,2x0,7 მ.), დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხ-
რეთით. სამარხში ორი მიცვალებული იყო დაკრძალული. ერთის ძვლები აღმო-

სავლეთ კედლისკენ იყო მიწეული, მეორე იწვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავი ორივეს ჩრდილოეთით ედო (ტაბ. IV).

ინვენტარი:

1) ხელადა — ჩალისფრად გამომწვარი, სამტუჩა, მსხლისებური, h-19 სმ.; (ტაბ. IV_{10.1}); 2) საკინძი — რკინის, ფრაგმენტი.

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნით თარიღდება.

სამარხი № 11

მართკუთხა ქვასამარხი (1,2×0,5 მ.), დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. ძვლები არეულია (ტაბ. IV).

ინვენტარი:

1) დოქი — ნაცრისფერი, ფართო, წრიულპირიანი, ძაბრისებურყელიანი, მსხლისებურტანიანი, h-23 სმ. (ტაბ. IV_{11.1}); 2) სამაჯური — რკინის, ბურთულე-ბლეროიანი, ფრაგმენტები, სავარაუდო d - 6,5 სმ. (ტაბ. IV_{11.2}); 3) საკინძი — რკინის, თავგახვერტილი, სიგრძე 7 სმ. (ტაბ. IV_{11.3}); 4) ქსოვილის ნაშთი.

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნით თარიღდება.

სამარხი № 12

ორი ფილით გადახურული მართკუთხა ქვასამარხი (0,9×0,7 მ.). დამხრობილი იყო ჩრდილოდან სამხრეთით. სამარხში ორი მიცვალებული იყო დაკრძალული. დასავლეთ კედელთან, მარჯვენა გვერდზე იწვა ქალი, აღმოსავლეთ კედელთან კი მამაკაცი, რომლის ძვლები არეული იყო. თავი ორივეს ჩრდილოეთით ედო. ინვენტარის დიდი ნაწილი, რკინის ერთი სამაჯურის გარდა, ქალის სხეულზე ან მასთან ახლოს აღმოჩნდა (ტაბ. IV).

ინვენტარი:

1) ხელადა - წითლად შეღებილი, წრიულპირიანი, მსხლისებურტანიანი, h-18 სმ.; (ტაბ. IV_{12.1}); 2) სამაჯურები — რკინის, ბურთულე-ბლეროიანი, ერთი მთელია, ორი დამტვრეული, 3 ც., d - 6 - 7 სმ. (ტაბ. IV_{12.2}); 3) რგოლები — ბრინჯაოსი, 2 ც., d - 1,7 და 1,4 სმ. (ტაბ. IV_{12.3}); 4) ხატისუღელი - ბრინჯაოს გრეხილი მავთულისა, ბოლოებმოკაუჭებული, d-13,3 სმ. (ტაბ. IV_{12.4}); 5) რგოლი — რკინის, დამტვრეული; 6) მძივები - შავი მინის, კასრისებური 15 ც.; 7) მძივები - ლურჯი მინის, მრგვალი, 12 ც.; 8) მძივები - ლურჯი მინის, თეთრხალებიანი 4 ც.

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნის მეორე ნახევრით ან ქრ.წ. IV-III საუკუნეების მიჯნით თარიღდება.

სამარხი № 13

ქვის დიდი ფილით გადახურული მართკუთხა ორმოსამარხია (1,3×0,7 მ.). დამხრობილი იყო ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-დასავლეთით. სამარხში ორი მიცვალებული დაუკრძალავთ: ერთის ძვლები დასავლეთ კედელთან იყო მიწეული, მეორე კი იწვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავი ორივეს ჩრდილოეთით ედო (ტაბ. V).

ინვენტარი:

1) ხელადა - წითლად შეღებილი, მომრგვალებულმუცლიანი, h-16 სმ. (ტაბ. V_{13.1}); 2) ხელადა - წითლად შეღებილი, მრგვალტანიანი, h-11 სმ. (ტაბ. V_{13.2}); 3) ჯამი - წითლად შეღებილი, პირმოყრილი, h-4, 5 სმ, პირის d -18, 5 სმ. (ტაბ. V_{13.3}); 4) ჯამი — ჩალისფრად გამომწვარი, პირმოყრილი, h-4 სმ, პირის d -17,5 სმ. (ტაბ. V_{13.4}); 5) სამაჯური — ბრინჯაოსი, ზურგსწორი, ბოლოებში ოდნავ შემსხვილებული, d-5,5 სმ. (ტაბ. V_{13.5}); 6) სამაჯურები — ბრინჯაოსი, ზურგშეზნეილი, ოდნავ შემსხვილებული, d -6 სმ. 2 ც. (ტაბ. V_{13.6}); 7) საკინძი — რკინის, ფრამენტის; 8) ქსოვილის ნაშთი; 9) ფიბულა — ბრინჯაოსი, კონუსურქუდა, რკინის ენით, d -3 სმ (ტაბ. V_{13.9}); 10) რგოლები — ბრინჯაოსი. 2 ც. d -2,5 სმ. (ტაბ. V_{13.10}); 11) რგოლი — ბრინჯაოსი, დაპატარავებული, d -2,2 სმ. (ტაბ. V_{13.11}); 12) რგოლი — რკინის, ფრამენტი; 13) ფირფიტა - ბრინჯაოსი, უსახო ფრამენტი; 14) ფირფიტა - ძვლის, გახვრეტილი, სიგრძე 4,3 სმ. (ტაბ. V_{13.14}); 15) მძივები - ლურჯი მინის, სფერული, 70 ც.; 16) მძივები - ლურჯი მინის, ცილინდრული, 4 ც.; 17) მძივი — სარდიონის, ხელადისებური; 18) მძივები — გამჭვირვალე, თეთრი მინის, ოქროსსარჩულიანი, მრგვალი, 10 ც.

სამარხი ქრ.წ. II საუკუნისა უნდა იყოს.

სამარხი № 14

მართკუთხა ქვასამარხი (1x0,7 მ.), გადახურული იყო ორი ფილით. დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. მიცვალებული იწვა მარცხენა გვერდზე, მოხრილი, თავით ჩრდილოეთისაკენ. სამარხის ჩრდილო-დასავლეთ კუთხეში იდო წვრილფეხა საქონლის კიდურის ძვლები (ტაბ. V).

ინვენტარი:

1) დოქი — ჩალისფრად გამომწვარი, სამტუჩა, მსხლისებურტანიანი, h-22 სმ. (ტაბ. V_{14.1}); 2) სამაჯური — რკინის, ბურთულეებეროიანი (ტაბ. V_{14.2}); 3) სამაჯური - რკინის, ფრამენტი, d -4,1 სმ; 4) რგოლები — ბრინჯაოსი, 2 ც., d -1,5 სმ (ტაბ. V_{14.4}); 5) საკინძი — რკინის, ფრამენტი, სიგრძე - 10 სმ. (ტაბ. V_{14.5}); 6) დანა — რკინის, მოხრილი, ერთ სამსჭვალისანი, მიახლოებითი ზომა — 7 სმ. (ტაბ. V_{14.6}); 7) ძენკვი — ბრინჯაოსი, ასხმულია ბრტყელი, რკაგლახსნილი რგოლებისაგან (ტაბ. V_{14.7}); 8) ზარაკი — ბრინჯაოსი, რკინის ენით, წაკვეთილი კონუსისებრი, ყუნწიანი, h-2,8 სმ. (ტაბ. V_{14.8}); 9) მძივები - ლურჯი მინის, ბიკონუსური, 3 ც.; 10) მძივები - ლურჯი მინის, მრგვალი, 15 ც.; 11) მძივი — თეთრი, ლურჯხალეებიანი; 12) მძივი — სარდიონის, ცილინდრული, 1 ც.; 13) ქსოვილის ნაშთი; 14) ბრინჯაოს ფირფიტის უსახო ფრამენტები.

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნით თარიღდება.

სამარხი № 15

მართკუთხა ფორმის ქვასამარხი (0,9x0,7 მ.), დამხრობილი იყო ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-დასავლეთისაკენ. მიცვალებული იწვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთისაკენ. ჩრდილო-დასავლეთ კუთხეში იდო წვრილფეხა საქონლის კიდურის ძვლები (ტაბ. VI).

ინვენტარი:

1) დოქი — ჩალისფრად გამომწვარი, წრიულპირიანი, მსხლისებურტანიანი, h-21 სმ. (ტაბ. VI_{15.1}); 2) დანა — რკინის, მოხრილი სამსჭვალისანი, მიახლოებით ზომა — 6 სმ. (ტაბ. VI_{15.2}); 3) რგოლი — ბრინჯაოსი, მავთული ოთხკუთხაგანი-კვეთიანია, ბოლოები გაბრტყელებული და გახვერტილია, d -2,2 სმ. (ტაბ. VI_{15.3}); 4) სამაჯური — რკინის, ზურგმუზნეილი, ფრაგმენტი; 5) სამაჯური — რკინის, ფრაგმენტი (ტაბ. VI_{15.5}); 6) მძივი - სარდიონის, მრგვალი; 7) მძივები - შავი მინის, მანდარინისებური, 4 ც.; 8) მძივები - ლურჯი მინის, თეთრხალეიანი, 19 ც.; 9) მძივები - ლურჯი მინის, მრგვალი, 9 ც.; 10) მძივები - ცისფერი მინის, ცილინდრული, 5 ც.

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნის მეორე ნახევრით ან ქრ.წ. IV-III საუკუნეების მიჯნით თარიღდება.

სამარხი № 16

მართკუთხა ქვასამარხი (0,9×0,6 მ.), დამხრობილი იყო ჩრდილო-ჩრდილო- აღ- მოსავლეთიდან სამხრეთ-სამხრეთ-დასავლეთისაკენ. სამარხში ორი მიცვალებული ესვენა. ძვლები არეული იყო (ტაბ. VI).

სამარხის სახურავზე იდო:

1) ხელადა - დაბალ და მრგვალტანიანი, მონითალო-მოყავისფროდ შეღებილი, h-11,5 სმ. (ტაბ. VI_{16.1}); 2) ხელადა — მონითალო, წრიულპირიანი, სფერულტანიანი, h-15,5 სმ. (ტაბ. VI_{16.2}); 3) ჯამი - წითლად შეღებილი, h-4 სმ., პირის d -13 სმ. (ტაბ. VI_{16.3}); 4) სალესი ქვა (ტაბ. VI_{16.4}).

სამარხში აღმოჩნდა:

5) ჯამი — შავპირილა, პირმოყრილი, ქუსლიანი, h-4,5 სმ., პირის d -15 სმ. (ტაბ. VI_{16.5}); 6) ქოთანი - წითლად გამომწვარი, წითლად, ჰორიზონტული ხაზებით მოხატული, h-10 სმ. (ტაბ. VI_{16.6}); 7) დანა — რკინის, მოხრილი, სიგრძე — 12 სმ. (ტაბ. VI_{16.7}); 8) სამაჯური — ბრინჯაოსი, ბოლოში ოდნავ შემსხვილებული, d -6 სმ. (ტაბ. VI_{16.8}); 9) სამაჯური — რკინის, სადაღეროიანი, d -5,8 სმ. (ტაბ. VI_{16.9}); 10) რგოლები — ბრინჯაოსი, მრგვალგანიკვეთიანი, 3 ც. d -1 -1,8 სმ. (ტაბ. VI_{16.10}); 11) რგოლები — რკინის, 2 ც., d -1,5 სმ. (ტაბ. VI_{16.11}); 12) ბეჭედი — რკინის, ბრტყელ-ფარაკიანი, ფარაკის d -0,8 სმ. (ტაბ. VI_{16.12}); 13) ბეჭედი — ბრინჯაოსი, საბეჭდავი, ლენტისებური ფორფიტისაგან დამზადებული, ზედ ფანტასტიკური ცხოველის გამოსახულებით ამოღარული, d -1,8 სმ. (ტაბ. VI_{16.13}); 14) საკინძი — რკინის, ფრაგმენტი; 15) მძივები - გამჭვირვალე მინის, ოქროს და ვერცხლისსარჩულიანი, 133 ც. (ტაბ. VI_{16.15}); 16) მძივი — ძვლის, ცილინდრული, 1 ც. (ტაბ. VI_{16.16}).

სამარხი ქრ.წ. II საუკუნეზე ადრეული არ უნდა იყოს.

სამარხი № 17

მართკუთხა ქვასამარხი (0,7×0,3 მ.), რომელიც № 18 სამარხის თავზეა გამართული. დამხრობილი იყო ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-დასავლეთით. სამარხში მცირეწლოვანი ბავშვი იყო დაკრძალული, ძვლები არეულია (ტაბ. VII).

ინვენტარი:

1) ჯამი- მოყავისფროდ შეღებილი, პირმოყრილი, h-5 სმ. (ტაბ. VII_{17.1}); 2) კოჭო-

ბი — შავპრილა, ყურიანი, მუცელზე ფართო, განივი ღარია, $h-9,3$ სმ. (ტაბ. VII_{17,2}); 3) ბეჭედი - საბეჭდავი, ბრინჯაოსი, ამოკვეთილი გამოსახულება ცუდადაა შემონახული და არ იკითხება, $d-1,2$ სმ. (ტაბ. VII_{17,3}); 4) სამაჯური — ბრინჯაოსი, ზურგშეზნექილი, დაპატარავებულია, $d-4$ სმ. (ტაბ. VII_{17,4}); 5) კაური, 3 ც; 6) საკინძი — რკინის, ფრაგმენტი; 7) მძივები - ცისფერი მინის, მრგვალი, 28 ც.; 8) მძივები - გამჭვირვალე მინის, ვერცხლის და ოქროსსარჩულიანი, 10 ც. სამარხი ქრ.წ. II საუკუნისა უნდა იყოს.

სამარხი № 18

მართკუთხა ქვასამარხი ($1,3 \times 0,7$ მ.). გადახურული იყო ორი ფილით. დამხრობილი იყო ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-დასავლეთით. ძელები არეული და გაფანტული იყო (ტაბ. VII).

ინვენტარი:

1) ხელადა - წითლად შეღებილი, წრიულპირიანი, მსხლისებური, $h-14$ სმ. (ტაბ. VII_{18,1}); 2) საყურე - ბრინჯაოს რგოლზე ჩამოკიდებულ ყუნწზე ლურჯი მინის თვალია ჩამოცმული, რგოლის $d-1,8$ სმ., 2 ც., ერთი საყურის მხოლოდ რგოლი და თვალია შემორჩენილი (ტაბ. VII_{18,2}).

სამარხი ქრ.წ. III საუკუნით თარიღდება.

სამარხი № 19

მომრგვალებული ფორმის, ქვებით შემოზღუდული სამარხია ($0,7 \times 0,6$ მ.). სამარხში დაკრძალული იყო ბავშვი, რომელიც მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთით დაუკრძალავთ (ტაბ. VII).

ინვენტარი:

1) ხელადა - მოყავისფროდ შეღებილი, მრგვალმუცლიანი, $h-12,2$ სმ. (ტაბ. VII_{19,1}); 2) ჯამი - შავი ფერის, პირმოყრილი, $h-3,7$ სმ, პირის $d-14$ სმ. (ტაბ. VII_{19,2}); 3) რგოლები — ბრინჯაოსი, 2 ც. $d-1,1$ სმ. (ტაბ. VII_{19,3}).

სამარხი შესაძლებელია ქრ.წ. III ან უფრო მოგვიანო ხანით დათარიღდეს.

სამარხი № 20

მართკუთხა ქვასამარხი ($0,62 \times 0,42$ მ.), დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთისაკენ. სამარხში დაკრძალული იყო ბავშვი, რომელიც მარცხენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთისაკენ დაუკრძალავთ (ტაბ. VII).

ინვენტარი:

1) ჯამი — შავპრილა, ქუსლიანი, პირმოყრილი $h-4$ სმ., პირის $d-12$ სმ. (ტაბ. VII_{20,1}); 2) რგოლი — ბრინჯაოსი, $d-1,8$ სმ. (ტაბ. VII_{20,2}); 3) მძივები - გამჭვირვალე მინის, ოქროსსარჩულიანი, 6 ც. (ტაბ. VII_{20,3}); 4) მძივები - ლურჯი მინის, მრგვალი, 9 ც.

სამარხი ქრ.წ. II-I საუკუნეებით თარიღდება.

სამარხი № 21

მართკუთხა, ძალზე დაზიანებული ქვასამარხი ($1,2 \times 0,5$ მ.), დამხრობილი იყო

ჩრდილო-ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-სამხრეთ-დასავლეთით. სამარხის თავზე, ჩრდილო კუთხესთან აღმოჩნდა:

1) სასმისი — შავპრიალა, კონუსურძირიანი, $h-14,5$ სმ (ტაბ. VIII _{21.1}); 2) ჯამი - ნითლად შეღებილი, პირმოყრილი, $h-4,2$ სმ., პირის $d-13,5$ სმ. (ტაბ. VIII _{21.2}).

სამარხში ძვლები არეული იყო, ინვენტარი არ იყო.

სამარხის თავზე აღმოჩენილი მასალა ქრ.წ. II-I საუკუნეებით თარიღდება.

სამარხი № 22

მართკუთხა ქვასამარხი ($1,2 \times 0,75$ მ.), დამხრობილი იყო ჩრდილო-ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-სამხრეთ-დასავლეთით. სამარხში ორი ადამიანი იყო დაკრძალული. ერთის ჩონჩხი დასავლეთ კედელთან იყო მიწეული, მეორე კი სამარხის ცენტრში, მარცხენა გვერდზე, მოკრუნჩხულ მდგომარეობაში იწვა. თავი ორივეს ჩრდილოეთით ედო (ტაბ. VIII).

ინვენტარი:

1) ჯამი — ვარდისფრად გამომწვარი, თითქმის ვერტიკალურ კედლიანი, ხელით ნაძერწი, $h-4$ სმ, პირის $d-17,5$ სმ (ტაბ. VIII _{22.1}); 2) კათხა — მონითალოდ გაომწვარი, სწორკედლიანი, ხელით ნაძერწი, $h-10$ სმ (ტაბ. VIII _{22.2}); 3) ხელადა - მონითალოდ შეღებილი, მრგვალმუცლიანი, $h-11$ სმ (ტაბ. VIII _{22.3}); 4) ჯამი - ნითლად შეღებილი, პირმოყრილი, $h-5$ სმ. პირის $d-21$ სმ (ტაბ. VIII _{22.4}); 5) ხელადა — ვინოყელიანი, მრგვალმუცლიანი, $h-11$ სმ. (ტაბ. VIII _{22.5}); 6) სადგისი — რკინის, ოთხკუთხ განივკვეთიანი, სიგრძე - $8,5$ სმ. (ტაბ. VIII _{22.6}); 7) სამაჯური — რკინის, ფრამენტის; 8) რგოლები — ბრინჯაოსი, 2 ც., $d-1,8$ სმ. (ტაბ. VIII _{22.8}); 9) სამაჯურები — ბრინჯაოსი, ზურგშეზნექილი, ბოლოში ოდნავ შემსხვილებული, 2 ც. $d-6,8$ სმ. (ტაბ. VIII _{22.9}).

სამარხი, სავარაუდოდ, ქრ.წ. III-II საუკუნეებით თარიღდება.

სამარხი № 23

მართკუთხა ქვასამარხი ($1,2 \times 0,8$ მ.), დამხრობილი იყო ჩრდილო-დასავლეთ-დასავლიდან სამხრეთ-აღმოსავლეთ-აღმოსავლეთით. სამარხში ორი მიცვალებული ესვენა. ერთის ძვლები აღმოსავლეთ კედელთან იყო მიწეული, მეორე კი მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხულ მდგომარეობაში იწვა. თავი ორივეს ჩრდილოეთით ედო (ტაბ. IX).

სამარხის ქვის სახურავზე აღმოჩნდა: 1) ჯამი — ჩალისფრად გამომწვარი, პირმოყრილი, $h-3,7$ სმ., პირის $d-13$ სმ. (ტაბ. IX _{23.1}); 2) ჯამი — ჩალისფრად გამომწვარი, პირმოყრილი, $h-4,9$ სმ., პირის $d-16$ სმ. (ტაბ. IX _{23.2}); 3) ჯამი - ნითლად შეღებილი, პირმოყრილი, $h-5$ სმ., პირის $d-19$ სმ. (ტაბ. IX _{23.3}); 4) დოქი - ნითლად შეღებილი, წრიულპირიანი, მრგვალმუცლიანი $h-17,6$ სმ. (ტაბ. IX _{23.4}).

სამარხში აღმოჩნდა:

5) ჯამი- ნითლად შეღებილი, პირმოყრილი, $h-5$ სმ., პირის $d-17$ სმ. (ტაბ. IX _{23.5}); 6) ხელადა - ნითლად შეღებილი, წრიულპირიანი, მომრგვალებულმუცლიანი, $h-17$ სმ. (ტაბ. IX _{23.6}); 7) კათხა — ნაცრისფერი, ბიკონუსური ფორმის, $h-7$ სმ. (ტაბ. IX _{23.7}); 8) ბეჭდები — რკინის, ფარაკიანი, 2 ც. $d-2,1$ სმ. (ტაბ. IX _{23.8}); 9)

რგოლები — ბრინჯაოსი, 3 ც., დ -1,1-1,8 სმ. (ტაბ. IX₂₃₋₉); 10) სამაჯური — რკინის, დამტვრეული. (ტაბ. IX₂₃₋₁₀); 11) ხელშუბისპირი — რკინის, სიგრძე 19 სმ. (ტაბ. IX₂₃₋₁₁); 12) მძივები — ქარვის, მართკუთხა, 2 ც. (ტაბ. IX₂₃₋₁₂); 13) მძივები — ცისფერი მინის, მრგვალი, 9 ც. (ტაბ. IX₂₃₋₁₃); 14) რგოლი — რკინის, დ -1,4 (ტაბ. IX₂₃₋₁₄).
სამარხი ქრ.წ. III საუკუნის ბოლოხანებით, ან შემდგომი ხანით თარიღდება.

სამარხი № 24

მართკუთხა ქვასამარხი (1×0,6 მ.), დამხრობილი იყო ჩრდილო-ჩრდილო-დასავლეთიდან სამხრეთ-სამხრეთ-აღმოსავლეთით. ძვლები არეულია (ტაბ. VIII).

ინვენტარი:

1) დოქი — ნაცრისფერი, წრიულპირიანი, მსხლისებურტანიანი, h-21 სმ. (ტაბ. VIII₂₄₋₁).

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნის მეორე ნახევრით ან ქრ.წ. IV-III საუკუნეებით თარიღდება.

სამარხი № 25

მართკუთხა ქვასამარხი (0,7×0,45 მ.), დამხრობილი იყო აღმოსავლეთიდან დასავლეთით. სამარხში ესვენა მცირეწლოვანი ბავშვი, რომელიც დაუკრძალავთ თავით აღმოსავლეთისაკენ, მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული (ტაბ. IX).

ინვენტარი:

1) ქოთანის — მოყავისფროდ გამომწვარი, ყურიანი, h-9,7 სმ. (ტაბ. IX₂₅₋₁); 2) ჯამი — შავი, პირგადაშლილი, მომრგვალებული კალთით, h-3 სმ. (ტაბ. IX₂₅₋₂); 3) მძივი — ლურჯი მინის, ოთხკუთხა, ოთხი თეთრი კოპით (ტაბ. IX₂₅₋₃); 4) კაური (ტაბ. IX₂₅₋₄).

სამარხი ქრ.წ. IV-III საუკუნეებით თარიღდება.

სამარხი № 26

მართკუთხა ქვასამარხი (0,8×1,2 მ.), დამხრობილი ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-დასავლეთით. სამარხში დაკრძალული იყო ბავშვი და მოზრდილი, ძვლები არეული იყო (ტაბ. X).

ინვენტარი:

1) კოჭობი — წითლად შეღებილი, ვიწროყელიანი, h-10,5 სმ. (ტაბ. X₂₆₋₁); 2) ბეჭედი — რკინის, ფარაკიანი, ფარაკის დ -1,4 სმ. (ტაბ. X₂₆₋₂); 3) სამაჯური — რკინის, სადა ღეროიანი, დამტვრეული (ტაბ. X₂₆₋₃); 4) მძივები — სარდიონის, სფერული; 5) მძივი — ლურჯი მინის, ცილინდრული, სპირალისებური, ცისფერი ზოლით; 6) მძივები — გამჭვირვალე მინის, მრგვალი, ოქროსსარჩულიანი, 6 ც.; 7) მძივები — ლურჯი მინის, ბიკონუსური, 4 ც.; 8) მძივები — ლურჯი მინის, ცილინდრული, 2 ც.

სამარხი ქრ.წ. II-I საუკუნეებისაა.

სამარხი № 27

მართკუთხა ქვასამარხი (0,8×0,5 მ.), აღმოჩნდა № 26-ის ჩრდილო კუთხის ქვეშ, დაზიანებული. დამხრობილი იყო ჩრდილო ჩრდილო აღმოსავლეთიდან სამხრეთ

სამხრეთ დასავლეთით. სამარხში დაკრძალული იყო ბავშვი, ძვლები არეული იყო (ტაბ. X).

ინვენტარი:

1) ჯამი — შავი, პირმოყრილი, h-4 სმ. მაქს. d -10 სმ. (ტაბ. X_{27.1}); 2) სამაჯური — ბრინჯაოსი, ღერო ოთხგან შემსხვილებული და დაკეჭნილია, d -5 სმ. (ტაბ. X_{27.2}); 3) საყურე — ბრინჯაოს მოზრდილ რგოლზე მცირე ზომის ბრინჯაოსავე რგოლია ჩამოკიდებული, d -2 სმ. (ტაბ. X_{27.3}); 4) მძივები — სარდიონის, მრგვალი, 5 ც.; 5) მძივები — სარდიონის, ბიკონუსური, 2 ც.; 6) მძივი — სარდიონის, მართკუთხა, 1 ც.; 7) მძივები — ლურჯი მინის ცილინდრული და მრგვალი, 15 ც. სამარხი ქრ.წ. III საუკუნისა უნდა იყოს.

სამარხი № 28

მართკუთხა ქვასამარხი (0,9×0,65 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-დასავლეთისაკენ. სამარხის ჩრდილო და აღმოსავლეთ კედელზე, მარცხენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით აღმოსავლეთით, დაკრძალული იყო ბავშვი. სამარხში დაკრძალული იყო მოზრდილი ადამიანი, ძვლები არეული იყო (ტაბ. X).

ინვენტარი:

1) ჯამი — წითლად შეღებილი, პირმოყრილი, h-4 სმ. მაქს. d -13 სმ. (ტაბ. X_{28.1}); 2) ჯამი — წითლად შეღებილი, პირმოყრილი, ფრაგმენტები; 3) სამაჯური — რკინის, d -3,1 სმ. (ტაბ. X_{28.3}); 4) სამაჯური — ბრინჯაოსი, ბოლოებდაბრტყელებული, ოვალურგანივკვეთიანი, d-5 სმ. (ტაბ. X_{28.4}); 5) სამაჯურები — ბრინჯაოსი, ზურგშენიჭილი, ბოლოები ოდნავ შემსხვილებულია, 2 ც., d -6,1 სმ (ტაბ. X_{28.5}); 6) რგოლები — ბრინჯაოსი, 2 ც. d -1 სმ. (ტაბ. X_{28.6}); 7) მძივები — თეთრი, ლურჯი და ცისფერი მინის, მრგვალი, 7 ც. (ტაბ. X_{28.7}); 8) მძივები — ძვლის, მრგვალბრტყელი, 3 ც. (ტაბ. X_{28.8}); 9) მძივები — ბრინჯაოსი, ბიკონუსური (ტაბ. X_{28.9}).

სამარხი ქრ.წ. II-I საუკუნეებით თარიღდება.

სამარხი № 29

მართკუთხა ქვასამარხი (0,65×1,1 მ.), დამხრობილი ჩრდილო-დასავლეთიდან სამხრეთ-აღმოსავლეთისაკენ. მიცვალებული იწვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით სამხრეთ-აღმოსავლეთით (ტაბ. XI).

ინვენტარი:

1) ქოთან- მონათალოდ გამომწვარი, უყურო, h-16,5 სმ. (ტაბ. XI_{29.1}); 2) კოჭობი — მოყავისფროდ გამომწვარი, უყურო, h-7,5 სმ. (ტაბ. XI_{29.2}); 3) სამაჯური — ბრინჯაოსი, ბოლოებდაბრტყელებული, d -4,2 სმ. (ტაბ. XI_{29.3}); 4) ძეწკვი — ბრინჯაოსი, ზედ მიჭანგული რკინის გაურკვეველი ნივთის ფრაგმენტით (ტაბ. XI_{29.4}); 5) რგოლები — ბრინჯაოსი, 2 ც. d -2 სმ. (ტაბ. XI_{29.5}).

სამარხი ქრ.წ. IV-III საუკუნეებით თარიღდება.

სამარხი № 30

დაზიანებულ ქვასამარხში (0,5×1 მ.) დაკრძალული იყო ბავშვი, რომელიც იწვა

მარჯვენა გვერდზე, ხელ-ფეხმოკეცილი, თავით ჩრდილოეთისაკენ (ტაბ. XI).
ინვენტარი:

1) კერამიკის ფრაგმენტები — რუხად გამომწვარი, უსახო; 2) საყურე — ბრინჯაოს რგოლზე ჩამოკიდებულია გამჭვირვალე, ლურჯი მინის საკიდი, რკალის d -1,7 სმ. (ტაბ. XI_{30.2}); 3) სამაჯური — ბრინჯაოსი, ბოლოებდაბრტყელებული, d -4,5 სმ. (ტაბ. XI_{30.3}); 4) სამაჯური — ბრინჯაოსი, ბრტყელგანიკვეთიანი, ერთი ბოლო ფართოა და გახვეტილი, d -4,4 სმ. (ტაბ. XI_{30.4}); 5) რგოლი — ბრინჯაოსი, d -2,8 სმ. (ტაბ. XI_{30.5}); 6) სამაჯური — ბრინჯაოსი, ბოლოები გაბრტყელებული და ფართოვებულია, d -4,5 სმ. (ტაბ. XI_{30.6}); 7) რგოლები — ბრინჯაოსი, დამზადებულია დაგრეხილი მავთულისაგან (ტაბ. XI_{30.7}).

სამარხი ქრ.წ. III საუკუნით თარიღდება.

სამარხი № 31

მართკუთხა ქვასამარხი (0,75x0,6 მ.), დამხრობილი იყო ჩრდილო-აღმოსავლეთ აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-დასავლეთ-დასავლეთისაკენ. სამარხში დაკრძალულ ბავშვს თავი დასავლეთით ედო, ძვლები არეული იყო (ტაბ. XI).

ინვენტარი:

1) ხელადა — ვარდისფრად გამომწვარი, წრიულპირიანი, მრგვალმუცლიანი, h-17 სმ. (ტაბ. XI_{31.1}); 2) სამაჯური — რკინის, d -4,2 სმ. (ტაბ. XI_{31.2}); 3) საკინძი — რკინის, ფრაგმენტი (ტაბ. XI_{31.3}); 4) ბეჭედი — დამზადებულია ბრინჯაოს სპირალურად დახვეული მავთულისაგან, d -3,2 სმ. (ტაბ. XI_{31.4}); 5) მძივები — სარდიონის, მრგვალი, 2 ც.; 6) მძივი — ლურჯი მინის, მართკუთხა, ოთხი თეთრი კოპით; 7) მძივები — ლურჯი მინის, მანდარინისებური, 2 ც.; 8) მძივები — ყვითელი მინის, კასრისებური, 2 ც.

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნით თარიღდება.

სამარხი № 32

მართკუთხა ქვასამარხი (1x0,45 მ.) დამხრობილი ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-დასავლეთისაკენ. ძვლები არეული იყო (ტაბ. XII).

ინვენტარი:

1) ძეწკვი — ბრინჯაოსი, ზედ მიუჩანგულია რკინის ნივთი (ტაბ. XII_{32.1}); 2) რგოლები — ბრინჯაოსი, 2 ც., d -1,6 და 2,2 სმ. (ტაბ. XII_{32.2}); 3) სამაჯური — ბრინჯაოსი, ბოლოები დაბრტყელებულია, ერთ ბოლოზე ცხოველის სტილიზებული გამოსახულებაა ამოკანრული, d -5,4 სმ. (ტაბ. XII_{32.3}); 4) სამაჯური — ბრინჯაოსი, ბრტყელგანიკვეთიანი, ბოლოები შემსხვილებულია, დაპატარავებულია, d -4,6 სმ. (ტაბ. XII_{32.4}); მძივები — სარდიონის, მრგვალი, 3 ც. (ტაბ. XII_{32.5}).

სამარხი ქრ.წ. IV-III საუკუნეებით თარიღდება.

სამარხი № 33

მართკუთხა ქვასამარხი (1,1x0,6 მ.) დამხრობილი იყო აღმოსავლეთიდან დასავლეთით. მიცვალებული იწვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით დასავლეთისაკენ (ტაბ. XII).

ინვენტარი:

1) დოქი — ჩალისფრად გამომწვარი, სამტუჩა, მრგვალმუცლიანი, h-22,6 სმ. (ტაბ. XII₃₃₋₁); 2) სამაჯური — რკინის, ბურთულებლეროიანი, d -4,3 სმ. (ტაბ. XII₃₃₋₂).

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნით თარიღდება.

სამარხი № 34

მართკუთხა ქვასამარხი (1,3×0,8 მ.) დამხრობილი იყო აღმოსავლეთიდან დასავლეთით. მიცვალებული ინვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით აღმოსავლეთისაკენ (ტაბ. XII).

ინვენტარი:

1) კოჭობი — რუხად გამომწვარი, უყურო, კანელურებიანი, h-8,9 სმ. (ტაბ. XII₃₄₋₁); 2) სამაჯური — რკინის, ფრაგმენტები (ტაბ. XII₃₄₋₂); 3) მძივები - ლურჯი მინის, ბიკონუსური, 7 ც.; 4) მძივები - ლურჯი მინის, ცილინდრული, 2 ც.; 5) მძივები - ლურჯი მინის, მანდარინისებური, 5 ც.; 6) მძივები - შავი მინის, ბიკონუსური, 2 ც.; 7) მძივი - ყვითელი მინის, ბიკონუსური, 1 ც.; 8) მძივი - ყვითელი მინის, ცილინდრული, 1 ც.; 9) მძივები - შავი მინის, მანდარინისებური, 5 ც.; 10) მძივი — სარდიონის, მრგვალი, 1 ც.

სამარხი ქრ.წ. IV-III საუკუნეებით თარიღდება.

სამარხი № 35

მართკუთხა ქვასამარხი (1,1×0,77 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილო აღმოსავლეთიდან სამხრეთ დასავლეთით. მიცვალებული ინვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილო აღმოსავლეთით (ტაბ. XIII).

ინვენტარი:

1) ქოთანის — რუხად გამომწვარი, ბრტყელყურიანი, მრგვალმუცლიანი, h-18,2 სმ. (ტაბ. XIII₃₅₋₁); 2) სამაჯური — რკინის, სადაღეროიანი, ზურგმუზნეტილი, ფრაგმენტი (ტაბ. XIII₃₅₋₂).

სამარხი ქრ.წ. IV-III საუკუნეებით თარიღდება.

სამარხი № 36

მართკუთხა ქვასამარხი (0,6×0,4 მ.) დამხრობილი ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-დასავლეთისაკენ. სამარხი დაკრძალული ბავშვის ძვლები არეულია (ტაბ. XIII).

ინვენტარი: 1) ქოთანის — რუხად გამომწვარი, ყურიანი, მრგვალმუცლიანი, h-11,5 სმ (ტაბ. XIII₃₆₋₁); 2) კოჭობი - ნითლად შეღებილი, მრგვალტანიანი, უყურო, h-5,8 სმ (ტაბ. XIII₃₆₋₂); 3) რგოლი — ბრინჯაოსი, (ტაბ. XIII₃₆₋₃); 4) დანა — რკინის, მოხრილი (ტაბ. XIII₃₆₋₄).

სამარხი ქრ.წ. IV-III საუკუნეებით თარიღდება.

სამარხი № 37

მართკუთხა ქვასამარხი (1,1×0,7 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთ-

თით. სამარხში დაკრძალული მამაკაცი იწვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთით (ტაბ. XIII).

ინვენტარი:

1) ქოთან — მოყავისფროდ გამომწვარი, ბრტყელყურბიანი, h-13 სმ (ტაბ. (ტაბ. XIII_{37.1}); 2) დანა — რკინის, ოდნავ მოხრილი, სამსჭვალისანი, სიგრძე — 11 სმ. (ტაბ. (ტაბ. XIII_{37.2}); 3) ზარაკი — ბრინჯაოსი, წაკვეთილი კონუსის ფორმის, რკინის ენიანი, h-2,4 სმ. (ტაბ. (ტაბ. XIII_{37.3}); 4) სამაჯური — რკინის, d-4,8 სმ. (ტაბ. XIII_{37.4}); 5) მძივები - ლურჯი მინის, მრგვალი, 15 ც.; 6) მძივები - ცისფერი მინის, ბიკონუსური, 4 ც.; 7) მძივები - შავი მინის, ცილინდრული 2 ც.; 8) მძივი — სარდიონის, მრგვალი, 1 ც.

სამარხი ქრ.წ. IV-III საუკუნეებით თარიღდება.

სამარხი № 38

მართკუთხა ქვასამარხი (1x0,6 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-დასავლეთით. მიცვალებული იწვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილო-აღმოსავლეთით.

ინვენტარი:

1) ხელადა - მორუხო-მოყავისფროდ გამომწვარი, წრიულპირიანი, მსხლისებურტანიანი, h-15, 4 სმ. (ტაბ. XIV_{38.1}); 2) ქოთან — რუხად გამომწვარი, ბრტყელყურბიანი, h-10,4 სმ. (ტაბ. XIV_{38.2}); 3) კოჭობი — მოყავისფროდ გამომწვარი, უყურო, h-6,3 სმ. (ტაბ. XIV_{38.3}); 4) დანა — რკინის, ოდნავ მოხრილი, სიგრძე 8,3 სმ. (ტაბ. XIV_{38.4}); 5) საკინძი — რკინის, თავმსხვილი, სიგრძე 8,4 სმ. (ტაბ. XIV_{38.5}); 6) საკინძი - რკინის თავხვია, სიგრძე 6,5 სმ. (ტაბ. XIV_{38.6}); 7) სამაჯური — რკინის, სადაღეროიანი, d - 4,9 სმ. (ტაბ. XIV_{38.7}); 8) მძივები - ლურჯი მინის, ბიკონუსური, 2 ც.; 9) მძივები - ლურჯი მინის, მრგვალი, 2 ც.; 10) მძივები - შავი მინის, ბიკონუსური, 3 ც.

სამარხი, ქრ.წ. IV საუკუნის მეორე ნახევრით ან ქრ.წ. IV-III საუკუნეებით თარიღდება.

სამარხი № 39

მართკუთხა ქვასამარხი (1,17x0,63 მ) დამხრობილი იყო ჩრდილო-აღმოსავლეთ-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-დასავლეთ-დასავლეთით. მიცვალებული იწვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთით (ტაბ. XIV).

ინვენტარი:

1) ბეჭედი — ბრინჯაოსი, საბეჭდავი. ფარაკზე გამოსახულია მუზარადიანი მამაკაცი პროფილში. ფარაკის d - 1,8 სმ. (ტაბ. XIV_{39.1}); 2) ფარაკი — ბრინჯაოსი, საბეჭდავი ბეჭდის, ზედ ამოკანრული მზის გამოსახულებით, d - 1,5 სმ (ტაბ. XIV_{39.2}); 3) ძეწკვი - ბრინჯაოსი (ტაბ. XIV_{39.3}); 4) სამაჯური — რკინის, ზურგშეზნექილი, d - 6,5 სმ. (ტაბ. XIV_{39.4}); 5) მძივი — სარდიონის, მრგვალბრტყელი, 1 ც.; 6) მძივები - ლურჯი მინის, მრგვალი, 3 ც.; 7) მძივები - ლურჯი მინის, მართკუთხა, 2 ც.; 8) მძივები - ლურჯი მინის, ცილინდრული, 3 ც.

სამარხი ქრ.წ. IV-III საუკუნეებით თარიღდება.

სამარხი № 40

მართკუთხა ქვასამარხი (0,9×0,55 მ) დამხრობილი იყო ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-დასავლეთით. ძვლები არეული იყო.

ინვენტარი:

1) ქოთან- მორუხო-მოყავისფროდ გამომწვარი, მრგვალმუცლიანი, ბრტყელყურიანი, ნაკლული; 2) კოჭობი - რუხად გამომწვარი ფერის, ბიკონუსურტანიანი, უყურო, ნაკლული.

სამარხი, სავარაუდოდ, ქრ.წ. IV-III საუკუნეებით თარიღდება.

სამარხი № 41

მართკუთხა ქვასამარხი (0,95×0,55 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-დასავლეთით. მიცვალებული იწვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილო აღმოსავლეთით (ტაბ. XIV).

ინვენტარი:

1) დოქი — მოწითალოდ გამომწვარი, წრიულპირიანი, მსხლისებურტანიანი, პირის ყურთან მიერთების ადგილას ვარდულია ამოტვიფრული, h-24 სმ. (ტაბ. XIV_{41.1}); 2) ჯამი — მოყავისფროდ გამომწვარი, ბიკონუსურტანიანი, h-3,8 სმ., პირის d- 12,5 სმ. (ტაბ. XIV_{41.2}); 3) სამაჯური — რკინის, დამტვრეული (ტაბ. XIV_{41.3}); 4) დანა — რკინის, ფრაგმენტი (ტაბ. XIV_{41.4}); 5) ხელშუბი — რკინის, 24,5 სმ. (ტაბ. XIV_{41.5}).

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნის მეორე ნახევრით ან ქრ.წ. IV-III საუკუნის მიჯნით თარიღდება.

სამარხი № 42

მართკუთხა ქვასამარხი (0,66×0,48 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-დასავლეთით. სამარხში დაკრძალული ბავშვი იწვა მარჯვენა გვერდზე, მოხრილი, თავით ჩრდილო აღმოსავლეთით (ტაბ. XV).

ინვენტარი:

1) ხელადა — ვარდისფრად გამომწვარი, სამტურჩა, მრგვალმუცლიანი, h-19 სმ. (ტაბ. XV_{42.1}); 2) კოჭობი — მოყავისფროდ გამომწვარი, ოვალური, h-7,6 სმ. (ტაბ. XV_{42.2}); 3) ჯამი — ჩალისფრად გამომწვარი, პირმოყრილი, h-4,9 სმ., მაქს. d — 18 სმ (ტაბ. XV_{42.3}); 4) ჯამი — მოყავისფროდ გამომწვარი, პირმოყრილი, h-3 სმ., მაქს. d-12 სმ. (ტაბ. XV_{42.4}); 5) რგოლები - ბრინჯაოსი 2 ც., d -1,6 და 1,4 სმ. (ტაბ. XV_{42.4}); 6) სამაჯური — რკინის, სადარკალიანი, d - 4,8 სმ. (ტაბ. XV_{42.7}); 7) მძივები - ლურჯი მინის, მრგვალი, 5 ც.; 8) მძივები - ცისფერი მინის, კასრისებური, 3 ც.; 9) მძივები - შავი მინის, მრგვალი, 4 ც.

სამარხი ქრ.წ IV საუკუნით თარიღდება.

სამარხი № 43

მართკუთხა ქვასამარხი (0,5×0,35 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილო აღმოსავლეთიდან სამხრეთ დასავლეთით. სამარხში ორი ბავშვი დაუკრძალავთ, ძვლები არეული იყო (ტაბ. XV).

ინვენტარი:

1) ხელადა — ჩალისფრად გამომწვარი, წრიულპირიანი, მსხლისებურტანიანი, h- 14 სმ. (ტაბ. XV_{43.1}); 2) სამაჯური — რკინის, ბურთულეებეროიანი, d - 3,6 სმ. (ტაბ. XV_{43.2}); 3) მძივები — ლურჯი მინის, მრგვალი, 2 ც.; 4) მძივები — ლურჯი მინის, ცილინდრული, 2 ც.; 5) მძივი — სარდიონის, მრგვალი 1 ც.; 6) კაური (ტაბ. XV_{43.6}).

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნით თარიღდება.

სამარხი № 44

მართკუთხა ქვასამარხი (1,4x0,59 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილო ჩრდილო აღ-მოსავლეთიდან სამხრეთ სამხრეთ დასავლეთით. სამარხის სახურავზე იდო მსხვილფეხა საქონლის თავ-ფეხის ძელები. სამარხში დაკრძალული იყო ქალი, რომელიც ინვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთისაკენ. მის ხელებთან ესვენა ძუძუთა ბავშვი (ტაბ. XV).

ინვენტარი:

1) ქოთანნი — მოყავისფროდ გამომწვარი, ბრტყელყურიანი, h-14,4 სმ. (ტაბ. XV_{44.1}); 2) სამაჯურები — რკინის, ზურგშეზნექილი 2 ც., d -6,6 სმ. (ტაბ. XV_{44.2}); 3) სამაჯური — რკინის, ოვალური d -6,7 სმ. (ტაბ. XV_{44.3}); 4) რგოლი — ბრინჯაოსი, d -1,7 სმ. (ტაბ. XV_{44.4}); 5) რგოლი — ვერცხლის, d -2,1 სმ. (ტაბ. XV_{44.5}); 6) ქსოვილის ნაშთი; 7) კოლოფი — ბრინჯაოსი, ცილინდრული, d -3,1 სმ., h-2,3 სმ. (ტაბ. XV_{44.6}); 8) საკინძი — რკინის, h-8,5 სმ. (ტაბ. XV_{44.7}); 9) ძეწკი — ბრინჯაოსი (ტაბ. XV_{44.8}); 10) ილარი — ბრინჯაოსი, ორნამენტირებული, h-6,2 სმ. (ტაბ. XV_{44.9}); 11) მძივები — სარდიონის, სფერული, 10 ც.; 12) მძივი - ვერცხლისფერი მინის, ცილინდრული, მუქი ფერის სპირალით; 13) მძივები- ლურჯი მინის, მრგვალი, 19 ც.

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნით თარიღდება.

სამარხი № 45

მართკუთხა ქვასამარხი (1x0,6 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. მიცვალებული (ქალი) ინვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთით (ტაბ. XVI).

ინვენტარი:

1) დოქი — ვარდისფრად გამომწვარი, სამტუჩა, ბიკონუსურტანიანი, h-15 სმ. (ტაბ. XVI_{45.1}); 2) ქოთანნი — მოყავისფროდ გამომწვარი, ბრტყელყურიანი, h-14,7 სმ. (ტაბ. XVI_{45.2}); 3) სამაჯურები — რკინის, ოვალური, 2 ც. d -5 სმ. (ტაბ. XVI_{45.3}); 4) საკინძი — რკინის, თავხვია, h-9 სმ. (ტაბ. XVI_{45.4}).

სამარხი ქრ.წ. IV-III საუკუნეებით თარიღდება.

სამარხი № 46

მართკუთხა ქვასამარხი (0,8x0,55 მ) დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. დაკრძალული მამაკაცი ინვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთით (ტაბ. XVI).

ინვენტარი:

1) ქოთანის — მოყავისფროდ გამომწვარი, მრგვალტანიანი, ბრტყელყურადი, $h-14$ სმ. (ტაბ. XVI _{46.1}); 2) დანა — რკინის, დამტვრეული (ტაბ. XVI _{46.2}); 3) სალესი ქვა (ტაბ. XVI _{46.3}).

სამარხი ქრ.წ. IV-III საუკუნეებით თარიღდება.

სამარხი № 47

მართკუთხა ქვასამარხი ($0,8 \times 0,45$ მ) დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. ძელები არეული იყო (ტაბ. XVI).

ინვენტარი:

1) დოქი — ჩალისფრად გამომწვარი, წრიულპირიანი, მსხლისებური, $h-20,2$ სმ. (ტაბ. XVI _{47.1}); 2) ხელადა — რუხად გამომწვარი, წრიულპირიანი, მსხლისებურტანიანი, $h-18,3$ სმ. (ტაბ. XVI _{47.2}); 3) სამაჯურები — რკინის, სადარკალიანი, 2 ც. d -7,5 და 7,8 სმ. (ტაბ. XVI _{47.3}); 4) სამაჯური — რკინის, ბურთულეებლერიანი, d -7,6 სმ. (ტაბ. XVI _{47.4}); 5) დანა — რკინის, მოხრილი, სიგრძე 7,9 სმ. (ტაბ. XVI _{47.5}); 6) რგოლები — სასაფეთქლე, ოქროსი, ოთხკუთხაგანიცვეთიანი, ბოლოებგაბრტყელებული და გახვეტილი, 2 ც. d -0,8 და 1,3 სმ. (ტაბ. XVI _{47.6}); 7) მძივები - ლურჯი მინის, თეთრხალებიანი, 16 ც.; 8) მძივები - ცისფერი მინის, მანდარი-ნისებური, 4 ც.; 9) მძივები - ცისფერი მინის, მრგვალი, 3 ც.

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნით თარიღდება.

სამარხი № 48

კირქვის ფილით გადახურული, ჩრდილოეთიდან სამხრეთით დამხრობილი, ოვა-ლური ფორმის ორმოსამარხის ($1,2 \times 0,9$ მ.) ძირად გამოუყენებიათ № 49 სამარხის სახურავის ფილა, რომელიც თიხით იყო მოსწორებული. მიცვალებული იწვა მარჯვენა გვერდზე, ხელ-ფეხ მოკეცილი, თავით ჩრდილოეთით (ტაბ. XVII, ფოტო 4_{1,2}).

ინვენტარი:

1) ქოთანის — რუხად გამომწვარი, ბრტყელყურადი, $h-14,4$ სმ. (ტაბ. XVII _{48.1}); 2) ჯამი — წითელი, ბრტყელბაკოიანი, $h-3,2$ სმ., პირის d -11,8 სმ. (ტაბ. XVII _{48.2}); 3) დოქი - წითლად შეღებილი, ფრაგმენტები.

სამარხი, სავარაუდოდ, ქრ.წ. III საუკუნისაა.

სამარხი № 49

მართკუთხა ქვასამარხი ($0,65 \times 0,45$ მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-დასავლეთით. მიცვალებული იწვა მარჯვენა გვერდზე, ხელ-ფეხ მოკეცილი, თავით ჩრდილოეთით (ტაბ. XVII, ფოტო 4_{3,4}).

ინვენტარი:

1) ხელადა — ჩალისფრად გამომწვარი, სამტუჩა, ბიკონუსური, $h-18,2$ სმ. (ტაბ. XVII _{49.1}); 2) მძივები - თეთრი მინის, ლურჯხალებიანი, 3 ც. (ტაბ. XVII _{49.2}); 3) სამაჯური — რკინის, სადაღეროიანი, დამტვრეული. (ტაბ. XVII _{49.3}); 4) რგოლები — ბრინჯაოსი, სასაფეთქლე, ბოლოები დაბრტყელებული და გახვეტილია, 2 ც. d -1,8 სმ. (ტაბ. XVII _{49.4}).

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნით თარიღდება.

სამარხი № 50

მართკუთხა ქვასამარხი (0,93x0,69 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-დასავლეთით. სამარხში დაკრძალული მამაკაცი ინვა მარჯვენა გვერდზე, მოხრილი, თავით ჩრდილოეთით (ტაბ. XVII).

ინვენტარი:

1) დოქი — ჩალისფრად გამომწვარი, სამტფუა, ბიკონუსურტანიანი, h-23,3 სმ. (ტაბ. XVII₅₀₋₁); 2) კოჭობი — მოყავისფროდ გამომწვარი, ყურიანი, h-8,8 სმ. (ტაბ. XVII₅₀₋₂); 3) სალესი ქვა, სიგრძე-6,2 სმ. (ტაბ. XVII₅₀₋₃); 4) დანა — რკინის, ნამ-გლისებურად მოხრილი, სიგრძე-10,8 სმ. (ტაბ. XVII₅₀₋₄); 5) მძივი - თეთრი მინის, ლურჯხალაიანი (ტაბ. XVII₅₀₋₅); 6) მძივები - ლურჯი მინის, ბიკონუსური, 3 ც. (ტაბ. XVII₅₀₋₆); 7) სამაჯური — რკინის, სადაღეროიანი, დამტვრეული. (ტაბ. XVII₅₀₋₇).

სამარხი ქრ.წ. IV-III საუკუნეებით თარიღდება.

სამარხი № 51

მართკუთხა ქვასამარხი (0,6x0,48 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. სამარხი ბავშვისაა, რომელიც ინვა მოკრუნჩხული, მარჯვენა გვერდზე, თავით ჩრდილოეთით (ტაბ. XVIII).

ინვენტარი:

1) ხელადა — მოყავისფროდ გამომწვარი, წრიულპირიანი, მსხლისებური, h-15,2 სმ. (ტაბ. XVIII₅₁₋₁); 2) დოქი — მონითალოდ გამომწვარი, მსხლისებური, ყურმილიანი, h-11,5 სმ. (ტაბ. XVIII₅₁₋₂); 3) ჯამი - ნითლად შეღებილი, პირგადაშლილი, h-4 სმ., პირის d -10 სმ. (ტაბ. XVIII₅₁₋₃); 4) მძივები - ლურჯი მინის, თეთრხალაიანი, 5ც. (ტაბ. XVIII₅₁₋₄); 5) მძივები - თეთრი მინის, ბიკონუსური, 6 ც.; 6) მძივები — სარდიონის, ცილინდრული, 2 ც. (ტაბ. XVIII₅₁₋₅); 7) რგოლი — ბრინჯაოსი, d - 1,2 სმ. (ტაბ. XVIII₅₁₋₆); 8) ილარი — ძვლის, h-4,3 სმ. (ტაბ. XVIII₅₁₋₇); 9) საკინძი — რკინის, h-8,8 სმ. (ტაბ. XVIII₅₁₋₈); 10) სამაჯური — რკინის, სადაღეროიანი, ნატეხები. (ტაბ. XVIII₅₁₋₉).

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნის მეორე ნახევრით ან ქრ.წ. IV-III საუკუნეების მიჯნით თარიღდება.

სამარხი № 52

მართკუთხა ქვასამარხი (0,9x0,62 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-დასავლეთით. მიცვალებულის ძვლები დაშლილი და არეული იყო, სამარხის ჩრდილო-დასავლეთ კუთხეში წვრილფეხა საქონლის ძვლები იდო (ტაბ. XVIII).

ინვენტარი:

1) დოქი — ჩალისფრად გამომწვარი, ძაბრისებურპირიანი, მსხლისებურტანიანი, h-23,6 სმ. (ტაბ. XVIII₅₂₋₁); 2) კოჭობი — რუხად გამომწვარი, მრგვალტანიანი, უყურო, h-7,3 სმ. (ტაბ. XVIII₅₂₋₂); 3) ძეწკვი - ბრინჯაოსი (ტაბ. XVIII₅₂₋₃); 4) სამაჯური — რკინის, ბურთულეებლოიანი, ზურგშეზნექილი, d-8 სმ. (ტაბ. XVIII₅₂₋₄); 5) სამაჯური — ბრინჯაოსი, ბრტყელგანიცეკეთიანი, ბოლოები გაფართოებულია და ზედ ცხოველის გამოსახულებაა ამოკანრული, d -7,3სმ. (ტაბ. XVIII₅₂₋₅); 6) საკინძი

— რკინის, თავხვია, ფრაგმენტი (ტაბ. XVIII_{52,6}); 7) დანა — რკინის, ფრაგმენტი (ტაბ. XVIII_{52,7}); 8) მძივები - შავი მინის, მანდარინისებური, 5 ც.; 9) მძივები - შავი მინის, კასრისებური, 15 ც.; 10) მძივები - თეთრი მინის, ლურჯხალეებიანი, 3 ც. სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნის მეორე ნახევრით თარიღდება.

სამარხი № 53

მართკუთხა ქვასამარხი (0,77×0,55 მ) დაზიანებული, აკლდა ჩრდილო და აღოსავლეთი კედლები. დამხრობილი იყო ჩრდილო-ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-სამხრეთ-დასავლეთით. სამარხში დაკრძალული მოზარდი ინვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთისაკენ (ტაბ. XVIII).

ინვენტარი:

1) ქოთანა — მოყავისფროდ გამომწვარი, ბრტყელყურიანი, h-13,5 სმ. (ტაბ. XVIII 53-1); 2) მძივები - ლურჯი მინის, ბიკონუსური, 2 ც.; 3) მძივები - ლურჯი მინის, მრგვალი, 3 ც.; 4) მძივი - ცისფერი მინის, 1 ც.; 5) ზარაკები — ბრინჯაოსი, გვერდშეჭრილი, წაკვეთილი კონუსის ფორმის, 2 ც. 3-2,5 სმ. (ტაბ. XVIII 53-2); თარიღი - ქრ.წ. IV საუკუნე.

სამარხი № 54

მართკუთხა ქვასამარხი (0,78×0,46 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. მიცვალებული ინვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთისაკენ, ჩრდილო-დასავლეთ კუთხეში წვრილფეხა საქონლის ძვლები იდო (ტაბ. XVIII).

ინვენტარი:

1) ხელადა — ჩალისფრად გამომწვარი, სამტუჩა, მსხლისებურტანიანი, h-13,5 სმ. (ტაბ. XVII_{54,1}); 2) ჯამი — მონითალოდ გამომწვარი, ბრტყელბაკოიანი, h-3,6 სმ., პირის d-11 სმ. (ტაბ. XVII_{54,2}); 3) სამაჯური — რკინის, სადაღეროიანი, d -6,8 სმ. (ტაბ. XVII_{54,3}); 4) სამაჯური — რკინის, ბურთულეებდეროიანი, d -7,1 სმ. (ტაბ. XVII_{54,4}); 5) რგოლები — ბრინჯაოსი, 2 ც. d -0,8-1,2სმ. (ტაბ. XVII_{54,5}); 6) მძივები - ლურჯი მინის, მრგვალი და ბიკონუსური 24.ც.

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნის პირველი ნახევრისაა.

სამარხი № 55

მართკუთხა ქვასამარხი (0,1×0,6 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-დასავლეთით. სამარხის თავზე იდო მსხვილფეხა საქონლის ძვლები. მიცვალებული ინვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილო-აღმოსავლეთისაკენ (ტაბ. XIX).

ინვენტარი:

1) ქოთანა — რუხად გამომწვარი, ბრტყელყურიანი, h-11,8 სმ. (ტაბ. XIX 55-1); 2) ხელშუბისპირი — რკინის, რომბისებურპირიანი, სიგრძე - 20,4 სმ. (ტაბ. XIX_{55,2}); 3) დანა — რკინის, სწორპირიანი, სამსჭვალიანი, მიახლოებითი სიგრძე - 14,5 სმ. (ტაბ. XIX_{55,3}); 4) სამაჯური — რკინის, სადაღეროიანი, d -7,2 სმ. (ტაბ. XIX_{55,4}); 5) მძივები - ლურჯი მინის, ბიკონუსური - 4 ც., მრგვალი, 6 ც.; 6) მძივი -

ლურჯი მინის, თეთრ-ლურჯი ხალებით, 1 ც.; 7) მძივები - ყვითელი მინის, 2 ც.; 8) მძივები - ცისფერი მინის, ბიკონუსური, 1 ც.
სამარხი ქრ.წ. IV-III საუკუნეებით თარიღდება.

სამარხი № 56

მართკუთხა ქვასამარხი (0,57×0,4 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. სამარხში დაკრძალული იყო მცირეწლოვანი ბავშვი, რომელიც იწვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთისაკენ (ტაბ. XIX).

ინვენტარი:

1) ქოთანის — ლია ყავისფერი, ბრტყელყურბანი, h-12,6 სმ. (ტაბ. XIX₅₆₋₁); 2) სამაჯური — რკინის, სადაღეროიანი, d -6,1 სმ. (ტაბ. XIX₅₆₋₂); 3) რგოლი — ბრინჯაოსი, d -1,3 სმ. (ტაბ. XIX₅₆₋₃); 4) მძივები - ცისფერი მინის, მრგვალი, 6 ც.; 5) მძივები - ლურჯი დახშული მინის, ბიკონუსური, 2 ც.; 6) მძივი - შავი მინის, ცილინდრული; 7) მძივი - მწვანე კირქვის, კასრისებური; 8) მძივი — სარდიონის, მრგვალბრტყელი.

სამარხის სავარაუდო თარიღია ქრ.წ. IV-III ს.ს.

სამარხი № 57

მართკუთხა ქვასამარხი (1×0,55 მ.), დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. სამარხში დაკრძალული მამაკაცი იწვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთისაკენ (ტაბ. XIX).

ინვენტარი:

1) საკინძი — რკინის, თავხვია, h-10,3 სმ. (ტაბ. XIX₅₇₋₁); 2) საკინძი - რკინის (ფრაგმენტი) (ტაბ. XIX₅₇₋₁₂); 3) სამაჯური — რკინის, სადაღეროიანი, მიახლოებით d -7,5 სმ. (ტაბ. XIX₅₇₋₃); 4) მძივები - ლურჯი დახშული მინის, ბიკონუსური, 3 ც., მრგვალი, 1 ც.; 5) მძივები - შავი მინის, ბიკონუსური, 3 ც., მრგვალი 1 ც.; 6) მძივი — სარდიონის, მრგვალბრტყელი.

სამარხი ქრ.წ. IV-III საუკუნეების უნდა იყოს.

სამარხი № 58

დანგრეული, ძვლები არეული იყო.

ინვენტარი:

ცისფერი მინის მძივები, 9 ცალი.

სამარხი № 59

მართკუთხა ქვასამარხი (0,98×0,65 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილო-ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-სამხრეთ-დასავლეთისაკენ. სამარხის სახურავზე, აღმოსავლეთ მხარეს იდო ცხოველის ძვლები.

სამარხში ორი მიცვალებული იყო დაკრძალული. მამაკაცი იწვა აღმოსავლეთ კედელთან, მოკრუნჩხული, მარჯვენა გვერდზე. ქალის ძვლები მიწეული იყო დასავლეთ კედელთან, თავი ორივეს ჩრდილოეთით ედო (ტაბ. XX).

ინვენტარი:

1) ხელადა — ჩალისფრად გამომწვარი, შეღებილია მოყავისფროდ, წრიულპირიანი, მსხლისებურტანიანი, ყურის პირთან შეერთების ადგილას ამობურცულია კოპი. h-14 სმ. (ტაბ. XX_{59.1}); 2) ხელადა — მონითალოდ გამომწვარი, შეღებილია ნითლად. პირგადაშლილი, სფერულმუცლიანი, h-11 სმ. (ტაბ. XX_{59.2}); 3) ჯამი — მონითალოდ გამომწვარი, ნითლად შეღებილი, პირმოყრილი, h-4,7 სმ., მაქს. d-18 სმ. (ტაბ. XX_{59.3}); 4) ჯამი — მონითალოდ გამომწვარი, პირგადაშლილი, ბრტყელბაკიანი, h - 4 სმ., მაქს. d-19,8 სმ. (ტაბ. XX_{59.4}); 5) შუბისპირი — რკინის, ძლიერ დაჟანგული და დამტვრეული, მასრაში ხის ფრაგმენტებია შემორჩენილი (ტაბ. XX_{59.5}); 6) სამაჯურები — რკინის, ზურგშეზნექილი, სადაღეროიანი, ბოლოშემსხვილებული, ერთმანეთზე მიჯანგული. 2 ც. d-4,6 სმ. (ტაბ. XX_{59.6}); 7) სამაჯური — რკინის, ოვალური, სადაღეროიანი, 2 ც., d-4,7 სმ. (ტაბ. XX_{59.7}); 8) ბეჭედი — რკინის, დაჟანგული და დამტვრეული, ბრტყელფარაკიანი, რკალის d - 1,7 სმ. (ტაბ. XX_{59.8}); 9) ბეჭედი — ბრინჯაოსი, ოვალურფარაკიანი, ფარაკზე ამოკანრულია მამალი ჯიხვის გამოსახულება, ფარაკის d-1,2-1,6 სმ., რკალის d-1,7 სმ. (ტაბ. XX_{59.9}); 10) ფიბულა - შედგენილია ბრინჯაოს კონუსურქუდა და ბოლომოკაუჭებული მშვილდისა (d-3,6 სმ.) და რკინის ღეროსაგან (4,2 სმ.). (ტაბ. XX_{59.10}); 11) მძივი — სარდიონის, ექვსნახნაგა; 12) მძივი — მოცისფრო, დახშული მინის, სფერული; 13) მძივი - თეთრი მინის, ცილინდრული, გრეხილი; 14) მძივი - მწვანე მინის, ბიკონუსური; 15) მძივები - შავი მინის, კასრისებური, 2 ც.; 16) მძივები — ლურჯი, შავი და თეთრი მინის, წერილი, 100 ც.

სამარხის თარიღია ქრ.წ. III ს.

სამარხი № 60

მართკუთხა ქვასამარხი (0,9x0,65 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. სამარხის თავზე იდო მსხვილფეხა რქოსანი საქონლის თავ-ფეხი. სამარხში დაკრძალული იყო ორი მიცვალებული - ერთი მიწეული იყო დასავლეთ კედელთან, მეორე იწვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული. თავი ორივეს ჩრდილოეთისკენ ედო (ტაბ. XX).

ინვენტარი:

1) ჯამი — ჩალისფრად გამომწვარი, შეღებილია მოყავისფროდ, პირგადაშლილი, კალთანიბოიანი, ფსკერზე სამი კონცენტრული რელიეფური ზოლი აქვს, ცენტრში კი კოპია. h-4,9 სმ., მაქს. d-15,9 სმ. (ტაბ. XX_{60.1}); 2) ჯამი - შეღებილია მონითალოდ, პირმოყრილი, h-4,4 სმ., მაქს. d-18 სმ. (ტაბ. XX_{60.2}); 3) ხელადა — ჩალისფრად გამომწვარი, შეღებილია მოყავისფროდ, სფერულტანიანი, h-8,5 სმ. (ტაბ. XX_{60.3}); 4) რგოლები — ბრინჯაოსი, ბოლოებგაბრტყელებული და გახვრეტილი, 2 ც., d-3 სმ. (ტაბ. XX_{60.4}); 5) სამაჯურები — ბრინჯაოსი, ზურგშეზნექილი, წვრილღეროიანი, ბოლოებშემსხვილებული. ორი მათგანის შემსხვილებულ ბოლოებზე ამოკანრულია სპირალები, 3 ც. d - 6,5 სმ. (ტაბ. XX_{60.5}); 6) სამაჯური — ბრინჯაოსი, ზურგშეზნექილი, მსხვილღეროიანი, ბოლოებშემსხვილებული, ამოკანრული სპირალებით, d-6,5 სმ. (ტაბ. XX_{60.6}); 7) ზარაკები — ბრინჯაოსი, რკინის ენით, ნახევარსფერული ფორმის, ყუნწიანი, 4 ც. უმცირესის h-1 სმ, უდიდესის h-2,3 სმ. (ტაბ. XX_{60.7}); 8) ფიბულა — კონუსურქუდა, მშვილდი

ბრინჯაოსია, ენა რკინისაა, d-2,7 სმ. (ტაბ. XX₆₀₋₈); 9) სამაჯურები — რკინის, სადაღეროიანი, დამტვრეული, 3 ც.; 10) ბეჭდები — რკინის, ბრტყელფარაკიანი, დამტვრეული, 4 ც. (ტაბ. XX₆₀₋₁₀); 11) ბეჭედი — ბრინჯაოსი, ოვალურფარაკიანი, ფარაკზე ამოკანრულია ადამიანის ფიგურა, რომელსაც ცალი ხელი ზემოთ აქვს აპყრობილი. ფარაკის d -2 სმ. (ტაბ. XX₆₀₋₁₁); 12) რგოლები — ბრინჯაოსი, d -1,5 სმ. (ტაბ. XX₆₀₋₁₂); 13) მძივები — მინის, თეთრი, წვრილი, 36 ც.; 14) მძივები - ლურჯი მინის, მრგვალი, თეთრ და ლურჯხალებიანი, 2 ც.; 16) მძივები - ყვითელი მინის, მრგვალი 16 ც.; 17) მძივი - თეთრი მინის, მანდარინისებური; 18) მძივები - თეთრი პასტის, მრგვალი, 14 ც.; 19) მძივი - მწვანე ქვის, მრგვალბრტყელი, განივნახევრეტიანი; 19) მძივები - ლურჯი მინის, წვრილი, ბიკონუსური, კასრისებური და მრგვალი 315 ც.; 20) მძივები - ბრინჯაოს თხელი ფირფიტისაგან დამზადებული, ცილინდრული, 3 ც.; 21) მძივი — სარდიონის, კასრისებრი.

სამარხი ქრ.წ. III საუკუნის ან უფრო მოგვიანო ხანისაა.

სამარხი № 61

მართკუთხა ქვასამარხი (0,76x0,42 მ.) დამხრობილი იყო აღმოსავლეთიდან დასავლეთით. სამარხში მარცხენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით აღმოსავლეთისაკენ დაუკრძალავთ მოზრდილი ადამიანი (ტაბ. XXI).

ინვენტარი:

ქოთანი - ღია მოყავისფროდ გამომწვარი, პირგადაშლილი, მრგვალმუცლიანი, უყურო, h-16,5სმ. (ტაბ. XXI₆₁₋₁).

სამარხი № 62

მართკუთხა ქვასამარხი (0,8x0,4 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. სამარხის თავზე იდო მსხვილფეხა პირუტყვის თავ-ფეხის ძვლები. მიცვალებული იწვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთისაკენ. მის ქვეშ ბავშვის არეული ძვლები იყო (ტაბ. XXI).

ინვენტარი:

1) ხელადა - ნითლად შეღებილი, პირგადაშლილი, ფართოყელიანი, მსხლისებურტანიანი, ყურმოტეხილი. h-13 სმ. (ტაბ. XXI₆₂₋₁); 2) დანა — რკინის, სწორპირიანი, სამსჭვალისანი, დამტვრეული (ტაბ. XXI₆₂₋₂); 3) სამაჯური — რკინის, დამტვრეული (ტაბ. XIV₆₂₋₃); 4) სამაჯური - რკინის, ოვალური, ბურთულეებლოიანი, d-3 სმ. (ტაბ. XXI₆₂₋₄); 5) რგოლი — ბრინჯაოსი, ოთხკუთხგანიკვეთიანი, d-1,8 სმ. (ტაბ. XXI₆₂₋₅); 6) რგოლები — ბრინჯაოსი, მრგვალგანიკვეთიანი 2 ც., d-1 და 1,3 სმ. (ტაბ. XXI₆₂₋₆); 7) ბეჭედი - რკინის, ბრტყელფარაკიანი, ფარაკის d-1,4 სმ. (ტაბ. XXI₆₂₋₇); 8) საყურეები - ბრინჯაოს რგოლზე ჩამოკიდებულია ძვლის, ყუნწიანი, ბიკონუსური საკიდი, 2 ც. რგოლის d-1,3 სმ. (ტაბ. XXI₆₂₋₈); 9) მძივები - თეთრი მინის, მრგვალი, 4 ც.; 10) მძივი - ლურჯი მინის, მრგვალი.

სამარხი ქრ.წ. III საუკუნისაა.

სამარხი № 63

მართკუთხა ქვასამარხი (1,2x0,7 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილო-აღმოსავლეთ-

თიდან სამხრეთ-დასავლეთით. სამარხის სახურავზე იდო მსხვილფეხა საქონლის ძვლები და 1) ხელადა — წითლად შეღებილი (ფრაგმენტები). სამარხში ორი მიცვალებული იყო დაკრძალული. ერთის ძვლები სამხრეთ კედელთან იყო მიწეული, მეორე კი თავით აღმოსავლეთით, მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული იწვა (ტაბ XXI).

ინვენტარი:

2) დანა — რკინის, სწორპირიანი, ფრაგმენტები (ტაბ. XXI₆₃₋₂); 3) რგოლი — ბრინჯაოსი, d-0,7 სმ. (ტაბ. XXI₆₃₋₃); 4) ბეჭედი — რკინის, ბრტყელფარაკიანი, ფარაკის d-1,3 სმ. (ტაბ. XXI₆₃₋₄); 5) მძივები - შავი მინის, მრგვალი (1 ც.), ლურჯი მინის, თეთრხალებიანი (3 ც.).

სამარხი ქრ.წ. IV — III საუკუნეებისა უნდა იყოს.

სამარხი № 64

მართკუთხა ქვასამარხი (0,4x0,35 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-დასავლეთით. სამარხში მცირეწლოვანი ბავშვის არეული ძვლები აღმოჩნდა (ტაბ XXI).

ინვენტარი:

1) ბეჭედი — ბრინჯაოსი, ფარაკიანი. ფარაკზე ამოკანრული გამოსახულება არ იკითხება, ფარაკის d -1,4სმ. (ტაბ. XXI₆₄₋₁); 2) ზარაკი — ბრინჯაოსი, წაკვეთილი კონუსისებრი, ყუნწიანი, გვერდჩაჭრილი, h-1,8 სმ. (ტაბ. XXI₆₄₋₂); 3) მძივი - მწვანე მინის, მრგვალი; 4) მძივები - ცისფერი მინის, მრგვალი, 7 ც. და ბიკონუსური 3 ც.; 5) მძივები - ლურჯი მინის, მრგვალი, 10 ც.; 6) მძივი - ყვითელი მინის, ბიკონუსური.

სამარხი ქრ.წ. IV-III საუკუნეებისაა.

სამარხი № 65

მართკუთხა ქვასამარხი (0,52x0,34 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. სამარხში დაკრძალული იყო ბავშვი, რომელიც იწვა მარჯვენა გვერდზე, ხელ-ფეხ მოკეცილი, თავით ჩრდილოეთისაკენ (ტაბ. XXII).

ინვენტარი:

1) დოქი — ვარდისფრად გამომწვარი, სამტუჩა, ბიკონუსურტანიანი, h-20 სმ. (ტაბ. XXII₆₅₋₁); 2) ჯამი — ჩალისფრად გამომწვარი, პირგადაშლილი, ბიკონუსური, h-2,8 სმ. პირის d-11,8 სმ. (ტაბ. XXII₆₅₋₂); 3) სამაჯური — რკინის, ზურგშეზნექილი, სადაღეროიანი, ბოლოებშემსხვილებული, d-6,2 სმ. (ტაბ. XXII₆₅₋₃); 4) სამაჯური — რკინის, სადაღეროიანი, d-3,3 სმ. (ტაბ. XXII₆₅₋₄); 5) რგოლები — ბრინჯაოსი, ერთმანეთზე გადაბმული, თავები ბრტყელი და გახვრეტილი აქვს, 2 ც. d -1,2 სმ. (ტაბ. XXII₆₅₋₅); 6) დანა - რკინის (ფრაგმენტი) (ტაბ. XXII₆₅₋₆); 7) მძივები - ლურჯი მინის, ბიკონუსური (4 ც.) და მრგვალი (9 ც.); 8) მძივები — თეთრი, გამჭვირვალე მინის, ბიკონუსური, 3 ც.; 9) მძივები - ლურჯი (1 ც.) და შავი (1 ც.), დახშული მინის, თეთრხალებიანი; 10) მძივები - თეთრი მინის, ლურჯხალებიანი 2 ც.; 11) მძივები - შავი მინის, კასრისებური, თეთრი ან მწვანე, სამ-სამი კოპით (10 ც.); 12) მძივი - ლურჯი დახშული მინის, კასრისებური, თეთრი, ვერტიკალური

ზოლებით; 13) მძივები – თეთრი მინის, მრგვალი (19 ც.).

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნისაა.

სამარხი № 66

მართკუთხა ქვასამარხი (1,05x0,55 მ., დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. მიცვალებული ინვა მარჯვენა გვერდზე, მოხრილი, თავით ჩრდილოეთისაკენ (ტაბ. XXII).

ინვენტარი:

1) დოქი — მონითალოდ გამომწვარი, სამტუჩა, მსხლისებურტანიანი, h-20 სმ. (ტაბ. XXII ^{66.1}); 2) ხელადა — რუხად გამომწვარი, პირგადაშლილი, ბიკონუსურტანიანი, h-15 სმ. (ტაბ. XXII ^{66.2}); 3) კოჭობი — ყავისფერი, უყურო, h-6,2 სმ. (ტაბ. XIV ^{66.3}); 4) სამაჯური — ბრინჯაოსი, ოვალური. ღერო ხუთგანაა შემსხვილებული და დაკეჭილი, d-6,4 სმ. (ტაბ. XXII ^{66.4}); 5) სამაჯური — რკინის, ბურთულეებელ-როიანი, ოვალურრკალიანი, d -5,2 სმ. (ტაბ. XXII ^{66.5}); რგოლი, ბრინჯაოსი, d -2,1 სმ. (ტაბ. XXII ^{66.6});

სამარხი ქრ.წ. III საუკუნისაა.

სამარხი № 67

მართკუთხა ქვასამარხი (1,2x0,62 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. დაკრძალული იყო ორი მიცვალებული. მამაკაცი ინვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრწხული, თავით ჩრდილოეთით. მეორე მიცვალებულის ძვლები აღმოსავლეთ კედელთან იყო მიწეული (ტაბ. XXIII).

ინვენტარი:

1) დოქი — მონითალოდ გამომწვარი, მსხლისებურტანიანი, წრიულპირიანი, h-22,6 სმ. (ტაბ. XXIII ^{67.1}); 2) ჯამი - რუხად გამომწვარი, პროფილირებული h-3 სმ., პირის d-10 სმ. (ტაბ. XXIII ^{67.2}); 3) კოჭობი — რუხად გამომწვარი, მომრგვალებულმუცლიანი, განიერ და ფართო პირიანი, h-5,5 სმ. (ტაბ. XXIII ^{67.3}); 4) დანა — რკინის, მოხრილი, სიგრძე- 8,2 სმ. (ტაბ. XXIII ^{67.4}); 5) დანა — რკინის, მოხრილი, სამსჭვალისანი, სიგრძე - 8,8 სმ. (ტაბ. XXIII ^{67.5}); 6) საკინძი — რკინის, თავხვია, სიგრძე- 8,7 სმ. (ტაბ. XXIII ^{67.7}); 7) საკინძი — რკინის, თავშემსხვილებული, სიგრძე - 8,5 სმ. (ტაბ. XXIII ^{67.8}); 8) საკინძი- რკინის, ფრაგმენტი (ტაბ. XXIII ^{67.8}); 9) ხატისუღელი - რკინის, დამტვრეული, მიახლოებითი დიამეტრი - 12,5 სმ. (ტაბ. XXIII ^{67.9}); 10) სამაჯური — რკინის, ბურთულეებლოიანი, d-7 სმ. (ტაბ. XXIII ^{67.10}); 11) სამაჯური — რკინის, სადაღლოიანი, d-7,5 სმ. (ტაბ. XXIII ^{67.11}); 12) რგოლი — ვერცხლის, სასაფეთქლე, ბოლო დაბრტყელებული და გახვრეტილი, d-2,3 სმ. (ტაბ. XXIII ^{67.12}); 13) მძივები - ყვითელი მინის, მრგვალი 2 ც.; 14) მძივები - თეთრი მინის, ლურჯხალიანი, 5 ც.; 15) მძივები - თეთრი მინის, მრგვალი, 2 ც.; 14) მძივები - თეთრი მინის, ლურჯხალიანი, 5 ც.; 15) მძივები - თეთრი მინის, მრგვალი, 2 ც.; 16) მძივი - ლურჯი მინის, ბიკონუსური; 17) მძივები - შავი მინის, ცილინდრული, 4 ც.; 18) მძივები - შავი მინის, მანდარინისებური, 2 ც.

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნით თარიღდება.

სამარხი № 68

მართკუთხა ქვასამარხი (0,54×0,37 მ.) დამხრობილი იყო აღმოსავლეთიდან დასავლეთისაკენ. სამარხში დაკრძალული იყო მცირეწლოვანი ბავშვი, რომელიც მარჯვენა გვერდზე, კიდურებმოკეცილი, თავით აღმოსავლეთისაკენ იყო დასვენებული (ტაბ. XXIII).

ინვენტარი:

- 1) ქოთანის — რუხად გამომწვარი, ბრტყელყურადიანი, h-13,3 სმ. (ტაბ. XXIII^{68.1});
- 2) ჯამი — მოყავისფროდ გამომწვარი, კალთანიბოიანი, h-3 სმ., პირის d-9 სმ. (ტაბ. XXIII^{68.2});
- 3) სამაჯური — რკინის, სადაღეროიანი, d-7,1 სმ. (ტაბ. XXIII^{68.3});
- 4) კაური (ტაბ. XXIII^{68.4}).

სამარხი ქრ.წ. IV-III საუკუნეებისაა.

სამარხი № 69

მართკუთხა ქვასამარხი (1×0,55 მ) დამხრობილი იყო ჩრდილო-ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-სამხრეთ-დასავლეთით. სამარხში დაკრძალული მამაკაცი იწვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთისაკენ (ტაბ. XXIV).

ინვენტარი:

- 1) ქოთანის — რუხად გამომწვარი, ბრტყელყურადიანი, h-18,1 სმ. (ტაბ. XXIV^{69.1});
- 2) კოჭობი — რუხად გამომწვარი, უყურო, h-8 სმ. (ტაბ. XXIV^{69.2});
- 3) დანა — რკინის, სიგრძე 12 სმ. (ტაბ. XXIV^{69.3});
- 4) ცული — რკინის, h-11,5 სმ (ტაბ. XXIV^{69.4}).

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნით თარიღდება.

სამარხი № 70

მართკუთხა ქვასამარხი (0,95×0,45 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-დასავლეთით. სახურავი ფილის სამხრეთ-აღმოსავლეთ და სამხრეთ-დასავლეთ კუთხეებში იდო ორი დამტვრეული ქოთანის. მათ შორის აღმოჩნდა ადამიანის ჩონჩხის გაფანტული ძვლები. როგორც ჩანს, № 70 სამარხის თავზე მოგვიანოდ სამარხი გაუმართავთ, რომელმაც ჩვენამდე ძალზე დაზიანებული სახით მოაღწია (ფოტო 3 კ). სამარხში დაკრძალული მიცვალებული იწვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთისაკენ (ტაბ. XXIV, ფოტო 3 კ).

ინვენტარი:

- 1) დოქი — ჩალისფრად გამომწვარი, სამტურა, მსხლისებური, h-20,5 სმ. (ტაბ. XXIV^{70.1});
- 2) დანა — რკინის, მოხრილი, სიგრძე - 9,5 სმ. (ტაბ. XXIV^{70.2});
- 3) ქოთანის — რუხად გამომწვარი, ბრტყელყურადიანი, h-13,2 სმ (ტაბ. XXIV^{70.3}).

სამარხის თარიღი ქრ.წ. IV საუკუნის პირველი ნახევარია.

სამარხი № 71

მართკუთხა ქვასამარხი (0,95×0,43 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილო-ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-სამხრეთ-დასავლეთით. მიცვალებული იწვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთისაკენ. სამარხში იდო ღორის ფეხისა და ბეჭის ძვლები (ტაბ. XXIV).

ინვენტარი:

1) ქოთანნი — მორუხო-მოყავისფროდ გამომწვარი, ბრტყელყურიანი, $h-17,2$ სმ. (ტაბ. XXIV ₇₁₋₁); 2) ჯამი — წითლად შეღებილი, სამფეხა, $h-3,9$ სმ., პირის $d-9$ სმ. (ტაბ. XXIV ₇₁₋₂); 3) კოჭობი — მოყავისფროდ გამომწვარი, უყურო, ფრაგმენტები (ტაბ. XXIV ₇₁₋₃); 4) საკინძი — რკინის, $h-12$ სმ. (ტაბ. XXIV ₇₁₋₄); 5) დანა — რკინის (ტაბ. XXIV ₇₁₋₅); 6) სამაჯური — რკინის, ბურთულეებლეროიანი, $d-6,1$ სმ. (ტაბ. XXIV ₇₁₋₆); 7) სამაჯური — რკინის, სადაღეროიანი, 2 ც. $d-6$ სმ. (ტაბ. XXIV ₇₁₋₇); 8) მძივები — ლურჯი მინის, ბიკონუსური, 3 ც., მრგვალი - 3 ც.; 9) მძივი — ყვითელი მინის, ბიკონუსური; 10) მძივი — თიხის, ბიკონუსური; 11) მძივი — ცისფერი მინის, მრგვალი; 12) მძივი — სარდიონის, ბიკონუსური; 13) მძივი — სარდიონის, ბრტყელი, ხუთნახნავა; 14) მძივები - შავი მინის, მანდარინისებური, 2 ც.; 15) მძივი - ყვითელი მინის, მრგვალი.

სამარხის თარიღი ქრ.წ. IV საუკუნით განისაზღვრება.

სამარხი № 72

მართკუთხა ქვასამარხი ($1 \times 0,7$ მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-დასავლეთით. მიცვალებული დაკრძალული იყო მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილო აღმოსავლეთით (ტაბ XXV).

ინვენტარი:

1) დოქი — ჩალისფრად გამომწვარი, სამტუჩა, $h-21$ სმ. (ტაბ. XXV ₇₂₋₁); 2) შუბი-სპირი — რკინის, წაგრძელებულ სამკუთხაპირიანი, მაღალქედიანი, $h-30$ სმ. (ტაბ. XXV ₇₂₋₂); 3) ცული — რკინის, $h-11$ სმ. (ტაბ. XXV ₇₂₋₃); 4) დანა — რკინის, მოხრილი, სამსჭვალისანი, 11 სმ. (ტაბ. XXV ₇₂₋₄); 5) სამაჯური — რკინის, ბურთულეებლეროიანი (ფრაგმენტი) (ტაბ. XXV ₇₂₋₅).

სამარხის თარიღი ქრ.წ. IV საუკუნის პირველი ნახევარია.

სამარხი № 73

მართკუთხა ქვასამარხი ($0,82 \times 0,5$ მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-დასავლეთით. მიცვალებული იწვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილო აღმოსავლეთისაკენ. სამარხის დასავლეთ კედელთან იდო ღორის ფეხის ძვლები (ტაბ XXV).

ინვენტარი:

1) დოქი — ჩალისფრად გამომწვარი, მსხლისებურტანიანი, $h-22,4$ სმ. (ტაბ. XXV ₇₃₋₁); 2) საკინძი — რკინის, თავგამსხვილებული, $h-10,7$ სმ. (ტაბ. XXV ₇₃₋₂); 3) საკინძი — რკინის, თავხვია, $h-9,5$ სმ. (ტაბ. XXV ₇₃₋₃); 4) სამაჯური — რკინის, სადაღეროიანი, 2 ც. $d-6,3$ სმ. (ტაბ. XXV ₇₃₋₄); 5) სამაჯური — რკინის, ბურთულეებლეროიანი, $d-6$ სმ. (ტაბ. XXV ₇₃₋₅); 6) მძივები - ცისფერი დახშული მინის, ბიკონუსური (13 ც.) (ტაბ. XXV ₇₃₋₆).

სამარხის თარიღი ქრ.წ. IV საუკუნეა.

სამარხი № 74

მართკუთხა ქვასამარხი ($0,6 \times 0,45$ მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან

სამხრეთით. სამარხში დაკრძალული იყო ბავშვი, რომელიც იწვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთისაკენ (ტაბ XXV).

ინვენტარი:

1) ხელადა — ჩალისფრად გამომწვარი, მსხლისებურტანიანი, დაფარულია ანგობით, მოხატულია წითლად, h-14 სმ. (ტაბ. XXV_{74.1}); 2) ხელადა — წითლად შეღებილი, მსხლისებურტანიანი, ყურმილიანი, h-12 სმ. (ტაბ. XXV_{74.2}); 3) ბეჭედი — რკინის, ფარაკიანი, ფარაკის d-1,5 სმ. (ტაბ. XXV_{74.3}); 4) რგოლები — ბრინჯაოსი, 2 ც. d-2 სმ (ტაბ. XXV_{74.4}); 5) სამაჯური — რკინის, ბურთულეებლეროიანი, d-4,2 სმ. (ტაბ. XXV_{74.5}); 6) სამაჯური — რკინის, ღერო ალაგ-ალაგ შემსხვილებულია, d-5 სმ. (ტაბ. XXV_{4.6}); 7) სამაჯური — რკინის, სადაღეროიანი d-4,7 სმ. (ტაბ XXV_{74.7}); 8) მძივები - ყვითელი მინის, მრგვალი (45 ც.); 9) მძივები - ცისფერი დახშული მინის, მრგვალი (2 ც.); 10) მძივები - ლურჯი მინის, მრგვალი - 8 ც., ბიკონუსური - 4 ც.; 11) საკინძი — რკინის, ფრამენტები.

სამარხის თარიღი ქრ.წ. IV საუკუნეა.

სამარხი № 75

მართკუთხა ქვასამარხი (0,6×0,35 მ) დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. სამარხში დაკრძალული მცირეწლოვანი ბავშვი იწვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთისაკენ (ტაბ XXVI).

ინვენტარი:

1) ხელადა — ჩალისფრად გამომწვარი, წითლად შეღებილი, მსხლისებურტანიანი, h-18,2 სმ. (ტაბ. XXVI_{75.1}); 2) სამაჯური — რკინის, სადარკალიანი, d-5 სმ. (ტაბ. XXVI_{75.2}); 3) მძივები - ლურჯი მინის, სფერული, თეთრხალებიანი (ტაბ. XXVI_{75.13}).

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნით თარიღდება.

სამარხი № 76

მართკუთხა დანგრეული ქვასამარხი უნდა ყოფილიყო (მიახლოებითი ზომა 0,4×0,3 მ.), დამხრობილი იყო ჩრდილო-ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-სამხრეთ-დასავლეთით. სამარხში დაკრძალული ბავშვი იწვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთისაკენ.

ინვენტარი:

1) ხელადა — ჩალისფრად გამომწვარი, მსხლისებურტანიანი, h-11 სმ.; (ტაბ. XXVI_{76.1}); 2) სამაჯური — რკინის, ფრამენტები; 3) მძივები - მოყვითალო მინის, მრგვალი, 2 ც.; 4) მძივები - ნაცრისფერი ქვის, კასრისებური, 2 ც.

სამარხი ქრ.წ. IV- III სს-ით თარიღდება.

სამარხი № 77

მართკუთხა ქვასამარხი (0,58×0,63 მ.), დამხრობილი იყო ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-დასავლეთით. სამარხში დაკრძალული ბავშვი იწვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილო აღმოსავლეთისაკენ (ტაბ XXVI).

ინვენტარი:

1) ხელადა — ჩალისფრად გამომწვარი, სამტუჩა, მსხლისებური, h-16,6 სმ. (ტაბ. XXVI₇₇₋₁); 2) სამაჯური — რკინის, სადარკალიანი, d-6 სმ. (ტაბ. XXVI₇₇₋₂); 3) მძივები — ლურჯი მინის, მრგვალი - 14 ც., ბიკონუსური - 1 ც. (ტაბ. XXVI₇₇₋₃); სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნით თარიღდება.

სამარხი № 78

მართკუთხა, კედლებდანგრეული ქვასამარხი (0,5×0,38 მ.). დამხრობილი იყო ჩრდილო-ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-სამხრეთ-დასავლეთით. სამარხში მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთით ესვენა ბავშვი (ტაბ. XXVI).

ინვენტარი:

1) ხელადა — ნითლად შეღებილი, მსხლისებურტანიანი, h- 13,5 სმ. (ტაბ. XXVI₇₈₋₁); 2) რგოლები — ბრინჯაოსი, 2 ც, d -1,3 და 1,1 სმ. (ტაბ. XXVI₇₈₋₂); 3) სამაჯურები — რკინის, ბურთულეებლეროიანი, სხვადასხვა ზომის, 4 ც. d -6,2, 6, 4,3 და 4,1 სმ. (ტაბ. XXVI₇₈₋₃); 4) მავთული — რკინის; 5) მძივები — ყვითელი მინის, მრგვალი, 7 ც.; 6) მძივები — ცისფერი მინის, მრგვალი, 7 ც.; 7) მძივები — ნაცრისფერი ქვის, კასრისებური, 4 ც.; 8) მძივი — ლურჯი მინის, თეთრხალეებიანი; 9) მძივები — მოყავისფრო თიხის, კასრისებური, 2 ც.; 10) მძივები — მოყვითალო მინის, მრგვალი, 27 ც.; 11) მძივები — ლურჯი მინის, მრგვალი - 12 ც. ბიკონუსური - 1 ც.; 12) მძივი — ნაცრისფერი ქვის, კასრისებური, სპირალურად დაუყუება ამოღარული ხაზები; 13) მძივები — სარდიონის, მრგვალი, 5 ც.

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნით თარიღდება.

სამარხი № 79

მართკუთხა ქვასამარხი (0,45×0,33 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილო-ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-სამხრეთ-დასავლეთით. სამარხში დაკრძალული ბავშვი ინვა მარცხენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთისაკენ (ტაბ. XXVII).

ინვენტარი:

1) ხელადა — შეღებილია ნითლად, მრგვალმუცლიანი, ნაკლული, h-17,8 სმ. (ტაბ. XXVII₇₉₋₁); 2) სამაჯური — რკინის, ღეროზე ბრინჯაოს წვრილი მავთულია დახეული, d -4 სმ. (ტაბ. XXVII₇₉₋₂).

სამარხი ქრ.წ. III საუკუნით თარიღდება.

სამარხი № 80

მართკუთხა ქვასამარხი (1,2×0,6 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილო-ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-სამხრეთ-დასავლეთით. სამარხის სახურავის ფილაზე იდო ხარის თავის ქალა და ადამიანის ძვლების ფრაგმენტები, რომელიც, შესაძლოა სასოფლო-სამეურნეო სამუშაოებისას დაზიანებული სამარხის ნაშთი იყო (ტაბ. XXVII ფოტო 4 კ.). სამარხის სახურავზე იდო: 1) ჯამი — ნითლად შეღებილი, კალთანიბოიანი, ძირის შიდა მხარეს ორი რელიეფური კონცენტრული ხაზია, ცენტრში კი კოპი. h-3,8 სმ., პირის d- 14,4 სმ. (ტაბ. XXVII₈₀₋₁); 2) დანა — რკინის, მოხრილი, სიგრძე -8 სმ. (ტაბ. XXVII₈₀₋₂); 3) სალესი ქვები, 2 ც; 4) კოჭები — ძვლის,

გახვრეტილი, 3 ც. (ტაბ. XXVII₈₀₋₄).

სამარხში ორი მიცვალებული დაკურძალავთ. მამაკაცის ძვლები მიწეული იყო სამხრეთ კედელთან, ქალი იწვა სამარხის ჩრდილო ნაწილში, მარცხენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთისაკენ (ტაბ. XXVII, ფოტო 4 კ.).

ინვენტარი:

5) ხელადა — წითლად გამომწვარი, სფეროსებურტანიანი, დაფარულია ანგობით, მოხატულია წითლად, h-19,2 სმ. (ტაბ. XXVII₈₀₋₅); 6) კოჭობი (სანელ-საცხებლე?) — მონითალოდ გამომწვარი, უყურო, h-8,8 სმ. (ტაბ. XXVII₈₀₋₆); 7) ხელადა - რუხად გამომწვარი, ბიკონუსური, h-13,5 სმ. (ტაბ. XXVII₈₀₋₇); 8) ქოთანის - რუხად გამომწვარი, ბრტყელყურიანი, h-11 სმ. (ტაბ. XXVII₈₀₋₈); 9) ხელშუბისპირი - რკინის, მომრგვალებულ მხრებიანი, ქედიანი. h-22,5 სმ. (ტაბ. XXVII₈₀₋₉); 10) ბეჭედი — რკინის, ფარაკიანი, ფარაკის d - 1,6x0,9 სმ. (ტაბ. XXVII₈₀₋₁₀); 11) კოჭი — ძვლის, სიგრძე -8,5 სმ. (ტაბ. XXVII₈₀₋₁₁); 12) კოჭები — ძვლის, გახვრეტილი; 13) კენჭები — გაპრიალებული, კვერცხის ფორმის; 14) კენჭი — კირქვის, მრგვალი და გახვრეტილი (ტაბ. XXVII₈₀₋₁₄).

სამარხი ქრ.წ. III საუკუნის ბოლოსანებით ან II ს-ით თარიღდება.

სამარხი № 81

მცირე ზომის, ფორმადაკარგული მართკუთხა ქვასამარხი დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. იგი გამართული იყო № 82 სამარხის თავზე. აქ დაკრძალული ბავშვის ძვლები არეული იყო.

ინვენტარი:

ხელადა — ნაკლული, მსხლისებურტანიანი (ტაბ. XXVIII₈₁₋₁).

სამარხი ქრ.წ. IV ს-ის ბითოლობანით თარიღდება.

სამარხი № 82

№ 81 სამარხის ქვემოთ აღმოჩნდა მართკუთხა ქვასამარხი (0,95x0,6 მ.). იგი დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. აქ დაკრძალული მამაკაცი იწვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთით (ტაბ. XXVIII).

ინვენტარი:

1) დოქი — ვარდისფრად გამომწვარი, სამტურა, მსხლისებურტანიანი. დაფარულია ანგობით, h-21,5 სმ. (ტაბ. XXVIII₈₂₋₁); 2) ხელშუბისპირი — რკინის, რომბისებურპირიანი, h-23 სმ. (ტაბ. XXVIII₈₂₋₂); 3) სამაჯური — რკინის, ბურთულებლეროიანი, d -6,2 სმ. (ტაბ. XXVIII₈₂₋₃).

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნის პირველი ნახევრით თარიღდება.

სამარხი № 83

მართკუთხა ქვასამარხი (1x0,47 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. სამარხში დაკრძალული ქალი იწვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთისაკენ (ტაბ. XXVIII).

ინვენტარი:

1) ქოთანის - რუხად გამომწვარი, ბრტყელყურიანი, h-18 სმ. (ტაბ. XXVIII₈₃₋₁);

2) სამაჯური — რკინის, სადაღეროიანი, d -6,2 სმ. (ტაბ. XXVIII₈₃₋₂); 3) მძივები - ლურჯი მინის, თეთრხალეზიანი, 15 ც. (ტაბ. XXVIII₈₃₋₃).

სამარხი ქრ.წ. IV-III საუკუნეებით თარიღდება.

სამარხი № 84

ქვევრის გვერდით გადახურულ ორმოსამარხში (d -0,8 მ) დაკრძალული მიცვა-
ლებული, მარჯვენა გვერდზე, თავით ჩრდილოეთისაკენ იწვავ (ტაბ. XXVIII).

ინვენტარი:

1) ხელადა — ვარდისფრად გამომწვარი, წრიულპირიანი, ფართო, დაბალყე-
ლიანი, მსხლისებურტანიანი, h-18 სმ. (ტაბ. XXVIII₈₄₋₁); 2) სამაჯური - რკინის,
ზურგსწორი, ბურთულეროვანი, d -6,2 სმ. (ტაბ. XXVIII₈₄₋₂).

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნის მეორე ნახევრით ან ქრ.წ. IV-III ს.ს. მიჯნით თარიღ-
დება.

სამარხი № 85

მართკუთხა ქვასამარხი (0,65x0,4 მ) დამხრობილი იყო ჩრდილო-აღმოსავლე-
თიდან სამხრეთ-დასავლეთით. სამარხში მიცვალეზულის ძვლები არ იყო, ცენტრ-
ში წვრილფეხა საქონლის კიდურის ძვლები იდო (ტაბ. XXVIII).

ინვენტარი:

1) ხელადა — ჩალისფრად გამომწვარი, წრიულპირიანი, მსხლისებურტანიანი
(მუცელი განიერია). ყური პირთან შეერთების ადგილას ოდნავ აწეულია. ჭურჭე-
ლი დაფარულია გამჭვირვალე ანგობით და მოყავისფროდაა მოხატული, h-19,5
სმ. (ტაბ. XXVIII₈₅₋₁); 2) კოჭობი — რუხად გამომწვარი, პირგადაშლილი, ბიკონუ-
სურტანიანი, h-7 სმ. (ტაბ. XXVIII₈₅₋₂); 3) რგოლები — ბრინჯაოსი, 2 ც. d -1,4 სმ.
(ტაბ. XXVIII₈₅₋₃); 4) სამაჯური — ბრინჯაოსი, ოვალური, ბოლოებმემსხვილებული.
ბოლოებში ღეროს გარშემო ამოკანრულია სამ-სამი წრე, d -5,8 სმ. (ტაბ. XXVIII₈₅₋₄).

სამარხი ქრ.წ. III საუკუნისაა.

სამარხი № 86

მართკუთხა ქვასამარხი (1,25x0,75 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილო-დასავლე-
თიდან სამხრეთ-აღმოსავლეთით. სამარხის თავზე იდო მსხვილფეხა საქონლის
ძვლები. მიცვალეზული (მამაკაცი) იწვავ მარჯვენა გვერდზე, ძლიერ მოხრილი,
თავით ჩრდილო-დასავლეთით (ტაბ. XXIX).

ინვენტარი:

1) შუბისპირი — რკინის, დაჟანგული და დაშლილი; 2) ხელადა — ჩალისფრად
გამომწვარი, ხელით ნაძერწი, წრიულპირიანი, მსხლისებურტანიანი, შეზნექილ-
ძირიანი. ყური ოდნავ ზემოთაა აწეული. მოხატულია წითლად. h-13,5 სმ. (ტაბ.
XXIX₈₆₋₁); 3) დოქი — წითლად გამომწვარი, დაფარულია მონითალო ანგობით,
დაბალყელიანი, ოვალურტანიანი, h-21 სმ. (ტაბ. XXIX₈₆₋₂); 4) ჯამი — წითლად
გამომწვარი, წითლად შეღებილი, პირმოყრილი, h-5,6 სმ., მაქს. d- 19 სმ. (ტაბ.
XXIX₈₆₋₃); 5) მძივები — ოქროსი, ფუყე, 9 ც. (ტაბ. XXIX₈₆₋₄); 6) მძივი - ოქროს

ნახევარსფეროებში ჩასმული, სარდიონის, კასრისებური (ტაბ. XXIX_{86.5}); 7) მძივი - ვერცხლის ნახევარსფეროებში ჩასმული, სარდიონის, ექვსნახნაგა (ტაბ. XXIX_{86.6}); 8) მძივი - ვერცხლის, ლილვისებური (ტაბ. XXIX_{86.7}); 9) მძივი - გიშრის, კასრისებური; 10) მძივი - ყვითელი მინის, სფერული (3 ც.); 11) მძივები - ლურჯი მინის, ცილინდრული (1 ც.), მრგვალი (1 ც.); 12) მძივი — ცისფერი მინის, მრგვალი (1 ც.) და ცილინდრული (1 ც.); 13) მძივები — შავი მინის, მრგვალი (4 ც.); 14) მძივები — თეთრი მინის, მრგვალი, 3 ც.; 15) მძივსაკიდი — სარდიონის, ფიგურული, h-4,2 სმ. (ტაბ. XXIX_{86.14}); 16) საკიდი — ოქროსი, დისკოსებური, მოცვარული, d -2 სმ. (ტაბ. XXIX_{86.15}); 17) სამაჯურები — ბრინჯაოსი, ზურგშეზნექილი, ბოლოდანვერილებული, 2 ც., ერთის ბოლო შიგნიდან დაკანრულია. d -6,2 და 5,9 სმ. (ტაბ. XXIX_{86.16}).

სამარხის თარიღი, შესაძლებელია ქრ.წ. III საუკუნის მეორე ნახევრით განისაზღვროს.

სამარხი № 87

მართკუთხა ქვასამარხი (0,85x0,6 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. სახურავზე მსხვილფეხა საქონლის თავ-ფეხის ძვლები იდო. მიცვალებული (ქალი) ინვა მარჯვენა გვერდზე, მოკუნჩხული, თავით ჩრდილოეთისაკენ.

ინვენტარი:

1) ხელადა — წითლად შეღებილი, წრიულპირიანი, მსხლისებურტანიანი, h-15,2 სმ. (ტაბ. XXIX_{87.1}); 2) ხელადა — წითლად გამოშვარი, წრიულპირიანი, მსხლისებურტანიანი, წითლად მოხატული, h-13,3 სმ. (ტაბ. XXIX_{87.2}); 3) საკინძი — რკინის, თავშემსხვილებული, თავთან სამი განივი ღარი დაუყვება, სიგრძე -11 სმ. (ტაბ. XXIX_{87.3}); 4) საკინძი — რკინის, (ფრაგმენტი); 5) დანა — რკინის, მოხრილი, ლანცეტისებური, სიგრძე -12,6 სმ. (ტაბ. XXIX_{87.5}); 6) ბეჭდები — რკინის, ფრაკიანი, 2 ც. ფრაკის d - 1,3x0,8 და 1,6x1,2 (ტაბ. XXIX_{87.6}); 7) კაური; 8) კვირისთავი — ძვლის (ტაბ. XXIX_{87.8}); 9) სამაჯურები — რკინის, ბურთულეებლერიანი, ზურგშეზნექილი, 2 ც. d -6,2 სმ. (ტაბ. XX_{87.9}); 10) სამაჯური — რკინის, ზურგსწორი, ზურგსა და კიდეებში ბურცობებით, d -5,8 სმ. (ტაბ. XXIX_{87.10}); 11) მძივები - ყვითელი მინის, მრგვალი, 153 ც.; 12) მძივები — ცისფერი მინის, მრგვალი, ბიკონუსური და კასრისებური, 57 ც.; 13) მძივები - ლურჯი მინის, მრგვალი, ბიკონუსური და კასრისებური, 73 ც.; 14) მძივები — ლურჯი მინის, თეთრხალე-ბიანი, 15 ც.; 15) მძივები — სარდიონის, კასრისებური - 1 ც., მრგვალი - 1 ც., მრგვალბრტყელი - 1 ც.

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნის მეორე ნახევრით ან ქრ.წ. IV-III სს-ის მიჯნით თარიღდება.

სამარხი № 88

ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-დასავლეთით დამხრობილი, მართკუთხა ქვასამარხი (1,3x0,75 მ.) აღმოჩნდა ძირითადი თხრილიდან სამხრეთით, 20 მეტრში გავლებულ თხრილში. სამარხში სამი მიცვალებული იყო დაკრძალული. ძვლები არეული იყო (ტაბ. XXX).

ინვენტარი:

1) ხელადა — წითლად გამომწვარი, წრიულპირიანი, მრგვალტანიანი. ყური მოტეხილია. გვერდი მოხატულია 3 განივი, პარალელური ზოლით, h-11 სმ. (ტაბ. XXX_{88.1}); 2) ჯამი — წითლად შეღებილი, პირმოყრილი, h-4,4 სმ., მაქს. d-19 სმ. (ტაბ. XXX_{88.2}); 3) ხელადა — წითლად გამომწვარი, პირგადაშლილი, მრგვალ-მუცლიანი. ყური აწეულია, პირი, ყელი და ყურის ნაწილი შეღებილია წითლად, ჭურჭლის მუცელზე ორი პარალელური, მსხვილი, პორიზონტული წითელი ზოლი, h-18,5 სმ. (ტაბ. XXX_{88.3}); 4) სამაჯური — ბრინჯაოსი, დეფორმირებული, მიახლოებით d-5 სმ. (ტაბ. XXX_{88.4}); 5) სამაჯური — ბრინჯაოსი, ზურგსწორი, დაპატარავებული d -3,6 სმ. (ტაბ. XXX_{88.5}); 6) სამაჯური — ბრინჯაოსი, ზურგსწორი, ბოლოშემსხვილებული, d -6,4 სმ. (ტაბ. XXX_{88.6}); 7) რგოლები — ბრინჯაოსი, 2 ც. (ტაბ. XXX_{88.7}). 8) მძივები — ლურჯი მინის, მრგვალი და ბიკონუსური, 201 ც. 9) მძივები — გამჭვირვალე მინის, ოქროსსარწულიანი, 4 ც.; 10) მძივები — სარდიონის, მრგვალი - 1 ც.. კასრისებური - 1 ც.

სამარხი ქრ.წ. II საუკუნისა ან შესაძლოა, უფრო მოგვიანო ხანისაც იყოს.

სამარხი № 89

მართკუთხა ქვასამარხი (1×0,65 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. სამარხში დაკრძალული იყო ერთი მიცვალებული, რომელიც იწვა თავით ჩრდილოეთისაკენ, მოკრუნჩხული, მარცხენა გვერდზე.

ინვენტარი:

ხელადა — ვარდისფრად გამომწვარი, წრიულპირიანი, დაბალყელიანი, მსხლისებურტანიანი. ყური პირსა და მხარზეა მიძერწილი, h-14,3 სმ. (ტაბ. XXX_{89.1}). სამარხი ქრ.წ. III საუკუნისაა.

სამარხი № 90

კედლებდაშლილი, ფორმადაკარგული ქვასამარხი, დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. ძელები დაშლილი იყო. აქ აღმოჩენილი წითლად გამომწვარი ჭურჭლის დაშლილი ფრაგმენტების ფორმის გარკვევა ვერ მოხერხდა.

სამარხი № 91

მართკუთხა ქვასამარხი (0,7×0,5 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. მიცვალებული იწვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთით (ტაბ. XXX).

ინვენტარი:

1) ხელადა — წითლად შეღებილი, მსხლისებურტანიანი, აკლია ყური, რომელიც ყელსა და მხარზე უნდა ყოფილიყო მიძერწილი, h-19,5 სმ. (ტაბ. XXX_{91.1}); 2) საკინძი — რკინის, თავხვია, h-8,2 სმ. (ტაბ. XXX_{91.2}); 3) ბეჭედი — ბრინჯაოსი, საბეჭდავი. ფარაკზე მზის გამოსახულება ამოკვეთილი, ფარაკის d -1,8×1,2 სმ (ტაბ. XXX_{91.3}); 4) რგოლი — ბრინჯაოსი, d -2,2 სმ. (ტაბ. XXX_{91.4}); 5) სამაჯურები — რკინის, ოვალური, სადაღეროიანი, 3 ც., d-6,5, 6,4, 5 სმ. (ტაბ. XXX_{91.5}); 6) სამაჯურები — რკინის, ზურგშეზნექილი, სადაღეროიანი, 2 ც. d-6,2 სმ. (ტაბ.

XXX_{91.4}); 7) სამაჯური — რკინის, ბურთულებლეროიანი, d -6 სმ. (ტაბ. XXX_{91.7}); 8) მძივები — სარდიონის, მრგვალი, 3 ც.; 9) მძივები — ლურჯი მინის, ბიკონუსური, 7 ც.; 10) მძივები — ლურჯი, ცისფერი და ყვითელი მინის, წვრილი, 53 ც.
სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნით თარიღდება.

სამარხი № 92

მართკუთხა ქვასამარხი (0,8×0,5 მ) დამხრობილი იყო ჩრდილო-ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-სამხრეთ-დასავლეთით. სამარხის თავზე აღმოჩნდა ალაპის ნაშთი : 1) დოქი — ნითელი, მსხლისებურტანიანი (ფრაგმენტები); 2) ქოთანი — რუხად გამომწვარი, ბრტყელყურიანი (ფრაგმენტები). სამარხში ძვლები არეული იყო.

ინვენტარი:

3) რგოლი — რკინის, ბრტყელგანიკვეთიანი; 4) მძივები — ლურჯი მინის, მრგვალი, 2 ც.

სამარხი ქრ.წ. IV-III სს-ით თარიღდება.

სამარხი № 93

მართკუთხა ქვასამარხი (0,65×0,48 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. სამარხში დაკრძალული იყო მცირენაირი ბავშვი, რომელიც იწვა მარჯვენა გვერდზე, კიდურებმოხრილი, თავით ჩრდილოეთით (ტაბ. XXXI).

ინვენტარი:

1) რგოლები — ბრინჯაოსი, 2 ც. (ტაბ. XXXI 93-1); 2) სამაჯური — რკინის, ოვალური, ბურთულებლეროიანი, d -5 სმ. (ტაბ. XXXI 93-2); 3) მძივები — სარდიონის, ცილინდრული, 2 ც.; 4) მძივები — ლურჯი მინის, მრგვალი, 5 ც.; 5) მძივები — ლურჯი მინის, ბიკონუსური, 2 ც.; 6) მძივი - ყვითელი მინის, ბიკონუსური; 7) მძივები - ყვითელი მინის, მრგვალი, 9 ც.; 8) მძივები — მწვანე მინის, ბიკონუსური, 4 ც.

სამარხი ქრ.წ. IV ს-ით თარიღდება.

სამარხი № 94

მართკუთხა ქვასამარხი (0,8×1,2 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. სამარხში დაკრძალული მამაკაცი იწვა თავით ჩრდილოეთით, მოკრუნხული, მარჯვენა გვერდზე (ტაბ. XXXI).

ინვენტარი:

1) დოქი — ჩალისფრად გამომწვარი, სამტუჩა, მსხლისებურტანიანი, h-22,2 სმ. (ტაბ. XXXI _{94.1}); 2) ხელმუბისპირი — რკინის, რომბისებურპირიანი, h-22 სმ. (ტაბ. XXXI _{94.2}); 3) დანა — რკინის, მოხრილი, სიგრძე -11,5სმ. (ტაბ. XXXI _{94.3}); 4) სამაჯური — რკინის, ბურთულებლეროიანი, 2 ც. d-6,2 სმ. (ტაბ. XXXI _{94.4}); 5) სამაჯური — რკინის, სადალეროიანი, d -5,4 სმ (ტაბ. XXXI _{94.5}); 6) მძივები — ლურჯი მინის, თეთრხალეზიანი (ტაბ. XXXI _{91.6}).

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნის პირველი ნახევრით თარიღდება.

სამარხი № 95

მართკუთხა ქვასამარხი (1,2x0,65 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. სამარხის თავზე იდო მსხვილფეხა საქონლის თავის ქალა. სამარხში დაკრძალული მამაკაცი ინვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთით (ტაბ. XXXI).

ინვენტარი:

1) დოქი — რუხად გამომწვარი, მრგვალი, ძაბრისებურპირიანი, მსხლისებურ-ტანიანი, h-23 სმ. (ტაბ. XXXI_{95.1}); 2) კოჭობი — ყავისფერი, უყურო, ნაკლული, h-7 სმ. (ტაბ. XXXI_{95.2}); 3) ცული — რკინის, h-11,6 სმ, (ტაბ. XXXI_{95.3}); 4) დანა — რკინის, სიგრძე -11,5 სმ. (ტაბ. XXXI_{95.4}); 5) სამაჯური — რკინის, ოთხკუთხა-განივკვეთიანი, d -6,6 სმ. (ტაბ. XXXI_{95.5}).

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნით შეიძლება დათარიღდეს.

სამარხი № 96

მართკუთხა ქვასამარხი (1,5x0,7 მ) დამხრობილი იყო ჩდილოეთიდან სამხრეთით. სამარხში დაკრძალული მამაკაცი ინვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთით (ტაბ. XXXII).

ინვენტარი:

1) ხელშუბისპირი — რკინის, მოკლემასრიანი, უქედო, ვიწროპირიანი, h-17,5სმ. (ტაბ. XXXII_{96.31}); 2) დანა — რკინის, მოხრილი. სიგრძე -8,5 სმ. (ტაბ. XXXII_{96.2});

სამარხის სავარაუდო თარიღია ქრ.წ. IV-III სს-ია.

სამარხი № 97

მართკუთხა ქვასამარხი (0,5x0,4 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. სახურავი ფილის სამხრეთ ნაწილზე იდო მსხვილფეხა საქონლის თავ-ფეხის ძვლები და ადამიანის თავის ქალის ფრაგმენტები. სამარხში დაკრძალული ქალი ინვა მარცხენა გვერდზე, თავით ჩრდილო-აღმოსავლეთ კუთხეში. მიცვალებული ისე იყო მოკრუნჩხული, რომ მუხლები ნიკაბთან ჰქონდა მიტანილი (ტაბ. XXXII).

ინვენტარი:

1) ქოთანნი — მორუხო-მოყავისფროდ გამომწვარი, ბრტყელყურიანი, h-11,2 სმ. (ტაბ. XXXII_{97.1}); 2) ბეჭედი — რკინის, ოვალურფარაკიანი, ფარაკის d-1,6x1,2 სმ. (ტაბ. XXXII_{97.2}); 3) სამაჯური — რკინის, სადაღეროიანი, d-6 სმ. (ტაბ. XXXII_{97.3}); 4) სამაჯური — რკინის, ზურგშეზნექილი, ორივე ბოლო სამ-სამი ბურთული-თაა შემეკულ, d -5,8 სმ. (ტაბ. XXXII_{97.4}); 5) ილარი — ბრინჯაოსი, თავი შემეკულია ცხვრის რქების სტილიზებული გამოსახულებით. ორივე მხარეზე ამოკანრულია წინწოვანი ორნამენტი, სიგრძე 3.8 სმ. (ტაბ. XXXII_{97.5}); 6) საკინძები — რკინის, თავში მსხვილი და გახვრეტილი. ერთს შემორჩენილი აქვს რკინისავე რგოლი, 2 ც. h-8,5 და 5,7 სმ. (ტაბ. XXXII_{97.6}); 7) მძივები — ლურჯი მინის, მრგვალი, 6 ც. (ტაბ. XXXII_{97.7}); 8) მძივები — ლურჯი მინის, კასრისებური, 4 ც. (ტაბ. XXXII_{97.8}).

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნით თარიღდება.

სამარხი № 98

მართკუთხა ქვასამარხი (0,75x0,55 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-დასავლეთით. სამარხის სახურავზე იდო მსხვილფეხა საქონლის კიდურის ძვლები. სამარხში დაკრძალული იყო ქალი, რომელიც იწვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთისაკენ (ტაბ. XXXII).

ინვენტარი:

1) ქოთანა — რუხად გამომწვარი, ბრტყელყურიანი, h-11 სმ. ტაბ. XXXII 1); 2) ბეჭედი — რკინის, ფარაკიანი, ფარაკის d -0,6x0,8 სმ. ტაბ. XXXII-2); 3) რგოლი — ვერცხლის, ბოლოები გაბრტყელებული და გახვრეტილი აქვს, d -1,6 სმ. (ტაბ. XXXII 3); 4) სამაჯური — რკინის, ზურგშეზნექილი, ბოლოშემსხვილებული, d -5,6 სმ. (ტაბ. XXXII 4); 5) მძივები — შავი მინის, კასრისებური, 2 ც., სარდიონის -ცილინდრული, 2ც; ვერცხლის — სფეროსებური, 1ც.

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნით თარიღდება.

სამარხი № 99

ორი ფილით გადახურული მართკუთხა ქვასამარხი (0,6x0,37 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-დასავლეთით. თავის ქალა აღმოსავლეთით იდო, ძვლები არეული იყო.

ინვენტარი:

1) რგოლები — ბრინჯაოსი, 2 ც. d - 1 სმ.; 2) მძივები — მონაცრისფრო ქვის, ნაგრძელებული, 3 ც.

ზუსტი თარიღის დადგენა შეუძლებელია.

სამარხი № 100

მართკუთხა ქვასამარხი (0,6x0,47 მ.) დამხრობილი ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. ძვლები არეული იყო.

ინვენტარი:

1) ისრისპირი — ბრინჯაოსი, სამფრთიანი h-2,1 სმ. (ტაბ. XXXII₁); 2) საკინძი — რკინის, თავხვია, h-7,5 სმ. (ტაბ. XXXII₂); 3) რგოლი — ბრინჯაოსი, ფრაგმენტები; 4) დანა — რკინის, ფრაგმენტები; 5) მძივები — სარდიონის, ხუთნახნაგა, 8 ც. (ტაბ. XXXII₃);

სამარხი შესაძლებელია ქრ.წ. IV-III საუკუნეებით დათარიღდეს.

სამარხი № 101

მართკუთხა ქვასამარხი (1,1x0,9 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთისაკენ. სამარხის თავზე, ორი მცირე ზომის ქვის ფილაზე აღმოჩნდა: ჯამის ფრაგმენტები — წითლად გამომწვარი, პირმოყრილი, ბრტყელძირიანი. სამარხში დაკრძალული მამაკაცი იწვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთისაკენ (ტაბ. XXXIII).

ინვენტარი:

1) ხელადა — რუხად გამომწვარი, წრიულპირიანი, ვიწრო, სწორყელიანი, მრგვალმუცლიანი. ყური პირსა და მხარზეა მიძერწილი და პირის ზემოთაა მკვეთრად

ანეული, h-17 სმ. (ტაბ. XXXIII_{101.1}); 2) კოჭობი — რუხად გამომწვარი, უყურო, მრგვალმუცლიანი, h-6,2 სმ. (ტაბ. XXXIII_{101.2}); 3) ჯამი — შავი ფერის, პირმოყრილი, გრძელკალთიანი, h-4,6 სმ. მაქს. d-20 სმ. (ტაბ. XXXIII_{101.3}); 4) მძივები — ლურჯი მინის, წერილი, 35 ც. (ტაბ. XXXIII_{101.4}).

სამარხი შესაძლებელია ქრ.წ. I საუკუნით დათარიღდეს.

სამარხი № 102

მართკუთხა ქვასამარხი (0,6×0,5 მ.), რომელიც დააზიანა № 110 სამარხმა, დამხრობილი იყო ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-დასავლეთისაკენ. სამარხში დაკრძალული ბავშვი ინვა მარცხენა გვერდზე, მოხრილი, თავით ჩრდილო-აღმოსავლეთისაკენ (ტაბ. XXXIII).

ინვენტარი:

ხელადა — წითლად გამომწვარი, მსხლისებურტანიანი (აკლია პირი და ყური). დაფარულია კრემისფერი ანგობით და მოხატულია წითლად, h-14,8 სმ. (ტაბ. XXXIII_{102.1}).

სამარხი ქრ.წ. III საუკუნეს განეკუთვნება.

სამარხი № 103

კირქვის ორი ფილით გადახურული ოვალური ფორმის ორმოსამარხი (1×0 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთისაკენ. სამარხში დაკრძალული იყო ქალი, რომელიც ინვა მარცხენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთისაკენ (ტაბ. XXXIII).

ინვენტარი:

1) ხელადა — ჩალისფრად გამომწვარი, წრიულპირიანი, მსხლისებურტანიანი. ყურის პირთან შეერთების ადგილას დაძერწილია კოპი. ჭურჭელი დაფარულია კრემისფერი ანგობით და მოხატულია მოყავისფრო-მონითალოდ, h-15 სმ. (ტაბ. XXXIII_{103.1}); 2) კოჭობი — მოყავისფროდ გამომწვარი, მაღალყელიანი, მსხლისებურტანიანი (ნაკლულია), h-7,8 სმ. (ტაბ. XXXIII_{103.2}); 3) საკინძი — რკინის, თავმსხვილი, სიგრძე -10,2 სმ. (ტაბ. XXXIII_{103.3}).

სამარხი ქრ.წ. IV-III საუკუნეების მიჯნით თარიღდება.

სამარხი № 104

მართკუთხა ქვასამარხი (0,7×0,35 მ.) დამხრობილი იყო აღმოსავლეთიდან დასავლეთისაკენ. სამარხის თავზე აღმონდა ჩალისფრად გამომწვარი დოქის უსახო ფრაგმენტები. სამარხში ორი მცირეწლოვანი ბავშვი იყო დაკრძალული, ძვლები არეულია (ტაბ. XXXIV).

ინვენტარი:

1) ხელადა — წითლად შეღებილი, მსხლისებურტანიანი, ნაკლული (ტაბ. XXXIV_{104.1}); 2) რგოლი — ვერცხლის, ოთხკუთხგანიეკვეთიანი, ბოლოებგაბრტყელებული და გახვრეტილი. d-1,6 სმ. (ტაბ. XXXIV_{104.2}); 3) რგოლები — ბრინჯაოსი, 2 ც. d -1,4 სმ. (ტაბ. XXXIV_{104.4}); 4) რგოლი ბრინჯაოსი, ბოლოებგაბრტყელებული და გახვრეტილი, ბრინჯაოსი, d -2,4 სმ. 5) ბეჭედი — რკინის, ფარაკიანი,

ფარაკის d -1,3x0,8 სმ. (ტაბ. XXXIV₁₀₄₋₅); 6) მძივები — სარდიონის, მრგვალი, 2 ც.: 7) მძივი — ლურჯი მინის, თეთრხალეზიანი, 1 ც.; 8) ფირფიტები — ბრინჯაოსი, თხელი ფირფიტისაგან დამზადებული, წრიული ფორმის, ორ-ორ ნახევრეტიანი, 7 ც. (ტაბ. XXXIV₁₀₄₋₈).

სამარხი ქრ.წ. IV-III საუკუნეებით თარიღდება.

სამარხი № 105

მართკუთხა ქვასამარხი (0,95x0,6 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. სამარხის თავზე აღმოჩნდა: 1) დერგის ფრაგმენტები — მონითალოდ გამომწვარი, ოდნავ გადაშლილპირიანი, პირის d -12 სმ. (ტაბ. XXXIV₁₀₅₋₁); 2) რგოლი — ბრინჯაოსი, d-2,2 სმ. (ტაბ. XXXIV₁₀₅₋₂). სამარხში, თავით ჩრდილოეთით, მოკრუნჩხული, მარჯვენა გვერდზე, დაკრძალული იყო ქალი (ტაბ. XXXIV).

ინვენტარი:

3) ბეჭედი — ბრინჯაოსი, საბეჭდავი. ფარაკზე არსებული გამოსახულება არ იკითხება, ფარაკის d-1,8x1.2 სმ. (ტაბ. XXXIV₁₀₅₋₃); 4) ფიბულა — ბრინჯაოსი, ორნილადი, რკალის d-1,8 სმ. (ტაბ. XXXIV₁₀₅₋₄); 5) რგოლი — ბრინჯაოსი, დამტვრეული; 6) კვირისტავი — ძვლის, სიგანე 3,6 სმ. (ტაბ. XXXIV₁₀₅₋₆); 7) საკიდი — ვერცხლის, ნახევარმთვარისებური. დამზადებულია თხელი ფირფიტისაგან, სიგანე -2,4 სმ. (ტაბ. XXXIV₁₀₅₋₇); 8) ძეწკვი — ბრინჯაოსი, ზედ მიუანგული რკინის საკინძის ფრაგმენტებით (ტაბ. XXXIV₁₀₅₋₈); 9) საკინძი — ბრინჯაოსი, თავგახვრეტილი სიგრძე 7,2 სმ. (ტაბ. XXXIV₁₀₅₋₉); 10) საყურე — ვერცხლის, კაუჭიანი, d -0,5 სმ. (ტაბ. XXXIV₁₀₅₋₁₀); 11) ფირფიტები — ვერცხლის, ოთხკუთხა; 12) რგოლი — ვერცხლის, d-0,5 სმ. (ტაბ. XXXIV₁₀₅₋₁₂); 13) სკარაბეოიდი — გიშრის, სიგრძე -1,6სმ. (ტაბ. XXXIV₁₀₅₋₁₃); 14) საკიდი — სარდიონის, წაკვეთილი პირამიდისებური, სიგრძე-1,6სმ. (ტაბ. XXIV₁₀₅₋₁₄); 15) მძივი — სარდიონის, მრგვალ-ბრტყელი (ტაბ. XXXIV₁₀₅₋₁₅); 16) მძივები — სარდიონის, კასრისებური, 4 ც. (ტაბ. XXXIV₁₀₅₋₁₆); 19) მძივები — ლურჯი მინის, ბიკონუსური 7 ც., ცილინდრული 3 ც., მრგვალი 2 ც. (ტაბ. XXXIV₁₀₅₋₁₇).

სამარხი ქრ.წ. II საუკუნით თარიღდება.

სამარხი № 106

მართკუთხა ქვასამარხი (0,7x0,4 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთისაკენ. სამარხში დაკრძალული მცირეწლოვანი ბავშვი იწვა მარჯვენა გვერდზე, თავით ჩრდილოეთისაკენ, ხელფეხმოკეცილი (ტაბ. XXXIV).

ინვენტარი:

1) ხელადა — წითლად შეღებილი, მსხლისებურტანიანი, წრიულპირიანი, h-16,2 სმ. ტაბ. XXXIV 106-1); 2) რგოლი — ვერცხლის ბოლოებგაბრტყელებული და გახვრეტილი, d-2 სმ ტაბ. XXXIV 106-2); 3) დანა — რკინის, მოხრილი სიგრძე — 6 სმ. (ტაბ. XXXIV 106-3).

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნით თარიღდება.

სამარხი № 107

მართკუთხა ქვასამარხი (1×0,65 მ) დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. სამარხში დაკრძალული მამაკაცი ინვა თავით ჩრდილოეთით, მარცხენა გვერდზე, მოკრუნჩხული (ტაბ. XXXV).

ინვენტარი:

1) დოქი — ჩალისფრად გამომწვარი, წრიულპირიანი, მსხლისებურტანიანი, h - 24,8 სმ.; (ტაბ. XXXV_{107.1}); 2) სამაჯური — რკინის, ბურთულბლეროიანი, d-5,5სმ.; (ტაბ. XXXV_{107.2}); 3) დანა — რკინის, სიგრძე 15 სმ. (ტაბ. XXXV_{107.3}); 4) ცული — რკინის, h-11 სმ. (ტაბ. XXXV_{107.4}).

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნის მეორე ნახევრით ან ქრ.წ. IV-III საუკუნეების მიჯნით თარიღდება.

სამარხი № 108

მართკუთხა ქვასამარხი (0,65×0,43 მ) დამხრობილი ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. სამარხში დაკრძალული ბავშვის ძვლები არეული იყო.

ინვენტარი:

1) ხელადა — წითლად შეღებილი, წრიულპირიანი, მსხლისებურტანიანი, h - 16,8 სმ. (ტაბ. XXXV_{108.1}); 2) ბეჭედი — რკინის, ფარაკიანი, ფარაკის d-0,7×1,1სმ. (ტაბ. XXXV_{108.2}); 3) ზარაკები — ბრინჯაოსი, გვერდშეჭრილი, 2 ც. h-2სმ. (ტაბ. XXXV_{108.3}); 4) ბეჭედი - ბრინჯაოს ბრტყელგანიგვეთიანი მავთულისა. ფარაკი წარმოქმნილია დახვეული მავთულით, რკალის d-2 სმ. (ტაბ. XXXV_{108.4}); 5) რგოლი — ბრინჯაოსი, სადაღეროიანი, დაპატარავებული, d-4სმ. (ტაბ. XXXV_{108.5}); 6) სამაჯური — ბრინჯაოსი, ღეროდაკენჭილი, d-3,4სმ. (ტაბ. XXXV_{108.6}); 7) სამაჯური — ბრინჯაოსი, ბოლოებშემსხვილებული, ოვალური (ტაბ. XXXV_{108.7}); 8) სამაჯური — რკინის, ბურთულბლეროიანი, d-6 სმ. (ტაბ. XXXV_{108.8}); 9) სამაჯური — რკინის, ღეროდაკიბილული, d-6,1 სმ. (ტაბ. XXXV_{108.9}); 10) მძივი — პოლიქრომული მინის, ცილინდრული; 11) მძივები — ლურჯი მინის თეთრხალეზიანი, 4 ც.; 12) მძივები — ლურჯი მინის ბიკონუსური, 3 ც.; 13) მძივები — ლურჯი მინის, მრგვალი, 2 ც.; 14) მძივები — ცისფერი მინის კასრისებური, 5 ც.; 15) მძივები — ცისფერი მინის, მრგვალი, 7ც.

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნის მეორე ნახევრით თარიღდება.

სამარხი № 109

მართკუთხა, დაზიანებული ქვასამარხი (1,1×0,7 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. სამარხში ორი მიცვალებული იყო დაკრძალული. ძვლები არეული იყო (ტაბ. XXXV).

ინვენტარი:

დანა — რკინის, მოხრილი, სიგრძე 8,8 სმ. (ტაბ. XXXV 109-1).

სამარხი № 110

მართკუთხა ქვასამარხი (1,1×0,7 მ) დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. სამარხის თავზე იდო მსხვილფეხა საქონლის ძვლები და წითლად შეღებილი

დოქი, h-16 სმ.(ტაბ. XXXVI₁₁₀₋₁). სამარხში ორი მიცვალებული იყო დაკრძალული: ქალი ინვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთით, მამაკაცის ძვლები სამარხის სამხრეთ კედელთან იყო მიწეული (ტაბ. XXXVI).

ინვენტარი:

1) დანა — რკინის, მოხრილი, სიგრძე-14 სმ. (ტაბ. XXXVI₁₁₀₋₂); 2) მილი — ბრინჯაოსი, სიგრძე -5.5 სმ. (ტაბ. XXXVI₁₁₀₋₃); 3) საკინძი — რკინის, თავზევია, სიგრძე -5.9 სმ. (ტაბ. XXXVI₁₁₀₋₄); 4) საკინძი — რკინის, თავზევია, სიგრძე -5.6 სმ. (ტაბ. XXXVI₁₁₀₋₅); 5) სამაჯური — რკინის, ბურთულებლეროიანი, (ნატეხები); 6) მძივები — ლურჯი მინის, თეთრხალებიანი, 8 ც. (ტაბ. XXXVI₁₁₀₋₆).

სამარხი ქრ.წ. IV -III საუკუნეებით თარიღდება.

სამარხი № 111

რეის რამდენიმე ქვით შემოსაზღვრული, ფორმადაკარგული ორმოსამარხი იყო. მის თავზე აღმოჩნდა წერილფეხა საქონლის თავ-ფეხის ძვლები და ბრინჯაოს სასაფეთქლე რგოლი (ტაბ. XXXVI₁₁₁₋₃). სამარხში ორი ადამიანი იყო დასვენებული. ძვლები არეული იყო. სამარხის იატაკად გამოყენებული იყო ქვედა, № 112 სამარხის სახურავი ფილა, რომელიც თიხით იყო მოტკეპნილი (ტაბ. XXXVI).

ინვენტარი:

1) ხელადა — ჩალისფრად გამომწვარი, ფართო პირ-ყელიანი, ოვალურტანიანი, h-18,2 სმ. (ტაბ. XXXVI₁₁₁₋₃); 2) ხელადა — ვარდისფრად გამომწვარი მრგვალტანიანი, h- 12,2 სმ. (ტაბ. XXXVI₁₁₁₋₂); რგოლი,ვერცხლის, სასაფეთქლე, ბოლოებ-გახვრეტილი, d -2,1 სმ. ტაბ. XXXVI₁₁₁₋₃);

სამარხი ქრ.წ. I საუკუნისაა.

სამარხი № 112

№111 სამარხის ქვეშაა მოქცეული. მართკუთხა ქვასამარხი (1,1x0,6 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. სამარხში ორი ადამიანი იყო დაკრძალული. ქალი ინვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთით. მამაკაცის ძვლები სამხრეთ კედელთან იყო მიწეული (ტაბ. XXXVI).

ინვენტარი:

1) ხელადა — ჩალისფრად გამომწვარი, წრიულპირიანი, მსხლისებურტანიანი, დაფარულია კრემისფერი ანგობით, მოხატულია წითლად, h-18,2 სმ. (ტაბ. XXXVI₁₁₂₋₁); 2) ბეჭედი — რკინის, ოვალურფარაკიანი, ფრაგმენტი. (ტაბ. XXXVI₁₁₂₋₂); 3) მძივები - ყვითელი მინის მრგვალი 2 ც. (ტაბ. XXXVI₁₁₂₋₃).

სამარხი საუკუნეებით ქრ.წ. IV საუკუნის მეორე ნახევრით ან ქრ.წ. IV-III საუკუნეების მიჯნით თარიღდება.

სამარხი № 113

მართკუთხა ქვასამარხი (0,75x0,5 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილო-ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-სამხრეთ-დასავლეთით. სამარხში 10-12 წლის ბავშვი იყო დაკრძალული. იგი ინვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთით (ტაბ. XXXVII)

ინვენტარი:

1) დოქი — მოწითალოდ გამომწვარი, სამტურა, მსხლისებურტანიანი, h-20,6 სმ. (ტაბ. XXXVII₁₁₃₋₁); 2) ჯამი — რუხად გამომწვარი, პირმოყრილი h-3,4 სმ. მაქს d-12 სმ. (ტაბ. XXXVII₁₁₃₋₂); 3) რგოლები - ბრინჯაოსი 2 ც. d-2,3 სმ. (ტაბ. XXXVII₁₁₃₋₃); 4) სამაჯური — რკინის, ზურგშეზნექილი, ბოლოებგაბრტყელებული, d-6,2 სმ. (ტაბ. XXXVII₁₁₃₋₄); 5) სამაჯური — რკინის, ოვალური, ოთხკუთხეანიგვეთიანი, d-6,4 სმ. (ტაბ. XXXVII₁₁₃₋₅); 6) სამაჯურები — რკინის, ბურთულეებეროიანი, 2 ც. 6,2 და 4 სმ. (ტაბ. XXXVII₁₁₃₋₆); 7) მძივები — ლურჯი მინის, მრგვალი, 28 ც.; 8) მძივები — ლურჯი მინის, ბიკონუსური, 34 ც.; 9) საკიდი - ყვითელი მინის, ყუნწიანი, ორბურთულიანი.

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნის პირველი ნახევრით თარიღდება.

სამარხი № 114

დეფორმირებულ ქვასამარხში ძვლები არეული იყო (ტაბ. XXXVII). სამარხის თავზე იდო 1) კერამიკის ფრაგმენტები — წითელი ფერის ჭურჭლის ძირის ფრაგმენტები (ტაბ. XXXVII 114-2); 2) დოქი — წითელი, სამტურა, მსხლისებურტანიანი, ნაწილობრივ შემორჩენილი (ტაბ. XXXVII 114-1).

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნის პირველი ნახევრით თარიღდება.

სამარხი №115

მართკუთხა ქვასამარხი (0,9×0,55 მ.), დამხრობა ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. სამარხში ორი მოზრდილი ბავშვის ძვლები აღმოჩნდა. ერთის ძვლები სამხრეთ კედელთან იყო მიწეული, მეორე კი იწვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთისაკენ არეულია (ტაბ. XXXVII).

ინვენტარი:

1) საკინძი — რკინის, ფრაგმენტი (ტაბ. XXXVII 115-1); 2) მძივები — სარდიონის, მრგვალი, 4 ც.; 3) მძივები — ცისფერი მინის, კასრისებური, 5 ც.; 4) მძივები - ყვითელი მინის, მრგვალი, 3 ც.

სამარხის თარიღი გაურკვეველია.

სამარხი № 116

მართკუთხა ქვასამარხი (0,4×0,63 მ) დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. სამარხში დაკრძალული იყო ბავშვი, ძვლები არეული იყო (ტაბ. XXXVII).

ინვენტარი:

1) ხელადა — ვარდისფრად გამომწვარი, მსხლისებურტანიანი, წრიულპირიანი. დაფარულია კრემისფერი ანგობით, მოხატულია წითლად, h-15 სმ. (ტაბ. XXXVII₁₁₆₋₁).

სამარხი ქრ.წ. IV-III საუკუნეების მიჯნით თარიღდება.

სამარხი № 117

მართკუთხა ქვასამარხი (0,65×0,4 მ.) დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. სამარხში დაკრძალული იყო ბავშვი, იგი იწვა მარჯვენა გვერდზე,

მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთით (ტაბ. XXXVIII).

ინვენტარი:

1) ქოთან — რუხად გამომწვარი, ყურიანი (ფრაგმენტი) (ტაბ. XXXVIII^{117.1}); 2) ბეჭედი — რკინის, ფარაკიანი, ფარაკის d -1,2x06 სმ. (ტაბ. XXXVIII^{117.2}); 3) სამაჯური — რკინის, ბურთულეებდეროიანი, d-4,2 სმ. (ტაბ. XXXVIII^{117.3}); 4) სამაჯური — რკინის, ზურგმეზნეჭილი, d-4,3 სმ. (ტაბ. XXXVIII^{117.4}); 5) სამაჯური — რკინის, ოვალური, d-4,3 სმ. (ტაბ. XXXVIII^{117.5}); 6) რგოლები — ბრინჯაოსი, 2 ც. d- 0,8 და 1,3 სმ. (ტაბ. XXXVIII^{117.6}); 7) მძივი — სარდიონის, მრგვალი; 8) მძივები — ლურჯი მინის, თეთრხალებიანი, 9 ც.; 9) მძივები — ლურჯი მინის, მრგვალი - 3 ც., წაგრძელებული - 4 ც.; 10) მძივები — ცისფერი მინის, მრგვალი, 2 ც., წაგრძელებული - 3 ც.

სამარხი ქრ.წ. IV საუკუნით თარიღდება.

სამარხი № 118

დეფორმირებული, მართკუთხა სამარხია (1,45x1 მ.), დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. სამარხში ორი მიცვალებული იყო დაკრძალული. ერთის ძვლები აღმოსავლეთ კედლისაკენ იყო მიწეული, მეორე ინვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთით (ტაბ. XXXVIII)

ინვენტარი:

1) კოჭობი — ჩალისფრად გამომწვარი, ყურიანი, h-11,2 სმ. (ტაბ. XXXVIII^{118.1}); 2) კოჭობი — შავი, უყურო h-6,8 სმ. (ტაბ. XXIV^{118.2}); 3) ჯამი — წითლად შეღებილი, პირმოყრილი h-4,4 სმ., მაქს. d-16 სმ. (ტაბ. XXXVIII^{118.3}); 4) ქოთან — რუხად გამომწვარი, ფრაგმენტი; 5) რგოლები — ბრინჯაოსი, 2 ც. d-1,3 სმ (ტაბ. XXXVIII^{118.5}); 6) სამაჯური — ბრინჯაოსი, ბოლოებდანვრილებული, d-5,2 სმ (ტაბ. XXXVIII^{118.6}); 7) სამაჯური — რკინის, ბურთულეებდეროიანი, d-6 სმ (ტაბ. XXVI^{118.7}); 8) ისრისპირი — რკინის, ოთხზანხაგა, ყუნწზე ხის ტარის ფრაგმენტი იყო შემორჩენილი, h- 6 სმ (ტაბ. XXXVIII^{118.8}); 9) მძივები — ლურჯი მინის, მრგვალი 8 ც.; 10) მძივები — ცისფერი მინის, მრგვალი, 5 ც.

სამარხი ქრ.წ. IV-III საუკუნეებით თარიღდება.

სამარხი № 119

ძლიერ დეფორმირებული, მართკუთხა ქვასამარხი № 118 სამარხის ქვემოთ იყო გამართული. ძვლები არეული იყო, უინვენტაროა.

სამარხი № 120

ოვალური ფომის ორმოსამარხი (0,9x0,5 მ.) გადახურული იყო კირქვის ფილით. დამხრობილი იყო ჩრდილოეთიდან სამხრეთით. სამარხში დაკრძალული მამაკაცი ინვა მარჯვენა გვერდზე, მოკრუნჩხული, თავით ჩრდილოეთით (ტაბ. XXXVIII).

ინვენტარი:

ხელშუბისპირი — რკინის, მომრგვალებულ მხრებიანი, ქედიანი, მასრაგახსნილი, h- 19 სმ. (ტაბ. XXXVIII^{120.1}).

სამარხის სავარაუდო თარიღი ქრ.წ. IV-III სს-ია.

ილუსტრაციების აღწერა:

ფოტო 1

1,2 - №№ 103 და 13 ორმოსამარხები, 3,4 — ქვეერის გვერდით გადახურული ორმოსამარხი № 84;

ფოტო 2

მცირე ზომის მართკუთხა სამარხები — ქვაყუთები №№ 108, 12 და 66;

ფოტო 3

1,2 - სამარხი № 9; 3,4 — სამარხი № 70;

ფოტო 4

1,2 - სამარხი № 48; 3,4 — სამარხი № 49; 5,6 — სამარხი № 80.

ტაბ. I

ეცოს სამაროვანი, გეგმა;

ტაბ. II

სამარხი №1; 1 1-17 №1 სამარხის ინვენტარი; სამარხი №2; 2 1-2 №2 სამარხის ინვენტარი; სამარხი №3; 3 1-8 №3 სამარხის ინვენტარი; სამარხი №4; 4 1-6 №4 სამარხის ინვენტარი;

ტაბ. III

სამარხი №5; 5-1; №5 სამარხის ინვენტარი; სამარხი №6; 6 1-2 №6 სამარხის ინვენტარი; სამარხი №7; 7 1-4 №7 სამარხის ინვენტარი; სამარხი №8; 8 1-7 №8 სამარხის ინვენტარი;

ტაბ. IV

სამარხი №9 (სამარხის სახურავი და სამარხი); 9 1 №9 სამარხის ინვენტარი; სამარხი №10; 10 1 №10 სამარხის ინვენტარი; სამარხი №11; 11 1-3 №11 სამარხის ინვენტარი; სამარხი №12; 12 1-8 №12 სამარხის ინვენტარი;

ტაბ. V

სამარხი №13; 13 1-19 №13 სამარხის ინვენტარი; სამარხი №14; 14 1-12 №14 სამარხის ინვენტარი;

ტაბ. VI

სამარხი №15; 15 1-10 №15 სამარხის ინვენტარი; სამარხი №16; 16 1-15 №16 სამარხის ინვენტარი;

ტაბ. VII

სამარხები №17 და 18; 17 1-4 №17 სამარხის ინვენტარი; 18 1-2 №18 სამარხის ინვენტარი; სამარხი №19; 19 1-3 №19 სამარხის ინვენტარი; სამარხი №20; 20 1-3 №20 სამარხის ინვენტარი;

ტაბ. VIII

22 1-9 №22 სამარხის ინვენტარი; სამარხი №22; სამარხი №24; 24 1 №24 სამარხის ინვენტარი; 21 1-2 №21 სამარხის ინვენტარი;

ტაბ. IX

სამარხი №23; 25 1-4 №25 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 25; 23 1-13 №23 სამარხის ინვენტარი;

ტაბ. X

სამარხი № 26; 26 1-8 №26 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 27; 27 1-7 №27 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 28; 28 1-9 №28 სამარხის ინვენტარი;

ტაბ. XI

სამარხი №29; 29 1-5 №29 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 30; 30 1-7 №30 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 31; 31 1-8 №31 სამარხის ინვენტარი;

ტაბ. XII

სამარხი № 32; 32 1-5 №32 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 33; 33 1-2 №33 სამარხის ინვენტარი; 34 1-10 №34 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 34;

ტაბ. XIII

სამარხი № 35; 35-1-2 №35 სამარხის ინვენტარი; 35-1-2 №35 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 36; 37 1-8 №37 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 37;

ტაბ. XIV

სამარხი №38; 38 1-10 №38 სამარხის ინვენტარი; სამარხი №39; 39 1-7 №39 სამარხის ინვენტარი; 41 1-5 №41 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 41;

ტაბ. XV

სამარხი № 42; 42 1-10 №42 სამარხის ინვენტარი; 43 1-6 №43 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 43; სამარხი № 44; 44 1-12 №44 სამარხის ინვენტარი;

ტაბ. XVI

სამარხი № 45; 45 1-4 №45 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 46; 46 1-3 №46 სამარხის ინვენტარი; 47 1-9 №47 სამარხის ინვენტარი; სამარხი №47;

ტაბ. XVII

48 1-2 №48 სამარხის ინვენტარი; 49 1-4 №49 სამარხის ინვენტარი; 50 1-7 №50 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 48; სამარხი № 49; სამარხი № 50;

ტაბ. XVIII

სამარხი № 51; 51 1-10 №51 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 52; 52 1-10 №52 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 54; 54 1-7 №54 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 53; სამარხი № 53; 53 1-2 №53 სამარხის ინვენტარი;

ტაბ. XIX

სამარხი № 55; 55 1-8 №55 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 56; 56 1-8 №56 სამარხის ინვენტარი; 57 1-4 №57 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 57;

ტაბ. XX

სამარხი № 59; 59 1-16 №59 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 60; 60 1-21 №60 სამარხის ინვენტარი;

ტაბ. XXI

სამარხი №61; 61 1-№61 სამარხის ინვენტარი; სამარხი №62; 62 1-10 №62 სამარხის ინვენტარი; სამარხი №63; სამარხი №64; 63 1-5 №63 სამარხის ინვენტარი; 64 1-6 №64 სამარხის ინვენტარი;

ტაბ. XXII

65 1-13 №65 სამარხის ინვენტარი; სამარხი №65; სამარხი №66; 66 1-6 №66 სამარხის ინვენტარი;

ტაბ. XXIII

67 1-18 №67 სამარხის ინვენტარი; სამარხი №67; სამარხი №68; 68 1-4 №68 სამარხის ინვენტარი;

ტაბ. XXIV

სამარხი №69; 69 1-5 №69 სამარხის ინვენტარი; 70 1-3 №70 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 70; 71 1-15 №71 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 71;

ტაბ. XXV

სამარხი № 71; 72 1-5 №72 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 73; 73 1-6 №73 სამარხის ინვენტარი; 74 1-10 №74 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 74;

ტაბ. XXVI

75 1-13 №75 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 76; სამარხი № 77; 76 1-3 №76 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 77; 77 1-3 №77 სამარხის ინვენტარი; 78 1-13 №78 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 78;

ტაბ. XXVII

სამარხი № 79; 79 1-2 №79 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 80-ის სახურავი; სამარხი № 80; 80 1-11 №80 სამარხის ინვენტარი;

ტაბ. XXVIII

81 1- №81 სამარხის ინვენტარი; 82 1-3 №82 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 82; სამარხი № 83; 83 1-3 №83 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 84; სამარხი № 85; 85 1-4 №85 სამარხის ინვენტარი; 84 1-2 №84 სამარხის ინვენტარი; -

ტაბ. XXIX

სამარხი № 86; 86 1-17 №86 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 87; 87 1-16 №87 სამარხის ინვენტარი;

ტაბ. XXX

სამარხი № 88; 88 1-10 №88 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 89; 89 1 № 89 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 91; 91 1-10 №91 სამარხის ინვენტარი;

ტაბ. XXXI

სამარხი № 93; სამარხი № 94; სამარხი № 95; 93-1-8 № 93 სამარხის ინვენტარი; 94 1-6 №94 სამარხის ინვენტარი; 95 1-5 №95 სამარხის ინვენტარი;

ტაბ. XXXII

სამარხი № 96; 96 1-2 №96 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 97; 97 1-8 №97 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 98; 98 1-5 №98 სამარხის ინვენტარი; 100 1-4 №101 სამარხის ინვენტარი;

ტაბ. XXXIII

სამარხი № 101; სამარხი № 102; 101 1-3 №101 სამარხის ინვენტარი; 102 1 №102 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 102; სამარხი № 103; 103 1-3 №103 სამარხის ინვენტარი;

ტაბ. XXXIV

სამარხი № 105; 106 1-3 № 106 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 106; 105 1-18 №105 სამარხის ინვენტარი; 104 1-7 №104 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 104;

ტაბ. XXXV

სამარხი № 107; 109 1 № 109 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 109; 107 1-4 №107 სამარხის ინვენტარი; 108 1-15 №108 სამარხის ინვენტარი;

ტაბ. XXXVI

სამარხი № 110; 110 1-6 № 110 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 111; სამარხი № 112;

111 1-3 №111 სამარხის ინვენტარი; 112 1-3 №112 სამარხის ინვენტარი;

ტაბ. XXXVII

113 1-9 № 113 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 113; 114 1-2 №114 სამარხის

ინვენტარი; სამარხი № 114; 116 1 №116 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 116; სამარხი № 115; სამარხი № 115;

ტაბ. XXXVIII

სამარხი № 120; 120-1 № 120 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 118; 118 1-8 №118 სამარხის ინვენტარი; სამარხი № 117; 117 1-10 №117 სამარხის ინვენტარი;

ტაბ. XXXIX

1,2 — მსხლისებურტანიანი, სამტუჩა დოქები; 3,4,5,6 — მსხლისებურტანიანი, წრიულპირიანი დოქები; 7- მსხლისებურტანიანი, ფართომუცლიანი დოქი; 8 - მსხლისებურტანიანი, ყურმილიანი დოქი; 9- მსხლისებურტანიანსა და მრგვალმუცლიანს შორის გარდამავალი ფორმის დოქი.

ტაბ. XL

1- წრიულპირიანი, ცილნდრულყელიანი დოქი; 2,3 - წრიულპირიანი, დაბალყელიანი, მრგვალმუცლიანი დოქები; 4- წრიულპირიანი, ვიწროყელიანი, მრგვალმუცლიანი დოქი; 5- ბიკონუსურტანიანი, სამტუჩა დოქი; 6- ბიკონუსურტანიანი, წრიულპირიანი დოქი; 7-8 ოვალურტანიანი დოქები; 9- სამტუჩა, ცილნდრულყელიანი დოქი;

ტაბ. XLI

1,3 — პირმოყრილი ჯამები; 4 - მკვეთრად გადაშლილი პირიანი, მრგვალკალთიანი ჯამი; 5- ოდნავ პირგადაშლილი, მრგვალკალთიანი ჯამი; 6 - ოდნავ პირგადაშლილი, კალთანიბოიანი ჯამი; 7,9 - ბრტყელძირიანი, "პორიზონტალურპირიანი, ბრტყელბაკოიანი ჯამები; 8 - პირგადაშლილი, ბიკონუსურტანიანი ჯამი; 10 -პირმოყრილი, ქუსლიანი ჯამი; 11 -სამფეხა ჯამი; 12 — ღრმა ჯამისებური ჭურჭელი; 13 - ჭიქისებური ფორმის კათხა 14 - ბიკონუსურტანიანი კათხა;

ტაბ. XLII

მოხატული კერამიკა ეცოს სამაროვნიდან;

ტაბ. XLIII

1,2 - მრგვალტანიანი ხელადები; 3,4- მსხლისებურტანიანი ხელადები; 5 — კონუსურძირიანი სასმისი; 6, 10 - ყურიანი კოჭბები; 7,8 - ოვალურტანიანი უყურო კოჭბები; 9- მრგვალტანიანი, პირგადაშლილი უყურო კოჭობი; 11- ბიკონუსურტანიანი უყურო კოჭობი; 12,13- მრგვალტანიანი, უყურო კოჭბები 14 ყურიანი ქოთანი; 15 — უყურო ქოთანი.

ტაბ. XLIV

1 - რკინის ოთხკუთხგანივეკეთიან ღეროიანი სამაჯური; 2 - რკინის ზურგმუზნეკილი, ბოლოებ გაბრტყელებული სამაჯური; 3 - რკინის სადაღეროიანი სამაჯური; 4 - რკინის სამაჯური, ბოლოში ბურთულეებისებრი შემსხვილებებით; 5

- რკინის სამაჯური, რომელთა რკალზე ბურთულები ალაგ-ალაგაა განაწილებული; 6,8 - რკინის სამაჯურები, ღეროები ბურთულებისებრი შემსხვილებებით მოლიანადაა დაფარული; 7- რკინის სწორზურგიანი, ღეროდაკბილული სამაჯური; 9-11 - ბრინჯაოს სამაჯურები, რომლებსაც ღეროები ბოლოში ბურთულისებურად აქვთ შემსხვილებული; 12 - ბრინჯაოს წვრილი, მრგვალგანივკვეთიანი მავთულისაგან დამზადებული, ბოლოებდან წვრილებული სამაჯური; 13, 14 - ბრინჯაოს ღეროდაკეჭნილი სამაჯურები; 15 — ბრინჯაოს ოვალურ ბურცოებზე დანი სამაჯური; 16 - ბრინჯაოს ოვალური ფორმის, ოვალურგანივკვეთიანი, ბოლოებდაბრტყელებული სამაჯურები; 17 - ბრინჯაოს ოვალური ფორმის, ბოლოებდაბრტყელებული სამაჯური, რომლის ერთი ბოლოც გახვრეტილია; 18-20 - ბრინჯაოს სამაჯურები, რომელთა ბოლოები ცხოველის სტილიზებულ გამოსახულებას წარმოადგენს.

ტაბ. XLV

1, 2 - ვერცხლის ბოლოებდაბრტყელებული და ბოლოებგახვრეტილი სასაფეთქლე რგოლები; 3,5,6 - ბრინჯაოს ბოლოებდაბრტყელებული და ბოლოებგახვრეტილი სასაფეთქლე რგოლები; 4 - ოქროს ბოლოებდაბრტყელებული და ბოლოებგახვრეტილი სასაფეთქლე რგოლი; 7-10 თავისუფალსაკიდიანი საყურე რგოლები; 11 — ბრინჯაოს რკინისენიანი ფიბულა; 12 ვერცხლის მთვარისებური საკიდი; 13,16 - ბრინჯაოს ილარები; 15,30 - ბრინჯაოს ძეწკვები; 17,18 - ბრინჯაოს ნახევარსფეროსებრი ზარაკები; 19, 20 - ბრინჯაოს ცილინდრული ზარაკები; 21,22 — რკინის, ფარაკიანი ბეჭდები; 23 - ბრინჯაოს ფარაკიანი ბეჭედი; 24 ბრინჯაოს პინცეტი; 15, 25-28 - რკინის საკინძები; 29- ბრინჯაოს საკინძი; 31- გიშრის სკარაბეოიდი; 32 - სარდიონის მრავალნახნაგა საკიდი; 33 - სარდიონის ფიგურული საკიდი; 34 - ბრინჯაოს კოლოფი; 35 - ბრინჯაოს საბეჭდავი ბეჭდის ფარაკი; 36 — 39 - ბრინჯაოს ფარაკიანი საბეჭდავი ბეჭდები; 40-41- ბრინჯაოს ლენტისებური საბეჭდავი ბეჭდები.

ტაბ. XLVI

1-4 - რკინის ცულები; 5 - რკინის შუბისპირი; 6,7- რკინის ფოთლისებური, ქედიანი ხელშუბისპირები; 8-10 - რკინის წაგრძელებულ რომბისებურ პირიანი, ქედიანი, მასრაგახსნილი ხელშუბისპირები; 11-13- რკინის ვიწროპირიანი ხელშუბისპირები; 14- ბრინჯაოს სამფრთიანი ისრისპირი; 15- რკინის ისრისპირი; 16 - რკინის სწორპირიანი დანა; 17 - რკინის მოხრილპირიანი დანა; 18 - რკინის ნამგლისებურპირიანი დანა; 19 - რკინის ლანცეტისებური დანა;

The Remarkable Cemetery of Etso (4th-1st centuries BC)

(summary)

The site is located in the historical province of Georgia, *Kvemo Kartli*, to the NW, in 1.5 kilometers from *Tetritskaro*, in the vicinity of the village of *Varkhuno*. Here, in 1986-89, the archaeological expedition led by Z. Shatberashvili (the Center of Archaeological Studies, Tbilisi, Georgia) excavated the cemetery dated to 4th- 1st cent. BC. The area of excavations included 400 square meters, where one to another close located 120 graves (max length – 1,3 meters; max width – 0,9 meters) were situated. The absolute majority of the burials were stone-box burials made up of 5-6 slabs of rectangular coarsely treated basalt or limestone, while 7 were oval pit-burials covered with slabs, one of them was covered with a fragment of a pythos. Most graves were oriented from N to S but 6 of them from E to W. The deceased were buried on right or left side, in the crooked position. In one grave 3 deceased were buried (gr. # 88), in 28 two at a time and in others one. Among the 145 human remains found here 43 belonged to children; among adults the gender of 36 were defined (21 males and 15 females). On the roofs and floors the remains of animal bones (cows, sheep, pigs) sacrificed to the deceased were found too (Photo 2, _{3,5}).

The artifacts found at the cemetery are made of clay, metal, bone and glass.

At the cemetery **pottery** (jugs, pots, bowls, mugs) was the most numerous among the assemblage. As usual, most were made on potter's wheel. The clay of pots included small admixtures; the clay of jugs and bowls was made of well sifted material. After firing various colors – reddish, yellowish, brownish, grey and black were received. The surfaces were simple, burnished, covered with colorless engobe, colored or painted.

Based on the body shape four groups of jugs were distinguished on the cemetery: 1) pear-shaped; 2) spherical; 3) oval; 4) bi-conical.

46 **pear-shaped jugs** were found at the Etso cemetery. The vessels of this group were found in East and west Georgia, but they were more characteristic for East. The main period of existing of this group in Kartli (Iberia) is the 4th and turn of 4th-3rd cent BC. Here two types -1-1) **jugs with a spout** (11 pieces) and 1-2) **jugs with a round rim** (35 pieces) can be distinguished.

The first type, **jugs with a spout (1-1)** were found in graves ##10, 14, 54, 66, 70, 72, 77, 82, 94, 113, 114 Fig. XXXIX _{1,2}). All of them are yellowish or red, and one is red painted. The analogous examples mainly were found in the burials of early 4th cent. BC, but they are also common for late 4th cent. BC. Few pieces can be found in the graves of the turn of 4th-3rd cent BC.

Type (1-2), the **jugs with a round rim** have a sloping down shoulders. They were found in 31 graves (35 pieces) ## 2, 3, 6, 8, 9, 11, 12, 15, 18, 24, 38, 41, 43, 47, 51, 52, 67, 73, 74, 76, 78, 84, 87, 91, 95, 103, 106, 107, 108, 112, 116 (Fig. XXXIX _{3,7}). Two of them are brown, others were yellowish or reddish. 10 pieces were covered with red color and 5 were

red painted. Analogous jugs were also found at the sites dated to the second half of 4th and the turn of 4th-3rd cent. BC. The painted jugs are covered with transparent engobe and painted with red triangles (with their points up) filled with net-like pattern. The triangles in one row filled with net-like pattern are represented on the jugs from graves ## 74 and 87 (Fig. XLII_{1,3}); the triangle on the jug from the grave # 112 is partly filled with a net-like pattern (Fig. XLII₂); the triangles are not filled on the jug from the grave # 116 (Fig. XLII₄); the ornamentation of the body of the vessel from grave # 103 (Fig. XLII₆); occurs into triangles arranged in two rows and filled with red color.

Two jugs with **tubular handles and with pear-shaped body** were found in graves ## 51 and 74 (Fig. XXXIX₈), both were in the grave assemblages with the jugs of type 1-2 (see Fig. XVIII₅₁₋₁ and XXV₇₄₋₂).

5 jugs have an **intermediate form** between the pear-shaped and spherical jugs (gr. ## 79, 85, 86, 89, 102 fig. XXXIX₉). All of them have raised handles, shoulders are sloped, body is wider than in case of pear-shaped jugs. Three of them are red painted (gr. ## 85, 102 Fig. XXVIII₈₅₋₁, XLII₅, XLII₉, XXIX₈₆₋₂). They are not met with pear-shaped or spherical jugs at the Etso cemetery and may be dated to the middle of the 3rd century BC.

Two types of jugs with **spherical body** are distinguished: 2-1 with rounded rim and 2-2 with a spout. According to the shapes of necks the jugs of type 2-1 can be divided in to 3 subtypes:

(2-1a) - the **spherical jugs with a round rim and low, thin neck** (6 examples, gr.## 13, 16, 23, 80, 88, 110; Fig. XL₃). Three of them are red colored, two others red painted and also are characterized with an upraised handle. Three of them are dated to the 2nd -1st centuries BC. One jug from the grave # 80 (fig. XLII₈, XXVII₈₀₋₆) has the ornament which is more characteristic for 3rd -2nd centuries BC (red colored chevrons and triangles filled with the net-like ornament arranged in two rows). The ornamentation of the jug from grave # 88 (fig. XLII₁₁, XXX₈₈₋₃) represented by two uncolored lines on the red colored body of the vessel. It should be noted that the smalljug from the same grave has two horizontal , red colored lines on the body (fig. XLII₁₂, XXX₈₈₋₁). This type of ornamentation is well known from the sites dated to the 1st century BC.

One example of a **spherical jug with round rim and high, thin neck** - 2-1b with an upraised handle (gr. # 101, fig. XL₄), appears similar to the well dated jugs dated to the 1st century BC.

Another **spherical jug from the grave # 31 with a cylindrical neck and a round rim** (2-1c) (fig. XL₁) has parallels on the sites dated to 4th century BC. Of the same age must be a **spherical jug with spout and a cylindrical neck** (2-2) from the grave # 33 (fig. XL₆).

Two jugs with **oval body and round rims** were revealed on the Etso cemetery. One (3-1) of them had a **low, thin neck** (grave # 86, fig. XL₈) and can be dated to the 3rd century BC. Another one (3-2) had a **low, wide neck** (grave # 101, fig. XL₇) and is dated to the 1st century BC.

Bi-conical jugs with round rim (4-1) from graves ## 66 and 80 (fig. XL₅) may have

originated from Colchis rather than from Eastern Georgia. Both are dated to the 3rd century BC. Four jugs of the same shape but with a spout (4-2) (gr. ## 45, 49, 50, 65; fig. XL₃) could be dated to the 4th century BC.

The small jugs (the height – is no more than 11 cm.), are divided into two types: 1) pear-shaped (gr. ## 59, 62, 81, 103, fig. XLIII_{1,4}) and 2) spherical. The vessels of the first type are yellowish or reddish, the shape is similar to the bigger pear-shaped jugs. They are also dated to the 4th-3rd centuries BC. The second type vessels are red burnished or red colored. Here two subtypes can be distinguished: a – with low and wide neck, handle s are attached to the rim and shoulder. According to the grave assemblages (gr. ## 13, 16, 19, 22, 59, 60; fig. XLIII_{1,2}) they are dated to the to the 3rd- 2nd centuries BC; b. – the thinner neck and wide rim are characteristic features of the vessels from graves ## 88 and 111 (figs. XLII_{1,2} and XXXVI_{111,2}). The similar shapes are characteristic to the vessels dated to the 2nd-1st centuries BC.

The vessel with a conical base was found in the grave # 21 (fig. XLIII₃). The vessels like this are found mostly on the sites which are dated to 2nd – 1st cent. BC.

Two mugs were found at Etso cemetery: one had a shape of cup (gr. # 22, fig. VIII_{22,2}, XLI₁₃) and is dated to the 3rd-3rd centuries BC; another one has bi-conical shape (gr. # 23, fig. IX_{23,7}, XLI₁₄), and is also dated to the same period.

The bowls (38 examples) unearthed on Etso cemetery are divided in three groups: 1) bowls with a flat base; 2) bowls with a base ring and 3) a bowl with three feet.

The first group is subdivided into three types:

1-1) 23 bowls with inverted rim (fig. XLI_{1,3}) were found in 17 graves (## 13, 16, 17, 19, 21, 22, 23, 26, 27, 42, 59, 60, 86, 88, 101, 113, 118). These bowls were spread on the sites of Georgia during the Early Classical and Hellenistic period with no means of accurate dating;

1-2) The bowls with everted rim are found on the sites of 5th- 3rd cent. BC. This type is subdivided in 4 subtypes: 1-2a - with wide rim and rounded body (gr. # 25, fig. XLI₄); 1-2 b - with small rims ad rounded body (gr. # 51 fig. XLI₅); 1-2c - with small rims ad ribbed body (gr. ## 60, 80 fig. XLI₆); 1-2d -with bi-conic body (gr. ## 41, 67, 68 fig. XLI₇). All the examples of bowls of type 1-2 have parallels on the sites of Georgia dated to the 5th-3rd cent. BC. As to the examples from Etso, all of them are from the assemblages dated to the 4th and 3rd cent. BC.

1-3) Bowls with horizontal rim (gr. ## 48, 54, 59, 65; fig. XLI_{7,9}) have close parallels on the sites of 4th and 3rd cent. BC.

2) Bowls with an inverted rim and a small base ring (gr. ## 16, 20 fig. XLI₁₀) usually are found in graves dated to the 1st century BC, but in case of Etso cemetery they may be dated to the 2nd century BC.

3) The only representative of this group (gr. 71. fig. XLI₁₁) due to the body shape is very close to the subtype 1-2c. This vessel has a close parallel on the sites of 4th- 3rd cent. BC.

33 pots were unearthed on the cemetery. 31 had a handle (fig. XLIII₁₄), and 2 were

without it (fig. XLIII₁₃). They have a spherical or oval bodies and as usual are met in the assemblages with pear-shaped jugs and iron bracelets. They are dated to the 4th- 3rd cent. BC. The pot from the grave # 16 is absolutely different: it has a wide, low body with a handle attached to the rim and shoulder and is red painted with horizontal lines (fig. XLII₁₀). The pots of this shapes are known from the sites dated to the 2nd century BC or even later period.

The small pots from the Etso cemetery: two of them have handles attached to the body: the vessel from grave # 17 has a wide neck and is black burnished (fig. XLIII₁₀). The example from grave # 118 (fig. XLIII₉) has a thinner neck and is made from yellowish clay. The small pots without handles (16 pieces), have spherical (fig. XLIII_{7,9,12,13}), oval (fig. XLIII₆) or bi-conic bodies (fig. XLIII₁₁). According to the grave assemblages, most of these vessels are dated to the 4th and 3rd cent. BC, and only one, from grave #101 (fig. XXVII₁₀₁₋₂), is dated to the 1st century BC.

15 graves at the Etso cemetery contained weapons: spearhead, javelins, battle axes and arrowheads. 11 grave assemblages (## 41, 55, 69, 72, 81, 94, 95, 96, 100, 107,120) are dated to the 4th or 4th-3rd cent. BC; and 4 (## 23, 59, 80, 86) to 3rd and 2nd cent BC.

Spears and javelins were the most commonly used weapons of war in Georgia of the Classical period. All of them were manufactured from iron. As usual, a buried person had one or two spears in the grave. According to the shape 8 principal types of the spearheads are known in Classical-period Georgia. 11 spearheads (1) and javelins (10) were found at Etso cemetery.

The spear from the grave # 72 (fig. XLVI₅, XXV₇₂₋₁₋₄) had an elongated triangular-blade with a high rib and a short socket (length – 32,5 cm). The spears of the same shape are found at the archaeological sites of Georgia dated to the 5th – 3rd cent. BC.

The javelins with leaf –like (or round –shouldered) blades from Etso cemetery (gr. ## 80, 120; fig. XLVI_{6,7}) have rounded shoulders, straight and narrowing sides towards the points, they reach the most of their width near the hollow sockets. Both of them have a rib. Such spearheads and javelins were spread on the whole territory of Georgia during the whole Classical period.

The javelins with rhomboid-blades from Etso (gr. ## 41, 55, 82, 94 fig. XLVI₈₋₁₁) cemetery are characterized by elongated rhomboid forms. They have clearly distinguished shoulders. The weapons from graves ## 55, 82 and 94 (4th and 4th-3rd cent. BC) have wide blades with or without midribs (fig. XLVI₈₋₁₀) and the javelin from the grave # 41 (4th-3rd cent. BC, fig. XLVI₈₋₁₁) has a narrow blade and a long socket. This type of spearheads and javelins is characteristic for the period from 5th to 3rd cent BC.

The javelins with narrow blades from Etso (gr. ## 23, 96 fig. XLVI_{12,13}) have long and narrow blades without midribs, which have evenly narrowing sides toward their points and conical, opened sockets that gradually slide towards the narrowing blade; its width is a bit bigger than the socket's itself. They were popular during the pre-Classical and Classical periods.

Two examples from graves ## 57 and 86 are very damaged.

All (4) iron **battle-axes** found at the Etso cemetery (gr. ## 69, 72, 95, 107; fig. XLVI_{1,4}) belong to the one group: they have an oval hole for wooden handles, hammer-like tetrahedral or oval, prolonged heads, prolonged blades with oval cutting edges. Those axes exist from 6th to 3rd cent. BC. They were very common for Georgia at the cemeteries of 4th – 3rd cent. BC and are not revealed at the sites of later period. As a rule, the warrior had a single battle-axe placed in his grave, sometimes with spears and arrows.

The only example of bronze weapon found at Etso cemetery is a trilobate arrowhead from grave # 100 (fig. XLVI_{1,4}). It has to be noted that this weapon was found in the shin bones of the buried person. The bipyramid iron arrowhead from the grave 117 has a remains of the wooden shaft on one side (fig XLVI_{1,5}).

32 iron **knives** (fig. XLVI₁₆₋₁₈) found at the cemetery are divided into four groups: 1) with a straight blade; 2) with a bent blade; 3) with a crescent-like blade and 4) with a lance-like blade. All of them are small sized and might have been used as tools. These groups don't give us a good dating as they were used during all classic period.

Among metal (bronze, silver, iron, gold) **adornments** which were found at Etso cemetery the vast majority are bracelets mad of bronze and iron.

108 iron **bracelets** were found at the cemetery. Their rings have an oval form, some of them have a **flat spine**, and some **concave spine**. Each shape is well known from the archaeological sites of Georgia of Achaemenid and post- Achaemenid (Early Hellenistic) epochs. According to the decoration of stems they are divided into **artless** and bracelets covered with small **ball-like bulges**. Most of the stems are round in section.

Only two examples of iron bracelets have a **quadrangular in section stems** (gr. ## 95, 113; fig. XXXI₉₅₋₅, XXXVII₁₁₃₋₅, XLIV₁); the piece from grave #95 (fig. XXXI₉₅₋₅) has a concave spine and other one from grave # 113 is oval shaped (fig. XXXVII₁₁₃₋₅). These grave assemblages can be dated to the 1st half of the 4th century BC.

Iron **artless** braceletts (fig. XLIV₁) have an oval form, some of them have a **flat spine**, and some **concave spines**. They are frequently found together with the bracelets covered with small **ball-like bulges**.

The iron bracelets covered with small **ball-like bulges** also have oval form, **flat spines** or **concave spines**. 38 examples are fully covered with bulges (fig. XLIV_{6,8}); they are dated to the 4th-3rd cent. BC. It is considered that the earliest ones are the examples with oval form (dated to the early or mid 4th century BC), and others belong to the second half of the 4th century BC and early 3rd century BC.

Thus, the iron bracelets fully covered with **ball-like bulges** are one of characteristic artifacts (together with pear-shaped jugs) for the archaeological sites of Georgia of 4th and 4th-3rd centuries BC.

The iron bracelets from graves ## 87 and 97 are abit different. The example from grave 87 has bulges which are **not fully covering** the surface (fig. XXIX₈₇₋₁₀, XLIV₃), and another one from the grave # 97 has the **bulges on their endings** (fig. XXXII₉₇₋₅, XLIV₄). The iron braceletts fully covered with **toothed bulges** (fig. XXXV₁₀₈₋₉, XLIV₁) from grave # 108 has

analogies at the sites dated to the 4th century BC.

32 bronze bracelets have the same shapes (oval, flat spines or concave spines). In 8 assemblages they were found together with iron bracelets.

One group of bronze bracelets have **spherical bulges on their endings** (16 examples, fig. XLIV₁₀); among them there are pieces with notches separating the bulges from the other part of the bracelet (fig. XLIV_{9,11}). These bracelets are characteristic for the period from 3rd to 1st cent. BC.

Bronze bracelets with **thin endings, manufactured from thin wire** (6 examples, fig. XLIV₁₂) have parallels at the sites of 5th- 4th cent BC.

The bronze bracelets with **notched stems** (fig. XLIV_{13,14}) are dated to the 3rd - 4th cent. BC. The example from the grave # 108 is **fully covered with notches** (fig. XLIV₁₃) and the piece from the grave # 27 is **partially covered** with this ornament (fig. XLIV₁₄).

The bronze bracelet with five **oval bulges** (fig. XLIV₁₅) from grave # 66 (dated to the 3rd-2nd cent. BC) is more characteristic for the archaeological sites of west Georgia of the same period.

Oval shaped bronze bracelet with **flattened endings** (fig. XLIV₁₆) from graves ## 28,29 and 30 are dated to the 4th century BC. One more bracelet from grave # 30 has **flattened and holed ending** (fig. XLIV₁₇).

The bronze bracelet, ending with **stylized depictions of animals** (fig. XLIV₁₈₋₂₀) were found in graves ## 30, 32 and 52 are dated to the 3rd - 4th cent. BC.

It is to be noted that the iron bracelets on the Etso cemetery are revealed only in the graves dated to 4th - 3rd cent. BC, as to the bronze bracelets, they were found in the burials of the whole period when the cemetery was existing.

The **temple-rings** with flattened and holed endings found at the Etso cemetery are manufactured from bronze (7 pieces, fig. XLV_{3,5,6}), silver (4 pieces, fig. XLV_{1,2}) and gold (1 piece, fig. XLV₄). The **temple-rings** of this type are characteristic for the archaeological sites of Georgia of 5th -4th centuries.

Bronze **earrings** with glass, bronze or bone pendants (4 examples, fig. XLV_{7,10}) are usual for the 3rd century and later periods.

The iron and bronze **finger-rings** have various shapes. The most of Iron finger-rings have an oval bezel (fig. XLV_{21,22}). Some iron finger-rings were made of flat iron wire.

Of special interest are bronze signet-rings. Here 7 of them were found. They represent two types of rings. These are 1) so called **Achaemenid type rings with oval bezel and open hoop** and 2) **belt-like rings** (fig. XLV₄₀₋₄₁) made from a single bronze plate. This small group of glyptical artifacts reflects influence of Western (Greek) and Eastern (Mesopotamian and Achaemenid) traditions, which is so typical of the art of Near East and also for Georgia. The first group is represented by 5 examples.

Two signets from the grave #39 are dated to 4th- 3rd cent. BC. One of them represents a head of a man in left profile with a Greek helmet (fig. XLV₃₆). The helmet is very close to the helmets represented on Archaic Greek scarabeas and engraved gems. It is possible that the picture is copied from some Greek original. The second signet is represented by a

fragment of bronze ring. The solar symbol is inscribed on the oval bezel (fig. XLV₃₃). The same picture is on the ring from the gr. #91 (dated to 4th-3rd cent. BC), the sun is surrounded by dots (fig. XLV₃₉), which was typical of Greek iconography but ignored in Iranian glyptics. The bronze signets with the solar symbols may be of local origin. The signet from grave # 60 (dated to the 3rd 2nd cent. BC) represents a man in pray (fig. XLV₃₇). The picture is very schematic and may be connected with archaic Mesopotamian (Sumerian) pictures. Behind the man the ornament of miniature triangles in two rows is incised. It seems that this unusual ornament imitates cuneiform writing. I think that this signet is a late echo of archaic Mesopotamian pictures. A male mouflon (?) is incised on the disk of the ring (fig. XLV₃₈) from grave #59 (dated to 3rd century BC). The picture is schematic and has some parallels in ancient Iranian art.

The second group is represented by two rings. One of them, from grave # 17 is badly preserved (fig. XLV₄₀), on the surface of another which was found in grave #16) a fantastic horned beast is represented (fig. XLV₄₁). It is moving left with open jaws. The long tail is curled like a snake. On the both sides of the beast two bows are incised. Pictures like that are widely spread in the art of old East. Thus, the glyptical artifacts from Etso reflect influence of Greek, Mesopotamian and Iranian cultural traditions.

Bronze chains (fig. XLV_{15,30}) were manufactured from thin wires. Iron and bronze pins (fig. XLV_{14,25,29}), bronze **phibulae** (fig. XLV₁₁), bronze, ornamented ear-cleaners (fig. XLV_{13,16}), small hemispherical (fig. XLV_{17,18}) or cylindrical bronze bells (fig. XLV_{19,20}) were attached to them.

Many **beads and pendants** made from various material were found on the Etso cemetery. Graves ## 86 and 105 contain numerous items (fig. XXIX_{86-1,16}; XXXIV_{105-1,18}).

Grave # 86 contains a golden disc-shaped pendant with a stem (d-1cm) (fig. XXIX₈₆₋₁₅), hollow golden beads (fig. XXIX₈₆₋₄), a cylindrical cornelian bead mounted between two golden hemispheres (fig. XXIX₈₆₋₆), a hexahedral cornelian bead mounted between two silver hemispheres (fig. XXIX₈₆₋₅), a silver roll-shaped bead (fig. XXIX₈₆₋₇), and cornelian multi-faceted pendant (fig. XXIX₈₆₋₄). The parallel material dates this burial to the 3rd century BC.

Grave # 105 (fig. XXXIV_{105-1,18}) contains a pendant made of thin silver plate (fig. XXIV₁₀₅₋₇, XLV₁₂), agate scarabeoid (fig. XXXIV₁₀₅₋₁₃, XLV₃₁), cornelian pyramidal polyhedral glass stamp-like pendant of the same shape (fig. XXXIV₁₀₅₋₁₄, XLV₃₂), a small (d-0.5cm) silver pendant with a hook (fig. XXXIV₁₀₅₋₁₀) and cornelian flat, tetrahedral, heptahedral and hexahedral beads (fig. XXXIV_{105 15-17}) were found. This burial is dated to the 2nd-1st centuries BC.

Among the polychromic beads blue or brownish ones, made of opaque glass, white and white-spotted, opaque glass blue-spotted beads are notable, which are considered to be originated in Egypt. There were a lot of glass monochromic beads of different shapes and colors found at the cemetery. There were also white glass beads with silver or golden lining, which cannot be found earlier than the 3rd-2nd cent. BC and are mainly characteristic for late Hellenistic and later periods.

On dating of the Etso cemetery.

120 burials excavated at Etso cemetery are dated to the period from the 4th to 1st cent. BC.

With this site we often encounter the cases of damaging one burial by constructing another one or constructing one over the other. The burial # 17 was erected on the roof of the burial # 18. In the lower burial # 18 (fig. VII_{18-1,2}) there is a pear-shaped round-rim jug and ear-rings, on the bronze ring of which a blue glass stone with a bronze hook is hanging freely. Such jugs are normally dated to the 4th-3rd cent. BC or the second half of the 4th century BC. An earring with freely hanging pendants have parallels in the 3rd century BC and later period. The date of the burial assemblage # 17 (fig. VII_{17-1,4}) is determined according to the transparent glass beads with golden lining, which mainly show up after the 2nd century BC. Therefore, the date of the burial # 18 is presumably the first half of the 3rd c. B.C. the burial # 17 belongs to the later period, presumably 2nd century BC.

Construction of the burial # 26 (fig. X_{26-1,3}), has damaged the burial # 27 (fig. X_{27-1,7}), which is dated to the 3rd century BC due to the earring with a freely hanging pendant and the transparent glass beads with golden lining found in the burial # 26 dates the assemblage to the 2nd century BC.

The burial # 81 was erected on the top of the burial # 82 (fig. XXVIII_{81-1; 82-1,3}). It is notable that the pear-shaped, round-rim small jug was found in the top burial and the bigger jug of the same shape with a spout was found in the lower burial. It is notable that grave # 82 also contained the iron bracelet with bulges, which is why both can be dated to the 4th century BC (# 82 -4th century BC and # 81 to the late 4th century BC).

During the construction of grave # 101 the N wall of grave # 102 was damaged. The assemblage of grave # 102 (fig. XXXIII₁₀₂₋₁) contained red painted jug of so called an intermediate form between the pear-shaped and spherical jugs which can be dated to the 3rd century BC; and the assemblage from grave # 101 (fig. XXXIII_{101-1,3}), according to the spherical jug with round rim and high, thin neck is dated to the 1st century BC.

The chronological distinction is also big between graves ## 111 and 112 (fig. XXXVI_{111-1,3; 112-1,3}). # 111 is a pit grave which was built on the roof of # 112. The pear-shaped red painted jug dates the assemblage to the second half of the 4th century BC or the edge of 4th-3rd cent. BC. The jug from grave # 112 (with oval body and a low, wide neck) dates the assemblage to the 1st century BC.

The vast majority of the burials at the cemetery are of 4th-3rd cent. BC. Their dates are determined by the pear-shaped jugs and iron bracelets with bulges. As it was mentioned during the typological analysis of the artifacts from the Etso cemetery, two types of pear-shaped jugs are distinguished: with round rims or with spouts. It is to be noted that None of the graves contains these two types.

While determining the age of the round-rim pear-shaped jugs and the graves assemblages containing these items, the Vani complexes ## 9 and 10 are normally used, which are dated the third quarter of the 4th century and the end of the 4th century BC. Seemingly,

this kind of vessels supposed to continue existence in the beginning of the 3rd century BC, which is evidenced by the fact that in the burial # 18 of Etso Cemetery together with this type of jugs an earring with freely hanging pendant, belonging to the 3rd century BC was found. Thus the round-rim pear-shaped jugs had been spread since the middle of the 4th c. till the beginning of the 3rd century BC.

The pear-shaped jugs with a spout are supposedly of the earlier period. The assemblages containing such artifacts must be attributed to the period before the middle of the 4th century BC, although the date of their appearance must not go as far as the 5th century BC, as the pottery of this period is different and does not co-exist with the pear-shaped jugs with a spout in any of assemblages. Since the middle of the 3rd century BC no pear-shaped jugs are encountered at Etso Cemetery and they are replaced by sphere-shaped ones.

The inventory of the burials belonging to the 2nd -1st cent. BC is totally different, as in these burials none of the above items were found. Here they are replaced by the red painted pottery with simple ornament (horizontal red lines), black-polished bowls with base rings, a vessel with a conical bottom, etc.

Only two burials, # # 101 and 111 are dated to the 1st century BC. Their date, besides the stratigraphic data, is determined by the parallel materials of this period.

Description of Illustrations:

Photo 1

1,2 – pit-graves ## 103 and 13; 3,4 – pit-grave # 84 covered with the side of pythos;

Photo 2

Small stone graves – so called box graves ## 108, 12 and 66;

Photo 3

1,2 - grave # 9; 3,4 –grave # 70;

Photo 4

1,2 - grave # 48; 3,4 – grave # 49; 5,6 – grave # 80.

Fig. I

Etso Cemetery, Plan;

Fig. II

Grave #1; 1_{1,17} - burial assemblage of grave ##1; grave #2; 2_{1,2} - burial assemblage of grave #2; grave #3; 3_{1,8} - burial assemblage of grave #3; grave #4; 4_{1,6} - burial assemblage of grave #4;

Fig. III

Grave #5; 5₁ - burial assemblage of grave #5; grave #6; 6_{1,2} - burial assemblage of grave #6; grave #7; 7_{1,4} - burial assemblage of grave #7; grave #8; 8_{1,7} - burial assemblage of grave #8;

Fig. IV

Grave #9 (the cover of grave and grave); 9₁ - burial assemblage of grave #9; grave #10; 10₁ - burial assemblage of grave #10; grave #11; 11_{1,3} - burial assemblage of grave #11; grave #12; 12_{1,8} - burial assemblage of grave #12;

Fig. V

Grave #13; 13_{1,19} - burial assemblage of grave #13; grave #14; 14_{1,12} - burial assemblage of grave #14;

Fig. VI

Grave #15; 15_{1,10} - burial assemblage of grave #15; grave #16; 16_{1,15} - burial assemblage of grave #16;

Fig. VII

Graves #17 and 18; 17_{1,4} - burial assemblage of grave #17; 18_{1,2} - burial assemblage of grave #18; grave #19; 19_{1,3} - burial assemblage of grave #19; grave #20; 20_{1,3} - burial assemblage of grave #20;

Fig. VIII

22_{1,9} - burial assemblage of grave #22; grave #22; grave #24; 24₁ - burial assemblage of grave #24; 21_{1,2} - burial assemblage of grave #21;

Fig. IX

Grave #23; 25_{1,4} - burial assemblage of grave #25; grave #25; 23_{1,13} - burial assemblage of grave #23;

Fig. X

Grave #26; 26_{1,8} - burial assemblage of grave #26; grave #27; 27_{1,7} - burial assemblage of grave #27; grave #28; 28_{1,9} - burial assemblage of grave #28;

Fig. XI

Grave # 29; 29₁₋₅ - burial assemblage of grave # 29; grave # 30; 30₁₋₇ - burial assemblage of grave # 30; grave # 31; 31₁₋₈ - burial assemblage of grave # 31;

Fig. XII

Grave # 32; 32₁₋₅ - burial assemblage of grave #32; grave # 33; 33₁₋₂ - burial assemblage of grave #33; 34₁₋₁₀ - burial assemblage of grave #34; grave # 34;

Fig. XIII

Grave # 35; 35₁₋₂ -burial assemblage of grave #35; 35₁₋₂ - burial assemblage of grave #35; grave # 36; 37₁₋₈ - burial assemblage of grave #37; grave # 37;

Fig. XIV

grave #38; 38₁₋₁₀ - burial assemblage of grave #38; grave #39; 39₁₋₇ - burial assemblage of grave #39; 41₁₋₅ - burial assemblage of grave 41; grave # 41;

Fig. XV

Grave # 42; 42₁₋₁₀ - burial assemblage of grave #42; 43₁₋₆ - burial assemblage of grave #43; grave # 43; grave # 44; 44₁₋₁₂ - burial assemblage of grave #44;

Fig. XVI

Grave # 45; 45₁₋₄ - burial assemblage of grave #45; grave # 46; 46₁₋₃ - burial assemblage of grave #46; 47₁₋₉ - burial assemblage of grave #47; grave #47;

Fig. XVII

48₁₋₂ - burial assemblage of grave #48; 49₁₋₄ - burial assemblage of grave #49; 50₁₋₇ - burial assemblage of grave # 50; grave # 48; grave # 49; grave # 50;

FIG. XVIII

Grave # 51; 51₁₋₁₀ - burial assemblage of grave # 51; grave # 52; 52₁₋₁₀ - burial assemblage of grave # 52; grave # 54; 54₁₋₇ - burial assemblage of grave # 54; grave # 53; grave # 53; 53₁₋₂ - burial assemblage of grave # 53;

FIG. XIX

Grave # 55; 55₁₋₈ - burial assemblage of grave #55; grave # 56; 56₁₋₈ - burial assemblage of grave #56; 57₁₋₄ - burial assemblage of grave #57; grave # 57;

FIG. XX

Grave # 59; 59₁₋₁₆ -burial assemblage of grave 59; grave # 60; 60₁₋₂₁ - burial assemblage of grave #60;

FIG. XXI

Grave #61; 61₁ - burial assemblage of grave #61; grave #62; 62₁₋₁₀ - burial assemblage of grave #62; grave #63; grave #64; 63₁₋₅ - burial assemblage of grave #63; 64₁₋₆ - burial assemblage of grave #64;

FIG. XXII

65₁₋₁₃ - burial assemblage of grave #65; grave #65; grave #66; 66₁₋₆ - burial assemblage of grave #66;

FIG. XXIII

67₁₋₁₈ - burial assemblage of grave #67; samarxi #67; grave #68; 68₁₋₄ - burial assemblage of grave #68;

FIG. XXIV

Grave #69; 69₁₋₅ - burial assemblage of grave #69; 70₁₋₃ - burial assemblage of grave #70; grave # 70; 71₁₋₁₅ - burial assemblage of grave #71; grave # 71;

FIG. XXV

Grave # 71; 72₁₋₅ - burial assemblage of grave #72; grave # 73; 73₁₋₆ - burial assemblage of grave #73; 74₁₋₁₀ - burial assemblage of grave #74; grave # 74;

FIG. XXVI

75₁₋₁₃ - burial assemblage of grave #75; grave # 76; grave # 77; 76₁₋₃ - burial assemblage of grave #76; grave # 77; 77₁₋₃ - burial assemblage of grave #77; 78₁₋₁₃ - burial assemblage of grave #78; grave # 78;

FIG. XXVII

Grave # 79; 79₁₋₂ - burial assemblage of grave #79; grave # 80, covering; grave # 80; 80₁₋₁₁ - burial assemblage of grave 80;

FIG. XXVIII

81₁ - burial assemblage of grave 81; 82₁₋₃ - burial assemblage of grave 82; grave # 82; grave # 83; 83₁₋₃ - burial assemblage of grave #83; grave # 84; grave # 85; 85₁₋₄ - burial assemblage of grave #85; 84₁₋₂ - burial assemblage of grave #84;

FIG. XXIX

Grave # 86; 86₁₋₁₇ - burial assemblage of grave #86; grave # 87; 87₁₋₁₆ - burial assemblage of grave #87;

FIG. XXX

Grave # 88; 88₁₋₁₀ - burial assemblage of grave #88; grave # 89; 89₁ - burial assemblage of grave #89; grave # 91; 91₁₋₁₀ - burial assemblage of grave #91;

FIG. XXXI

Grave # 93; grave # 94; grave # 95; 93₁₋₄ - burial assemblage of grave # 93; 94₁₋₆ - burial assemblage of grave #94; 95₁₋₅ - burial assemblage of grave #95;

FIG. XXXII

Grave # 96; 96 1-2 burial assemblage of grave #96; grave # 97; 97 1-8 burial assemblage of grave #97; grave # 98; 98 1-5 burial assemblage of grave #98; 100 1-4 burial assemblage of grave #101;

FIG. XXXIII

Grave # 101; grave # 102; 101₁₋₃ - burial assemblage of grave #101; 102₁ - burial assemblage of grave #102; grave # 102; grave # 103; 103₁₋₃ - burial assemblage of grave #103;

FIG. XXXIV

Grave # 105; 106₁₋₃ - burial assemblage of grave # 106; grave # 106; 105₁₋₁₈ - burial assemblage of grave #105; 104₁₋₇ - burial assemblage of grave #104; grave # 104;

FIG. XXXV

Grave # 107; 109₁ - burial assemblage of grave # 109; grave # 109; 107₁₋₄ - burial assemblage of grave #107; 108₁₋₁₅ - burial assemblage of grave #108;

FIG. XXXVI

Grave # 110; 110₁₋₆ - burial assemblage of grave # 110; grave # 111; grave # 112; 111₁₋₃ - burial assemblage of grave #111; 112₁ - burial assemblage of grave #112;

FIG. XXXVII

113₁₋₉ - burial assemblage of grave # 113; grave # 113; 114₁₋₂ - burial assemblage of grave #114; grave # 114; 116₁ - burial assemblage of grave #116; grave # 116; grave # 115; grave # 115;

FIG. XXXVIII

Grave # 120; 120₁ - burial assemblage of grave # 120; grave # 118; 118₁₋₈ - burial assemblage of grave #118; grave # 117; 117₁₋₁₀ - burial assemblage of grave #117;

FIG. XXXIX

1,2 Pear-shaped jugs with a spout; 3,4,5,6 – Pear-shaped jugs with round rim; 7- Pe-

ar-shaped jug with wide body; 8 - Pear-shaped jug with tubular handle; 9- An intermediate form between the pear-shaped and spherical jugs.

FIG. XL

1- Spherical jugs with round rim and cylindrical neck; 2,3 - Spherical jugs with round rim and short neck; 4- Spherical jugs with round rim and thin neck; 5- Biconic jug with spout; 6- Biconic jug with round rim; 7-8 Jugs with oval body; 9- Jug with spout and cylindrical neck ;

FIG. XLI

1,3 – bowls with an inverted rim; 4 -bowl with a sharply everted rim and rounded side; 5- bowl with a slightly everted rim and rounded side; 6 -bowl with a slightly everted rim and a rib on the side; 7,9 - bowls with a horizontal rim and flat bottom ; 8 - bowl with an everted rim and biconical body; 10 - bowl with a base ring; 11 -bowl with with three feet; 12 –pot-like bowl; 13 – cup-like mug; 14 – biconical mug;

FIG. XLII

Red painted pottey from Etso

FIG. XLIII

1,2 – spherical small jugs; 3,4- pear-shaped small jugs; 5 – conical vessel; 6, 10 – small pots with a handle; 7,8 - small pots with oval bodies without handles; 9- spherical small pot without handles; 11- biconical small pot without handles; 12,13- spherical small pots without handles; 14 - pot with a handle; 15 – pot without handles.

FIG. XLIV

1 - iron bracelet with a quadrangular in section stem; 2 - iron bracelet with a concave spine and flattened endings; 3 - iron artless bracelets; 4 - iron bracelets with bulges on their endings; 5- iron bracelets not fully covered with bulges; 6,8 - iron bracelets fully covered with bulges; 7- iron bracelets fully covered with toothed bulges; 9-11 - bronze bracelets with bulges on their endings; 12 - bronze bracelet with thin endings, manufactured from thin wire; 13, 14 - bronze bracelets with notched stems; 15 – bronze bracelet with oval bulges; 16 – oval shaped bronze bracelet with flattened endings; 17 - oval shaped bronze bracelet with flattened endings (one of them is holed); 18-20 - bronze bracelets, ending with stylized depictions of animals.

FIG. XLV

1, 2 - silver temple-rings with flattened and holed endings; 3,5,6 - bronze temple-rings with flattened and holed endings; 4 - golden temple-ring with flattened and holed endings; 7-10 ear-rings with pendants; 11 – bronze phibula; 12 - silver crescent-like pendants; 13,16

- bronze ear cleaners; 15,30 - bronze chains; 17,18 - bronze hemispherical bells; 19, 20 - bronze cylindric bells; 21,22 - iron finger-rings with bezels; 23 - bronze finger-ring with bezel; 24 bronze tweezers; 15, 25-28 - iron pins; 29- bronze pin; 31- gagate scarabeoid; 32 - cornelian multifaceted pendant; 33 - cornelian patterned pendant; 34 - bronze box; 35 - the bezel of bronze signet-ring; 36 - 39 - bronze signet-rings with bezels; 40-41- bronze belt-like signet-rings.

FIG. XLVI

1-4 - Iron battle-axes; 5 - iron spearhead; 6,7- iron spearheads (lances) with rounded sides; 8-10- iron spearheads (lances) with rhomboid blades; 11-13- iron spearheads (lances) with narrow blades; 14- bronze trilobate arrowhead; 15- iron arrowhead; 16 - iron knife with a straight blade; 17 - iron knife with a curved blade; 18 - iron sickle-like knife; 19- iron lancette-like knife;

ბიბლიოგრაფია: Bibliography:

- აბრამიშვილი და სხვ. 1980 - აბრამიშვილი რ., გიგუაშვილი ნ., კახიანი კ., ღრმახევი-სთავის არქეოლოგიური ძეგლები, თბ. 1980;
- ამირანაშვილი 1997 - ამირანაშვილი ჯ., საკრაველის სამაროვანი, ძმ № 3(98), თბ., 1997, გვ. 15-17;
- ბოხოჩაძე 1963 - ბოხოჩაძე ა., ანტიკური ხანის სამარხები თეთრინყაროდან, მსკა III, თბ., 1963;
- ბრაგვაძე, დავითაშვილი 1993 - ბრაგვაძე ზ., დავითაშვილი ა., მცხეთიჯვრის სამარო-ვანი, თბ., 1993;
- გაგოშიძე 1964 - გაგოშიძე ი., ადრეანტიკური ხანის ძეგლები ქსნის ხეობიდან, თბ., 1964;
- გაგოშიძე 1968 - გაგოშიძე ი., ითხვისის სამარხი, სსმმ XXV-გ, თბ., 1968;
- გაგოშიძე 1978 - გაგოშიძე ი., მასალები ქართული ოქრომჭედლობის ისტორიიდან, სსმმ XXII, თბ., 1978;
- გაგოშიძე 1982 - გაგოშიძე ი., თრიალეთის სამაროვნები III, თბ., 1982;
- გაგოშიძე 2011- გაგოშიძე ი., ტახტიძირის სამაროვანი, Online არქეოლოგია, №1 2011 გვ. -22-39;
- გამყრელიძე, ფირცხალავა, ყიფიანი 2005 - გამყრელიძე გ., ფირცხალავა მ., ყიფიანი გ., ძველი საქართველოს სამხედრო ისტორიის საკითხები, თბ., 2005;
- გვინჩიძე 1988 - გვინჩიძე გ., ელინისტური ხანის კოლხეთის მოსახლეობის ისტორიი-სათვის. თბ., 1988;
- გობეჯიშვილი 1978 - გობეჯიშვილი გ., თეთრინყაროს ნასოფლარი, თბ. 1978;
- გობეჯიშვილი 1981 - გობეჯიშვილი გ., ბედენის გორასამარხების კულტურა, თბ., 1981;
- გოგიბერიძე 1988 - გოგიბერიძე ნ., სალტეებს შორის მოქცეული ბურცოვებით დეკო-რირებული სამკაულის თარიღისათვის, მაცნე № 2, თბ., 1988;
- გოგიბერიძე 2011 - გოგიბერიძე ნ., ტახტიძირის სამაროვნის ქრ.ნ. IV-III საუკუნეების სამარხული მასალის კატალოგი Online არქეოლოგია, №1 2011 გვ. 1-27;
- გძელიშვილი 1954 - გძელიშვილი ი., თეთრინყაროს რაიონის ნასოფლარები, სმამ XI, № 5, თბ., 1954;
- გძელიშვილი 1966 - გძელიშვილი ი., რუსთაველის ეპოქის ქართული სოფელი, საქარ-თველო რუსთაველის ხანაში, თბ., 1966, გვ. 187-198;
- დავლიანიძე 1975 - დავლიანიძე ც., ადრეანტიკური ხანის სამარხები, ქვემო ქართლის არქეოლოგიური ექსპედიციის შედეგები, (1965-72 წწ.) თბ., 1975;
- დავლიანიძე 1983- დავლიანიძე ც., ქვემო ქართლის (თრიალეთის) კულტურა ძვ.წ. I ათასწლეულის მეორე ნახევარში, თბ., 1983;
- ვახუშტი 1941 — ვახუშტი, აღწერა სამეფოსა საქართველოსა, (საქართველოს გეოგრა-ფია), თბ., 1941;
- თოლორდავა 1963 - თოლორდავა ვ., მასალები ქართლის სამეფოს ისტორიისათვის, მსკა III, თბ., 1963;
- თოლორდავა 1983 - თოლორდავა ვ., დაკრძალვის წესები ელინისტური ხანის საქარ-თველოში, თბ., 1983;
- თოლორდავა 1986 - თოლორდავა ვ., ვანის ცენტრალური ტერასის გათხრების შედე-გები, ვანი VIII, თბ., 1986, გვ. 79-92;
- თუშიშვილი 1970 - თუშიშვილი ნ., ბოგვისხევის ადრეანტიკური ხანის სამაროვანი, მაცნე № 3, თბ., 1970;
- თუშიშვილი, მარგიშვილი 1987 - თუშიშვილი ნ, მარგიშვილი ს., ალგეთის ხეობის არქე-ოლოგიური ექსპედიციის მუშაობა 1983-85 წლებში, ძმ № 4, თბ., 1987, გვ. 44-45;

კვიფინადე 1975 - კვიფინადე კ., ადრენტიკური ხანის ძეგლები სამხრეთ-აღმოსავლეთ საქართველოდან, საკანდიდატო დისერტაცია, 1975;

ლომთათიძე 1989 - ლომთათიძე გ., არქეოლოგიური კვლევა-ძიება ალგეთისა და ივრის ხეობაში, თბ., 1989;

ლორთქიფანიძე 1969 - ლორთქიფანიძე მარგ., ძველი საქართველოს გლიბტიკური ძეგლების კორპუსი I, თბ., 1969;

ლორთქიფანიძე და სხვ. 1972 - ლორთქიფანიძე ოთ., ფუთურიძე რ., თოლორდავა ე., ჭყონია ა., არქეოლოგიური გათხრები ვანში 1969 წელს, ვანი I, თბ., 1972, გვ. 198-242;

ლორთქიფანიძე 2002 - ლორთქიფანიძე ოთ., ახალგორის განძი (დათარიღებისა და ისტორიული ინტერპრეტაციის ცდა), ძიებანი № 11 თბ. 2003, გვ. 28-71.;

მათურელი 1990 - მათურელი ი., ვახუშტი ბაგრატიონის კარტოგრაფიული მემკვიდრეობა, თბ., 1990;

მარგიშვილი 1992 - მარგიშვილი ს., ანტიკური ხანის მდიდრული სამარხები ალგეთის ხეობიდან, თბ., 1992;

მარგიშვილი, ნარიშკინიშვილი 2004 - მარგიშვილი ს., ნარიშკინიშვილი გ., ალგეთის ხეობის ანტიკური ხანის არქეოლოგიური ძეგლები, თბ., 2004;

მენაბდე, დავლიანიძე 1968 - მენაბდე მ., დავლიანიძე ც., თრიალეთის სამაროვნები, I, თბ., 1968;

ნარიშკინიშვილი, შატერაშვილი 2002 - ნარიშკინიშვილი გ., შატერაშვილი ვ., ძვ.წ. V-I საუკუნეების წითლად მოხატული კერამიკა ქართლიდან (სტილისტური ანალიზი, ქრონოლოგია), ძიებანი № 9, თბ., 2002, გვ. 57-70;

ნიკოლაიშვილი, შატერაშვილი, შატერაშვილი 2010- ნიკოლაიშვილი ვ., შატერაშვილი ზ., შატერაშვილი ვ., სხალთის ნასახლარი და სამაროვანი, ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანი — სამხრეთ კავკასიის მილსადენი და არქეოლოგია საქართველოში, გვ. 430-453, თბილისი, 2010;

რამიშვილი, შატერაშვილი 1997 - რამიშვილი ქ., შატერაშვილი ვ., ლითონის საბეჭდო ბეჭდები ეცოს სამაროვნიდან, ძმ. № 3(98), თბ., 1997, გვ. 20-23;

სინაურიძე 1985 - სინაურიძე მ., კაზრეთის ხეობის არქეოლოგიური ძეგლები, თბ., 1985;

ტყემელაშვილი 1969 - ტყემელაშვილი ოთ., ფოლადაურის ხეობა ძვ.წ. VI-IV სს-ში, მატერიალური კულტურის ძეგლები სოფ. შორის ნასოფლარიდან, თბ., 1969;

ქსძ 1965 - ქართული სამართლის ძეგლები, გამოსცა ი. დოლიძემ, ტ. III, თბ., 1965;

ქსძ 1970 - ქართული სამართლის ძეგლები, გამოსცა ი. დოლიძემ, ტ. IV, თბ., 1970;

ქსძ 1983 - ქართული სამართლის ძეგლები, გამოსცა ი. დოლიძემ, ტ. VIII, თბ., 1983;

ქართულ-სპარსული. . . 1955 - ქართულ-სპარსული ისტორიული საბუთები, გამოსცა ვ. ფუთურიძემ, თბ., 1955;

ქართულ-სპარსული ... 1984 - ქართულ-სპარსული (ორენოვანი) ისტორიული საბუთები, გამოსცა ნ. დუნდუამ, თბ., 1984;

ქქ 1 - ქართლის ცხოვრება ტ. I, გამოსცა ს. ყაუხჩიშვილმა, თბ., 1959;

ქქ 4 - ქართლის ცხოვრება ტ. 4, გამოსცა ს. ყაუხჩიშვილმა, თბ., 1973;

ქორიძე 1955 — ქორიძე დ., თბილისის არქეოლოგიური ძეგლები, ტ. I, თბ., 1955;

ყაზახიშვილი 1980 - ყაზახიშვილი ლ., ანტიკური ხანის ორმოსამარხები და ქვაყუთები საყარაულო სერის სამაროვნიდან, კაძ, თბ., 1980, გვ. 60-67;

შატერაშვილი 1997 - შატერაშვილი ვ., ეცოს სამაროვანი, ძმ № 3(98), თბ., 1997, გვ. 18-19;

შატერაშვილი 2005 - შატერაშვილი ვ., ქვემო ქართლი ძვ.წ.წ. IV-I საუკუნეებში (არქეოლოგიური მასალის მიხედვით), საკანდიდატო დისერტაცია, 2005;

ჩიქოვანი, შატერაშვილი, გოგოჭური 2010 - ჩიქოვანი გ., შატერაშვილი ზ., გოგოჭური გ., ენეოლით-ადრებრინჯაოს ხანის ახალი ძეგლი თეთრიწყაროდან, ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანი, სამხრეთ კავკასიის მილსადენი და არქეოლოგია საქართველოში, გვ 84-94, თბ. 2010;

ციციშვილი 1979 - ციციშვილი ი., მატერიალური კულტურის ძეგლები ქვემო ქართლის ისტორიულ-არქეოლოგიური ექსპედიციის მასალის მიხედვით, ძმ № 18-50-53, თბ., 1979;

- ძნელაძე 1989 - ძნელაძე მ., ადრეელისტიკური ხანის ახლად აღმოჩენილი ძეგლი ქვემო ქართლიდან ძმ. № 1 თბ. 1989, გვ. 42-47;
- ძნელაძე 2002 - ძნელაძე მ., აბულმუგის სამაროვანი, დმანისი III, თბ., 2002, გვ 140-236;
- ნითლანაძე 1983 - ნითლანაძე ლ., ვარსიშანთქარის სამაროვანი, ჟინვალის I, თბ., 1983, გვ. 52-76;
- ჭანიშვილი 2000 - ჭანიშვილი თ., თიხის სანელსაცხებლებები დედოფლის გორის სასახლიდან, ძიებანი № 5, თბ., 2000, გვ. 77-79;
- ჭილაშვილი 1964 - ჭილაშვილი ლ., ნაქალაქარი ურბნისი თბ., 1964;
- ხახუტაიშვილი 1964 - ხახუტაიშვილი დ., უფლისციხე I, თბ., 1964;
- ხახუტაიშვილი 1970 - ხახუტაიშვილი დ., უფლისციხე II, თბ., 1970;
- ხოზობაშვილი, ძნელაძე 2008 — ხოზობაშვილი თ., ძნელაძე მ., აბულმუგის ანტიკური ხანის სამაროვანი (ძვ.წ. IV-III სს.), თბ., 2008;
- ჯაფარიძე 1956 - ჯაფარიძე ოთ., არქეოლოგიური გათხრები სოფ არკნეთში, თსუ შრომები № 63, თბ., 1956, გვ. 183-206;
- ჯინჯიხაშვილი 1980 - ჯინჯიხაშვილი გ., ძვ.წ. I — ახ.წ. I ს.საუკუნის ქვევრსამარხები საყარაულო სერიდან, კად, თბ., 1980, გვ. 42-59;
- ჯვარკავა 1983 - ჯვარკავა თ., კამარახევის სამაროვანი, მცხეთა VI, თბ., 1983, გვ. 139-190;
- Bivar 1969- A.D.H. Bivar, Catalogue of the Western Asiatic Seals in the British Museum, II, 1969;
- Boardman 1968 — Boardman J., Engraved Gems. The Ionides collection, 1968 ;
- Marshall 1907 - Marshall F.H, Catalogue of the finger rings, Greek, Etruscan and Roman in the department of Antiquities, British Museum, London
- Narimanishvili, Shatberashvili 2004- Red Painted Pottery of Achaemenid and Post- Achaemenid Periods from Caucasus (Iberia): Stylistic Analysis and Chronology, ANCIENT NEAR EASTERN STUDIES, Vol.XLI, Peeters Press, Louvain, 2004, pp 121-166, ANES 41(2004);
- Shatberashvili 2008 - Weapons of 4th-1st cent. B.C from Kvemo Kartli, Statistical data, Typological Analysis, Iberia – Colchis #4, Tbilisi, pp 140-143;
- Shatberashvili 2011-Archaeological map of Kvemo Kartli (4th-1st cent. B.C) Iberia – Colchis #7, Tbilisi, pp 140-143;
- Unterwegs ...1995 - Unterwegs zum Goldenen Vlies. Archäologische Funde aus Georgien, 1995, Saarbrücken;
- Алексеева 1975 — Алексеева Е.М., Античные бусы Северного Причерноморья, Археология СССР, Свод археологических источников, ВПГ 1-12, М., 1975;
- Гагошидзе 1979 — Гагошидзе Ю., Самадло, археологические раскопки, Тб., 1979;
- Гагошидзе 1980 — Гагошидзе Ю., Самадло, каталог, Тб., 1981;
- Гогинберидзе 2003 — Гогинберидзе Н, Браслеты и гривны V-I вв. до н.э., Тб, 2003;
- Кахнани и др. 1991 — Кахнани К., Глигвашвили Э., Дзнеладзе М., Кереселидзе Г., Цквინიძე 3. Археологические исследование Машаверского устья в 1984-86 гг., ПАИ в 1986 г., Тб., 1991, с. 51-59;
- Кигурадзе 1976 — Кигурадзе Н., Дапнарский могильник, Тб., 1976.
- Крупнов 1960 — Крупнов Б.И., Древняя история Северного Кавказа, М., 1960;
- Куфтин 1941 — Куфтин Б.А., Археологические раскопки в Триалети, I, Опыт периодизации памятников, Тб., 1941;
- Куфтин 1949 — Куфтин Б.А., Материалы к археологии Колхиды, II, Тб., 1949;
- Мнацаканян, Тирация 1961 — Мнацаканян Г.А., Тирация А.О., Новые данные по материальной культуре древней Армении, ИАНА, # 8, 1961;
- Нариманишвили 1991 — Нариманишвили Г.К., Керамика Картли V-I вв. до н.э., Тб., 1991;
- Тушишвили и др. 1987 — Тушишвили Н., Амиранашвили Д., Маргишвили С., Археологическая экспедиция Алгетского устья, ПАИ в 1984-85 гг., Тб., 1987, с. 20-21;
- Шатберашвили 1997 — Шатберашвили З. Результаты работ Марабда-Ахалкалакской экспедиции, ПАИ в 1988 г., Тб., 1997, с. 63-65;

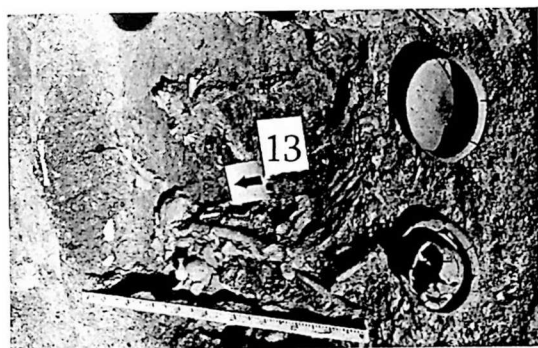
ილუსტრაციები

ILUSTRATIONS

1

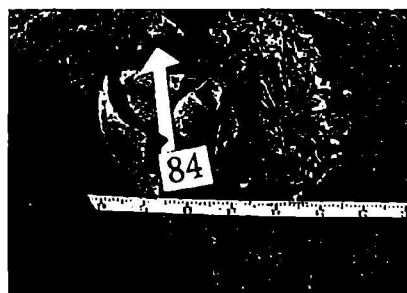
1

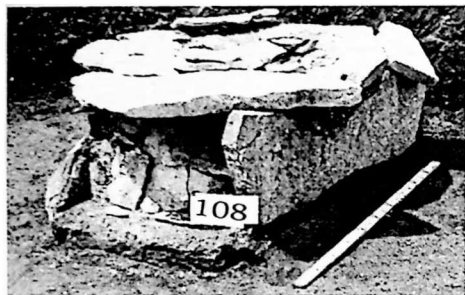
2

3

4

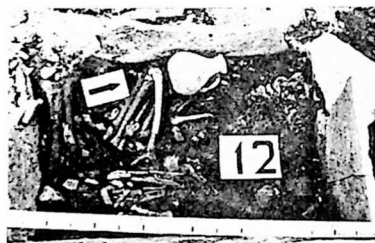
1

2

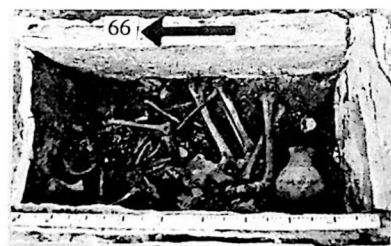
3

4

5

6

3

1

2

3

4

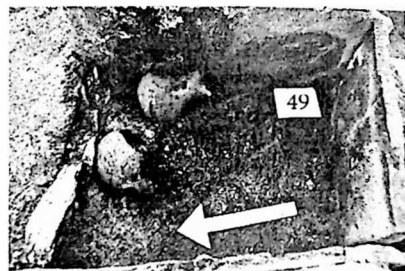
1

2

3

4

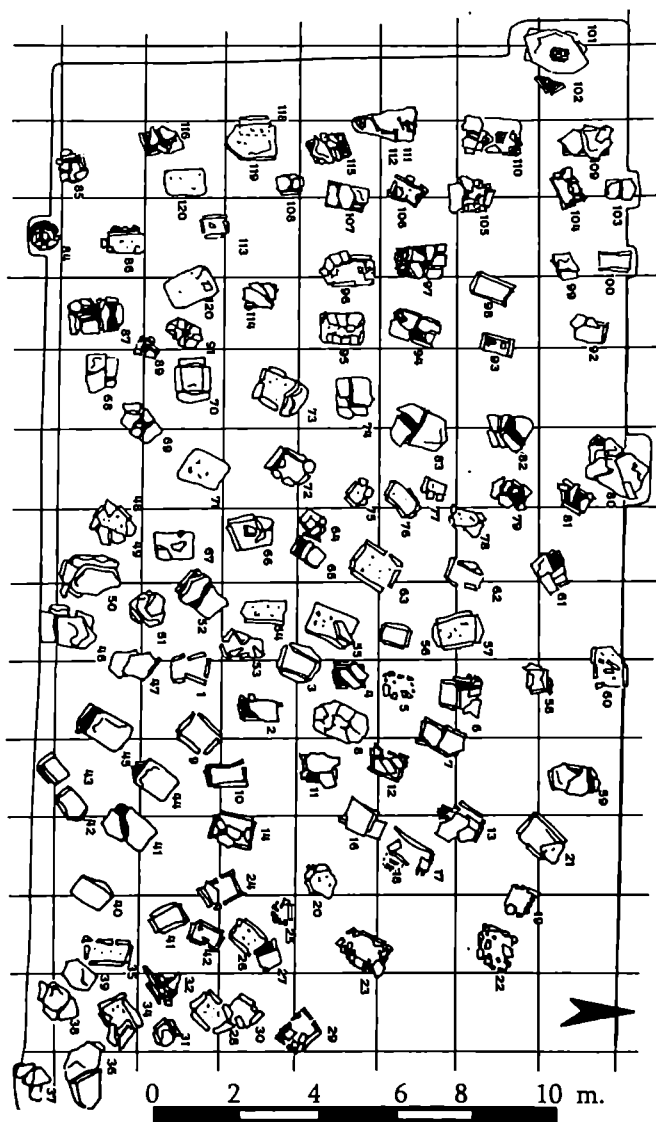
5

6

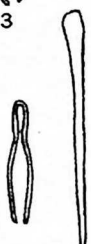
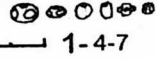
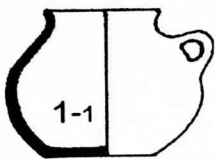
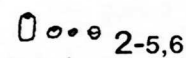
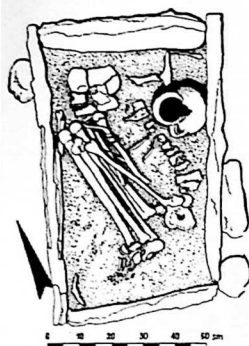
I

ეცოლს სამაროვანი, გეგმა

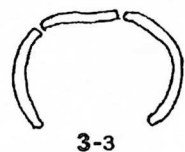
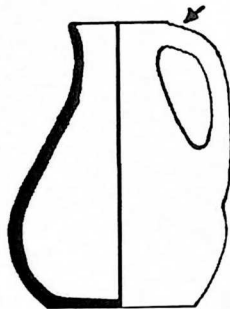
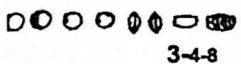
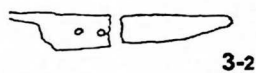
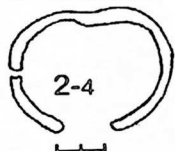

II

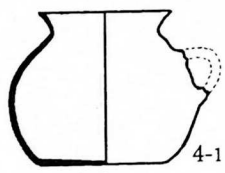
სამარხი # 1

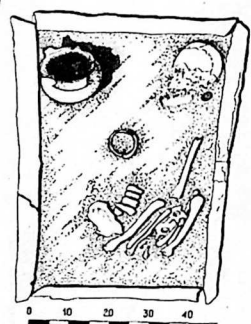
სამარხი # 2

სამარხი # 3

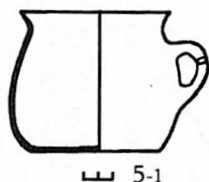
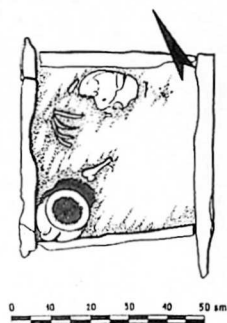

სამარხი # 4

III

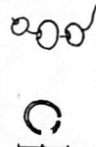
სამარხი # 5

5-1

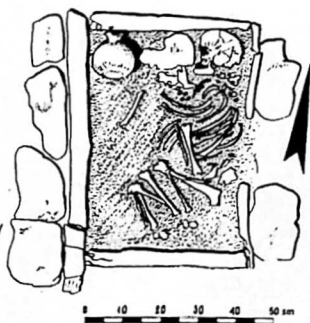

6-1

6-2

სამარხი # 6

სამარხი # 7

7-1

7-2

7-3

7-4

სამარხი # 8

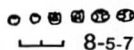
8-1

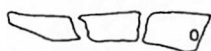
8-4

8-2

8-5-7

8-3

IV

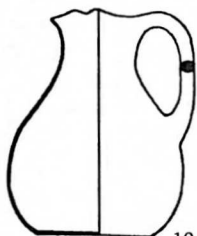
სამარხი # 9

9-1

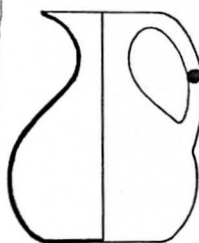

სამარხი # 10

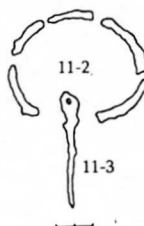

10-1

სამარხი # 11

11-1

11-2

11-3

სამარხი # 12

12-1

12-4

12-2

12-3

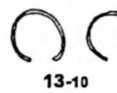
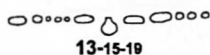
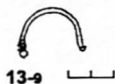
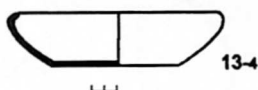
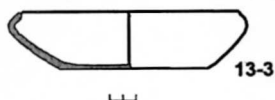
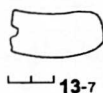
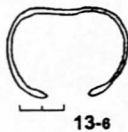
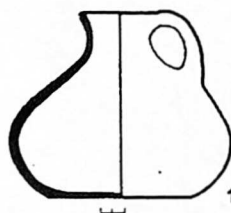

12-6-8

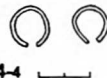
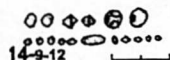
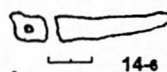
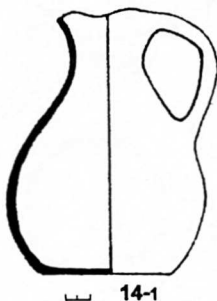

V

სამარხი # 13

სამარხი # 14

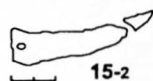

სამარბი # 15

0 10 20 30 40 50 cm

VI

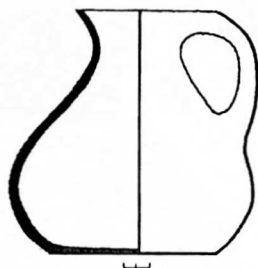
15-2

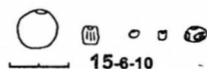
15-3

15-5

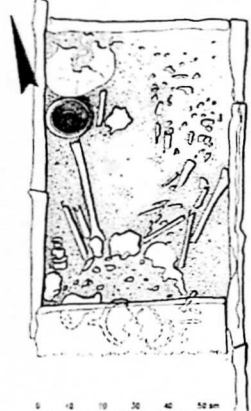

15-1

15-6-10

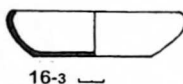
სამარბი # 16

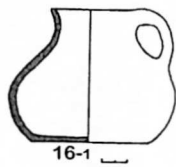
0 10 20 30 40 50 cm

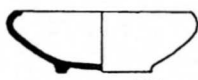
16-2

16-3

16-1

16-5

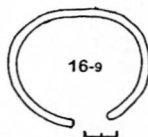
16-6

16-8

16-4

16-9

16-7

16-10

16-11

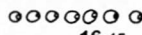
16-12

16-13

16-14

16-15

VII

სამარხები ## 17 და 18

სამარხი # 19

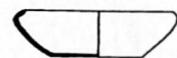
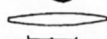
17-2

17-4

17-3

17-1

18-2

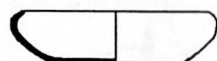
18-1

19-1

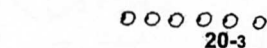

19-3

19-2

სამარხი # 20

20-3

20-1

20-2

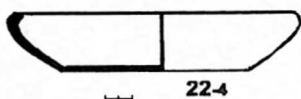
VIII

22-1

22-2

22-4

22-3

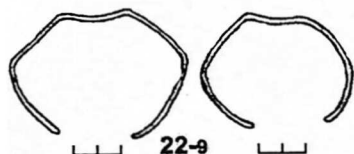

22-5

22-8

სამარხი # 22

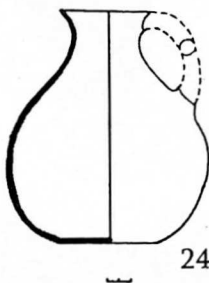
22-9

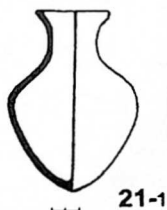
22-6

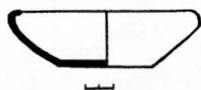
სამარხი # 24

24-1

21-1

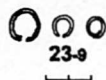
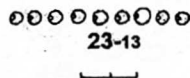
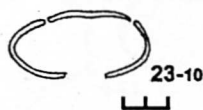
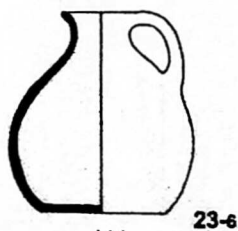
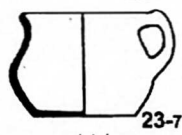
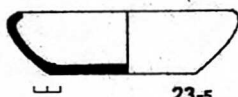
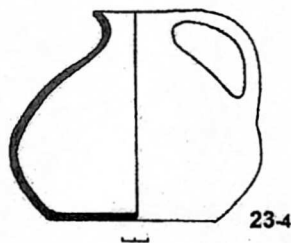
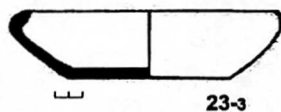
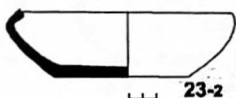
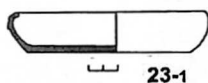
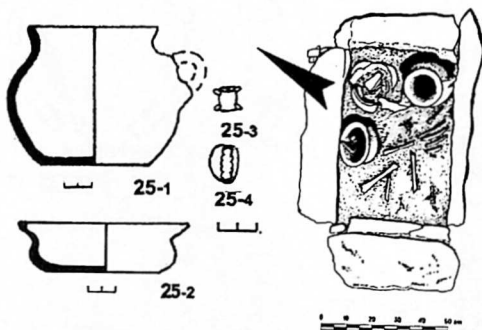
21-2

IX

სამარხი # 23

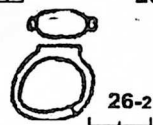
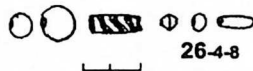
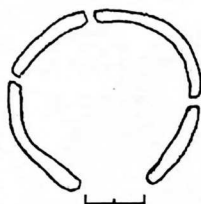

სამარხი # 25

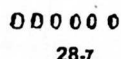
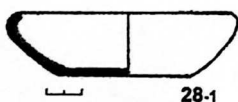
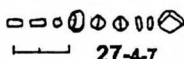
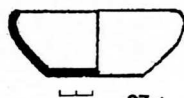
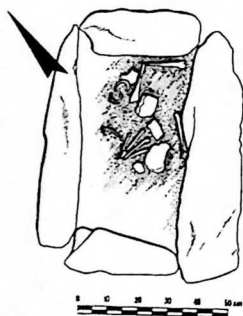
X

სამარხი # 26

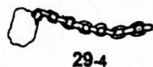
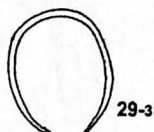
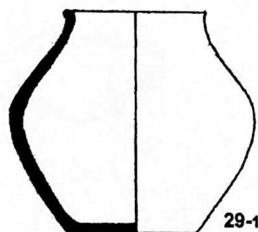
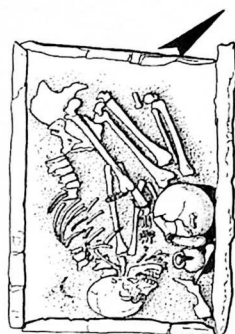
სამარხი # 28

სამარხი # 27

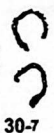

XI

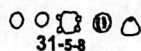
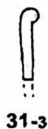
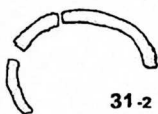
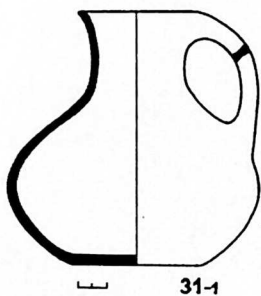
სამარხი # 29

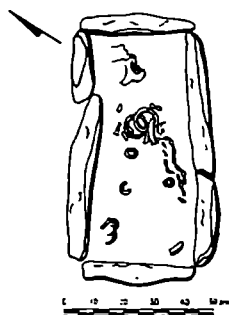
სამარხი # 30

სამარხი # 31

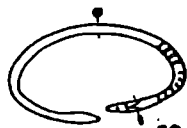
სამარხი # 32

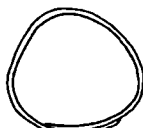
XII

32-1

32-3

32-4

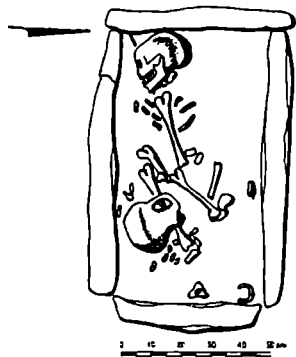

32-2

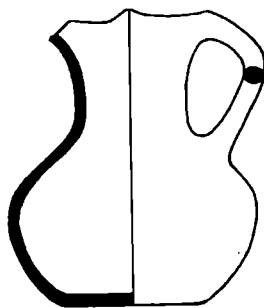

32-5

სამარხი # 33

33-2

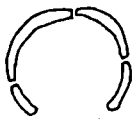

33-1

სამარხი #34

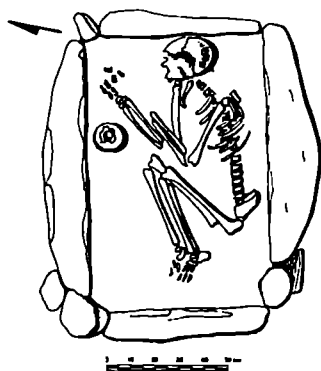
34-1

34-2

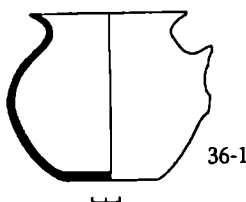
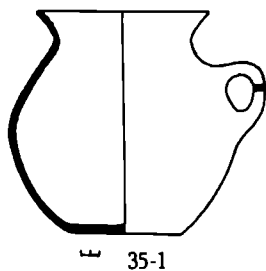
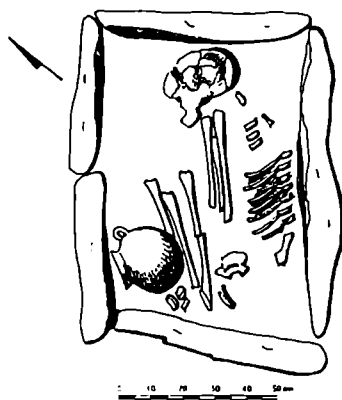

34-3-10

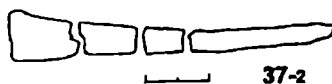
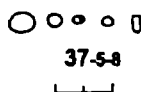
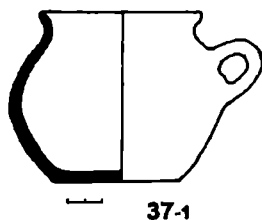

XIII

სამარხი # 35

სამარხი # 36

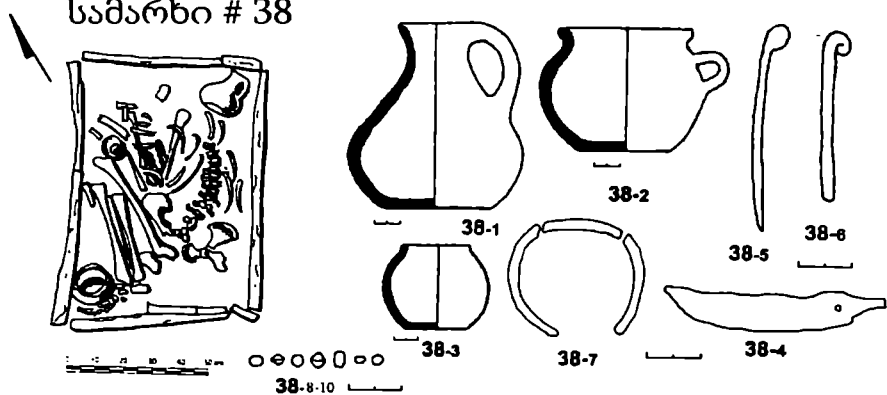

სამარხი # 37

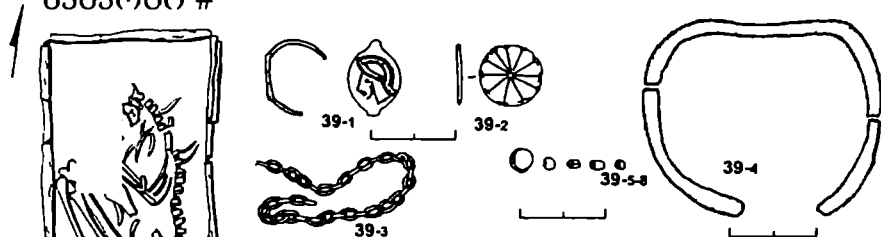

XIV

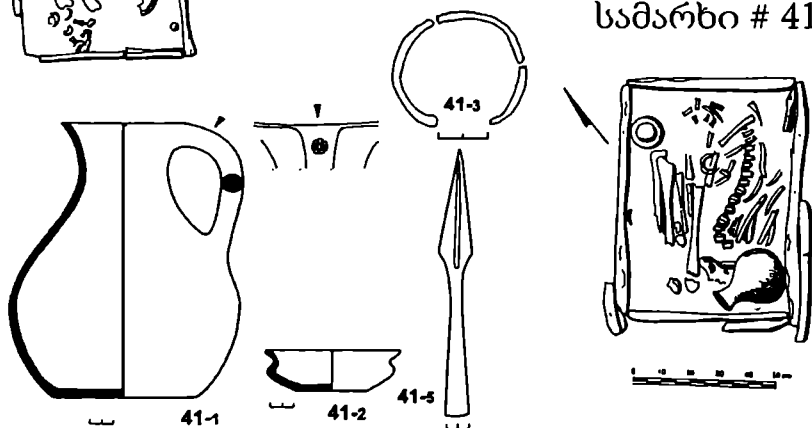
სამარხი # 38

სამარხი #

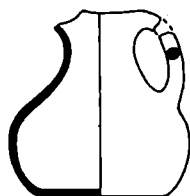
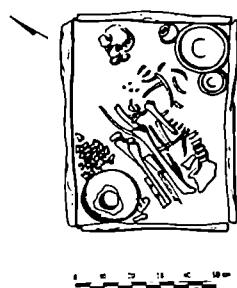

სამარხი # 41

XV

სამარხი # 42

42-1

42-2

42-4

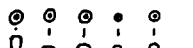
42-3

42-6

42-5

42-7-9

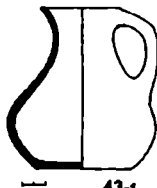
სამარხი # 43

43-2

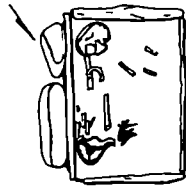
43-6

43-1

43-3-5

სამარხი # 44

44-1

44-2

44-3

44-8

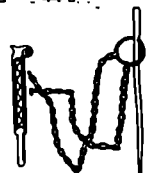
44-4

44-5

44-10, 11, 12

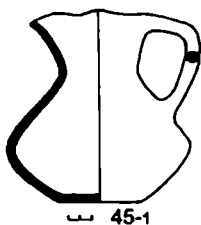
44-6

44-8

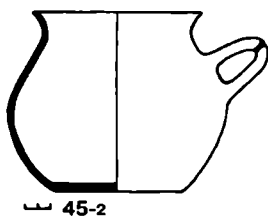
44-7

XVI

სამარხი # 45

45-1

45-2

45-3

45-4

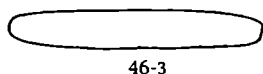

45-3

სამარხი # 46

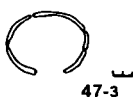
46-1

46-3

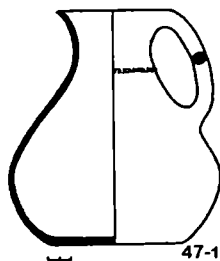
46-2

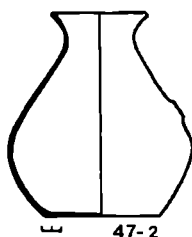
47-3

სამარხი # 47

47-1

47-2

47-4

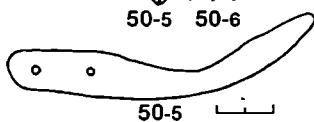
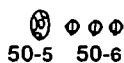
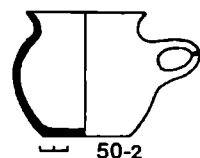
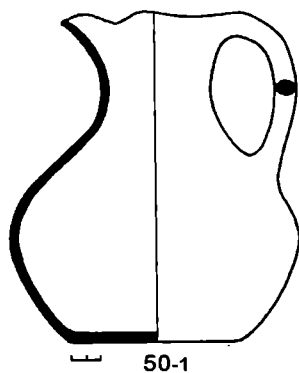
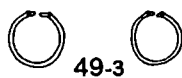
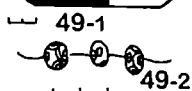
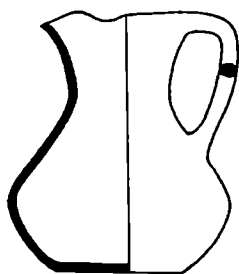
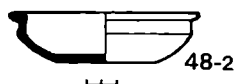
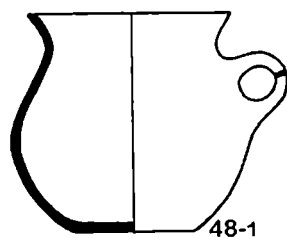
47-5

47-7-9

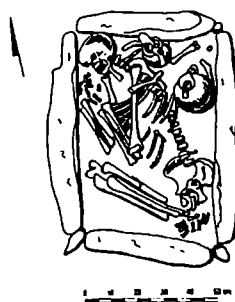
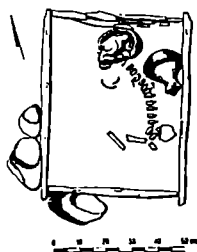
XVII

სამარბი # 48

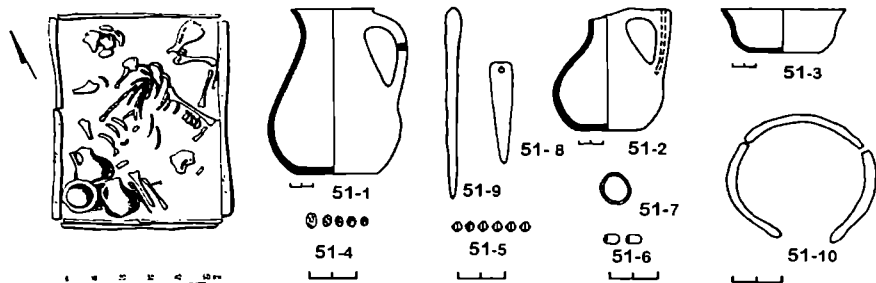
სამარბი #49

სამარბი # 50

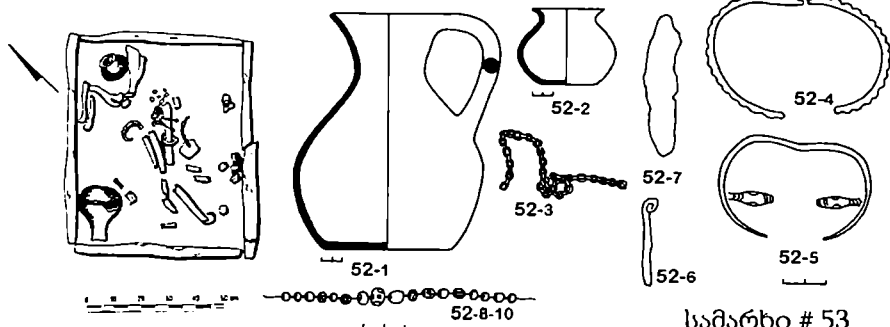

XVIII

სამარხი # 51

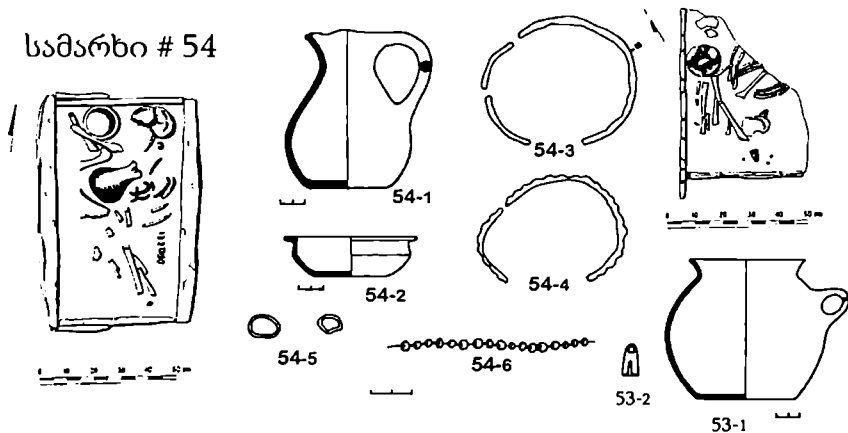

სამარხი # 52

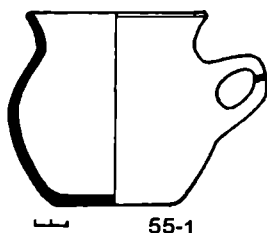
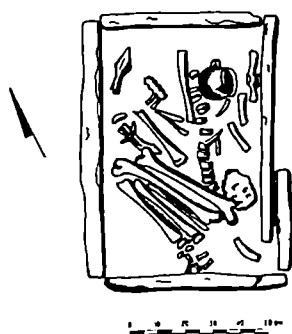
სამარხი # 53

სამარხი # 54

XIX

სამარხი # 55

55-1

55-4

55-3

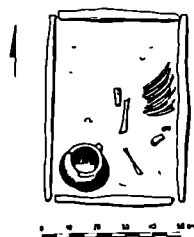

55-5-8

55-2

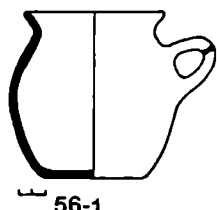
სამარხი # 56

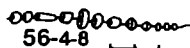
56-3

56-2

56-1

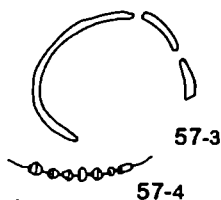
56-4-8

სამარხი # 57

57-1

57-2

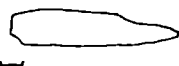
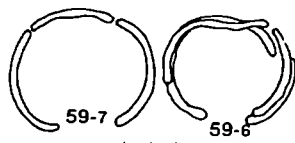
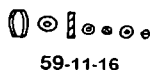
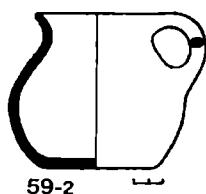
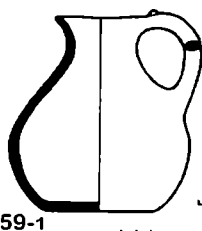

57-3

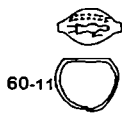
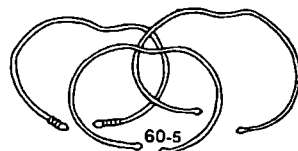
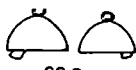
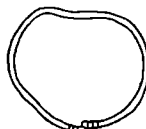
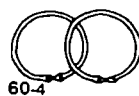
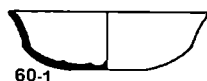
57-4

XX

სამარხი # 59

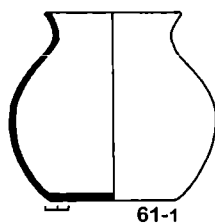
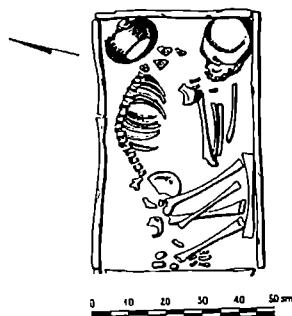

სამარხი # 60

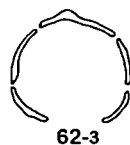
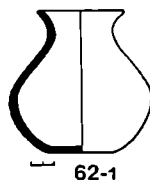
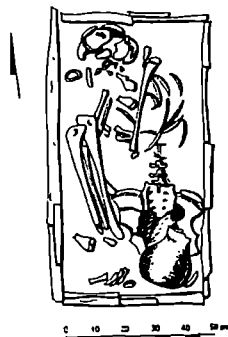

XXI

სამარხი # 61

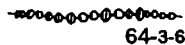
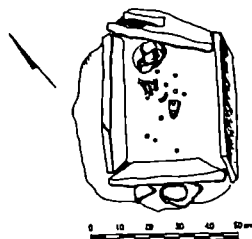
სამარხი # 62

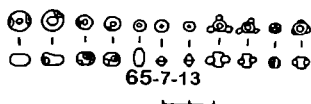
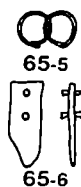
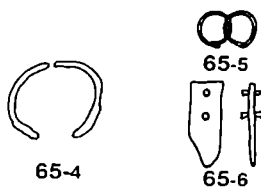
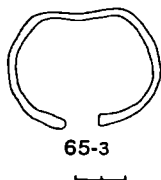
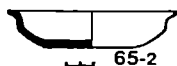
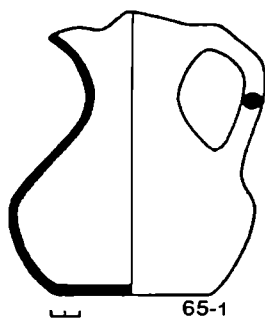
სამარხი # 63

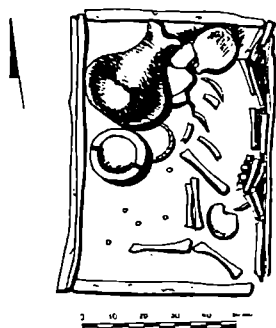
სამარხი # 64

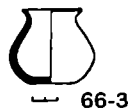
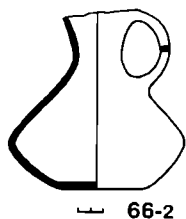
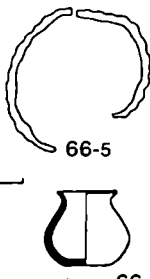
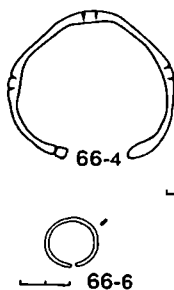
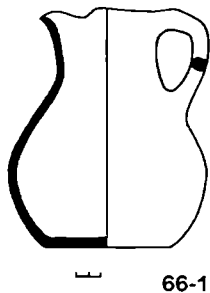
XXII

სამარხი # 65

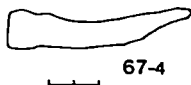
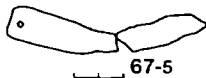
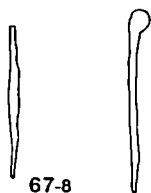
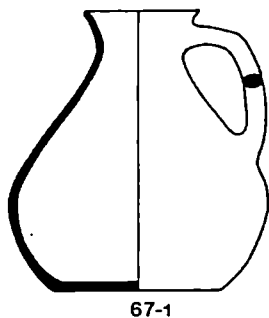
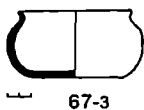
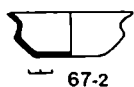

სამარხი # 66

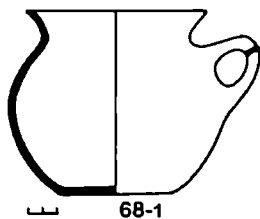
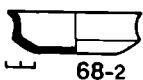
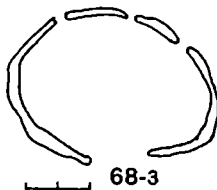
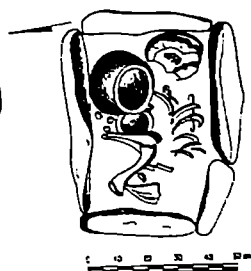
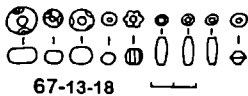
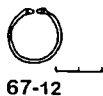
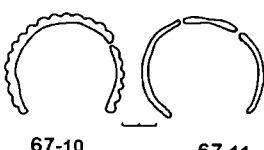

XXIII

სამარბი # 67

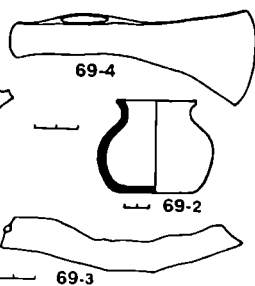
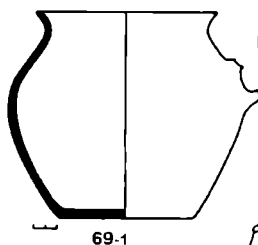

სამარბი # 68

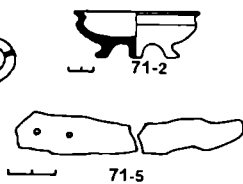
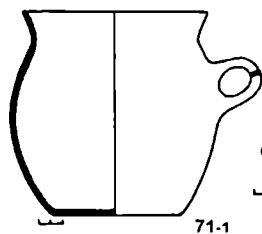
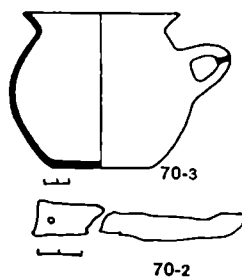
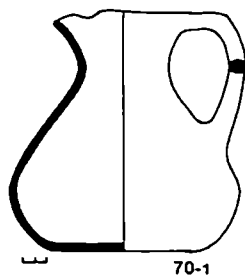

სამარხი # 69

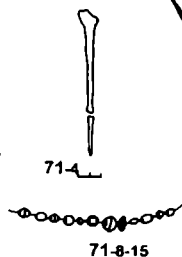
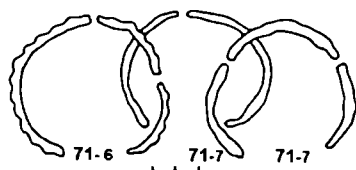
XXIV

სამარხი # 70

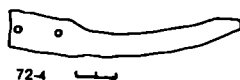
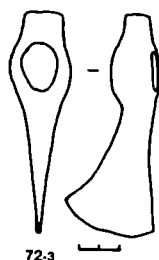
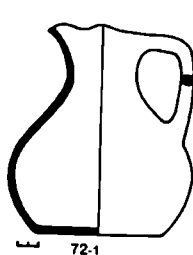

სამარხი # 71

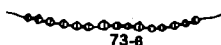
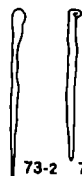
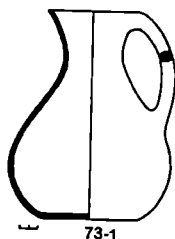
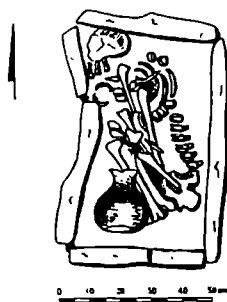

XXV

სამარხი # 72

სამარხი # 73

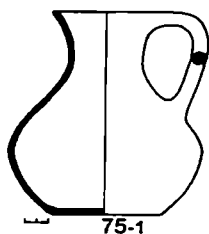

სამარხი # 74

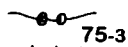

XXVI

სამარბი # 75

75-2

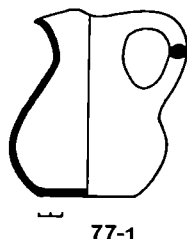
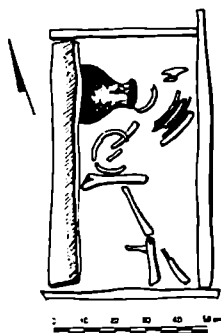

75-3

76-1

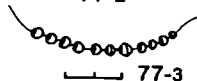
სამარბი # 77

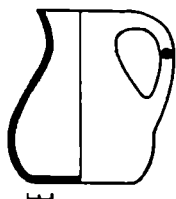
77-1

77-2

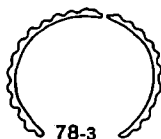
77-3

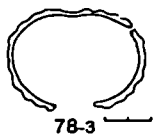
78-1

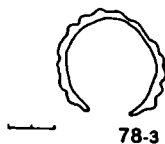
78-2

78-3

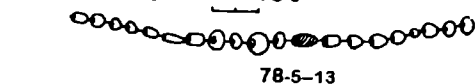
78-3

78-3

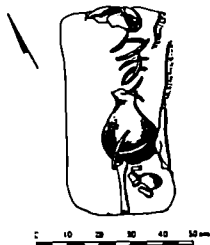

78-3

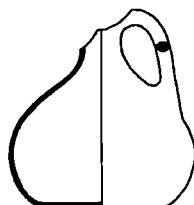
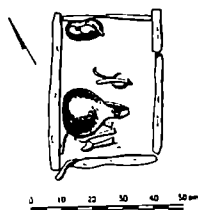
78-5-13

სამარბი # 78

XXVII

სამარხი # 79

79-1

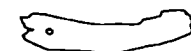

79-2

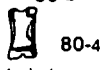
სამარხი # 80
(სახურავის ფილა)

80-1

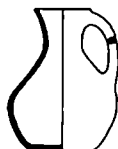
80-2

80-4

80-5

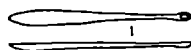
80-7

80-6

80-8

80-11

80-9

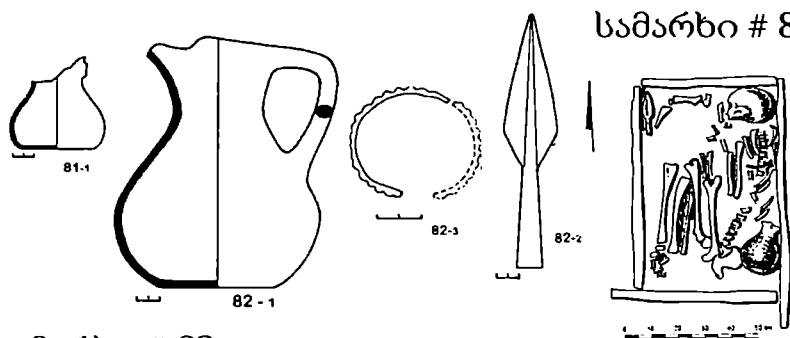
80-10

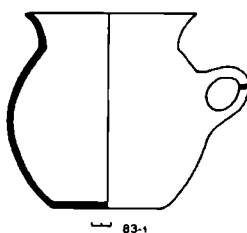
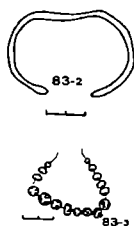
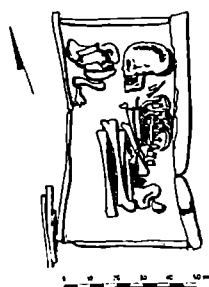
80-14

XXVIII

სამარხი # 82

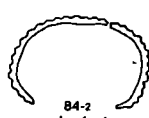
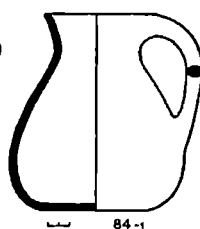
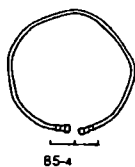
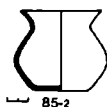
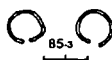
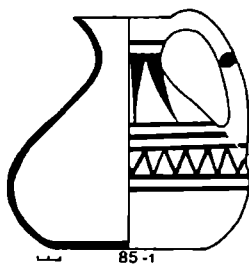
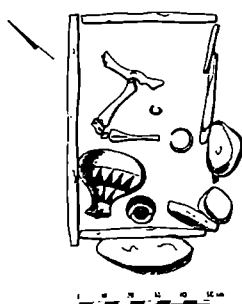
სამარხი # 83

სამარხი # 84

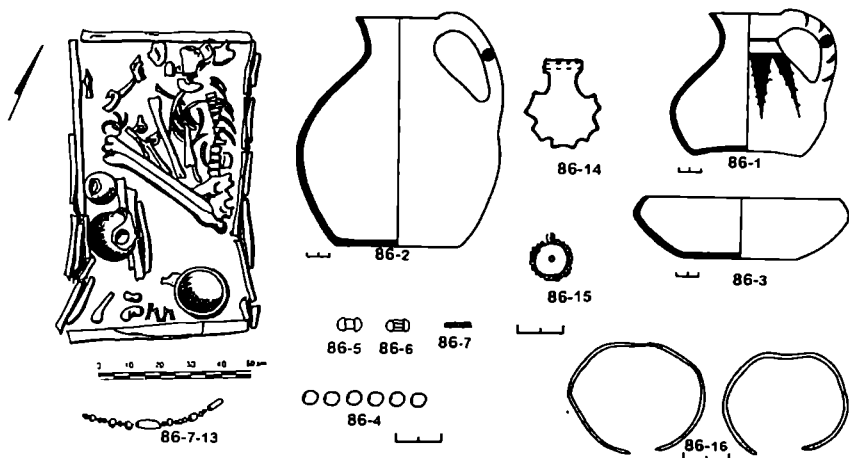

სამარხი # 85

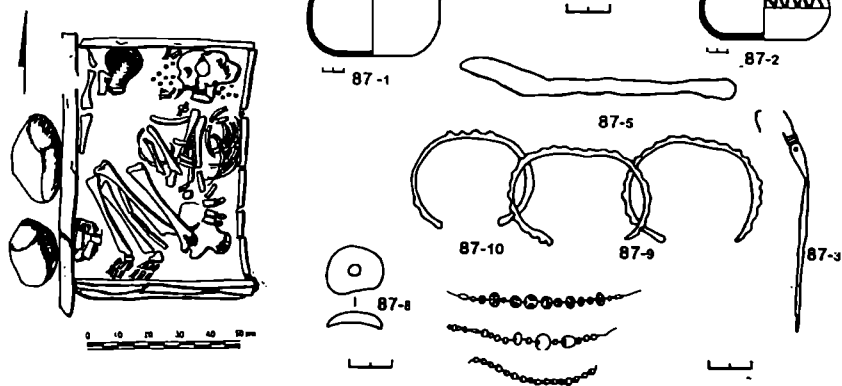

XXIX

სამარხი # 86

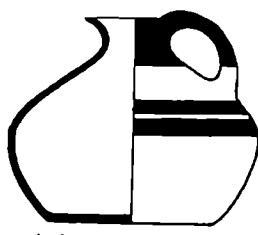

სამარხი # 87

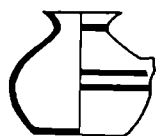

XXX

სამარხი # 88

88-3

88-1

88-2

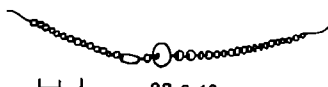
88-7

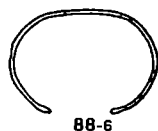
88-5

88-4

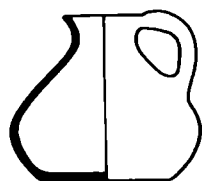
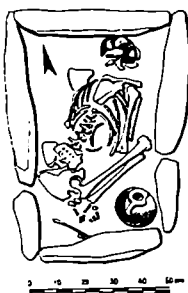

88-8-10

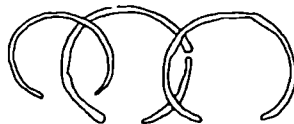
88-6

სამარხი #89

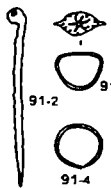

89-1

სამარხი # 91

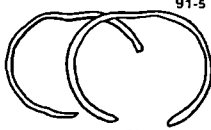

91-5

91-2

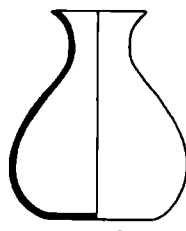
91-3

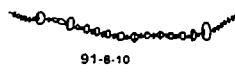
91-6

91-7

91-1

91-8-10

XXXI

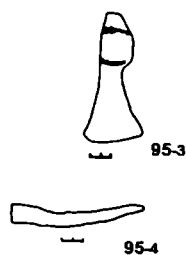
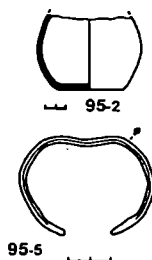
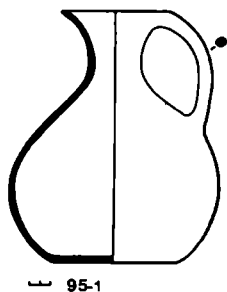
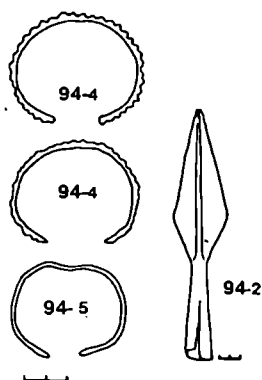
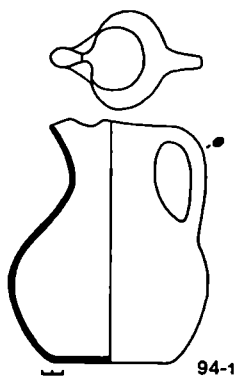
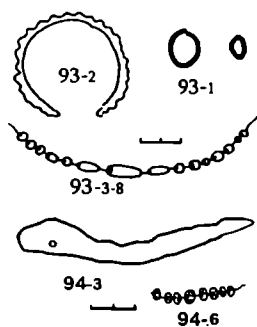
სამარხი # 93

სამარხი # 94

სამარხი # 95

XXXII

სამარხი # 96

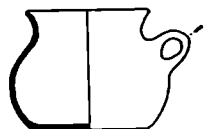
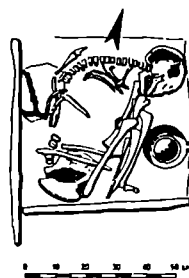

96-1

96-2

სამარხი # 97

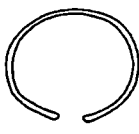
97-1

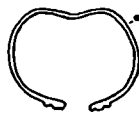
97-2

97-3

97-4

97-5

97-7-8

97-6

97-6

სამარხი # 98

98-1

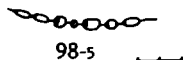
98-2

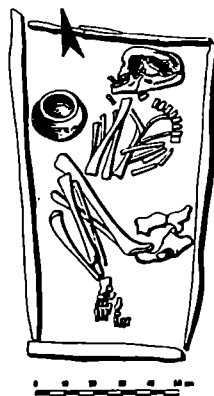
98-3

98-4

98-5

100-4

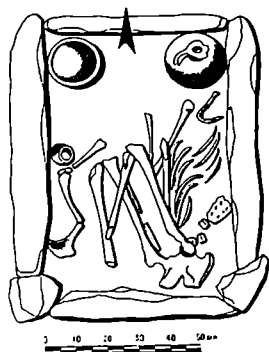
100-1

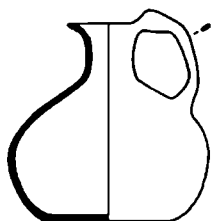
100-2

XXXIII

სამარხი # 101

სამარხი # 102

101-1

101-2

101-3

101-4

102-1

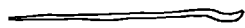
სამარხი # 103

103-1

103-2

103-3

XXXIV

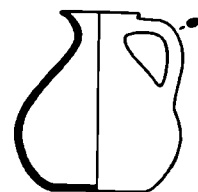
სამარხი # 105

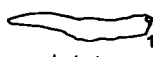
0 10 20 30 40 50 cm

106-2

106-2

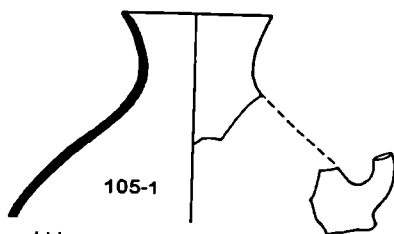

106-3

სამარხი # 106

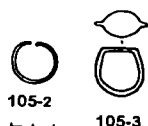
0 10 20 30 40 50 cm

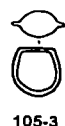
105-1

105-15-117

105-2

105-3

105-4

105-6

105-7

105-13

105-14

105-10

105-12

105-9

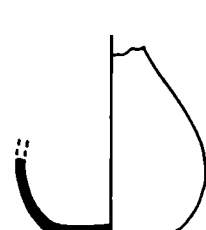

105-8

სამარხი # 104

0 10 20 30 40 50 cm

104-1

104-2

104-5

104-3

104-4

104-8

104-6

104-7

104-8

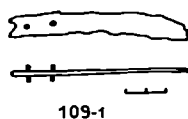
104-9

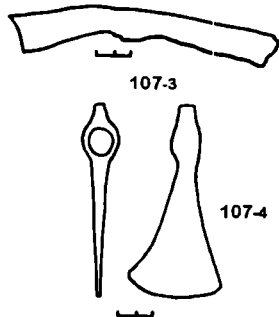
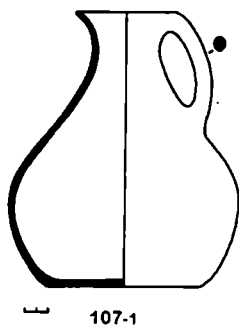
104-6,7

XXXV

სამარხი # 107

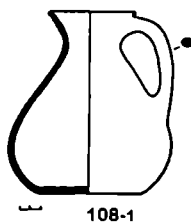

სამარხი # 109

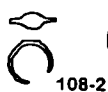

107-3

107-4

108-1

108-2

108-3

108-4

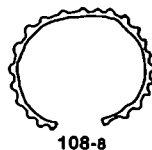
108-5

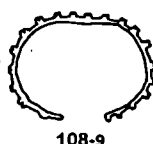
108-6

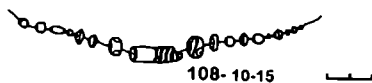
108-7

108-8

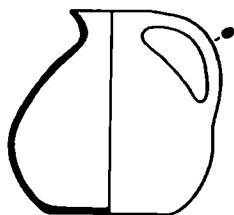
108-9

108-10-15

XXXVI

სამარხი # 110

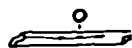
110-1

110-2

110-4

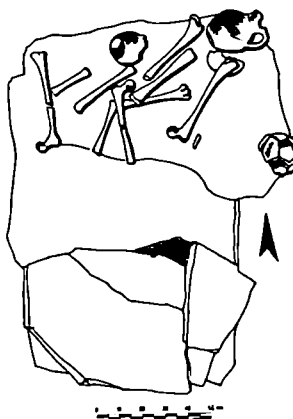

110-3

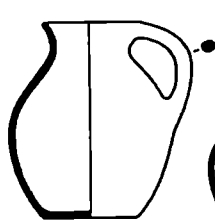
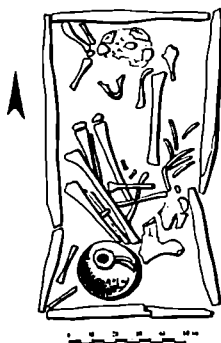

110-6

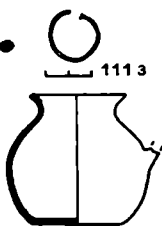
სამარხი # 111

სამარხი # 112

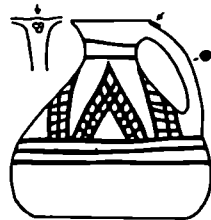
111-1

111-2

111-3

112-1

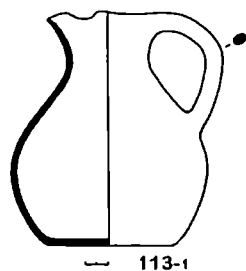

112-2

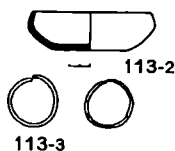

112-3

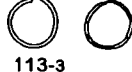
XXXVII

113-1

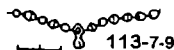
113-2

113-3

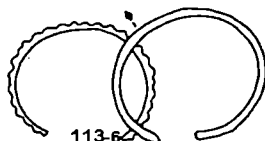
113-6

113-7-9

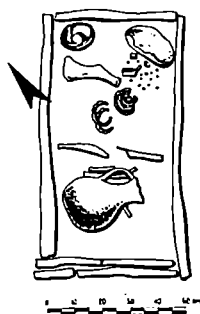
113-4

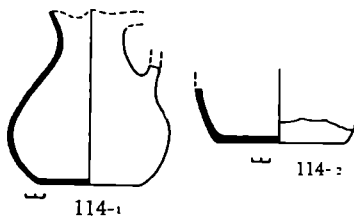
113-5

სამარბი # 113

სამარბი # 114

114-1

114-2

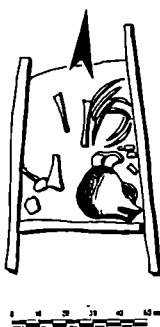

სამარბი # 116

სამარბი # 115

116-1

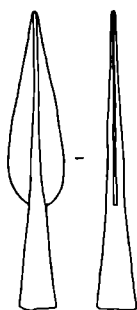
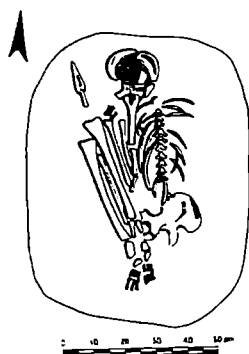
115-2

115-1

115-1

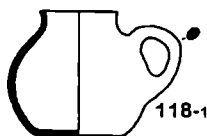
XXXVIII

სამარხი # 120

120-1

სამარხი # 118

118-1

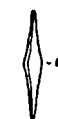
118-2

118-3

118-4

118-8

118-6

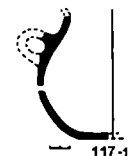
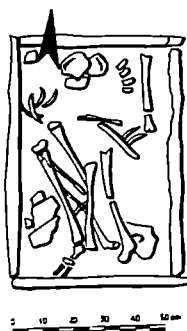
118-7

118-5

118-9-10

სამარხი # 117

117-1

117-2

117-3

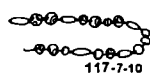
117-3

117-8

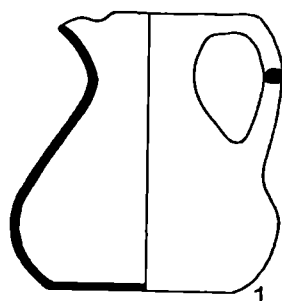

117-4

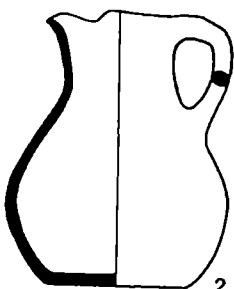

117-7-10

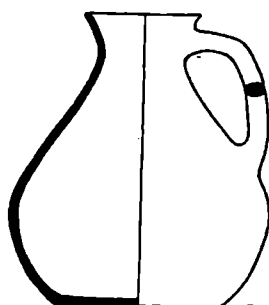
XXXIX

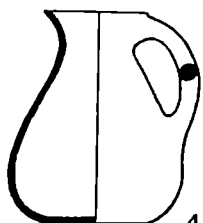
1

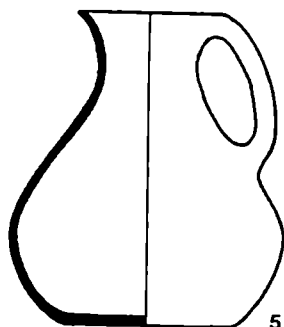
2

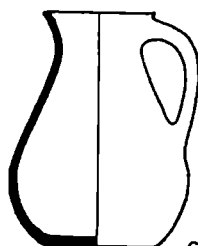
3

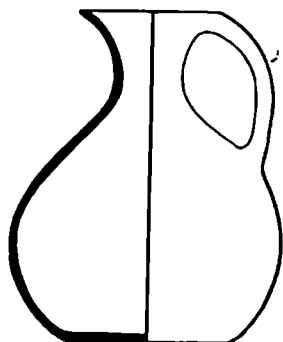
4

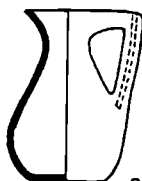
5

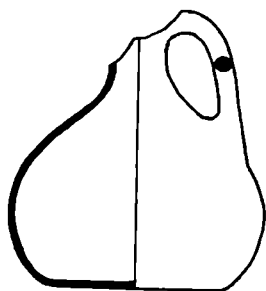
6

7

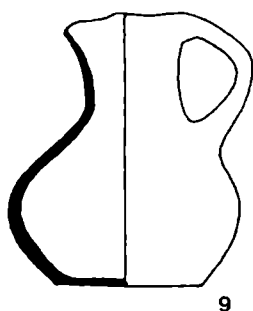
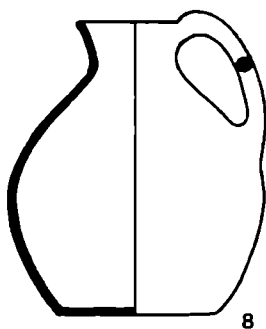
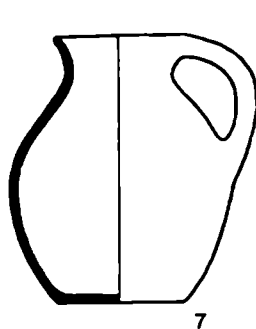
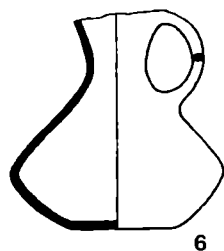
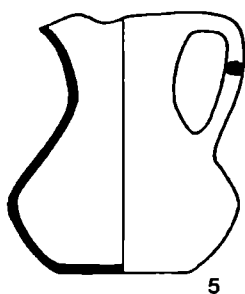
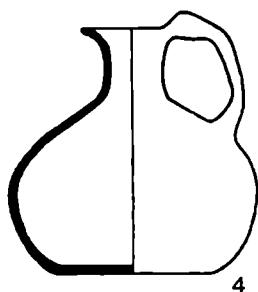
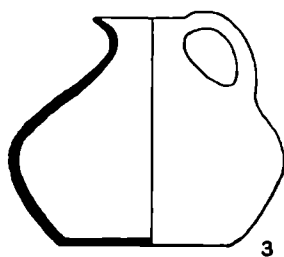
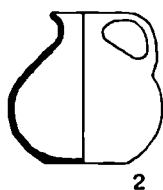
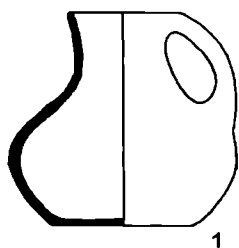
8

9

XL

XLI

1

2

3

4

5

6

7

8

9

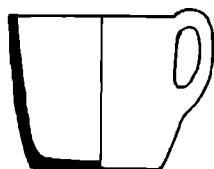
10

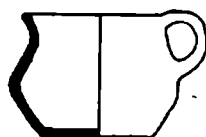
11

12

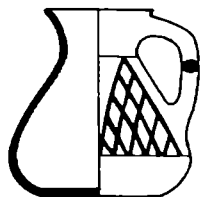

13

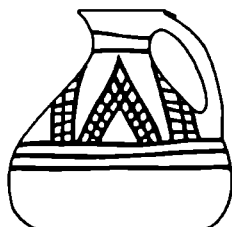

14

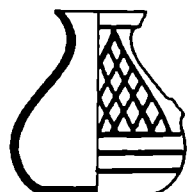
XLII

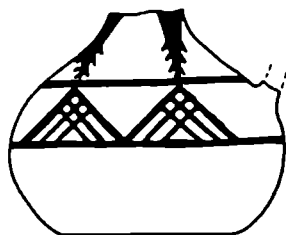
1

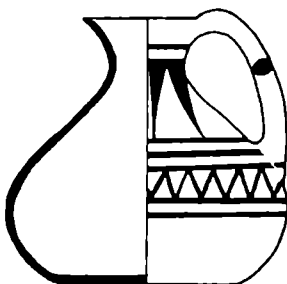
2

3

4

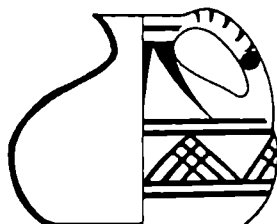
5

6

7

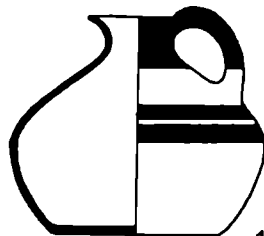
8

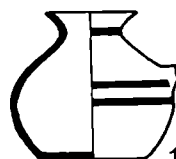
9

10

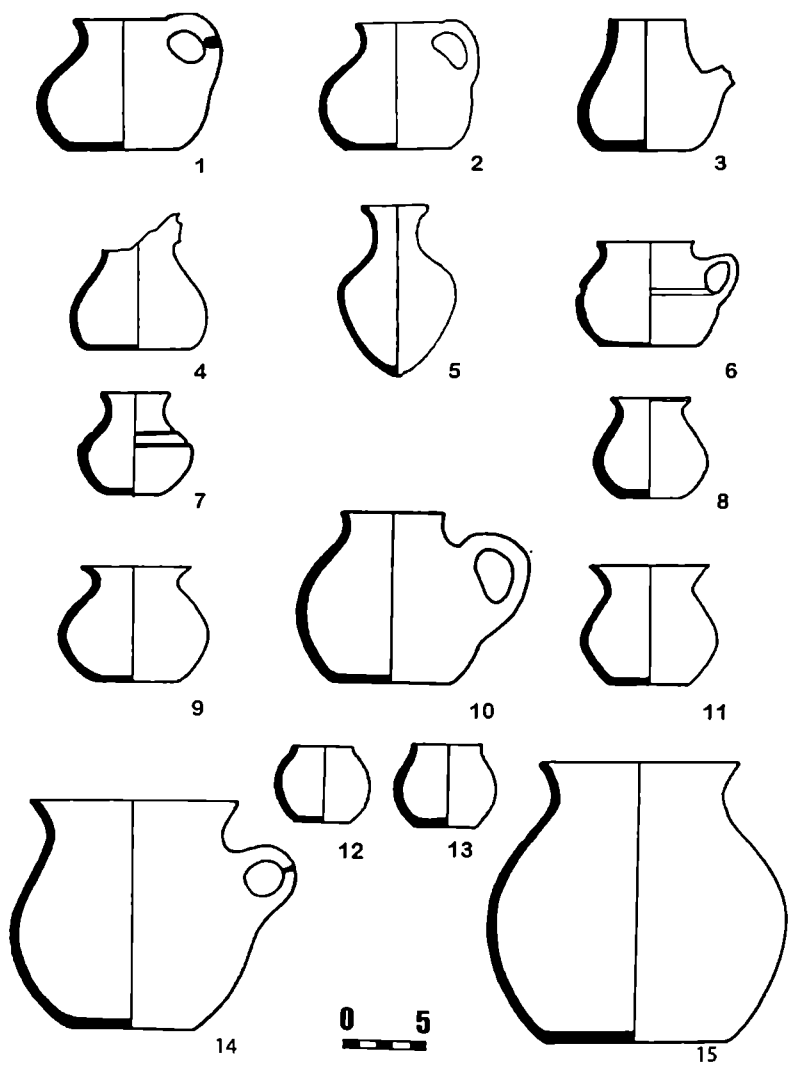
11

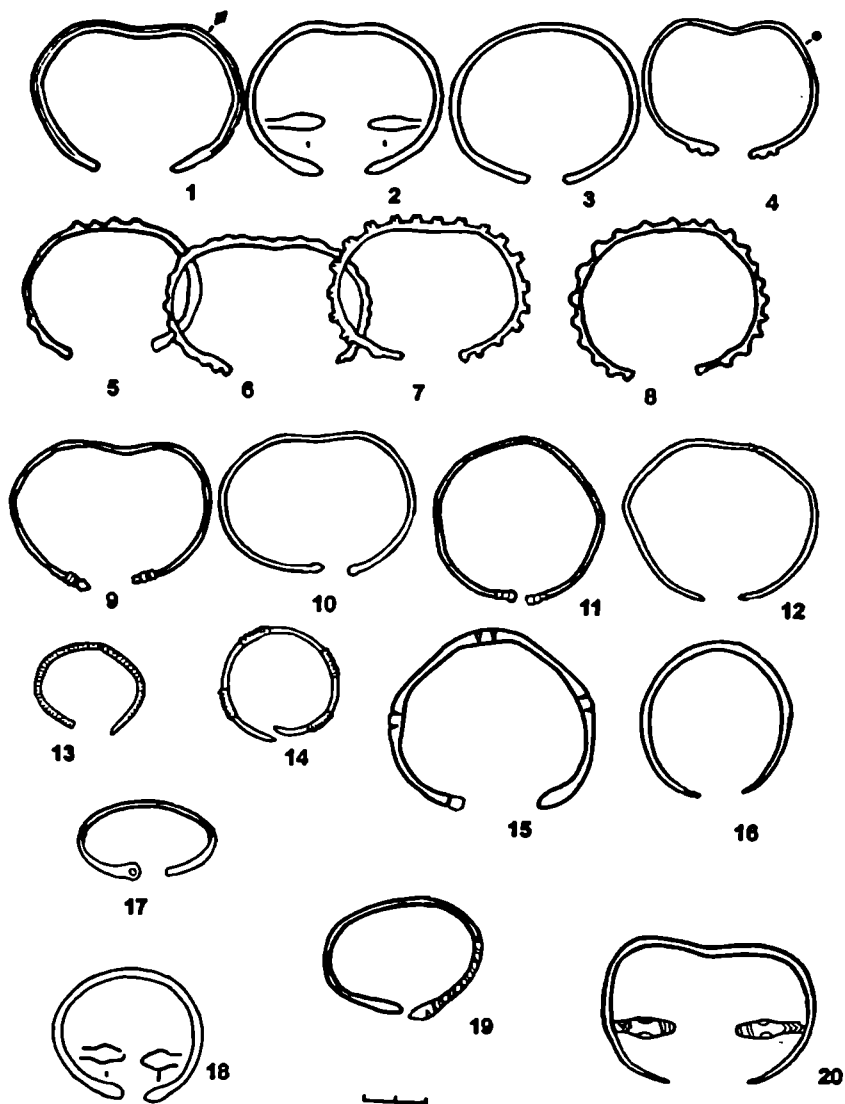
12

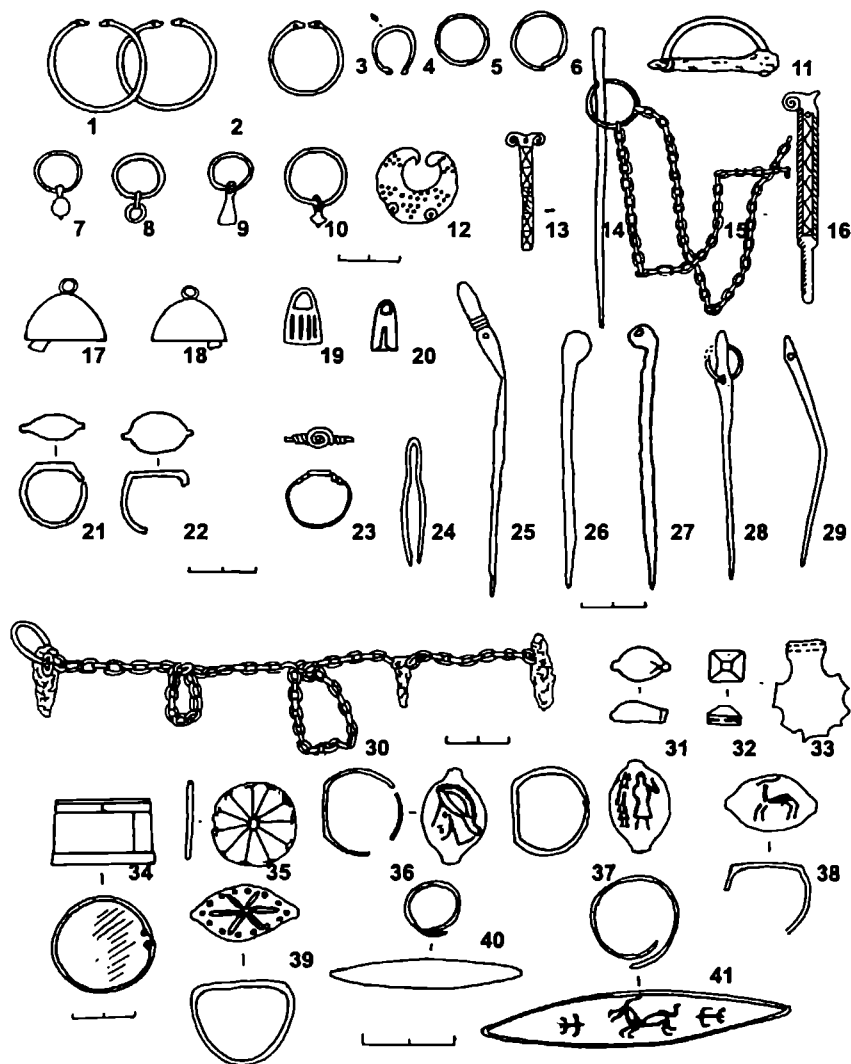
XLIII

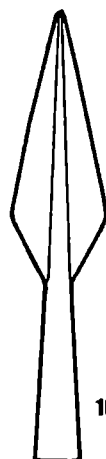
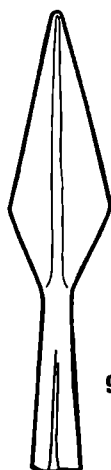
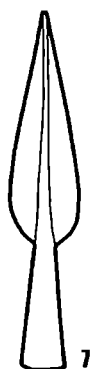
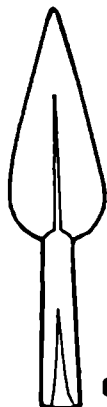
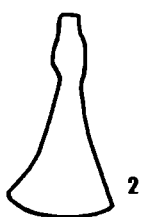
XLIV

XLV

XLVI

5

6

7

8

9

10

11

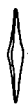
12

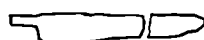
13

14

15

16

17

18

19

